Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

DE ACELAȘI AUTOR:

NUVELE ȘI POVESTIRI

Scrisorile anui răzeș (a XV-a mie)
Dramul cu plopi (a VIII-a mie)
Omul din vis (a VI-a mie)
Carnet de vară (a VI-a mie)
Omul care și-a găsit umbra (a VI-a mie)
Aranca, știma lacurilor (a VI-a mie)
Flori de ghiață (a VI-a mie)
Pif, Paf și Puf (povestiri pentru copii, (a VI-a mie)
Cei trei Regi (povestire pe înțelesul tuturor).

ROMANE

Intunecare (2 vol. a XVII-a mie)
Simfonia fantastică (a XII-a mie)
La paradis general (a VI-a mie)
Calea Victoriei (a XVI-a mie)
Comoara Regelui Dromichet (a VI-a mie)
Baletul mecanic (2 vol. a VI-a mie)
Kremlin (a VII-a mie)
Plecat fără adresă, vol. I (a VI-a mie)
Greta Garbo (a XV-a mie)
Nepoata Hatmanului Toma (a VI-a mie)
Floare de agave (a VI-a mie)
Oraș patriarhal (a VIII-a mie)
Apostol (a XV-a mie)
Aurul negru (a X-a mie)
Fram, ursul polar (roman pentru copii, a XII-a mie)
Duminęca orbului (roman)
1907 (roman) 2 vol.
Sosit fără adresă (un vol.)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrr/901-1932

11228

85-1

CEZAR PETRESCU

CALEA VICTORIEI

ROMAN

Facultatea de Filologie
CLUJ
— BIBLIOTECA —

EDIŢIA IV-a

BCU Cluj-Napoca
FILOL 2007 06003

BUCUREŞTI
EDITURA „NAŢIONALA-CIORNEI" S. A.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

~~85 R.~~

4812

Erdélyi Tudományos Intézet Könyvtára

Erdélyi Tudományos Intézet
Könyvtári Növedéknapló
19 42 év 1152 szám

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PARTEA ÎNTÂIA

„J'ai tout donné pour rien.
THÉOPHILE GAUTIER

Muzeul Digital al Romanului Românesc
evistatransilvania.ro/md:r1901 1932

85 - R.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

BUCUREŞTI — GARA DE NORD

Un întuneric dens, materializat, de pâslă. Nicio constelaţie sus. Nici steaua polară. E de mirare din ce noapte cu duhuri vrăjmaşe a descins peste câmpuri o beznă atât de opacă şi grea. E de mirare şi parcă de teamă.

Numai ferestrele trenului preling un şirag de lumini, ireal şi fantast. Văzut de departe arată ca pachebotul fantomă cu pasagerii strigoi. Ştiţi, vasul năluca din legendele matelotilor, navigând cu lămpioane de bal şi orgie, spre naufragiul din fiecare miez de noapte, unde toţi vor pieri ca toţi să învie, până la deslegarea blestemului rău.

Dar teama e absurdă şi romantică înşelare. Locomotiva cu picuri roşii pe piept spintecă pârtie în întunericul gros, pe-un drum străbătut de o mie de ori. Acolo, în fund, mijeşte o geană fosforică. Şi când a ajuns, nimeni nu mai priveşte înapoi.

Domnul din faţă, aţipi cu ziarul despăturit pe genunchi. Surîse îndată prin somn unui vis şăgalnic carei descruntă figura osoasă şi fină, cu profil de medalie.

Sabina duse degetul la buze în semn de tăcere:

— Ssst! A adormit Caton Austerul. Şi pot să vă spun ce visează dei atâta de fericit...

— Sabina! Te rog liniştesteste. Dacă domnul se deşteaptă? se alărmă în şoaptă doamna Elena Lipan.

Sabina păru că nici n'a auzit admonestarea maternă. Continuă:

— Visează că în sfârşit a căpătat autorizaţie să dărîme Cartagena şi că a pornit cu Rex-Ingram să filmeze ruinele. Ascultaţi-l ce spune (declamând, cu mână întinsă): — „*Ceterum censeo Cartaginem esse delendam!*" Mania lui. Nu-l lasă nici prin somn...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intr'adevăr, domnul strein poreclit de scornitu-rile Sabinei cu numele bustului depe biblioteca pă-rintească, îşi întrerupse surâsul. Dormind, şoptise câteva cuvinte neînţelese. Se răsuci foşnind ziarul şi căută o poziţie mai comodă, apărându-se de lu-mina verticală a becului.

Sabina rămase cu gestul suspendat, prefăcân-du-se că-şi orândueşte în faţa oglinzii, părul sbur-lit şi obraznic.

— Sabina, încetează odată! porunci cu asprime Constantin Lipan.

— Dar ce fac, Papa? se mira cu ipocrizie copila, dovedind încă odată că nu-şi câştigase stând cu braţele încrucişate reputaţia de capul drăciilor. Mai întâi nu scrie nicăiri că-i interzis să vorbim despre Caton. Citeşte şi mata toate afişele: „Scuipatul o-prit. Fumatul oprit. Urcatul cu picioarele pe ban-chetă oprit!" Despre Caton nimic! Şi pe urmă, de unde poate să ştie că el e Caton, Seniorul?... De altfel, e momentul să profităm de ocazie şi să a-'flăm cu cine am avut onoarea să călătorim...

Se înălţă în vârful pantofilor şi întoarse rama de piele în care se afla agăţată de mânerul valizei din plasă, carta de vizită.

Citi cu ochii măriţi de mirare: „*Dr. Mihai Pop-Spătaru. Profesor Universitar. Fost ministru de In-strucţiune. Fost ministru al Sănătăţii publice*".

Atâtea titluri o intimidară mai mult decât se-verele observaţiuni de adineaori. Se aşeză cuminte la loc, tipărindu-şi fustele scurte de uniformă, cu mutra foarte spăşită.

— Ei, ce e cu domnul Catone al tău? întrebă Nellu Lipan, cu aerul lui insuportabil de frate cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

un an mai mare, trecut de doi ani în cursul superior de liceu.

Sabina se plecă, şoptindu-i în ureche numele şi titlurile lui Caton Austerul. Ştirea trecu din ureche în ureche, transmisă la toţi membrii familiei Lipan. Şi toţi deveniră deodată cucernici, respectând somnul înaltului personagiu.

Constantin Lipan îşi pipăi involuntar cravata. Elena Lipan îşi verifică în oglinda poşetei, obrazul cu pleoapele ostenite de drum şi de fum. Copiii îşi rectificară ţinuta prea desordonată după atâtea ceasuri de călătorie plicticoasă. Toţi îşi recapitulară în gând cuvintele şi gesturile care-ar fi putut să indispună tovarăşul de compartiment. Era o familie crescută în cultul mărimilor şi în respectul înaltelor titluri.

Un timp se auzi numai ţăcănitul monoton al roţilor. Vuetul trenului pe poduri sonore de fier.

Elena Lipan închise poşeta, după ce orânduise conţinutul cu toată luarea aminte de femeie meticuloasă şi economă; apoi cuprinse cu o privire satisfăcută şi protectoare, copiii strânşi în juru-i ca puii de cloşcă în cuibar.

Aşa îi voia şi ea: cuminţi, ordonaţi şi cuviincioşi.

Pe figura pretimpuriu veştedă, cu ochii decoloraţi şi cu subţiri cute în jurul buzelor, trecu o lumină de destindere. Viaţa începea însfârşit să le surâdă.

După douăzeci de ani, dorinţa lor ascunsă se afla împlinită. Constantin Lipan, înaintat încă de îndelungată vreme pe loc, era mutat la Curtea de Apel din Bucureşti, prin bunăvoinţa şi capriciul Ministrului de Justiţie, fost trecător coleg de şcoa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
www.revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lă. Cariera lui de magistrat model, slăvită până acum platonic în toate memoriile şi rapoartele, îşi găsea o încununare mai puţin vagă. Douăzeci de ani, Capitala le păruse un pisc inaccesibil, spre care aveau drept să năzuiască numai cutezătorii cu glesna tare şi cu plămânii largi: oamenii înălţimilor. In existenţa lor restrânsă şi mediocră, capturaţi de smârcurile neînsemnatei urbi dela marginea ţării, renunţaseră osteniţi să se mai măsoare cu asemenea privilegiaţi ai norocului. Când, mutarea neaşteptată, aproape inexplicabilă, le-a căzut ca o recompensă de natură divină.

Femeia aruncă o privire piezişă bărbatului.

Il găsi încărunţit prea devreme, slăbit, ca trăsurile amare.

„Incă doi ani, trei; şi îl dădea gata provincia!" — gândi cu ură la tot ce lăsase înapoi: bârfelile şi spionajul cucoanelor adunate la ceaiu şi la maus, şicanele mărunţilor satrapi locali nemulţumiţi de rigorile acestui magistrat scrupulos până la manie, necazurile de gospodină în care şi-a mistuit tinereţea cu slugi toante, grija copiilor crescuţi într'un târg cu şcoli puţine şi sărăcăcioase. Toate sfârşeau. Rămâneau un vis urît şi lung, de care şi amintirea va fugi mâine cutremurată.

— Cât e ceasul Const? Nu mai ajungem oare în astă noapte? întrebă, incapabilă să-şi mai biruie nerăbdarea, acum, la capătul drumului.

Constantin Lipan deschise capacul gravat al cronometrului de aur — cadou de logodnă datând de peste două decenii — şterse cu ticăiala dintotdeauna sticla ochelarilor şi păru că descifrează cine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ştie ce inscripţie hieroglifă, cu atenţie concentrată de egiptolog miop.

— Încă o oră şi trei sferturi! anunţă închizând delicat capacul şi introducând ceasornicul în pungulița de piele mată.

Amândoi aveau mişcări încete, pline de precauţie, pândiţi parcă de nevăzute şi perfide ameninţări. Cum descoperise Sabina în competinţa ei de jună pasionată a cinematografului, trăiau viaţa *„au ralenti"*. O economiseau cu avariţie de bătrâni. Şi păreau într'adevăr mult mai vârstnici decât ar fi arătat actul de naştere, cu ochii lor uzaţi, cu mâinile lor prelungi şi uscate, cu hainele îngrijit periate, dar păstrând un iremediabil miros de naftalină, benzină şi garderob întunecos.

— Numai de-am găsi camere la otel. Şi numai de-ar sosi mai repede vagonul cu mobile, să ne putem aranja casa! îşi repetă Elena Lipan îngrijorarea care-o muncise tot timpul, cu o săptămână încă înainte de plecare.

— Eleno, iar începi să-ţi creezi panică din senin? o dojeni bărbatul. De două ori, şeful de staţie şi-a dat cuvântul că vagonul porneşte chiar în astă seară. Iar la otel, am dat de ieri telegramă, să ne reţină camerele.

— Dormim la otel? se bucură Sabina, frământată din nou de neastâmpăr. N'am stat niciodată la otel. Pot spune aşa, că mi se împlineşte în astă seară, unul din idealurile mele. Dacă are să fie mai ales o cameră cu fereastra la Calea Victoriei, n'am să dorm toată noaptea. Şi mâine dimineaţă, ieşim toată trupa la plimbare, ca familia lui Enache Cocoloş.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Elena şi Constantin Lipan, o fulgerară cu o dublă şi aspră privire. Sabina îşi încrucişă braţele pe piept, pocăită. Dar ochii negri, de luciul antracitului, sau cum spunea ea — „ochii de galoşi noi, Tretorn" — clipeau de nerăbdarea atâtor desfătări mult aştep= tate. Căci pentru toţi patru copiii, cu toată deose= birea de vârstă şi de fire, Capitala era necunoscu= tul miraculos, cetatea miragiilor, vrăjita turbincă unde fiecare va afla tot ce=i pofteşte inima şi tot ce i=a urzit, himeric, închipuirea.

Pentru Ana, domnişoara *Annie*, care de un an terminase pensionul şi tânjise în mocneala oraşu= lui de provincie, Capitala însemna decorul însfâr= şit vrednic de făptura ei înaltă, rece, aristocratică şi ţâfnoasă. Loja la teatre şi la Operă, relaţii cu altă lume decât acea vulgară de unde venea şi de a cărei atingere se ferise cu orgoliu — poate o prie= tină de neam ales, poate un logodnic. Pentru Cos= tea, „rebelul tribului Lipan" — cum îl numise Sa= bina, absolvent cu elogii al liceului, dar adolescent hirsut, încăpăţânat şi ursuz, Capitala reprezinta Facultatea, conferinţele şi biblioteca Academiei, an= ţicarii şi cursurile savante. Şi însemna mai ales, camaradul necunoscut, care fără îndoială se află undeva, aşteptându=l şi căutându=l cu antenele fine în nevăzut pentru a=l consola de orizontul mărgi= nit al familiei unde se simţea strein, dispreţuindu=i pe toţi deavalma, cu excepţia Sabinei, pentru preju= decăţile lor burgheze şi pentru egoismul lor orb, de soboli. Nellu, al treilea frate în ordinea cronolo= gică, închipuia Capitala ca un fabulos garaj de unde nu lipseşte nici o marcă de automobil şi ca o imensă arenă sportivă, unde în fiecare zi se deslăn=

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţue războiul între două echipe. Iar pentru Sabina, Capitala însemna larmă, prilej de înveselire şi de încântare a ochilor, forfota de bâlciu a mulţimii, un necurmat film în care comedia irezistibilă şi drama patetică se alternează într'o reprezentaţie fără pauze, cu programul mereu schimbat şi cu actorii mereu întineriţi la isvorul nimfei Jouvence.

Tot ce auziseră, tot ce citiseră, tot ce ştiau pe nevăzute despre oraşul zugrăvit când ca un Babilon al tuturor pierzărilor, când ca un feeric Paris oriental, se transfigurase în fiecare imaginaţie, după chipul, dorinţa şi asemănarea fiecăruia.

Iar acum toţi trepidau de nerăbdare.

In întunericul nepătruns, câte-o haltă singuratică rămânea în urmă cu lumini palide şi triste.

Sabina îşi turti nasul de fereastră, să citească din treacăt inscripţia de pe banda unui felinar anemic. Nu isbuti, şi se aşeză la loc, mânioasă.

— Vintileanca! informă cu un surâs binevoitor Caton Austerul.

Nimeni nu observase când s'a deşteptat şi de când cu ochii lui albaştri şi reci, îi înfăşurase încă odată pe toţi, într'un examen atent, aplicându-le profesional diagnosticul.

Elena şi Constantin Lipan priviră apăsat la Sabina. Abia atunci, copila îşi dădu seamă că uitase să mulţumească.

— Mersi! spuse şi isbucni în râs, fără motiv, numai fiindcă irupea toată tinereţea voioasă din ea.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru, profesor Universitar şi fost de două ori ministru, neştiind că a devenit prin somn Caton Austerul, zâmbi mai departe cu nevinovăţie. Scoase din buzunarul vestei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o cutiuţă de email cu pastile parfumate şi înainte de a se servi, o întinse Sabinei:

— Imi faci plăcerea, domnişoară?

Sabina roşi pară, fiindcă întâia oară o trata cineva ca pe-o domnişoară în toată puterea cuvântului. Ba încă un *cineva* atât de important.

Părinţii o încurajară din ochi să primească.

— Mersi! rosti, fără să mai aştepte de astădată mustrarea privirilor care-o struneau cu hăţuri invizibile.

Iar cum era atât de copilă, în loc să savureze încet bomboana ca orice plăcere care trebue să dureze cât mai îndelungat, începu să o crânţăne în dinţii ei mărunţi, albi, tari şi voraci.

— V'au cam deranjat copiii cu neastâmpărul lor... căută prilej de vorbă Constantin Lipan, gata să se prezinte, spunându-şi că o asemenea cunoştinţă ar putea fi cândva preţioasă, pentru el sau pentru copii.

— De fel! reteză scurt Caton Austerul şi privi îndată pe fereastră, în noapte, arătând astfel că el n'are nici o poftă să-şi recruteze relaţiuni într'un compartiment de tren.

Ii cântărise pe toţi. Ii găsise insignifianţi şi de o jalnică platitudine. O familie de provinciali cu sângele sleit. Numai mezina vioaie şi impertinentă, cu sfârcul obraznic al nasului şi cu ochi de cărbune, îl încântase ca un pui de leopard născut pentru sprintene salturi în aer liber.

„Au s'o asfixieze cu mediocritatea lor — gândi. Sunt o familie de pisici jigărite în care s'a ivit o felină nobilă, de junglă".

Asemuirea cu puiul de leopard, îi revenea stă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

ruitor, fiindcă în ţări depărtate de unde se întorcea, în preziua plecării, admirase la grădina din Anvers, o pereche de asemenea pui, hârjonindu-se şi încercându-şi elastic puterile tinere, fără să sufere încă de marasmul captivităţii.

Sabina terminase de ronţăit. Înţelese după mutra-i desnădăjduită, că rebelul tribului Lipan se sfârlogea pe banchetă căutând un pretext să èvadeze pe culuoar şi să fumeze a şasea ţigară clandestină. Ştia numărul exact, căci între dânşii exista o veche complicitate.

Ii făcu semn cu un imperceptibil tremur al genelor:

— Mergi cu mine, să ne desmorţim puţin, Costea?

Costea se ridică şi o însoţi cu înfăţişare resignată de om care se sacrifică tuturor capriciilor. Dar abia ajunse pe culuoarul îngust şi pufni uşurat, prinzând-o de umeri şi scuturând-o cu recunoştinţă:

— Uff! Bine că ţi-ai adus aminte... Credeam că mă înnăbuş. Ai auzit? „V'au deranjat poate copiii ... neastâmpărul lor, prea înalt Stăpâne?" Numai milogit cunoştinţa. Era gata să ducă mâna la zunar şi să scoată cartea de vizită. Ştii tu, cartea de vizită nou-nouţă, tipărită după gustul lui maman şi al Anei: „Const Lippan, Consilier al Curţii de Apel din Bucureşti". Const. prescurtat fiindcă li se pare mai puţin banal decât un simplu Constantin sau Costică. Şi Lippan, cu 2 p, fiindcă se cred aşa, dintr'odată înnobilaţi... Pe bunicul nostru îl chema Costache Lipan; popa Costache Lipan din Cârligi. Şi nu văd în asta, nici o ruşine.

— De ce vorbeşti aşa, dragă Costea? îl între-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
muzeutransilvania.ro/mdrr1901-1932

rupse rugător Sabina. Cu tine nu poate avea nimeni nici o bucurie. Ne înveselim cu toţii fiindcă am scăpat de „Hai la gază, gazăăă", de căţeluşa lui madam Ştiubeiu care trecea cu codiţa bârligată printre gard şi de toate meschinăriile din târgul nostru, de care tu te plângeai cel dintâiu. Iară nici n'am ajuns bine să respirăm şi iată că ai început din nou cu ale tale!...

Vorbind, Sabina imitase volubil pe jupân Fişel când strigă „Hai la gază, gazăăă"! aşteptând cu bidoanele la portiţă, pe madam Ştiubeiu care se vaetă cu glas piţigăiat din cap, urcată pe zaplaz, când i-a scăpat Firfirica plecată cu coada bârlig în aventuri galante, şi ar fi fost gată să mimeze toate cucoanele din oraş când se adună la ceaiu să descoase pe cele care lipsesc — numai ca să deşcreţească posomorala fratelui mai mare, întotdeauna în război cu familia şi cu tot universul.

Costea aprinse ţigara, coborî fereastra şi rămase rezemat de bara de alamă, cu părul aspru răscolit de vânt. Sabina păşi în vârful picioarelor lipită de perete, să facă de strajă şi să tuşească semnal de alarmă, în clipa când vreunuia din părinţi i-ar fi venit în gând să iasă din compartiment şi să surprindă fiul rebel, în flagrant delict de fumat.

Apoi, sătulă de imobilitatea de sentinelă, trecu la cealaltă uşă şi se iţi înlăuntru.

Veni repede, cu schime misterioase, anunţând o sensaţională descoperire:

— Inchipueşte-ţi! Pinguinul şi cu Barbara Ubrich s'au împrietenit. S'au pus la şezătoare!

Costea dădu din umeri, cu ostilitate de plebeu pentru toată umanitatea din clasa întâi, în care se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

afla înregimentat numai prin tirania familiei: „Să le fie de bine! Ce-i interesează pe ei?"

Sabina îşi simţi stinsă toată veselia.

Cu un frate cum e Costea n'avea niciodată chip să se desfăteze de tot ce-i oferea spectacolul vieţii, amuzant şi pitoresc. El e întotdeauna posomorît şi revoltat pe cineva. Trăeşte numai împotriva cuiva. Dacă ar fi altfel de om, ar recunoaşte şi el că nu există o scenă mai nostimă ca discuţia care s'a încins între Pinguin şi Barbara Ubrich. Pinguinul stă cu pântecul revărsat, abia mişcând din mâinile scurte ca aripile ciunte ale păsării antarctice; Barbara Ubrich îi vâră cângile degetelor în ochi, gesticulând repede, şi după aceea, căzând în imobilitate letargică, probabil să mediteze la jalnica ei tragodie.

Aşa îi botezase Sabina mai de vreme, când i-a întrevăzut în compartimentul vecin, făcându-şi *vis-a-vis:* bărbatul corpolent din cale afară, cu haina de lustrin neagră şi cu vesta albă bombată pe pântec, dormind cu obrazul lucios de sudoare ca uns proaspăt cu unt-de-lemn; femeia uscată ca o scândură, cu profilul tăios, cu ochii sticloşi de sufragetă care a făcut greva foamei şi cu degete încovoiate de vrăjitoare.

Acum Pinguinul se deşteptase şi amândoi vorbeau. Păreau că se cunosc decând lumea. Iar pentru Sabina dialogul dintre aceste exemplare reprezentând două contraste extreme şi caricaturice ale speţei umane, e lucrul cel mai înveselitor cu putinţă. Nici nu pot să vorbească altceva decât ceiace-şi spun hazliu, doi eroi de comedie americană înainte de a începe să spargă teancurile de farfurii, să se ridice cu plafonul vagonului în cap, să se fugărea-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

scă pe scări înguste, unde Barbara Ubrich rămâne atârnată de coade şi Pinguinul nu mai încape de pântec, barând defileul ca un butoiu de bere.

Bietul Pinguin! Biata Barbara Ubrich! Conversaţia lor n'avea cu toate acestea nimic înveselitor. Şi poate chiar Sabina ascultându-i, şi-ar vedea veselia întunecată la presimţirea atâtor mâhnite întâlniri câte sunt pe acest pământ!

Când Pinguinul se urcase în vagon, răsuflând astmatic şi tamponându-şi broboanele de năduşală, nici nu aruncase o privire la tovarăşa de drum pe care i-o rezerva întâmplarea. Se trântise între braţele jâlţului, gemând ca un om greoiu ce era, îşi înfăşurase o batistă în jurul gulerului înmuiat de sudoare şi aţipise la comandă. Călătoarea din ungherul opus făcuse o mişcare de surpriză, gata să-i vorbească, părând că recunoaşte ceva dintr'un foarte îndepărtat trecut. Apoi renunţase. Şi au mers aşa, ceasuri întregi: bărbatul horăind, femeia cercetându-i cu fixitate obrazul invadat de grăsime, în care abia mai dura suvenirul unui astfel de chip: tânăr, vivace, agresiv.

Dela Buzău, Pinguinul se deşteptase. I s'a părut că necunoscuta-i surâde prietenos. A zâmbit şi el, aşa într'o părere, de bunăcuviinţă, întrebându-se cu cine-l confundă oare. Iar numai cu încetul, s'a lămurit din pâcla de ani, amintirea. Venea acum de atât de departe!

Dacă s'ar fi întâlnit în mijlocul străzii, pieptiş, în plină lumină a zilei, ar fi trecut fără să se recunoască, foşti tovarăşi de bancă în anii universităţii din care nu mai supravieţuia nici cenuşa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/micri1901-1932

Şi-au strâns mâinile cu înduioşare. Şi-au povestit. Şi-au amintit, scormonind unul pe faţa devastată a celuilalt, deşertul peste care a bântuit vremea.

Ea se întorcea după cincisprezece ani de lipsă cu o diplomă de doctorat a Sorbonnei. Nopţile de veghe, cărţile, laboratorul, lipsurile îndurate cu încăpăţânare şi bravură pe tărâmuri streine, pain-jeniseră obrazul în creţuri mărunte şi multe, ca un fruct cules crud, şi uscat. In glas avea ceva neplăcut, de sticlă sfărmată; în toată făptura, ceva ucis pentru totdeauna de formule şi de ariditatea tratatelor. Ochii bărbatului nu se puteau desprinde dela mâinile arse de acizi; mâini fără feminitate, cu graţia devorată de lichidul fiolelor şi de fumegarea retortelor.

Fusese atât de vie, de nebunatică; întindea spre cerul primăverilor de atunci mâini atât de delicate şi ochi fragezi atât de însetaţi de toate nălucirile tinereţii — şi o regăsea atât de streină, cu glasul acela strident, cu ticuri nervoase, cu ochi sticloşi!

Privirea fixă cu deosebire îl neliniştea, silindu-l să plece pleoapele. O simţea măsurându-l cu neîndurare, descifrându-i fiecare trăs, ca o confruntare intolerabilă cu un alt seamăn al lui, care a murit de mult şi a fost îngropat; pe care l-a uzurpat ca să-i poarte numele, dar căruia nu i-a putut smulge şi tot ce celălalt luase cu el, proaspăt, generos şi pur.

— Am auzit că ai devenit scriitor mare. Ziarele pe care le primeam din când în când din ţară, pomeneau despre dumneata, ca despre cel mai mare... Ii dai voie unei prietene vechi să te felicite?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O! se apăra Pinguinul. Toate sunt exagerate. In cărţile mele se află atât de puţin din ceia ce crezusem odinioară că am într'adevăr de spus!...

— Erai ambiţios şi ai devenit modest. Erai pornit să cucereşti lumea şi te regăsesc desgustat, tocmai poate fiindcă s'a lăsat cucerită atâta de uşor.

— Nu. Eram tânăr şi acum nu mai sunt.. Uite la grăsimea aceasta.... S'a hrănit dintr'un mort. Din celălalt eu, de atunci, pe care l-am asasinat.

Femeia râse, clătinându-şi pălăria ei urîtă, cu un şuerat desagreabil printre buzele vinete şi subţiri:

— Eu văd dimpotrivă, că ai rămas acelaş. Literaturizezi viaţa...

Omul gras, vru să adaoge ceva. Făcu un gest neisprăvit cu mâna scurtă. De mult ştia că vorbele nu pot exprima ceiace rămâne turbure şi nespus în fiecare cuget.

Tăcură.

Priviră amândoi, ca să-şi ocolească ochii, în besna unde despica tunel, gâfâind, expresul. Câmpuri negre fără conturul satelor. Intinderi ascunse misterios în noaptea fără fund.

O singură luminiţă afară, dincolo de geam: becul reflectat de sticlă, călătorind alăturea de dânşii, suspendat în aerul negru şi atât de aproape şi atât de clar, încât ar fi crezut amândoi că e destul să coboare fereastra şi să o atingă cu mâna. Dar dacă ar fi coborît geamul, luminiţa — părelnica amăgire a ochilor — ar fi dispărut şi ea, iar dincolo n'ar fi rămas decât întunericul aspru şi amenin-ţător.

— Am parcurs viaţa întovărăşit de-o asemenea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

amăgire, spuse târziu omul, ridicând mâna greoaie spre reflexul luminii ireale de afară. Pentru alţii, pentru dumneata bunăoară, cum am înţeles din cele ce-mi vorbeai adineaori, sunt vrednic de invidiat. Tot ce doream atunci — îţi aduci aminte serile noastre când ne întreceam construind proecte? — totul s'a împlinit... Faimă, un teanc de cărţi, Academie. Şi mai ales ceia ce socoteam în acea vreme că e suprema fericire. Putinţa *să ne realizăm*, cum spuneam cu termenul care ne obseda şi ne era scump. Iţi aminteşti, prietenă?

— Evident! râse femeia, arătând dantura cariată şi pe alocuri ştirbă de tot. Evident că-mi amintesc, fiindcă dumneata erai cel mai înverşunat duşman al celor care căutau fericirea „în afară"....

— Tocmai. Când în jurul nostru toată tinereţea forfotea de ambiţii vulgare, unii pregătindu-se să cucerească situaţii politice, alţii avere, alţii mai ştiu eu ce satisfacţii terestre, noi singuri ne înţelegeam şi ne credeam plămădiţi dintr'un aluat excepţional... Găsisem cheia fericirii! Era, cum bine ţi-ai amintit, în noi, nu în afară de noi. Dumneata te mulţumeai cu un laborator. Eu nu pretindeam decât o cameră cu o mesuţă de scris, undeva, într'un loc tihnit, apărat de toată gălăgia asurzitoare a camarazilor. Ca să ne realizăm! Mă temeam să nu înăbuş în mine, comprimând, un întreg univers. Fiindcă văd că atât de bine îţi aminteşti totul, sunt sigur că n'ai uitat nici veşnica dumitale tachinare, cu care mă întrerupeai de câte ori spuneam cu emfază pretenţioasă că nu-mi aparţin. Că am o singură datorie: să eliberez lumea aceia care crescuse în mine, odată cu mine.... In ziua când ne-am des-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
www.patrimoniu.ro/mdrr1901-1932

părţit şi am pornit fiecare pe drumurile noastre, îţi mai aminteşti veche prietină, ce mi-ai urat?

Femeia închise o clipă pleoapele. Fără lucirea sticloasă a ochilor, faţa avu paliditate şi nemişcare de cadavru.

Pe urmă îl privi iarăşi cu luciditatea-i atroce, şi vorbí:

— Ţi-am urat, dacă nu mă înşel, să-ţi clădeşti singur soclul statuiei.... Un morman de cărţi. O movilă cât să nu încapă în Biblioteca Fundaţiei.

Vorbind, clădi în spaţiu, cu cângile slabe, mormanul imaginar. Apoi se retrase în fundul banchetei şi micşoră privirea, părând că măsoară dela distanţă un soclu aievea şi că se întreabă dacă va suporta un asemenea om, mare şi gros.

Omul mare şi gros, clătină din cap aprobând şi ştergându-şi sudoarea din jurul gâtului:

— Ei bine, prietină, cărţile acelea le-am scris. Nu chiar atâtea, dar mai mult decât ale altor contemporani. Mi-au adus ce nu le cerusem. Cum ai văzut: Academie, faimă, bani chiar.... Mă întorc de la proprietatea mea — ai crezut că am să devin şi proprietar, eu care mă sbăteam la sfârşitul lunii să-mi împlinesc chiria camerei? Dela vila mea — ai crezut că am să am o vilă, eu care locuiam într'o bojdeucă, perete în perete cu un coteţ de păsări, unde cocoşul ţinea loc ceasornicului amanetat la muntele de pietate? Mă întorc la editor, cu un manuscris închis colea în acest geamantan. Un manuscris transcris curat la maşină ca un raport administrativ — ai crezut că voi avea şi o maşină de scris?... Ştiu că mâine dimineaţă au să mă salute respectuos pe Calea Victoriei, oameni de al căror nume nici nu-mi amintesc, dacă îi voi fi cunoscut

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cândva. M'am deprins acum să simt în urma mea câte un necunoscut întorcând capul şi şoptind cu evlavie: „Acesta e Teofil Steriu, scriitorul, romancierul, preşedintele Academiei!" M'am deprins şi mă lasă rece. Poate o singură impunare îmi fac toţi: nu corespund imaginei convenţionale de om de litere. N'am chică. N'am port romantic. Sunt un domn oarecare, cu burtă şi cu chelie. Incolo toţi au căzut de acord: sunt cel mai mare talent, cel mai puternic creator de viaţă, cel mai fin psiholog.... Cel mai, cel mai! Ţi-a căzut cumva în mână vreunul din romanele mele?

— Nu! mărturisi femeia care toată vremea nu-şi desprinsese privirea sticloasă dela el, urmărindu-l cu mare încordare ca pe o foarte curioasă experienţă de laborator menită să dea la lumină încă mai curioase fenomene. Nu! Fiindcă după cum spuneam, abia sosesc în ţară. De altfel, chiar să-mi fi căzut o carte de-a dumitale în mână, n'aş fi avut răgaz să o citesc. Eram şi eu obligată să mă consacru numai şi numai „realizării mele".

— Cu atât mai bine. Şi pentru prietenia noastră veche, e încă mai bine să nu le citeşti niciodată. Sărmane prăvălii de păpuşi umplute cu tărâţe de lemn! Sărmane caricaturi ale oamenilor vii, pe care poate într'adevăr, i-am purtat odată în mine!.. Le văd aceste paiaţe. Mi-e scârbă de ele şi totuşi la ele nu mai pot renunţa, cum nu pot renunţa pătimaşii la viţiul lor. Nu mai trăesc decât pentru ele. Viaţa din afară nici nu mă mai interesează. Nici n'o văd. Nu există.. Mă aşez dimineaţa la masă, ca un copist conştiincios, şi nu mă ridic de pe scaun până nu mi-am împlinit orele. Când s'a adunat nu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdm1901-1932

mărul cuvenit de pagini, le ţăcănesc la maşina de scris şi predau pachetul frumos şnuruit editorului care-l primeşte ca pe cine ştie ce sacră comoară. Incasez onorarii de invidiat. Accept cu seninătate toate elogiile. Mă las fotografiat şi nu mă indignează, când alţii descoperă viaţă, acolo unde n'am pus decât sfori grosolane.

Făcu o pauză. Nu mai vorbise aşa, nimănui, niciodată. Se răsuci, iar bancheta gemu sub greutate. Continuă:

— Aşa „m'am realizat". Pentru aceasta mi-am interzis orice pasiune în viaţă, orice sentiment, toate plăcerile, orice nebunie generoasă. N'am nevastă, n'am copii, n'am prieteni. N'am ştiut altceva, decât să mă aşez atâtea ore la birou şi să scriu, să scriu, să scriu.... Am evitat tot ce mi se părea că m'ar putea sustrage dela misiunea mea. Dela misiunea de a popula lumea cu încă vr'o câteva duzini de fantoşe umplute cu tărâţe de lemn...

Teofil Steriu îşi şterse cu o mişcare circulară, sudoarea de pe chelia rotundă, grasă şi lucie. Se mişcă şi împinse geamul în jos. Luminiţa din fereastră dispăru. Rămase numai întunericul cutreerat de vânturile începutului de toamnă, unde nu se desluşeau nici câmpurile deşarte, nici lăcaşuri omeneşti, numai la intervale scurte, copacii de cărbune depărtându-se îndărăt, în pustietatea neagră şi tristă.

Insufleţirea care-i încordase un răstimp liniile păstoase şi scânteiase un licăr de nelinişte în ochii mici, se topi ostenită. Omul privi cu indiferenţă afară, privi cu indiferenţă la tovarăşa din faţă, cu ochii dintotdeauna care au văzut tot, cunosc tot

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

şi nu mai tresar la nimic. Ochii somnoroşi şi încetoşaţi, în bulzul de grăsime.

Târziu, rosti mai mult pentru sine:

— Şi mă gândesc că se mai găsesc imbecili, gata să reînceapă aceiaşi poveste.

Teofil Steriu, spunând, nu s'ar fi crezut un profet atât de apropiat adevărului.

In acelaş tren, cu trei vagoane mai spre coadă, pe banca de scândură a unei încăperi de clasa IIIa, în fum cătrănit de tutun prost, în duhoarea iute de botfori şi de sudoare, călătorea un asemenea tânăr purces să reînceapă aceiaşi poveste.

Era deşirat, pletos şi el nu aţipise o clipă.

Tot ce zărea în juru-i şi tot ce trăia într'acest ceas hotărîtor, i se părea lui Ion Ozun de un cumplit interes. Nu şi-ar fi iertat să-i scape ceva.. In şapte ore, de când se urcase cu lădiţa de lemn acoperită cu tinichea şi cu bocceaua lui de haine sărace ,iscodise toate figurile tovarăşilor de vagon şi pentru fiecare durase un sumbru roman al existenţei.

Trăsese cu urechea la întărîtata discuţie a celor doi negustori de lângă uşă şi notase în memorie cu aviditate, amănuntele vrednice de luare aminte. Chipul cum unul privea în fundul gambetei slinoase, ca şi cum de acolo scotea toate argumentele ca dintr'o pălărie de boscar. Mâna pistruiată a celuilalt, răsucind vârful bărbiţei roşcate şi reprezindu-se deodată să întrerupă triumfător:

— Şi dacă Herş Goldenberg nu poate găsi parale? Şi dacă-i pune sechestru şi-l vinde la dara-bană?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Herş are dreptatea de partea lui! citi în fundul pălăriei negustorul cu barbă şi cu ochi fără gene.

— Ce-i pasă Băncii dacă Herş are ori n'are dreptate? Băncii îi trebuie parale, nu dreptate. Dacă Herş crede că în ziua de azi îşi poate hrăni cineva copiii cu dreptate, n'are decât să meargă el la Tribunal, să capete dreptate şi dreptatea aceia s'o aducă în pachet acasă şi s'o dea de mâncare la cupii. Să văd dacă poate el sătura nouă guri cu dreptate... Eu am zis întotdeauna că Herş îi un mare prost.

Ion Ozun, reconstituise vertiginos existenţa lui Herş care are dreptate, dar n'are parale. Il scosese dintr'o dugheană strâmbă, cu fitiluri de lampă şi bulgări vineţi de sare şi îl plimba la tribunal să-şi caute dreptatea, îl aducea îndărăt într'o odae fumegoasă unde dormeau scufundaţi în perne roşii de cit o puzderie de odrasle de toate mărimile, care cer mâncare, nu dreptate.

Il aşează pe un scaun zoios şi şchiop, fără spătar, ca să rămână încă mai încovoiat de poverile înfricoşate .Ii sprijinea fruntea în palmă şi îl lăsa în neclintire de stană, sub gazorniţa cu lumina sleită.

— Herş, ţi-am oprit zupă şi o scrâmbie grasă, spune nevasta punându-i înainte o farfurie şi tăind o felie de coilici. O adus Haia Idelovici scrâmbii proaspete de Dunăre, aşa de faine scrâmbii că s'o făcut îndată o bătălie ceva grozav, care să apuce pe cea mai mare! Şi Haie s'o răstit la mine faţă de toată lumea să-i plătim mâne numai decât datoria. Zice că numai aşa un butoiu mare de scrumbie cum o adus ie, costă azi o avere şi ei nu-i dă nimeni marfă pe credit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/jndr1901-1932

Herş împinge farfuria neatinsă. N'a auzit nimic. Nu vede nimic. Un nod de iască i s'a oprit în gât. Haia cere datoria. Perceptorul cere datoria. Banca tot datoria cere. Şi copiii cer de mâncare.

— Herş, ce ai tu de nu mănânci, Herş?

Dela Herş Goldenberg şi dela cei doi negustori de lângă uşă, Ion Ozun a trecut cu privirea lui vie de viezure, la soldatul dormind cu gura căscată, rezemat cu ceafa în perete şi lăsând să se vadă în gulerul prea larg, nodul beregatei, urcându-se şi scoborând spasmodic la fiecare sforăitură, ca o vietate ascunsă şi sbătându-se acolo. Pe urmă la femeia care-şi alăptează pruncul cu gingii desgustătoare de cauciuc roşu; la jandarmul strângând carabina între genunchi şi scuipând ţâşnit printre dinţi din cinci în cinci minute; la ţăranii care-au desfăcut desaga ospătându-se cu pită neagră, brânză şi ceapă sdrobită cu pumnul ca la un popas de căruşie; la mahalagioaica văpsită înflăcărat sub pălăria de catifea verde-strepezit; la ologul care şi-a descătărămat piciorul de lemn şi l-a aşezat alături, la îndemână, ca să amenințe cu el doi băeţi hliziţi, cu buzele şi degetele negre de nuci; la bucovineanca rumenă cu sâni tumultoşi şi pieptarul strâmt, la tot norodul tixit în vagon, muncindu-şi ciolanele pe scândura tare, căscând şi scărpinându-se, fumând şi scuipând, povestindu-şi necazuri amare vecinului abia cunoscut, într'o atmosferă irespirabilă de submarin.

Tuturor le-a descifrat destinul, corectându-l şi rotunjindu-l, ca să urzească din fiecare un tip, un personagiu de roman, eroul unei povestiri ori victima unei drame sfâşietoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr.1901-1932

Simţea o ameţeală plăcută şi orgolioasă, la gândul că a pornit să cucerească astfel Capitala, necunoscut şi sărac, într'un ungher întunecos de vagon, confundat cu mulţimea netrebnică şi osândită la veşnic anonimat. Mai târziu, acest episod va fi o amintire vrednică de povestit şi fără îndoială, plină de duioşie.

Inadins nu şi-a desperechiat cele patru mii de lei, neatinse în buzunar. Ar fi putut să-şi cumpere un bilet de clasa a doua. Socotise că e mai bine aşa; să înfrunte dela început toate protivniciile, cu tinereţe oţelită, ca să sfarme cât mai multe obstacole şi biruinţa să-i fie cât mai întreagă, numai a lui. „La douăzeci şi doi de ani, a sosit în Bucureşti într'un vagon de clasa III, cu singura avuţie, o lădiţă cu schimburi şi câteva manuscrise la fund..." — vor consemna biografii viitori.

Şi surâdea lăuntric la această certitudine, observând că de pe acum a purces să măsluiască realitatea, potrivind-o cum îi şade mai bine, ca o femeie cochetă în faţa oglinzii.

De fapt, nu plecase atât de necugetat în aventură. Chibzuit, în şase luni îşi pregătise din leafa de copist la tribunal, economisită până la ultimul bun, un rând de straie să-i ţină un an, o zestre de schimburi neatinse, un modest dar rezistent echipament de campanie, să nu apară pe câmpul de bătălie zdrenţăros şi famelic. Trei adrese însemnate în fruntea carnetului cu scoarţă de muşama moale, erau menite să-i îmblânzească asprimile începutului. O scrisoare dela fostul dascăl de limba şi literatura română, îl înfăţişa lui Teofil Steriu ca o mare nădejde a viitorului. Iar celelalte două adrese

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

urmau să-l introducă în tainele vieţii bucureştene încă din ceasul descălicării: Mirel Alcaz, jurnalist cu multe cunoştinţi, găzduit la dânşii acasă în timpul războiului şi Bică Tomescu, fost camarad de liceu, pornit acum trei ani să se iniţieze în meşteşugul actoricesc şi să-şi răsfeţe făptura de băiat frumos la arzătoarea lumină a rampei. Susţinut de aceste rezerve şi cu muniţiile celor patru mii de lei împăturiţi în portbilet, asaltul Capitalei îi apărea ferit de surprize.

Bică Tomescu îl aşteaptă pe peronul Gării de Nord, cum au hotărît dinainte prin scrisori şi telegrame. Vor sta târziu după miezul nopţii, să-şi istorisească amintiri şi să înjghebeze un plan metodic de ofensivă. Mâine va închiria o cameră strâmtă cât să cuprindă un pat, o masă de scris, un scaun şi un raft de cărţi. Ar vrea-o la mansardă, ca să domine toate acoperişurile şi să aibă toată sbaterea oraşului la picioare, ca un spectacol mereu şfichiuitor. Se va aşterne fără întârziere la lucru. Teofil Steriu îi va deschide uşa unei redacţii de revistă literară; Mirel Alcaz, drum la o redacţie de ziar. In câteva luni, toţi vor şti să-l preţuiască pentru ceiace simte clocotind în el, cutezător şi proaspăt, puternic şi generos.

Ion Ozun aprinse o ţigară şi trecu mâna prin păr, cu un gest pe care îl ştia romantic şi-l socotea potrivit momentului.

Copilul cu gingii de gumă, începu să sbiere la sânul femeii din faţă înveniţindu-se instantaneu ca un ficat, ca şi cum în mişcarea nevinovată a tânărului pletos ar fi bănuit o teribilă ameninţare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Femeia îl desbrobodi din boarfe şi descoperi în scutec, că pruncul şi-a cam stricat stomacul.

Chiar acest amănunt, urît la vedere şi greu la miros, nu isbuti să sdruncine senina încântare a lui Ion Ozun, care aduna suveniruri, ca să aibă ce povesti după mulţi ani, cu vervă îndrăcită şi cu pitoreşti înfloriturí, tolănit într'un vagon de lux, unei admiratoare în extaz. Se închipuia istorisind:

„Atunci femeia mi-a cerut ruşinată:

— „Mă rog, domnule, n'ai mata o bucată de ziar, o hârtie ceva?

„M'am căutat în buzunar. N'aveam ziar.. Singura hârtie era manuscrisul unei schiţe destinată să-mi asigure un debut glorios. L-am oferit cu generositate.

„A doua zi am descoperit că nu păstrasem nici o copie. Şi nici n'am putut reconstitui vreodată paginile acele. Era lucrul cel mai bun pe care l-am scris în vieaţa mea..."

Ion Ozun se vedea aevea, tolănit picior peste picior, scuturând cu un deget neglijent scrumul ţigarii cu vârf aurit şi privind blazat, pe fereastra vagonului, în gara unde s'a oprit trenul şi unde vânzătorii de gazete flutură o revistă ilustrată, cu fotografia lui ocupând prima foaie în întregime. E atât de sigur că asemenea scenă închipuită va trăi-o aidoma peste şapte, opt, zece ani, încât ar vrea să se desrăsucească vertiginos, moşorul vremii ca în povestea copilului nerăbdător care-a sfârşit ghemul ursitoarelor într'o singură zi.

Pe urmă, cu o îngrijorare de om neobicinuit să poarte asupra sa o sumă atât de fabuloasă — patru mii de lei! — se pipăi ca latul palmei deasupra bu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

zunarului. Portbiletul era la locul său.. Savură anticipat clipa, când celebru şi plictisit, va repeta aceleaşi admiratoare în extaz, constatarea unui erou de roman pe care îl jefuise fără scrupul de cuvintele de duh:

— „Era, iubită doamnă, vremea când îmi pipăiam partea aceasta a hainei, numai fiindcă acolo au obiceiu croitorii să pună buzunarul portbiletului. Acum am descoperit că natura a mai aşezat acolo şi ficatul.

— Suferiţi de ficat? întreabă admiratoarea cu îngrijorare.

— Se răsbună vieaţa, frumoasă doamnă. Toate excesele şi nebuniile se plătesc. Există un ceas al scadenţelor.

— Şi n'aţi urmat nicio cură?

— Ba da, răspunde el cu un distins scepticism. Două veri la Karlsbad... Dar mă ambetează regimul acela anost. Anul acesta am ales Vichyul. Plec numai să fac gustul medicilor.

— E regretabil că nu luaţi prescripţiile medicilor în serios. Vieaţa dumneavoastră e preţioasă pentru noi toţi.

— Aşi, preţioasă!... rosteşte cu o strâmbătură boieroasă de dispreţ, deşi ştie el mai bine decât toţi cât de preţioasă îi este viaţa..."

Femeia din faţă, streină cu totul de aceste episoade ale viitorului în care transfigurată va juca rol fără să ştie cândva, întinse cu simplitate scutecul ud pe fereastra vagonului. Oftă de atâtea necazuri şi astupă gura odraslei cu sfârcul sânului, imens şi lăptos ca un uger de capră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ion Ozun citi din mersul trenului inscripţia staţiei Chitila.

Cu înfrigurare îşi inspectă încă odată bagajele să le aibă la îndemână şi lungi gâtul pe geam, afară, să se îndestuleze de magia ameţitoare a luminilor care-l întâmpinau la orizont, orbitor şi festiv, asemeni globurilor fosforescente când atrag hipnotic gângăniile din depărtările nopţii.

Semnale roşii, galbene şi verzi, presărau pământul întunecat cu necunoscute constelaţii descinse la macazuri din cerul golit. In fund, undeva, dela aeroport ori dela un câmp de exerciţiu militar, un proiector tăia cu lama albastră înălţimile, se oprea nemişcat, cădea scurt şi cerul părea încă mai enigmatic.

Atunci trenul se opri brusc, patinând, cu toate frânele încleştate.

Şi la toate ferestrele năvăliră capete, înghesuindu-se şi cercetând noaptea, întrebând cu amestec de alarmare şi de curiozitate. Felinarele roşii începură să alerge dealungul liniilor, legănate suspendat de mâini invizibile. Locomotiva se văeta lung, şi ecoul răspunse ciudat, ca un ţipăt dela alt tren de foarte departe.

Un glas răguşit vorbi din întuneric:

— A călcat o femeie...

Altul sosi gâfâind:

— Un doctor.... Intrebaţi dacă nu se află în tren un doctor!

Mihai Pop-Spătaru îşi făcu loc din compartiment, cu buzele strânse. In urmă, de pe scările înalte, ca salturi de acrobaţi, se revărsă toată mulţimea lacomă de privelişti crude, uitând nerăbda-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

rea cu care se plângeau o clipă înainte că nu mai ajung.

Alergau toţi păşind peste sârme şi lunecând pe traversele unse cu catran, strigându-se pe nume şi îndemnându-se unul pe altul, grăbiţi să prindă rândul dintâiu. Dar la locul întâmplării se şi adunase o roată neagră de privitori, încât s'ar fi spus că de mult aşteptau ascunşi în câmpul numai înşelător deşert, ca să dea goană la primul semnal.

Cei sosiţi mai târziu se înălţau în vârful picioarelor, se căţărau pe umeri, să vadă peste capete.

— S'a aruncat singură. Spune mecanicul că a văzut cum s'a aruncat singură sub roţi! rosti un lucrător cu felinar, rămas în urmă şi lărgind paşii să calce din traversă în traversă.

— E a cincea în toamna asta. Ar trebui să se pună pază, domnule!... Aci vin toate nebunele să-şi facă seamă.

— Loc! faceţi loc!... A sosit un domn doctor. Poftiţi pe aci, domnule profesor.... Hei, domnule, n'auzi? Dă-te la o parte să treacă domnu doctor. Ce lume, domnule, ce lume!.. Poftiţi, domnule profesor!

Mihai Pop-Spătaru, pătrunse printre rândurile deschise, condus de felinarul omului în uniformă, balansat la înălţimea capetelor. Alte felinare, ieşite ca din pământ, plimbau peste trupul sdrobit, lumina lor murdară şi sinistră. Amândouă braţele retezate pe deasupra cotului ca două piese anatomice, zăceau svârlite în sânge şi în prund negru, deoparte şi de alta. Cineva, atinse una, cu vârful bastonului.

Cadavrul desvelit de îmbrăcămintea sfâşiată, a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
transilvania.ro/mdrr1901-1932

rătă o goliciune impudică şi de un alb ireal, cu to sângele scurs, cu sexul expus tuturor privirilor ş cu sânii globuloşi, intacţi şi sidefii, scăpaţi afar prin spintecătura bluzei. Balta de sânge lucea în tunecată ca păcura sub luminile tremurătoare.

— E de mirare domnule, cum nu i-a sfărma capul! vorbi un domn scund şi cu mustaţa stu foasă, care luptase cu coatele să-şi facă loc mai în faţă .

Capul răstignit între braţele ciunge, căsca ochi dilataţi de spaimă. Un cap blond, mic, să nu fi în căput un sâmbure de cuget grav în el; aproape u cap de copilă.

— S'a aruncat singură! întări cel care ştia. Me canicul spune că a văzut-o mergând liniştită p marginea liniei. Deodată, când a ajuns locomotiv în faţa ei, s'a repezit şi gata!...

Picioarele mai păstrau încă pantofii negri şi să răcăcioşi. Minusculi pantofi prăfuiţi de drumu străbătut până aci, la locul ales morţii!

— E una de alea... Uitaţi-vă aci, punga! Domnul jandarm, poţi constata dumneata. Sunt martor toţi că nu mă ating de nimic din pungă... Un ro de buze. O cutioară de pudră.. Trei poli. O batistă Mai este o scrisoare, o fotografie de marinar şi car netul. Avea condicuţă... Dumneata trebue să fac proces-verbal. Mai au gazetele ce scrie, mâine.

Omul predă jandarmului punga şi se uită l degete, să vadă dacă n'au rămas urme de sânge Jandarmul încurcat şi strein, coborît şi el din tre ca toată lumea, nu ştia ce să facă. Nu era circum scripţia lui. Scuipă amărît şi se şterse de sudoare

Doctorul Mihai Pop-Spătaru îşi deschise drum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

afară din cercul privitorilor. Îl chemaseră de prisos. Aci era nevoie numai de medicul legist.

Recunoscu copila din vagon, strâns încleştată la braţul lui Costea Lipan.

— Tinere! îl mustră. De ce tolerezi să privească aceasta? Nu e un spectacol pentru un copil.

Sabina se acăţase cu amândouă mânile, tremurând, cu ochii în lacrimi:

— E îngrozitor, Costea! Cum poate să facă cineva aceasta?

Costea Lipan se întoarse, târându-o cu dinţii clănţănind de emoţie, dar silindu-se să-şi pară tare şi nepăsător:

— Tu ai vrut. Ţi-am spus că...

— Domnilor! Domnilor! Păziţi, soseşte expresul!

Două braţe puternice îi smuci pe amândoi de pe linia vecină, trăgându-i îndărăt.

Expresul dinspre Bucureşti, cu ferestrele luminate, trecu furtunos în zângăt de fiare. Aproape îi atinse. Aburul locomotivei îi stropi, vântul le fâlfâi hainele. Din vârtej, se desluşiră umbre plecate la geamuri. Vagonul de dormit cu paturile desfăcute. Arătare rapidă, de bună voie şi confort. Fiindcă un cadavru zăcea îmbucătăţit pe pietre, întorcând spre cerul negru cinica şi oribila goliciune, aceasta nu însemna că viaţa nu trebue să colcăie mai departe spre toate nesăţioasele-i chemări.

— Era să vă calce... vorbi tânărul înalt care-i smulsese de pe linie, păşind alături de dânşii şi aprinzându-şi din mers ţigara.

— Mulţumesc, domnule.... Dacă pentru aceasta poate exista mulţumire! Nu-mi dădeam seama ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se întâmplă cu noi... Surorii mele îi venise rău şi...

— Imi daţi voie să mă prezint: Ion Ozun!

Si îndată tânărul înalt adăogă, anticipând: — „Ziarist şi scriitor".

— Costea Lipan, student! anticipă la rândul său, rebelul tribului Lipan. Sora mea: Sabina!

Se apropiară de trenul lor, tăcuţi, cu toată atenţia concentrată la prundul negru pe care călcau şi cu inimile strânse de amintirea priveliştii neştearsă şi cruntă.

— E teribil acest Bucureşti! declară cu autoritate de adânc cunoscător, Ion Ozun. In fiecare zi două-trei sinucideri. Un Moloh care nu se mai satură.

— Ca ziarist trebuie să vedeţi atâtea! rosti cu admiraţie Costea Lipan.

Ion Ozun n'avu când să replice.

— Urcaţi în vagoane, domnilor! dădu semnalul şeful de tren.

Işi strânseră mâinile.

— Mi-a părut bine!

— Sper să ne cunoaştem mai deaproape, domnule salvator.

Ion Ozun schiţă un gest modest de apărare, ca un salvator de profesie, care nu face caz de asemenea întâmplări foarte fireşti. Salută cu pălăria uriaşă.

Toţi se urcară la locurile lor. Salvatorul în vagonul de clasa III-a; Sabina şi Costea în compartimentul unde-i aştepta o aspră dojană, fiindcă s'au amestecat în mulţimea de gură-cască.

— Se pare că n'a fost un accident. E o nenorocită care s'a aruncat înaintea trenului! spuse Bar-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

bara Ubrich, potrivindu-şi pălăria urîtă şi încercând să culeagă pachetele din plasă.

— In ziua de astăzi sinuciderile au ajuns fapte curente, încuviinţă cu indiferenţă Teofil Steriu, care nu se mişcase dela locul lui şi nu arătase nici o curiozitate să afle ce s'a întâmplat.

Pe urmă trenul porni. Şi toţi uitară să vorbească, apăsaţi de imaginea moartei rămasă cu trupul sfărmat, în noapte, printre felinarele murdare, ca un umil, dar înfricoşat avertisment.

In Gara de Nord, Ion Ozun îşi căută în zadar cu ochii de viezure, prietenul. Nu se afla nici pe peron. Nu-l aştepta nici la ieşire, cum fusese înţelegerea. Cu toate proectele dela început răsturnate, nu se hotărî să plece până ce nu colindă toate ieşirile, restaurantul, sălile de aşteptare. Depuse lădiţa de lemn şi legătura la casa de bagaje. Se aventură cu mare prudenţă pe Calea Griviţei, simţindu-se deodată singur şi neînsemnat, cuprins de torentul norodului fără număr.

Mâncă într'un birt cu miros sfârâit de mititei, printre golani şi pungaşi desmăţaţi, cu şapca pe ochi şi cu mucul ţigării lipit pe buza de jos.

Sătul, încălzit de jumătatea de vin, prinse din nou curaj. Ii păru iarăş că o voinţă mai tare decât el, i-a pregătit înadins ceasul acesta dintâiu, să-l trăiască singur, într'o asemenea cârciumă, printre asemenea tovarăşi.

Citi numele birtului pe sticla vitrinei, cu literile întoarse, deandaratelea: „triB cimonocE aL lulaC nalaB". Il repetă de mai multe ori, să-i rămână bine fixat în amintire, pentru mai târziu: „*Birt economic. La Calul Bălan*".

Pe urmă intră la un otel eftin. Cum n'avea bagaje, portarul îi ceru plata camerei înainte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

II.

BURSUCĂRIA LUI CHIR PANAIOTI.

Dimineaţa, înainte de a porni la crâncen război, tânărul îşi rezemă pieptul de pervazul ferestrei, să urmărească jos furnicarea mulţimei şi să-şi călcască oţelite puteri. Acolo în puhoirea străzii, privirea descopere fraţi necunoscuţi, fraţi nenumăraţi. Sunt toţi înfriguraţi şi fameliei, cum au evadat din cărţile lui Balzac. Capitala i-a chemat ispitiţi de pilda lui Rastignac, Rubempré ori Rafael de Valentin. Se recunosc după paşii grăbiţi. După nepăsarea cu care, singuratici în mijlocul mulţimilor, îşi poartă glorios ca viteze trofee de bătălie, vestmintele lor roase şi de mult înfruntând vremelnicia modelor. Spre dânşii coboară îndulşarea ca o desmierdare. Îi regăseşte în fiecare dimineaţă. Sunt alţii şi sunt aceiaşi. Sunt legiune. Ei alcătuesc o lume a lor în cealaltă lume. Sunt legaţi printr'o ascunsă francmasonerie. Se caută şi se urăsc.

Se aşteaptă şi se vor extermina. Merg cot la cot, şi vai de cel care va rămâne în urmă.

De acolo, de sus, tânărul le flutură un semn cu mâna, în fiecare dimineaţă:

— Aşteptaţi. Vă ajung!... Aşteptaţi. Am sosit.

95, 96, 97, 97... Aci se împiedică prin întuneric de o treaptă, mormăi de unul singur oarecare aluzii la sfinţii părinţi ai bisericii ortodoxe, române şi autoceafale — şi ca întotdeauna pierdu numărul.

De trei săptămâni de când se mutase, Ion Ozun îşi propusese dintr'o curiozitate la început desinteresată, să afle exact câte trepte are de urcat şi de coborît de cinci-şase ori pe zi, iar până acum încă nu izbutise. Intotdeauna i se împotrivea un obstacol neprevăzut. Uneori întâlnea un locatar dela alt

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

etaj şi ferindu-se din cale, întrerupea şirul. Alte ori îşi amintea abia după ce trecuse de jumătatea urcuşului. Noaptea se poticnea bâjbâind ca acum.. Şi nici odată nu ajunsese la sfârşit.

Pe urmă, numărătoarea căpătă pentru el alt interes. Superstiţios, îşi spuse că atunci când va isbândi, reuşita va fi un semn prielnic că s'a încheiat cu toate peregrinările deşarte care-l descurajau şi că toate îi vor merge în plin. Insă pentru aceasta era neapărată nevoie să nu trişeze. Să nu porneasca bunăoară din cameră înadins numai pentru asemenea operaţiune, sau când a greşit, să nu coboare şi să nu înceapă din nou. O astfel de măsluire a oracolului n'ar rezolva nimic.

In antretul îngust şi lung, becul împrăştia o lumină muribundă.

Era fără îndoială becul cel mai ofticos care-a fost fabricat vreodată, cu cele mai puţine lumini; iar dom' Panaiot proprietarul, mai sgârcit ca Hagi-Tudose, părintele Eugeniei Grandet şi avarul lui Molière laolaltă, nu l-a descoperit poate decât după îndelungi şi îndărătnice investigaţiuni la magazinele de lămpi şi accesorii electrice, dacă nu cumva la unul de curiozităţi. Dar tenacitatea-i fusese cu prisos recompensată. Inregistra câţiva lei economie pe lună la comptuoar şi chiriaşii înaintau cu mâinile întinse în tenebre ca orbii, isbindu-se în praguri şi ornându-şi frunţile cu vânătăi şi cucuie. Astfel, adversităţile existenţei aveau pentru toţi un caracter tangibil. Fiecare se introducea în aşternut, pipăindu-şi cu duioşie o contuziune, cu satisfacţia că s'a întors viu şi aproximativ intact, dela o crâncenă încăerare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://transilvania.ro/mdrr1901-1932

Ion Ozun, se lovi de astădată numai la glesnă. Căci culuoarul sepulcral, prezinta paşilor un teren accidentat, capricios şi presărat de căpcăni perfide, întrerupt de trepte, urcând o scară şi coborînd o pantă, trecând un prag şi căscând o trapă, încât din cele douăsprezece camere cu uşile înşirate de o parte şi de alta, nu se aflau decât perechi-perechi câte două la acelaş nivel.

Se lovi, invocă mai insistent aceiaşi sfinţi părinţi ai calendarului ortodox, îşi frecă osul secat de durere şi înaintă precaut, ca un spărgător fantomatic în exerciţiul funcţiunii.

Camera lui era cea mai din fund. Constată că la uşa lui Bică Tomescu, lacătul era pus la amândouă verigile; deci nu se întorsese încă. La vecina din faţă, Sonia Viişoreanu „absolventă a conservatorului de artă dramatică" după cum afirma cartonul prins cu pioneză, lumina filtra pe sub prag. Se auzia un sfârâit de Primus. „Işi spală ciorapii — gândi Ion Ozun. Sau îşi fierbe ouă". Pereţii erau atât de subţiri şi acustica atât de perfectă, încât toţi trăiau sub un regim de control reciproc. Fiecare ştia despre vecin când a plecat şi când soseşte, de câte ori s'a spălat pe zi, dacă a răcit şi tuşeşte, câtă vreme îi trebuie să citească ziarul desfăşurat cu foşnetul enervant al hârtiei şi mai ales când se descalţă şi dă drumul ghetelor să cadă dela înălţime pe duşumeaua goală: pac! şi după un răstimp alt pac! care se transmite prin nevăzutele vibraţii sonore până într'a şasea încăpere.

Descuiè lacătul.

Toate uşile aveau lacăt, fiindcă altfel toate cheile broaştelor se potriveau. Din aspectul acestor lacăte,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ion Ozun încă din prima zi citise ca într'o carte de zodii, firea tăinuită a tuturor vecinilor. Erau lacăte uriaşe şi grosolane, indiciu al unor firi simpliste, care au prejudecata forţei. Erau lacăte complicate, cu secret, trădând firi bănuitoare şi ascunse. Erau lacăte minuscule şi frivole, cum sunt acele dela sgarda câinilor, dovedind o lipsă totală de seriozitate.

La uşa domnului rotund şi chel ca în palmă, care sosea întotdeauna chefliu, spre ziuă, şi sforăia ca o locomotivă sub presiune până după amiază, un lacăt gigant, de temniţă, ar fi înşelat numai indivizii cu judecata superficială, încrezători aparenţelor mincinoase. De fapt, domnul cel chefliu pierduse de mult cheia sau poate o aruncase dinadins într'un fund de sertar, din ceasul când se mutase, ca să scape de o grijă, iar lacătul se afla prins în belciuge numai de formă, îndeplinindu-şi misiunea prin intimidare. De cele mai multe ori, uitat într'un singur cârlig, atârna ca un monstruos cercel de dihanie preistorică. Lacătul dela uşa Soniei Viişoreanu, era de alamă şi-i lipsea numai funda roz. Lacătul lui Bică Tomescu se deschidea cu un cifru şi cifrul „*Yoryk*" nu mai însemna un secret pentru nimeni. Bică Tomescu îşi alesese cu prevedere un lacăt care să-l dispenseze de grija cheiţei, însă precauţia aceasta lăudabilă şi dovedind o justă cunoaştere de sine, nu-l împiedica să sosească adeseori noaptea târziu fără un singur chibrit. Atunci bătea la vecini, rugându-i să-i dea o cutie de chibrituri ca să poată potrivi cifrul şi să-şi poată deschide lacătul. In afară de aceasta, în ziua când descoperise un lacăt atât de ingenios, cu un cifru atât

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mom1901-1932

de direct adecvat carierei sale dramatice, nu-l răbdase inima să-şi găsească astâmpăr, până ce nu trecu la toţi vecinii (îi cunoştea pe toţi, fiindcă tuturor le datora o sumă potrivită puterilor), punându-i la încercare, să deslege secretul ca o şaradă de concurs cu premii. Celor nevrednici să ajungă la un rezultat cu propriile puteri le demonstrase triumfător, cât e de simplu şi cât e de practic.

Ion Ozun îşi cumpărase un lacăt solid şi discret, cu o chee de rezervă, încât dacă ar fi pierdut-o pe aceia din lanţ, îi rămânea cealaltă prinsă cu un ac de siguranţă în buzunarul interior al vestei.

Deschise aşa dar, lacătul său patent. Răsuci butonul, şi la isbucnirea luminii asistă la aceiaşi panică a gândacilor mari, negri şi desgustători, care ţâşniră în găuri cu o uimitoare velocitate de gângănii mecanice cu resort.

Ion Ozun, şi-i închipui îndată, retranşaţi în cotloane, pândindu-l ca tot atâţia spioni.

Făcuse experienţă de câteva ori. Stinsese becul şi aşteptase nemişcat, cu mâna pe cumutator. După cinci minute aprinsese brusc. Toţi înaintaseră în mijlocul camerei şi toţi o rupseră la goană, îmbulzindu-se la gurile negre. Ce puteau găsi într'o încăpere atât de deşartă? Cu ce se hrăneau de erau atât de graşi? Aceasta nu şi-o putea explica Ion Ozun şi categorisise întrebările fără răspuns, printre misterele impenetrabile ale naturii.

S'ar fi resemnat în definitiv la tot ce-i contrariase proectele romantice, când s'a mutat în această cameră. Era departe de ceia ce-şi închipuise el.. Fereastra răspundea într'un zid grunzuros şi coşcovit, acoperindu-i toată priveliştea. Nici vorbă nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1901-1932

mai putea fi de oraşul întins la picioare, cum îl voise, cu forfota-i multiplă şi tentaculară, ca o fiară pe care avea s'o domesticească subjugând-o .Sgomotele necunoscute din fiecare încăpere, tusetele, râsetele, glasurile şi paşii, ciocnetul lighenelor şi scrâşnitul scaunelor urnite din loc, nu-i mai îngăduiau singurătatea în care îşi hotărîse emfatic să se izoleze cu pieptul rezemat pe o masă de brad, creind în solitudinea înaltă a nopţii, opera nepieritoare şi vastă, destinată să sguduie indiferenţa bestială a plebei de jos. La toate ar fi renunţat măcar pentru un timp. Numai cu prezenţa aceasta, a gândacilor hidoşi şi fără hodină, nu se putea deprinde în ruptul capului.

Noaptea tresărea din somn cu impresia că-i aleargă pe faţă. Se temea atunci să păşească până la butonul lumei, ca să nu strivească vreunul sub talpă cumva, oribil, cu o pocnitură împroşcând de sub teasc vâscositatea albă.

In mişuneala lor greţoasă, vedea prinzând corp toate mizeriile mărunte şi toată ostilitatea subterană, meschină şi trivială a vieţii, care nu te invită la luptă loaială şi bravă, la larg, de unde să te întorci pe scut ori sub scut, ci îţi sleeşte îndărătnicia în hărţuială ostenitoare de fiecare ceas. După trei săptămâni de adăstat la uşi închise şi de făgăduieli amânate, Ion Ozun îşi înfăţişă universul ca o armată invizibilă de şvabi, libărci şi gândaci de pivniţă, pândindu-l din unghere ascunse să-i dea asalt şi să-l asfixieze, îndată ce va capitula, sub milioanele lor de picioare agile şi sub pântecul lor gras şi respingător.

Işi aruncă pălăria pe masă. Pălăria nouă, ver-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista.ro/mdrr1901-1932

zuie, cu boruri mici, aşa cum o cumpărase chiar astăzi în locul vastei borsaline calabreze, fiindcă recunoscuse toată dreptatea lui Bică Tomescu, atunci când îl sfătuise să se lepede de această insignă corporativă a poeţilor de provincie.

Inaintă până la oglinda camerei şi îşi contemplă cu o mare curiozitate, chipul renovat şi amenajat ca un parc englezesc. Tot după îndemnul prietinului mai vechiu adaptat la spiritul Capitalei, îşi sacrificase chica pletoasă care îl singulariza ostentativ printre ceilalţi muritori.

Aproape nu se recunoscu. Din oglinda spectrală şi învălurată, îl privea cu ochi de viezure, o figură lunguiaţă, streină, cu tâmplele indecent goale şi cu părul scurt, lipit pe scăfârlie ca o casketă de jocheu fără cozoroc. Schimbarea la faţă nu-l încântă.

Se retrase doi paşi îndărăt să se examineze în întregime. Dar sticla poleită îl reflectă amputat de deasupra genunchilor. Oglinda fusese spartă în cine ştie ce accident din epoci imemoriale. Jumătatea absentă era înlocuită cu o coală de hârtie verde, decolorată, pe care chiriaşii predecesori o transformaseră în agendă, bloc-notes şi tabel de calcule.

Astfel se putea ceti cu litere mari, trase cu creion roşu, dominând restul textului: „*Sâmbătă ora 5, Ghisela*". Apoi, de aceiaşi mână, altă dată de o importanţă mai modestă, după dimensiunea rotundă a literelor: „La 15 Ian. rata croitor". Pe urmă o listă de rufe dată la spălat, un calcul enigmatic şi o indicaţie de laconism telegrafic: „Poliţa Gogu".

La început, Ion Ozun, cu promptitudinea unui vechiu obiceiu, reconstituise după procedeul lui Cuvier din câteva oase fosile, existenţa necunos-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

cutului înaintaş în această tavernă a gândacilor burduhoşi. Imaginase un mic roman. Se gândea chiar să-l scrie.

Acum s'ar fi mulţumit în locul inscripţiilor de pe coala decolorată, cu o oglindă întreagă. Nu-l mai pasionau peripeţiile altora. Il acaparaseră total, peripeţiile proprii. Erau îndestule şi deveneau ameninţătoare.

Răsturnă pe masă mărunţişul din buzunar şi scoase restul bacnotelor din port-bilet, să închee un bilanţ exact al situaţiei. Nu se arăta nevoie de un casier-contabil. Numărătoarea dură scurt şi suma se dovedi catastrofală: 377 lei, din care un pol rupt şi restaurat din două jumătăţi streine. Cu cei două sute de lei împrumutaţi lui Bică Tomescu din prima zi a întâlnirii, reprezintau o săptămână, maximum zece zile de existenţă, evaluate în perechi de crenwürşti cu hrean, salate de boeuf, regale şi ridichi negre cu pâine, cu pâine cât mai multă.

Iar după aceia?

Ion Ozun îşi şterse sudoarea rece de pe tâmplele deposedate de plete.

Proectele grandioase şi cutezanţa provocătoare se surpaseră odată cu inelata-i coamă de leu. S'ar fi spus că asemeni unui Samson cu proporţii reduse, ca pentru astfel de vremi, odată cu părul retezat de foarfecul frizerului ce nu aducea întru nimic cu biblica Dalila, pierduse toată semeţia cu care sosise să înfrunte vrăjmăşiile Capitalei. Se văzuse sfărmând obstacole tari, pietroase, care sdrelesc pumnul şi scapără scântei în isbitură. Se simţea încleindu-se într'o rezistenţă vicleană, sorbit de un mâl alifios, unde piciorul se înfundă atrăgându-l

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://patrimoniu.ro/mdrr1901-1932

mai adânc, cum a citit că există smârcuri ocolite cu groază de drumeți, ca un cimitir blestemat.

A doua zi după sosire își căutase prietinul. Îl găsise dormind. Bică Tomescu se scuzase că nu s'a ținut de cuvânt să-l întâmpine la gară. Un angajament neașteptat, cel dintâiu — un rol de două duzini de replici îl ținuse prizonier la teatru toată seara. Pe urmă se încurcase să sărbătorească debutul. Ajunsese acasă la ziuă. Era încă mahmur, cu gura coclită. Dar nu-l uitase.. Îi reținuse cameră. Îl târî pe toate străzile și bulevardele principale, să-i fixeze câteva puncte de reper în orașul necunoscut. Îi smulsese cu o grație irezistibilă două sute de lei pentru 24 ore, care au trecut de douăzeci de ori. Și de atunci Ion Ozun, bate la uși închise.. Nu așa își închipuise cucerirea Capitalei. El îi ceruse să-l pună la încercare și să-i cântărească puterile. Insă nimeni nu-l punea la încercare și puterile lui nu se arătau nimănui de-un folos.

Se trânti îmbrăcat în pat, cu fața în sus, cu mâinile împreunate sub ceafă.

Oricât se silea să-și lămurească un gând întreg și statornic, începuturile se risipeau fără sens, în absurde asociații. Toată ființa se concentra bolnăvicios în auz. Urechea înregistra cu o acuitate tiranică toată viața încăperilor vecine. Sfârâiala primusului amuțise. Sonia Viișoreanu ieși din cameră în pantofi cu talpa moale. Ion Ozun știa că merge la robinetul din capătul antreului să-și care singură apă. Ascultă șuroitul canelei. Apoi ușa trântită la loc, cu piciorul. Pe frontul acesta se făcu tăcere. Acum duruia surd, în încăperea extremă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

maşina de cusut. Croitoreasa cu lucru suplimentar de noapte. Pe urmă întrerupt, în răstimpuri, în a treia cameră, studentul gângav şi cu fruntea îngustă, care vorbea singur recitându-şi cursurile în ajun de examen. Foxul împiegatului dela finanţe, închis în casă, în odaia de lângă scări, începu să sgrepţene scâncind. Acestea erau rumorile nocturne. Ziua se adăogau trilurile de flaut, răbufneala ţoalelor scuturate, patefonul domnişoarei Sonia, bătăile factorului poştal, zângătul cănilor de tablă şi comisionarii căutând o adresă indescifrabilă.

Nici odată Ion Ozun n'ar fi crezut că într'un spaţiu atât de strâmt, poate vieţui atât de sonor, o atât de diversă şi tristă umanitate.

— Mai sosesco ca ţe vedemo ţe ma faţe bursucaria mel anunţa Chir Panaioti Caţafanis, proprietarul, inspectând măcar odată pe săptămână odăile să constate dacă nimeni n'a deteriorat paturile, n'a şchiopătat scaunele şi n'a înstrăinat ceva din inventar.

O mai potrivită denumire nici c'ar fi meritat această adevărată bursucărie.

Ion Ozun nu mai putea vedea altfel locatarii, decât strecurându-se din vizuini ca bursucii, dimineaţa prelingându-se pe lângă ziduri, risipindu-se la îndeletnicirile lor misterioase, de unde noaptea se întorceau furiş, să-şi ocupe culcuşurile în aceleaşi vizuini, ca să înceapă a doua zi, iarăşi şi iarăşi.

Urechea deprinsă acum să izoleze fiecare sunet, lămuri paşi alegându-se din vuetul surd al oraşului, urcând treptele, poposind la al doilea etaj, pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

urmă continuând până sus şi înaintând dibuit pe culuoar.

Ii recunoştea, cum identifica fără greş mersul tuturor celor unsprezece tovarăşi de bursucărie .Erau paşii lui Bică. Se opriră în faţa lacătului cu cifru.

Pauză.

Apoi un ţiştuit de surpriză consternată.

Oricât devenise de prudent în administrarea ultimului capitol bugetar, Ion Ozun ar fi pus la mijloc toţi cei 377 lei într'un pariu la egal, că prietinul s'a scormonit în buzunare şi a descoperit căi lipseşte cutia de chibrituri.

Două ciocănituri scurte în uşa lui, îi dovediră că n'ar fi pierdut pariul.

— Eşti acasă, Jane?

— Intră, intră! îl invită Ion Ozun, ridicându-se în capul oaselor, pe marginea patului.

— Iar nu găsesc chibriturile, fir'ar ale dracului de chibrituri! se lamentă Bică Tomescu intrând.

Şi îndată observă transformarea radicală din fizionomia lui Ion Ozun, aprobându-o şi bucurându-se ca de-o importantă victorie personală:

— Ei bravos! Aşa mai vii de acasă. Ţi-am spus eu.... Ce era claia aia? Plete, pălărie de bandit mexican şi lavalieră, poartă azi numai poeţii, pictorii şi actorii rataţi.... E uniforma lor.

Vorbind, înaintă în cameră şi descoperi pălăria de castor cu boruri înguste. O examină cu expertă competinţă, citi marca din fund, o răsuci pe o parte şi pe alta, o încercă pe cap, în faţa oglinzii, ridicând din sprincene admirativ:

— Şic! Ştii că începi să te civilizezi, June?!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ion Ozun surîse amar.

În sinea sa ascunsă, recunoscu pismăreț că pălăria nouă se potrivea mai bine prietinului, decât lui, care o alesese răscolind o jumătate de ceas în toate rafturile prăvăliei.

Bică Tomescu era ceia ce se numește un băiat frumos. Vulgar și cu mutră de secătură — dar frumos. În trei ani de când nu se văzuseră, Capitala îl transformase după un tip standardizat, fercheș și cu haine după ultima tăietură, cum apăreau pe Calea Victoriei și la Șosea, la oră fixă, vreo câteva sute de exemplare identice.

Se răsuci în călcâie:

— Am să cumpăr și eu una le fel. Asta-i boala mea, dragă Jane! Pălăriile și crăvățile au să mă dea gata. La crăvăți să mergi cu mine.. Am un fler!... Uite la asta. Pipăie! îi întinse capătul, plecându-se.

Ion Ozun se supuse și pipăi, deși din toate lucrurile de pe lume, calitatea unei crăvăți era poate problema care îl pasiona în ceasul acela cel mai puțin.

— Ce zici? Mătase curată.... Și observă te rog, lungimea! Aș vrea să văd unde ai să găsești tu o cravată ca asta — și cu prețul pe care-l plătesc eu?

Ion Ozun se declară incapabil să găsească o asemenea cravată, și cu atât mai mult una cu prețul pe care îl plătise Bică Tomescu. Prietinul se înduioșă de atâta lipsă de vanitate:

— Asta-mi place la tine, Jane. Dai fiecăruia ce e al lui. Te-i fi pricepând tu la literatură... Dar în trei chestii să te lași pilotat de mine. In materie de teatru, de crăvăți și de București. N'ai să regreți

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

niciodată. Apropos... Ar trebui să încerci şi tu o piesă. Cum ai dialog, reuşita e asigurată... Pretinde apoi să creiez eu rolul principal şi dacă nu ţi-o plăcea ce-am să scot din el, să nu-mi spui mie Bică!

Ion Ozun, clătină din cap, strâmbând buzele, cu o desăvârşită lipsă de entuziasm.

— Ce ai bre? Ce naiba, parcă tot îţi ninge şi-ţi plouă!... se minună prietinul de mutra-i posomorîtă. Toate au să se rezolve.. Ţi-o garantez eu.

— Garanţiile tale...

— Ce garanţiile mele? Ţi-o spun, fiindcă eu cunosc Bucureştii cum îmi cunosc buzunarele. La început scârţâe. O săptămână, o lună, un an... Pe urmă deodată începe să-ţi bată vântul în pupă şi atunci fşiut! te duce, de nu te mai ajunge nimeni din urmă... Uite la mine. Eu nu m'am descurajat niciodată. Şi bagă de seamă; o întind aici de trei ani. Am răbdat, am tăcut, am înghiţit şi-am dat din mâini. Inseamnă-ţi ziua asta în calendar, şi peste un an, să ne aducem aminte şi să vorbim.

— Până la anul, sunt altele mai aproape. Peste o săptămână se împlineşte camera şi trebuie să scot din pământ chiria. Iar banii au ajuns la fund.. In zece zile, n'am să mai am ce mânca....

— Nu moare nimeni de foame în ţara românească! îl asigură Bică Tomescu, plin de convingere şi de experienţă. Dă-o dracului de chirie! Găsim noi. Eu de trei ani, la fiecare sfârşit de lună tot cred că am buclarisit-o şi că are să-mi scoată dom' Panaioti calabalâcul afară. Şi în ajun, când am epuizat toate resursele, îmi cade chiria de unde nici nu gândesc. Principalul e să dai din mâini...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

Bică Tomescu, el nu stătea. Cuvântând, dădea din mâini cu o elocventă artă a gestului.

Se opri cu picioarele răşchirate, în faţa lui Ion Ozun, cu mâinile în şolduri, privindu-l în creştet cum stătea pe marginea patului şi examinându-l cu autoritate de dascăl care-şi supunea elevul la interogator.

— Ce ţi-a spus Teofil Steriu?

— N'a venit încă. A stat numai două zile şi a plecat. De atunci tot trec şi-l aştept.. Servitoarea crede că nu se întoarce până săptămâna viitoare.

— Scrie-i!

— M'am gândit. Dar ce fac cu o scrisoare? Ca să-i povestesc tot, se înşiră o poliloghie. Nici n'are s'o citească. Imi imaginez că-i sătul de asemenea epistole.

— Şi Alcaz? De ce te poartă cu vorba, Alcaz?

— De... De unde să ştiu de ce mă poartă cu vorba Alcaz? Cum văd, parcă tot eu sunt vinovat....

— Să ştii că eşti vinovat. Eşti vinovat fiindcă nu te ţii de el destul de stăruitor. Alcaz are relaţii.. Ii învârte pe toţi pe degete. Numai să vrea. Eu în locul tău, m'aş instala să-i spun neted: Uite, nu mă mişc de aici, până nu-mi rezolvi chestia! Dacă vrea, poate. Ţi-o garantez eu!

— M'a invitat să iau dejunul cu el, mâine. Zice că altfel n'are timp să stea mai pe îndelete de vorbă.

— Ce nu spui asta, dragă Jan? se bucură Bică din cale afară. Dacă te-a invitat la masă se schimbă chestia. E ca şi făcut.. Ţi-o garantez eu.

Ion Ozun nu arăta prea mare încredere în garanţia prietinului. Oftă din adânc.. Scoase un pachet albastru de tutun şi începu să-şi răsucească o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţigară, fiindcă în proectele sale de economie, renunţase la ţigările gata fabricate ale Regiei.

— Fumezi tutun acum? se miră cu dispreţ Bică Tomescu. Dă-l dracului de tutun şi ia de aci o ţigară. Specialitate... Eu nu fumez decât Specialitate. Şi să te învăţ eu: uită-te în totdeauna să fie lipite şi să n'aibă steluţă.

Ii întinse port-ţigaretul plin.

Aprinse şi îşi opri cutia de chibrituri.

— De, acum la culcare! spuse. Şi mâine pune-i o pilă lui Alcaz! Ascultă-mă pe mine, ce te învaţă un câine mai bătrân. După masă, după ce-ai aranjat tot cu el, pune-i pe deasupra şi-o pilă de o mie de lei .Nu lăsa pila de azi pe mâine. Nu poate să te refuze.

Plecând, Bică Tomescu văzu pe masă, întinsă toată averea lui Ion Ozun: cei 377 lei, din care un pol rupt şi cârpit din jumătăţi streine. Se miră cu sinceritate şi entuziasm:

— Păi ai parale, dragă Jan! Ce te plângi?.... Poţi să-mi pasezi şi mie o hârtie de-o sută, până iau chenzina dela teatru. Fac în total trei sute.. N'avea nici o grijă. Eu ţin socoteală exactă cât şi cui datoresc....

Cu delicateţă de prestidigitator, apucă de un colţ o hârtie de o sută, o scutură şi o escamotă în buzunar, fără să mai aştepte încuviinţarea proprietarului.

Duse degetul la buze:

— Pa! Şi noapte bună! Nu uita mâine pila de o mie. Gândeşte că e chiria. Ba îţi rămâne şi rest. Mergi apoi cu mine, şi cu restul îţi aleg o cravată pre cinste!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III

STRADA

Altul. Şi altul. Şi altul. E neînchipuit cât de mulţi trec, au sosit, se întorc şi iar vor sosi.

Uneori trotuarele negre par negre omizi cu mii de picioare articulate. De unde vin toţi şi ce îi goneşte?

E greu să admiţi că în fiecare palpită, o altă durere, alt sânge, alte ambiţii şi poate o scânteie din focul divin. E greu să admiţi că dintr'o mie de mii, cu feţe la fel, cu ochi la fel, cu haine la fel, doar unul ales între toţi va supravieţui peste toţi. E greu să admiţi că domnul ghiontit — vezi colo? — domnul acela ghiontit şi timid, când toţi vor fi morţi şi toţi dispăruţi fără de urme, el singur însă va mai trăi peste veac, într'o carte, într'o pânză, într'un muzeu.

El astăzi e număr. E cel mai neînsemnat şi sfios trecător. Strada îl înghite şi strada îl varsă ca pe cel mai netrebnic şi sfios trecător.

In soarele palid şi blând de Octombrie, toată Capitala se revărsase pe străzi şi pe bulevarde, să se resfeţe, ca la o ultimă sărbătoare a toamnei, înainte de ploile urîte şi lungi.

Femeile treceau felin, în proaspete toalete de sezon. Din mers se confruntau cu priviri aparent nepăsătoare, cercetându-şi reciproc modelul pălăriilor de feutru, blănile moi, un amănunt imperceptibil, dar numai Dumnezeu ştie cât de hotărîtor. Rochiile se mai scurtaseră încă de un deget şi pălăriile îşi mai expropiaseră încă din perimetru.

Ion Ozun observă acest lucru ciudat: trecătoarele care păşeau odinioară elastic, cu râsul voios

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

şi cu o fără de grijă copilărească în ochi, îndată ce întâlneau venind protivnic o altă femeie într'o mai încântătoare haină de toamnă, strângeau buzele, întrerupeau fraza începută şi defilau pe lângă inamic, cu obrazul brusc concentrat şi sever. Astfel, află că femeile nu se îmbracă pentru a cuceri admiraţia bărbaţilor cum pretind legile biologilor şi cum naiv se încântă vanitatea de mascul. E un război numai al lor, între ele, — şi nu e de fel un război frivol.

Pe urmă, Ion Ozun recunoscu desmierdat de razele bune, că viaţa e îndestul de plăcută şi că spectacolul Bucureştilor e câte odată fermecător.

De pe Bulevardul Academiei înaintă în Calea Victoriei şi fu înghiţit de cele două puhoaie, pentru care trotuarul era prea strâmt. S'ar fi oprit la Capşa, unde a dat de atâtea ori târcoale, dar nu cunoştea pe nimeni şi nu avea atâta curaj, să intre, să bată în masă şi să comande indispensabilul şvarţ. Trecu mai departe, încleştat în coloana de necunoscuţi, cu bucuria soarelui molatic, întunecată. Se simţea din cale afară străin într'o lume străină ,singur şi fără nume, la fiecare pas încrucişându-se cu un trecător pe care nu l-a mai văzut niciodată şi n'are să-l mai vadă vreodată — o mie şi o mie de feţe ale aceluiaşi necunoscut.

In târgul lui îl ştiau toţi şi pe toţi îi ştia. Il saluta birjarul, îl întreba din prag băcanul, foştii profesori traversau strada să se intereseze când pleacă, să nu se prăpădească într'o asemenea urbe ticăloasă; la cofetăria cu mesele de table şi şah era pe cale să devină un personagiu; trecuse de a treia idilă. Aci l-a absorbit tumultul mulţimei, anonim

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

redat marelui anonimat. Iar singurătatea şi nimicnicia lui îi păreau mai insuportabile decât într'o pustietate de nisipuri, fiindcă nu există o singurătate mai cruntă ca aceea din mijlocul mulţimilor.

In faţa Palatului, puhoiul compact îşi descleştă strânsoarea. Toţi respirau mai larg. Automobilele soseau rapid, încetinându-şi mersul simplu într'o procesiune de necunoscuţi răsturnaţi pe pernele moi, de necunoscute privind absent înainte, alături de superbi câini, imobili şi aroganţi.

Cine sunt toţi? — se întreba Ion Ozun. De unde vin? Ce însuşiri, multe şi tari, îi îndreptăţesc să se bucure de toate bunurile, sătui şi fără grijă, surâzători şi victorioşi, aşa cum trec toţi în soarele auriu?

Nici unul nu părea că aleargă spre o ţintă precisă. Pe nici unul nu-l aşteaptă o îngrijorare ori un chin. Işi lăsaseră îndeletnicirile şi necazurile undeva închise acasă şi în birouri, ca tot atâtea jivine stricătoare şi plicticoase, însfârşit capturate între gratii, de unde nu vor mai scăpa să-i urmărească, — iar toţi trăiau acum numai pentru ceasul acesta de plimbare fără grijă, în lumina pentru toţi blândă, poposind la vitrinele încărcate, tărăgănându-şi paşii fără nicio direcţie, lenevoşi şi hoinari.

La Tripcovici, dintr'un taximetru hârbuit coborî cu pălăria pe ceafă şi cu privirea împăinjenită, un om însfârşit cunoscut. Cunoscut din fotografii şi caricaturi: Ion Mătăsaru, poetul suavelor idile şi al etericelor nostalgii.

Era cu o bandă întreagă şi se vedea lămurit că o duc de astă noapte. Un prieten îl trăgea îndărăt de poala hainei. O femeie cu pălăria tuflită şi cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

văpselele prelinse pe obrazul îndestul de bătrân, chicotea răguşit şi vulgar.

— Numai un rând de pelinaşe să ne dregem şi câte-o pârjoală..... Eu mor după pârjoalele lui Tripcovici! se sbătea încăpăţânat să scape din cleştele prietenului, poetul suav şi nostalgic, cu o barbă ţepoasă de trei nopţi.

Ion Ozun şi-l închipuise nepământean şi devorat de o iremediabilă melancolie. Poetul tristeţelor transcendentale. Leon Mătăsaru se smunci şi isbuti să scape din laţ. Se arătă foarte vesel de acest succes. Se întoarse şi-şi înjură tovarăşii:

— Ai sictir!

Apoi se isbi peste o doamnă cu un copil de mână. Salută, exagerat: — Pardon! Se prăbuşi pe uşa localului de aperitive, iar ceata de amici cu femeia văpsită, după un scurt conciliabul, descinse din automobil şi îl urmă.

Adânc scârbit, Ion Ozun îşi şterse idolul adolescenţei din tabelul secret al adoraţiilor sale, unde alături de Teofil Steriu, poetul atavicelor suspine era gravat pe frontispiciu cu litere adânci. Pârjoalele lui Tripcovici atât de apreciate de idolul proaspăt detronat, îi amintiră că se apropie ora dejunului.

— La unu, unu şi un sfert! îi spusese Mirel Alcaz. Intrebi de masa mea.. Şi dacă întârzii cumva, aşteptă.

Mai bine să aştepte şi între timp să-şi recapituleze vorbă cu vorbă, tot ce avea să-i ceară. Grăbi pasul, făcând drumul îndărăt; şi cu cât se apropia, cu atât i se părea mai complicat şi irealizabil, ceea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce astăzi dimineaţă, în hotărîrea lui, se arătase atât de simplu şi atât de uşor.

Işi încredinţă pardesiul şi pălăria, persoanei rotunde şi afabile dela garderobă. Işi pipăi în faţa oglinzii părul scăpat rebel din lăcuita cască de pomadă, îşi încheie nasturii şi înaintă pipăindu-şi în buzunar cartonul cu numărul vestiarului. Nici odată nu intrase într'un restaurant atât de luxos. Se sili să treacă printre mese, cu un aer nepăsător, refuzând cu gest ostenit de monarh, invitaţia chelnerilor să ocupe una din mesele libere.

— Masa domnului Alcaz? întrebă neglijent, ca un foarte intim prieten al mult cunoscutului gazetar.

— Poftiţi p'acilea... Mitache, condu pe domnu la masa lui conu Mirel.

Masa era în fund. Aşezându-se, Ion Ozun abia atunci îşi dădu seamă că a uitat să depună şi bastonul la garderobă. Bastonul moştenit dela un unchiu, grefierul Tăsică Ozun; exemplar rar, din lemn de mahon cu un cap de raţă sculptat în fildeş, patinat de palma defunctului după o carieră inseparabilă de treizeci de ani, atât de fidelă, încât contimporanii grefierului nici nu-l puteau imagina fără acest sceptru al bătrâneţii şi al unei statornicii model.

Ion Ozun nu ştia unde să razeme sceptrul.

Il puse între genunchi şi începu să privească, supraveghindu-se să pară cât mai la el acasă, într'un asemenea restaurant, printre asemenea lume.

Un pioclo îi prezintă lista. O respinse.

— Aşteptaţi atunci pe conu Mirel? îl înţelese aprobând băiatul sufocat în gulerul prea înalt. Dum-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

nealui vine în totdeauna după unu jumătate... L-au întrebat doi domni până acum. L-a sunat şi la telefon... Vă servim o ţuică?

Şi alergă să aducă ţuica, fără să mai aştepte răspuns. Ion Ozun se întreba cuprins de o îngrijorare bruscă, ce se va face dacă Mirel Alcaz, prin cine ştie ce conspiraţie de împrejurări va fi împiedicat să se ţină de cuvânt? Va mânca singur, de ruşinea chelnerilor, dar îşi va desechilibra ireparabil rămăşiţele bugetului, suprimându-şi cu o singură masă, subzistenţa pe trei zile. Trase cu coada ochiului la lista de preţuri. Cifrele erau astronomice. Se simţi cel mai focos partizan al preţurilor maximale.

Sorbi ţuica şi se pomeni cugetând lucruri displăcute şi crunte, pe socoteala lui Mirel Alcaz.

Era elev de liceu, în timpul războiului, când biroul de încartiruire îl isgonise din camera lui, în casa bătrânească şi săracă, să facă loc acestui locotonent de rezervă, vorbareţ şi spilcuit, în uniforma albastră de stofă franceză şi cu un chipiu fantezist, cu cozorocul de lac, îngust de un deget.

Mosafirul forţat anunţase râzând, că vor scăpa de el într'o săptămână. Se instală şi rămase şapte luni.

Dar mătuşă-sa se bucură de un asemenea oaspe, fiindcă în sărăcia ei de văduvă bătrână şi bolnavă, ofiţerul adusese belşug, bonuri de aprovizionare, zahăr şi ordonanţă. Era prieten cu toată lumea. Lui Ion Ozun, se păruse că pune oarecare fanfaronadă, în graba de a servi pe oricine, poate mai mult pentru a arăta vanitos cât îi măsoară puterile.

Aflase mai apoi că a devenit jurnalist cu mare trecere, deşi semnătura îi apărea rar şi atunci nu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai în josul unor articole de culise politice, declaraţii ale miniştrilor, foştilor ori viitorilor miniştri, intrigi şi misterioase combinaţii. Că a ajuns să apeleze la bunăvoaia unui asemenea flecar, pe care îl socotea fără talent şi cu spinarea cartilaginoasă faţă de toţi stăpânii zilei, i se păru lui Ion Ozun primul simptom al capitulării.

Semn rău şi semn trist.

Pe urmă, se gândi că şi el face în clipa aceasta chiar, dovada unui asemenea caracter desgustător şi amfibiu, ca fostul coleg de bancă, Bică Tomescu. Milogea sprijinul unui om şi pe omul acela nu-l socotea vrednic de stimă. Mâine, ce-l va împiedica oare, când înjosirea va fi desăvârşită, să-i ceară şi o mie de lei, cum îl sfătuise prietenul să-i pună „o pilă" — şi cum nu s'ar fi umilit deocamdată, chiar dacă s'ar târî pe stradă, isgonit din bursucăria lui Chir Panaioti, zdrenţăros şi lihnit.

Descoperirea îl mâhni. Se simţi împresurat încă de alte ameninţări nevăzute, bestii vâscoase şi târîtoare, pe care nu le bănuise în ceasul când s'a urcat în tren. Câţi din sala aceasta, cu albul de zăpadă al feţelor de masă, cu tacâmuri grele de argint şi cu mâncări scumpe, nu-şi plătesc oare fiecare înghiţitură şi respectul slugarnic al chelnerilor, cu astfel de capitulări? El râvnea la altfel de victorie, cu altfel de preţ.

Ridică ochii să-i măsoare cu dispreţul tinereţii virtuoase şi cu superioritatea săraciei care nu are de ce roşi. Dar din celălalt capăt al sălii, dela uşă, îl întâmpină privirea lui Mirel Alcaz, căutându-l şi făcându-i semn că l-a văzut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://patrimoniu.ro/mdrr1901-1932

Fu ca o privire fascinatoare de dresor, încovoiduși moale, de gumă, toată cerbicia.

Mirel Alcaz se oprise să arunce în brațele unui picolo, pălăria și pardesiul. Distribui la câteva mese o jerbă de surâsuri cu o subtilă și savantă știința a nuanței, pe rând: cordial, indiferent, amical, vag, distrat, familiar, proteguitor ori distrat.

Toate acestea în câteva piruete care au durat o singură clipă. In cealaltă clipă a trimis un semn francmasonic perechii dela o masă din ungherul extrem: domnul ras și cu ochelari americani prinși după ureche în cârlige; doamna cu părul roșu și cu pieptul opulent. In a treia clipă a fost lângă Ion Ozun. I-a scuturat mâna cu o cordialitate exagerată și ocrotitoare:

— Mă ierți?... Am întârziat la Externe. Tocmai îmi aranjam plecarea la Geneva și ne-a tras Jean o șuetă de nu mai puteam scăpa. Teribil pisălog! Incolo, băiat admirabil, Jan...

Ion Ozun află astfel că mai există și alți Ioni pe lume, mai importanți fără îndoială decât el, dar nu cutează să întrebe ce Jan anume a dat o șuetă la Externe, până după ora unu jumătate.

Mirel Alcaz, abia s'a așezat pe scaun și abia a despăturit șervetul, că a doua listă a și apărut generație spontană pe masă, ca și sticlele din baterie, ca și mastica sosită fără comandă, ca și măslinele înfipte în scobitoare, ca și panerul schimbat, cu franzeluțele dolofane și aurii. El le privește sosind cu o vădită satisfacțiune de om care-i place să-și vadă gusturile știute și respectate. E proaspăt bărbierit, cu o ușoară umbră de pudră, cu părul dat peste cap și străbătut de câteva șuvițe sure. Are

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ochii verzi, limpezi, surîzători de o mare încântare de sine, de alţii, de tot ce vede împrejur, de tot ce-i s'a întâmplat ieri, i se întâmplă azi şi i se va întâmpla mâine. Chelnerul pare fericit că serveşte un asemenea client şi el pare fericit că e servit de asemenea chelner.

— Nu te-ai fixat încă? observă cu desaprobare că Ion Ozun a început a citi lista dela capăt. In acest caz, dă-mi voie să fac un menu pentru amândoi. Cunosc toate specialităţile casei. De exemplu: o cegă rasol. Preferi cu maioneză? Văd aci nişte ciuperci cu smântână. Iar ca să încheiem, ne face Iancu o pereche de sitari. Nu-i văd pe listă, dar m'a anunţat de ieri că-mi rezervă. De acord?

Ion Ozun căzu de acord, descoperindu-şi o jalnică lipsă de personalitate. Alcaz văzu că mută incomod bastonul cu bot de raţă, căutându-i un loc. Făcu semn picolului.

— Ia bastonul domnului!

Picolul se execută. Ion Ozun se uită după suvenirul de familie cu sincer regret, îndoindu-se dacă are să-l mai revadă vreodată.

Până acum mâinile erau ocupate. Desmierdau botul pasării palmipede şi lameliroste, tot aşa cum treizeci de ani palma defunctului grefier patinase fildeşul gălbui cu neclintită fidelitate. Libere, nu ştia ce să facă cu ele. Frământă cocoloaşe de pâine. Le clădi în efemere piramide, care nu vor dura cât a lui Keops.

— Imi pare rău că te-am făcut să aştepţi... vorbi Mirel Alcaz, turnând maioneză peste cegă. Din principiu vin la toate întâlnirile cel dintâi şi plec cel de pe urmă. E singurul sistem să nu laşi prie-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
transilvania.ro/mdrr1901-1932

tinilor timp, nici să gândească, nici să vorbească rău despre tine... E tocmai ceea ce-i spuneam ieri lui Minu.

Se opri cuprins de îndoială.

— Îl cunoşti pe Minu?

— Nu! mărturisi Ion Ozun, privind la sosiera cu maioneză din celălalt capăt al mesei, ca la un astru inaccesibil.

Mirel Alcaz îi înţelese privirea şi-i trecu sosiera. Continuă:

— Minu... Minulescu, *mon cher ami!* Trebuie să-i faci neapărat cunoştinţa. Lui şi tuturor, dela Capşa, de aci, din foaierul teatrului şi de pretutindeni. Ca să răsbeşti în Bucureşti, dragul meu, prima condiţie e să-ţi cultivi relaţiile. Ajunge la început o jumătate de duzină. Pe urmă se iau unul dela altul, ca scarlatina. Picolo, toarnă vin şi Apolinaris! Jumătate şi jumătate!

— Tocmai fiindcă e vorba de relaţii, aşa singur cum am căzut aci din lună... crezu că a găsit o introducere potrivită, Ion Ozun.

Celălalt nu-l lasă să isprăvească.

— Apropos de relaţii... Imi spunea una bună, Puiu. Pe Puiu cred că-l cunoşti?

Ion Ozun declară că nu-l cunoaşte nici pe Puiu. Mirel Alcaz se scandalizâ cu desăvârşire.

— Puiu... Puiu Iancovescu. Cum văd ai pierdut trei săptămâni degeaba, dacă n'ai pervenit să cunoşti pe nimeni. In ce lume te-ai învârtit dragul meu, până acum?... Neapărat trebue să-ţi schimbi tactica... Dar să-ţi spun istoria cu Puiu, fiindcă e nostimă de tot....

Povesti istoria cu Puiu (Iancovescu). Apoi alta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

cu Istrati (Micescu), cu Mărioara (Voiculescu), cu Pamfil (Şeicaru), cu Gică (Elefterescu), cu Miţa (Filoti), cu Mişu (Pop-Spătaru), cu Virgil (Madgearu), cu Ionel (Vulturescu), cu Teofil (Steriu) — şi alţii şi altele, defilând rapid, apărând şi dispărând ca figurile din pragul ornicelor cu cuc. O jumătate din Capitală. E prietin cu toţi; i-a văzut adineaori, ieri ori alatăieri, cel mult acum trei zile; îi tutuieşte pe toţi şi toţi îl tutuiesc: le-a spus ceva, i-au spus ceva.

Ion Ozun nu poate plasa un cuvânt. Cu o sumbră desnădejde gândeşte la bursucăria lui chiar Panaioti de unde a plecat astăzi dimineaţă şi unde se va întoarce diseară, condamnat să nu evadeze niciodată din irevocabila mediocritate a celor unsprezece colocatari .A deşertat înadins paharele de vin, să prindă curaj.

Când au ajuns la cafea şi când Mirel Alcaz a aprins ţigarea de foi, îndepărtând scaunul şi rezemându-se cu ceafa de spătar, crezu că a găsit însfârşit momentul potrivit. Dar în aceiaşi clipă, un domn bătrân, cu ghetre albe şi cu monoclul atârnat în panglică lată pe vestă, apăru adus de o divinitate nefastă, şi fără introducere se aşează la masa lor.

— Mirel, Mirel! ameninţă cu degetul lung şi uscat, de mumie. *Toujours le même!* Te conservi... M'ai placat alaltăseară şi te-am aşteptat până la două jumătate...

— Am spus, *mon Prince,* că nu ştiu precis. Poate vin, poate nu. Altfel, ştii că sunt cel mai exact om din lume! Dă-mi voie să-ţi prezint un prietin: Ion Ozun, tânăr publicist şi scriitor, despre care are să se audă în curând vorbindu-se. Antoin Muşat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1901 1932

Principele Anton Muşat, întinse mâna scheletică şi dintr'o lâncedă privire a ochilor cenuşii şi mici, ascunşi în văgăunele orbitelor, evaluă individul din faţă ca pe un obiect neînsufleţit şi lipsit de orice interes. Ion Ozun, îşi aminti fără voie fotografiile ziarelor dela rubrica fenomenelor curioase, sub titlul: „un caz excepţional de longevitate".

Atât de uscat ca pergamentul era acest supravieţuitor din neamul Muşatinilor şi atât de moartă îi era privirea când tăcea.

— Şi cu cine ai stat până la două jumătate, *mon Prince?* întrebă Mirel Alcaz, pregătindu-se să asculte cu mare interes.

— Oribil. O companie oribilă! Toto, Iordan Hagi Iordan, Săvel Grigorescu, un gigolo — nici nu-mi amintesc cum se numeşte. Şi antilopele dintotdeauna: Dorina, Malci, Renée... O dansatoare nouă, o unguroaică, Ilona. Un animal admirabil, *mais d'une bêtise!...* De mult nu m'am ambetat în aşa hal. S'a ridicat o lume foarte vulgară. Nu ştiu nici să se amuze. Nopţile au devenit sinistre..

Introduse sticla rotundă în caverna orbitei şi consultă lista .O aruncă desgustat:

— Nici nu se mai poate mânca în acest Bucureşti!...

— Sunt sitari. Au fost minunaţi, nu? se adresă Mirel Alcaz către Ion Ozun, invocându-i mărturia.

— Da, destul de buni! aprobă moale Ion Ozun, silindu-se să nu pară prea entuziasmat, ca un om care toată viaţa n'a mâncat altceva decât sitari.

Principele Anton Muşat nu dădu nici o importanţă acestor aprecieri. Bătu în masă:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Două ouă moi, de raţă. Un lapte covăsit. O pară şi un marghiloman. Bine fiert, fără zahăr.

Ion Ozun îşi spuse că n'ar fi cutezat nici odată, într'un asemenea restaurant, să comande un dejun atât de frugal. Dar ceiace era îngăduit unui prinţ de sânge domnesc, nu era permis unui muritor de rând, cu toată averea 277 lei, număraţi.

Mirel Alcaz, se ridică:

— Mă scuzaţi o clipă.... Numai două cuvinte. Un răspuns unui prieten! arătă spre perechea care de două ori îi făcuse semne nerăbdătoare: domnul cu ochelari prinşi în rama neagră, doamna cu părul roşu şi sâni opulenţi.

— Cine sunt? întrebă principele Muşat, împingându-şi mai profund monoclul să-i examineze.

— Fredy. Alfred Goldstein, bancherul..

— Acesta e faimosul Alfred Goldstein? se întoarse Anton Muşat, să-l măsoare peste umăr din tălpi până 'n creştet. Bătrânul Aron Goldstein avea o cârciumioară pe moşia tatei. Şi Fredy al dumitale, după cât îmi aduc aminte, acum vreo treizeci-treizeci şi cinci de ani, umbla desculţ şi cu cămaşa de cit ieşită prin despicătura pantalonilor... L-am bătut odată cu cravaşa, fiindcă se acăţase în coada docarului meu de vânătoare... Nu s'ar fi spus că avea să devină acest american de Darabani... In orice caz, femeia e epatantă. Imi pare de undeva cunoscută...

— Te cred, *mon Prince*... E o Ghiculeasă. Marie-Jeanne Ghica. E vorba să se mărite cu el..

— *Non!* se miră Anton Muşat, lăsând să-i cadă sticla atârnată în şnur.... E leit portretul maică-si,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Zoe... Minus sânii aceştia de Sviţera. Mă miram de unde-i cunosc eu ochii Zoei Ghica...

Mirel Alcaz se depărtase. Principele, fiindcă nu avea alt cui să-şi împărtăşească scandalizarea, continuă adresându-se lui Ion Ozun.

— *C'est inouï!* O Ghiculească să ia un asemenea *sale type!*... E drept, sunt o ramură colaterală şi degenerată a Ghiculeştilor. Născută tot dintr'o mesalianţă... Dar Zoe?! Zoe Ghica era una din femeile cele mai bine din Ţara Românească, prin optzeci şi nouă, nouăzeci! Să-şi vadă la ce i-a ajuns fata!... *Pauvre Zoé!*...

Ion Ozun, aprobă stupid, cu un surâs onctuos pe buze, făcând toate sforţările să pară foarte interesat de aceste peripeţii şi înlăuntrul său, foarte flatat că din bursucăria lui Chir Panaioti, se află aci, la masă cu un prinţ de viţă domnitoare, confident şi arbitru. Asemenea minuni numai în Bucureşti se pot întâmpla! Dacă e vorba să-şi creeze relaţii, cum l-a sfătuit Mirel Alcaz, a început călcând cu dreptul. Şi aprobă mai energic, turtind cu vârful cuţitului cocoloaşele de pâine şi chiar plasându-şi o opinie:

— E trist că nobleţa noastră...

Prinţul Muşat îl privi sever. El nu tolera să audă părerile lui rostite de un oricine, de un Ion Ozun oarecare.

— Ce e trist că nobleţa noastră?...

— E trist că nu mai păstrează... că în sfârşit a părăsit o tradiţie... care oricât... se zăpăci Ion Ozun, pierzându-şi firea sub privirea cenuşie şi aspră.

— Ce ştii dumneata? rosti Anton Muşat, făcând

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

semn chelnerului să-i schimbe farfuria cu lapte covăsit şi presărând zahăr.

Ion Ozun, într'o subită inspiraţie apelă la un argument disperat, inventând o poveste neadevărată dela început până la sfârşit:

— Ştiu, fiindcă m'am ocupat foarte de aproape. Lucrez la un studiu. La un esseu asupra boerimei noastre în ultima jumătate a veacului trecut. Am studiat documente. Acte şi scrisori. Testamente şi hârtii de afaceri .Mi-am făcut convingerea că e o clasă calomniată de demagogia aşa zisei democraţii. Va fi un esseu care are să irite multă lume. O apologie a clasei care n'a fost înţeleasă de brutalitatea oamenilor politici şi a fost nedreptăţită de expropriere.

Anton Muşat îl cercetă mai atent, ezitând între bunăvoie şi neîncredere.

— In acest caz se schimbă lucrurile. Dumneata eşti o pasăre rară. Zici că te numeşti Ion Ozun? N'am auzit de numele acesta.

— Am publicat numai prin reviste. Numai fragmente fără importanţă. Nu sunt grăbit... anunţă cu făţarnică modestie Ion Ozun.

— E foarte frumos pentru un tânăr şi foarte rar pentru vremurile acestea de oameni grăbiţi. Iţi mărturisesc că-mi face plăcere. La cea dintâi ocazie, îţi stau la dispoziţie cu *tuieuri* foarte interesante. Am acasă un sertar cu scrisori de familie în strânsă legătură cu evenimentele politice dintre 1870—1900... Exact în domeniul dumitale. De douăzeci de ani îmi tot propun să le clasific şi nu găsesc timp. Dacă eşti curios să le cercetezi, ne-am face un serviciu reciproc. Dumneata ai afla lucruri necu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noscute de nimeni şi eu m'aş alege cu hârtiile cartate.

— Oricând.... Cu mare plăcere! se grăbi Ion Ozun, spunându-şi că la urmă n'ar fi o idee atât de proastă să debuteze în cariera literilor, nu cu un esseu, dar cu un roman al clasei boiereşti.

Pe urmă, în aceiaşi clipă se mustră cu desgust de el însuşi, dându-şi seamă cât de uşor şi fără să roşească a minţit, renunţând slugarnic la părerile sale şi căutând că câştige atât de eftin simpatia unui bătrân decrepit, fălos şi desigur inutil. Ce diferenţă mai era între el şi între un cabotin ca Bică Tomescu? Intre el şi un flecar, un om de nimic, ca Mirel Alcaz?

Mirel Alcaz, tocmai se întorcea. In drum poposea la ultimele mese, să împartă strângeri de mână, bileţele de recomandaţii, bilete de teatru, o taină politică şoptită la ureche, o glumă auzită dela Minu, Puiu, Jan, Ionel, Istrati ori Simona.

Se aşează, frecându-şi mâinele:

— Am aflat o noutate senzaţională. Imprumutul nu se mai face. M'a asigurat Fredy, care a avut ieri invitat la masă delegatul consorţiului american. Ceea ce înseamnă că zilele guvernului sunt numărate. Intrăm în criză... Vodă l-a chemat pe Titulescu, telegrafic dela Londra. Incepe iar să fiarbă cazanul lui Satan. Plata!

Plăti şi dejunul frugal al prinţului Anton Muşat care o luase înainte aşteptându-i la uşă.

— Atunci când vorbim? întrebă rugător Ion Ozun.

— Ah! Uitasem!... Treci mâine pe la redacţie. Acum trebue să mă duc neapărat la tipografie să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

între ştirea în ediţie. Aranjăm mâine, poimâine. Nu e nici o grabă. Şi ascultă-mă ce ţi-am spus. Cultivă relaţiile!... De exemplu principele Anton Muşat. In două cuvinte te previn: e curăţat complect. Trăeşte din expediente. Toată averea tocată pe Riviera, şi aci, în cabarete, la club et eţetera... Dar înrudit cu toată lumea bună a Bucureştilor... Mi se pare că se cam înţeapă de o bucată de timp.

— Cum adică? întrebă naiv Ion Ozun.

— Ei cum?! Seringa.... Morfină. Ai să-i vezi ochii. Supraveghiază-i mai atent privirea. La vârsta lui, ce pasiune vrei să mai aibă?

La vestiar, Ion Ozun reintră cu bucurie în posesiunea bastonului cu bot de raţă. Mirel Alcaz porni spre Sărindar, să arunce vestea proaspătă şi senzaţională rotativelor.

Principele Anton Muşat apucă braţul tânărului deşirat şi stângaci, cuprins de o bruscă simpatie pentru prepusul istoric al casei boiereşti sau poate cuprins numai de groaza singurătăţii.

— Mă aşteaptă la colţ maşina lui văru-meu, Barbu. Din când în când mi-o trimite pentru plimbare, deşi nu suntem în relaţii prea călduroase. Dacă nu ai altceva de făcut trecem pe acasă. Afli astfel unde stau. Fumăm o ţigară, bem o cafea şi un lichior. Pe urmă mergem să ne bucurăm de ultimele raze de soare, la Şosea.

Automobilul era imens ca o vitrină. Şofeurul cu manta albastră şi cu nasturii de metal, salută solemn ca un diplomat, deschizând portiera.

— Şi Barbu are documente foarte interesante! spuse principele Anton. Dar cred că nu prea face caz de ele. Un om nou, Barbu, ca pentru aceste

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vremi. Dacă nu l-aş şti din ce os se trage, aş spune că e un parvenit. Un arivist.. Face politică... bine-înţeles democrată. Director de bancă. Terenuri petrolifere în Dâmboviţa. A găsit sistemul să se îmbogăţească, în timp ce noi, ceştilalţi, sărăcim. Nici o mirare că relaţiile noastre nu sunt prea afectuoase.

Ion Ozun era preocupat să pară cât mai natural tolănit, într'o maşină de-un milion jumătate, cu şofeurul purtând blazon princiar gravat pe nasturi.

Locuinţa lui Anton Muşat nu-l surprinse. Era prevenit că intră într'o casă de om ruinat. O sală şi două încăperi laterale. Zestrea unui muzeu, înghestuită haotic, prăfuită, coclită, mucezită, ruginită.

O slugă contimporană cu stăpânul servi cafeaua. Principele Anton deschise o casă de fier, din care scoase sticla de Benedictină, probabil singura valoare vrednică să fie zăvorîtă în adăpost blindat.

— Te las numai o clipă... Răsfoeşte aceste albume... se scuză după ce sfârşiră cafeaua, ţigarea şi lichiorul.

Rămas singur, Ion Ozun, se plimbă cu mânile la spate, răsucind gâtul la fotografiile şi tablourile de pe pereţi. Se afla în faţa unui grup dela curse, în costume din preajma anului 1912. Rochii lungi, pălării minuscule cocoţate pe coafuri imense. In mijloc, principele Anton Muşat, în jachetă cu ţilindru şi cu tocul binoclului atârnat în curea. Nici odată lumea de acum 10—12 ani în urmă, nu i s'a părut mai bătrână, ca din alt veac şi din altă pla-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

netă. Fotografia arăta ca o caricatură a timpurilor dispărute.

— Iată ceia ce nu se mai poate vedea astăzi, în epoca aceasta grotească şi fără stil! exclamă principele Anton, intrând şi apropiindu-se să privească şi el vestigiul trecutului atât de apropiat. Fotografia datează din 1912. Când pur-sângele meu Ienuper, a luat premiul cel mare. S'ar crede că e un grup de acum jumătate de veac. Mergem repede de tot... Ca Rollsul lui Barbu: *quatre-vingts à l'heure.*

Ochii îi scânteiau înviaţi ca două licăre sub spuză. Ion Ozun se gândi la informaţiile laconice ale lui Mirel Alcaz: seringă, morfină. Desigur a trecut în cealaltă cameră numai pentru aceasta. Să ceară seringei şi fiolei, tinereţe pentru încă un ceas.

— Acum putem merge. Ştii unde stau. Mă găseşti acasă întotdeauna dimineaţa. Eu înainte de ora unu după amiază, n'am văzut de douăzeci de ani Capitala. Nici nu cunosc aspectul străzilor, la ore atât de absurde. *Allons!*

Astfel Ion Ozun, parcurse toată Calea Victoriei de-alungul, până la Şosea, într'o superbă limuzină, asemeni sutelor şi sutelor de necunoscuţi pe care îi invidiase astăzi dimineaţă. Răspundea şi el la saluturile adresate principelui Anton. Purtat pe perne elastice, avu iluzia că se numără printre cei tari şi invidiaţi.

La Şosea, automobilele şi trăsurile se ţineau lanţ. Alergau întrecându-se, să prindă ultimele zile frumoase ale toamnei.

Cerul era decolorat. Aerul molatec. Adierea le-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

găna cele din urmă frunze; desmierda obrazul prefirându-se cu o înfiorare voluptuoasă.

Femeile priveau spre crepusculul palid cu surâsuri melancolice şi absente. De pe toate chipurile dispăruse brutalitatea şi graba. Era un amurg grandios şi trist.

Trecu un echipaj demodat, prea mare şi prea înalt, cu valet în livrea şi cu o doamnă bătrână în costum anacronic.

Principele Anton Muşat, salută până la pământ.

— Principesa Agata, spuse. Agata Bogdăniş-teanu.

Şi mai târziu:

— Ai observat cât de streină trece prin această lume nouă?... Poate nici nu vede pe nimeni. Ea se plimbă pe Şoseaua de acum patruzeci de ani, printre fantomele celor de acum patruzeci de ani... Rudele susţin că i s'a cam slăbit mintea. Eu cred dimpotrivă că e mai cuminte decât noi toţi, fiindcă a ştiut să oprească vremea şi să trăiască numai în ceea în care s'a simţit bine... Tinere, oricâte documente vei căuta şi vei răscoli, aceasta nu ai s'o poţi înţelege deplin. Ca să ne înţelegi, trebuie să înţelegi farmecul acestui Bucureşti, aşa cum se afla înainte de pospăiala lui de modernizare şi de occidentalizare. Bucureştii cei mai apropiaţi de Orient, decât de Apus. Acel din gravurile lui Raffet şi Bouquet, cu cişmelile dela Filaret, unde Dinu Păturică, eroul lui Nicolae Filimon, ciocoiul cel nou, cumpăra pentru postelnicul Andronache Tuzluc, ciocoiul cel vechiu, apă boierească de un taler pe zi, încărcată la socoteală cu doi. Ca să înţelegi oamenii şi stările de acum, trebuie să te întorci la vremea lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Caragea şi a lui Alexandru Constantin Moruz—acolo se află rădăcinile stărilor de azi, acolo năravurile şi tradiţia ,tot ce-i bun şi ce-i rău, ce ne-a dat viaţă şi ce ne-a pierdut. Occidentalizarea e numai lustru; a schimbat doar Podul Mogoşoaiei în Calea Victoriei... Incolo? Fă o asemănare între ce-a fost şi ce este. Atunci cânta un calemgiu serenade Cherei Duduca. Chera Duduca există încă, numai serenada sună altfel şi nu mai este cântată de un taraf, sub geam. Există şi Riramelele Arghira, Rozalina, Kalmuca, numai că se numesc Dolly, Renée, Mary sau Nina. Şi bucatele cu cheltuială: chiabapurile, iahniile şi plachiile, crapii umpluţi cu stafide şi coconari, papornita cu anason de Chio, chiar tămâiosul e tot de Drăgăşani. Iar tarafurile de ţigani, după care aleargă la hale şi la Băneasa, chefliii snobi în zori de zi, tarafurile acelea nu atrag oare juneţea ostenită de jazz-banduri, de banjo şi de havaiane, tocmai fiindcă în larma ţambalagiilor se prelungesc metarhanelele şi tumbelehelurile în jurul cărora se aduna toată gură cască măhălălii, în ziua când se îmbrăca un nou boier şi în poarta Curţii domneşti, Başi Bulucbaşa striga numele şi rangul boieriei? John, opreşte un moment!...

Automobilul viră curb în faţa Vilei Minovici, făcând front cu alte maşini aşezate pe două rânduri, toate lucioase şi noui, toate uriaşe şi scumpe, ca o expoziţie de mărci şi o întrecere a vanităţilor. Altele treceau spre Băneasa, altele se întorceau dinspre Băneasa. Clopoţeii de cleştar din turnul Vilei sunau limpede în aerul sonor al toamnei.

Principele Muşat, cu ochii scânteietori, aprinşi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

din cenuşa răcită a privirii din totdeauna, se răsuci şi urmă:

— Numai aşa tinere, ai să înţelegi de ce iubesc şi urăsc acest Bucureşti. In el nimic nu e nou.. Totul a mai fost. Numai faţa oamenilor e mai vulgară şi plăcerile lor mai lacome. Incolo? în sala de bal a domniţei Ralu, la Cişmeaua Roşie, protipendada juca menuet, cracoviana, cotilionul, valsul şi ecoseul; la mahala gloata se mulţumea cu pristoleanca, chindia şi zoralia. La ceaiurile dansante şi la balurile de binefacere, nepoţii şi strănepoţii ce-
r de atunci şi mai ales nepoţii şi strănepoţii slu-
lor lor de atunci, dansează foxtrot, schimmy, tan-
şi nu mai ştiu eu ce... Muzica de pe estradă e a-
icană, americană, englezească, argentiniană, cuba-
; danţul şi-a schimbat ritmul; dar numai un
cru n'a putut fi schimbat: cei care dansează a-
n sunt nepoţii şi strănepoţii celor care dansau
nci, sau nepoţii şi strănepoţii argaţilor care a-
nci dănţuiau cihndia şi pristoleanca... Ne învârn în aceiaşi lume, doar unii coboară şi alţii se alţă; doar numele s'au schimbat şi porturile... ahalaua popei Darvaş, se numeşte altfel. In lo-
l Marghioalei, nevasta serdarului Dumitrache ogdănescu dela teatrul de scânduri înălţat la urtea banului Manolache Brâncoveanu, joacă la aţional, ori Teatrul Mic sau la Regina Maria, ctriţe care au poate mai mult talent, dar au mai puţin stil. In locul spectatorilor, veliţi boieri cu bărbile albe, îmbrăcaţi în atereu de suvai alb cu vărguliţe de fir, cu fermenea cu buhur ca paiul grâului şi cu giubea de zuf albastru, vremea a adus în fotoliile de orchestră şi în loji, spectatori mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

puţin veliţi, în smoching şi în jachetă, cu mustăţile rase şi cu chelie, iar la scară în loc să aştepte butcile şi carâtele, aşteaptă Rollsurile, Buickurile şi Packardurile. Aceştia sunt însă strănepoţii acelora. Ciocoi vechi sau ciocoi noi. Ceva din sângele morţilor a trecut în vinele viilor. Oamenii trec, rasa rămâne. Chiar nesaţiul acesta de lux al Capitalei, îl găseşti moştenire veche în năravurile epocei, aspru mustrate în pitacul domnesc din leatul 1794, al lui Ion Alexandru Constantin Moruz, voevod şi domn al ţării româneşti, propind vânzarea de fiude şi limaş, zadetică în cusături şi basmale, „lucruri ce prici-nuesc cheltuială zadarnică şi stingere de obşte", făcute zapt la camera domnească şi scoase din ţară afară. In loc de hataia de Veneţia, camohaş, sadea, sandal cianfes, narez pungiuc, tulpan Mosc, şal de India ciceacliu ,cetari şi gazii de Brusa, de ghiordane de diamant, rubin şi matostat, de caofiţe de aur; Chera Duduca şi Kiramelele contimporane se aprovizionează tot de pe Lipscani şi de pe Podul Mogoşoaiei, cu alte podoabe purtând alte etichete, din Rue de la Paix, Faubourg St.-Honoré sau Avenue de l'Opera; dar deosebirea rămâne fără însemnătate. Năravurile poartă alt nume ca şi eticheta mătăsurilor, caşi oamenii. Dar năravurile sunt tot acele şi sub numele nou, oamenii tot aceiaşi. Pe domnii care vorbesc despre occidentalizarea Capitalei, îi poftesc într'o zi de paradă, pe Calea Victoriei. Atunci când mahalalile desfundate revarsă gloata să caşte gura la defilările filmate de Serviciul Geografic al Armatei. In norodul asudat şi ghiontindu-se, caşi în soldaţii bătând talpa în asfalt, recunoşti strănepoţii norodului care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista.transilvania.ro/mcm.1901-1932

se îmbulzea în jurul palatului domnesc cu pridvoare largi, unde Voevodul se întindea pe divan să-şi bea cafeaua şi să-şi sugă ciubucul. Şi recunoşti strănepoţii catanelor spătăreşti cu mintene, poturi şi ghebe cu găetane, strănepoţii călăreţilor polcovniceşti, ai tălpaşilor dorobănţeşti cu chivere şi cimpoaie, ai scutelnicilor şi ai seimenilor cu haine roşii şi moţuri galbene, aşa cum defilau pe Podul Mogoşoaiei în ziua de Sfântul Gheorghe, patronul de atunci al Ţării Româneşti. Nume schimbate, porturi schimbate — dar vieaţa prelungindu-se aceiaşi, fiindcă sângele a rămas acelaşi. De aceasta mi-s dragi Bucureştii şi de aceasta îi urăsc. Aci mi-am mâncat tinereţea şi viaţa şi averea. Câte odată găsesc totul hidos şi netrebnic, ca o mahala a Fanarului abia mai pospăită cu o minciună de civilizare. Atunci nu pot suporta oamenii, portul lor, vorba lor, năravurile lor. Imi stă în gâtlej mâncarea, mi-e coclită gura şi mi-s strepeziţi ochii. Atunci îi urăsc şi-i osândesc şi mi se pare că nu găsesc cuvinte îndestul de grele... Pe urmă mă trezesc iubindu-l cu înduioşare. De câte ori am plecat, după o lipsă de un an ori de doi, tot aci m'am întors.... Probabil că tot aşa îşi iubeşte viermele, putreziciunea în care s'a născut şi trăeşte... John, putem pleca!

După un timp, râzând:

— Şofeurul lui Barbu, e englez, fiindcă aşa cere moda. Vizitiul lui bunicu-meu, care a fost şi bunicul lui Barbu, era arnăut, fiindcă aşa cerea moda. Cum vezi nimic schimbat. Totul e cum' a mai fost.

Principele Muşat, se înghemui în fundul maşinei, pe pernele elastice. Ochii se stinseră. Obrazul deve-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

ni deodată foarte bătrân şi trist, ruinat şi scheletic.

Flacăra artificială de viaţă se sleise. Intoarcerea fu posomorîtă, printre automobilele şi echipagiile gonind să prindă ultimul amurg al toamnei, blând şi deo vastă întristare.

— E o seară dinainte de războiu, suspină uşor ca o şoaptă, principele Anton Muşat.

Ion Ozun nu auzi ori nu înţelese.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IV

N. 117 BIS. ETAJ III.

— Cine locuește aci? Și aci? Și aci? întrebă necunoscutul din întuneric, ridicând bastonul și punctând noaptea, spre toate ferestrele misterioase și stinse.

— Nu știu, răspunse poetul strângând din umeri. Ce mă privește pe mine cine locuește aci ori dincolo? Oameni... Necunoscuți... Eu vreau să cânt o lăptună albastră din mările Sudului, cu svelți cocotieri aplecați spre oglinda apei neclintită etern.

— Haha! râse necunoscutul și râsul sfredeli noaptea ca un junghiu răsucit într'o rană. Haha! Caută poezia și drama, și pateticul, în mările Sudului pe care nu le-ai văzut niciodată! Deschide fereastra de aci, și de dincolo, de oriunde. Acolo e poezia și drama, fiindcă acolo sunt oamenii. Câte odată o fereastră se deschide singură și lasă să scape în noapte un vaier, ori un suspin, ori un chiot de bucurie. Dar numai câteodată... Și dacă fereastra rămâne închisă, aceasta nu înseamnează că acolo nu se întâmplă nimic. Eu nu știu ce fel de poet ești dumneata! Haha! Ce fel de poet, te crezi dumneata!

Apoi, necunoscutul întoarse spatele, și negru se confundă cu întunericul negru. Era o stradă tăcută și toate ferestrele erau închise și negre.

Cu urechile astupate, ca să se izoleze de tot sgomotul din sufragerie, Sabina recita lecția pe derost, cât o ținea gura:

— ...„In era secundară se desvoltă foarte mult fanerogamele gimnosperme, se împuținează criptogamele vasculare ,apar fanerogamele angiosperme. Mai întâi monocotiledoane, apoi dicotiledoane. Dintre acestea mai întâi cele fără petale. Pe urmă cele cu petale. Era secundară este așa dar era gimnospermelor“...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

— Duduie Sabina, faceţi-mi loc să aşez masa.

Sabina nu auzia nimic. Ii dădea înainte:

— „In era terţiară fanerogamele gimnosperme"...

— Duduie Sabina, mă rog matale! imploră Catinca, ţinând în braţe un vraf imens de farfurii care părea piedestalul unei coloane atmosferice prelungite prin plafon, până la stele.

— „...rogamele gimnosperme se reduc la formele pe care le cunoaştem astăzi, iar angiospermele"...

Catinca interveni mai energic, punându-i mâna pe umăr, cu familiaritatea unei slugi bătrâne care a ţinut toţi copiii casei pe genunchi.

— Duduie Sabinăăă!

— Ce vrei, criptogamă vasculară? ridică ochii Sabina, desfăcându-şi capacul palmelor dela urechi.

— Mai întâiu, te-aş ruga duduie să nu mă faci mata pe mine *criptomagă vasculacă*, fiindcă-s femeie bătrână şi ţi-am şters năsucul de când erai a-tâtica. Pe urmă, te-aş ruga duduie Sabină să-mi faci loc să pun masa. Acuşica vine boierul şi ne face cu ou şi cu oţet dacă o scrântim cu *pogramul*.

— Uff! suspină Sabina, strângându-şi vraful de cărţi şi caete. Acum unde mă mai mut cu şatra?

— Treci în odaie la băieţi! spuse Elena Lipan, întrerupând o numărătoare complicată a şervetelor aduse dela spălătoreasă şi aşezate pe categorii.

— Acolo nu mă lasă Nellu. Mâine are teză. Toceşte şi el.

— Du-te la Ana....

— Annie are migrenă. De altfel, mi-a spus să nu-i mai calc prin odaie de când i-am răsturnat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://transilvaniana.ro/mdrr1901-1932

flaconul de parfum. Zice că-i cotrobăesc în lucruri...

— Zice? întrebă apăsând semnificativ Elena Lipan. Zice, aşa... din senin?

Sabina crezu imprudent să mai stăruie asupra acestei chestiuni. Viră brusc discuţia, în altă direcţie:

— M'aş duce în birou la papa....

— Asta nu .Ştii că a interzis să intre altcineva, în afară de mine.

— Atunci să spunem la revedere fanerogamelor angiosperme şi să-l mai muştruluim pe Boţocan! anunţă Sabina, aruncând cărţile şi plecându-se în genunchi, să scoată de sub canapea pisoiul.

Boţocan era un cotoiu adolescent, adus de Catinca dela gospodăria veche şi provincială. Îşi merita numele, fiindcă avea un cap mare şi era botos foarte. Nu-i pria aerul Capitalei, nici noul domiciliu, cocoţat la al doilea etaj, fără curte şi fără grădină. Venea dintr'un adevărat Paradis, populat cu tot soiul de vietăţi domestice, cu pene şi cu păr, şi se simţea surghiunit pe nedrept — cum spunea Sabina, citând pe Grigore Alexandrescu—„departe de muma care îl crescuse şi care-l iubi". Iar ca să arate că desaprobă întru totul această alegere a stăpânilor, stătea toată ziua mocnit şi mornăind, în ungherul cel mai întunecos de sub canapea.

Sabina îl remorcă de coadă. Boţocan constată că nu şi-a ascuţit îndestul ghiarele, fiindcă încercarea de rezistenţă dădu greş. Unghiile lunecau pe parchetul lucios. Apăru la lumină sburlit de mânie şi pufnind indignat pe nări ca un motor cu explozii. De o săptămână se simţia încă mai ofensat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de tratamentul stăpânilor. Sabina îi retezase cu foarfecul mustăţile dela rădăcină, să-l pună în curent cu moda Capitalei. Fără podoaba bărbăţiei, încreţea mereu buzele ghimpoase, parcă s'ar fi strâmbat ciudos la tot Universul.

— Lasă-l duduie Sabină, că are să-şi ieie lumea în cap, încercă să-l scape de supliciu, Catinca. Vai de mama lui, că-l înţăleg săracul. In casa asta, nici o mâţă n'are unde s'aciuî.

Astfel Catinca dădea pe socoteala pisoiului o doleanţă a ei, personală, împărtăşită de toţi copiii. Casa era strâmtă. Incăperile mici. Sabina dormea în sufragerie. Costea se plângea că nu poate lucra în acelaşi cameră cu fratele mai mic. Toţi îşi aminteau la fiecare pas, odăile largi şi multe, antretele încăpătoare şi livada casei unde-au crescut. Catinca mai avea altele de spus şi nu pierdea prilej să le spună. Bucătăreasa dela primul etaj s'a luat la harţag pentru cheile dela pivniţă. Nemţoaica dela al treilea, a scuturat covoarele peste laptele pus la fereastră să se răcorească. Ordonanţa maiorului i-a vorbit măscări neruşinate şi olteanul i-a vândut a treia oară ouă clocite.

— Duducă, mare păcat ispăşim noi, de ne-a pedepsit Dumnezeu să ne canonim în strâmtoarea asta! Dacă aista-i un târg de tâlhari, batâr se chiamă că şi-au făcut singuri temniţe, ca pentru dânşii. Dar ce suntem noi vinovaţi să îndurăm alături cu ei? Pe cine-am ucis şi-am prădat noi, Doamne iartă-mă?

— Lasă poveştile Catincă şi vezi c'a sunat cineva.

— Aista-i conaşu Costea. Nu-i boieru. Numa conaşu Costea sună apăsat să spargă soneria.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Costea intră, după ce-şi agăţase în cuierul antretului paltonul ud de ploaie. Sabina îi sări înainte:

— Costea, am aflat ceva extraordinar. Ghici?

— Pentru tine toate-s extraordinare, spuse nepăsător Costea Lipan, aşezându-se pe marginea canapelei şi începând să taie foile unei cărţi noui, cu scoarţe roşii.

— Dacă mă iei aşa, nu-ţi spun, ameninţă Sabina bosumflată.

Pe urmă, văzând că fratele continuă să taie foile fără să se arate alarmat de ameninţare, capitulă singură:

— Tot am să-ţi spun. Ai să vezi şi tu că e extraordinar.

— Ei spune odată! Parcă eşti maman când vrea să-i ceară bani lui papa, pentru pălăria Anei.

— Costea! îl chemă la ordine, cu ton de mustrare, Elena Lipan.

— Ce-am greşit maman? Fac o constatare. Mă mir numai că întotdeauna mata ceri pentru dânsa, nu Ana. Dumneaei e contesă... Aşteaptă toate la picioare ,de-a gata.

— Costea, Costea! Când ai să încetezi odată?

— Nici n'am început maman!

Războiul era vechiu. Ostilităţile se agravaseră, de când Ana, privilegiată, avea camera ei aci, iar Costea rămăsese să suporte tovărăşia fratelui mai mic; amândoi despărţiţi de o ură şi de un dispreţ reciproc. Nellu n'avea ce vorbi cu un om care nu putea deosebi un Ford de un Nash, şi umbla cu genunchi de hamal la pantaloni. Costea era scârbit de un frate care-şi alegea prieteniile după rangul şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

numele părinţilor ,iar lecturile le reducea la pagina sportivă a ziarelor şi revistelor ilustrate. Toţi trăĭau acum risipiţi, adunându-se numaĭ la ora mesei şi la culcare. Şi toţi aşteptau cu nerăbdare să scape cu orice preţ, din acest adăpost părintesc, unde se asfixiau ca şi Catinca, sluga, ca şi Boţocan, pisoiul.

Sabina nu renunţă la descoperirea ei extraordinară. Veni lângă Costea şi-l rugă să lase cartea la o parte:

— Ascultă-mă şi pe mine .o leacă, Costel. Iţi mai aminteşti de Barbara Ubrich şi de Pinguinul nostru din tren?... Ei bine, nici nu-ţi închipui cine e rau. Să vezi.. Ştii că astăzi am avut serbare: patronul şcoalei. Doamna directoare era foarte fericită că a căpătat concursul scriitorului Teofil Steriu. Şi încă mai mare caz, făcea de conferinţa domnişoarei Laura Creţulescu, doctoră în ştiinţe fizico-chimice dela Paris, premiată de Academia de ştiinţe franceză, eţetera, eţetera. Conferinţa se numea: Emanciparea femeii. Sună clopoţelul, se face linişte, toţi aşteptăm cu emoţie. Apare — cine? Barbara Ubrich, a noastră!... Dar i-am schimbat numele. Fără pălărie e exact Dante Alighieri, în carne şi'n oase. Mai ales în oase.. In fine. Ce să-ţi spun? Nea convertit pe toate la emanciparea femeii, de căscau fetele din clasa a şaptea şi a opta, până ce s'a încruntat doamna directoare să se facă linişte. Scăpăm de sufragetă. Se lasă cortina şi aplaudăm de ni s'au înroşit palmele. Când se ridică din nou cortina: altă surpriză. Pinguinul nostru! Inchipuieşte-ţi dragă Costel, că pinguinul nostru era Teofil Steriu! Dar ştii ce frumos a citit? O bucată cu moartea unui câine... Fetele au isbucnit în plâns.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Imi era ruşine şi-mi ascundeam ochii să nu vadă nimeni că mă sclifosesc ca o proastă.... N'aş fi crezut nici odată că un om aşa de gras şi care dormea ca o plăcintă, are atâta simţire. Am să te rog pe tine ,Costea, să-mi dai câteva cărţi de-ale lui. Ai ceva?

— Se înţelege că am, vorbi Costea cu însufleţire, fiindcă lectura şi cărţile erau singura lui pasiune. Am aproape toate volumele.... Dar să ştii că nu e o literatură de fleacuri ,cu dansatori, palasuri şi toate ciofturile lui Maurice Dekobra, autorul favorit al mamei. Teofil Steriu a văzut tot tragismul vieţii. Trebuie să fi trăit intens şi să fi suferit mult, ca să presimtă lucruri atât de ascunse din sufletul omenesc. Imi pare rău că nu ne-am uitat mai atent, atunci în tren. Eu am crezut că-i un îmbogăţit de războiu. Un burtă verde.

— Fetele i-au dat un buchet de flori. Şi el s'a dus galant la Dante Alighieri şi i l-a oferit, ca un paj... Păcat că-l strică fizicul.

— Ii fi vrut să fie ca Rudolf Valentino şi Ramon Novaro al vostru! îi luă apărarea Costea Lipan duşman hotărît al eroilor fotogenici de film.

— De ce nu? se repezi Sabina să-şi ocrotească la rândul ei, simpatiile ofensate.

Dar imediat îşi dădu seama că nu e momentul să deschidă o veche şi întărâtată discuţie, ca să nu piardă „dadaca" de Duminică după amiază, pe a cărei răspundere numai, capătă învoire să meargă la cinematograf. Costea se sacrifica să o întovărăşească luându-şi angajament solemn faţă de părinţi că nu o duce decât la filmele morale şi decente, cum se cuvine pentru o elevă de şcoală. Angaja-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr-1901-1932

mentul ţinea până în stradă. De acolo la uşa cinematografului, Sabina găsea indestule argumente să-l conrupă, cu toată viclenia şi linguşirea unei viitoare Eve, încercându-şi armele din frageda vârstă, instinctiv şi nevinovat.

Anunţă:

— Duminecă este un film splendid ,la Select. Cu Bébé Daniels şi Jean Angelo.... Tu ce zici de Bébé Daniels?

Costea n'avu când să-şi dea părerea, în orice caz lipsită de entuziasm. Intră Constantin Lipan, confruntându-şi ceasul cu pendulul din perete. Privirea avea o semnificaţie de toţi înţeleasă. Ea dovedea respectul exactitudinei. De când dura amintirea copiilor, Constantin Lipan nu întârziase niciodată la masă după cum nici odată nu depăşise ora culcării şi după cum întotdeauna, la aceleaşi minute, rostea aceleaşi cuvinte şi repeta aceleaşi gesturi, ca un ritual imuabil.

— Bună seara Eleno! Ce s'a mai întâmplat nou, copii?

— Bună seara, Const!

— Nu s'a întâmplat nimic nou, papa.

— Foarte bine. Poate să aducă supa. Chemaţi pe Nellu şi pe Annie.

Locurile la masă erau aceleaşi deşi gospodăria fusese strămutată dela patru sute de chilometri. Sufrageria era reconstituită cu fidelitatea unei restaurări de monument istoric, doar pe un spaţiu mai restrâns. Chiar cele două tablouri odioase, operile de pension ale unei mătuşe decedată de oftică în floarea vârstei, îşi reluaseră locul. Erau două naturi moarte de o absurdă împerechere: un pepene

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Imi era ruşine şi-mi ascundeam ochii să nu vadă nimeni că mă sclifosesc ca o proastă.... N'aş fi crezut nici odată că un om aşa de gras şi care dormea ca o plăcintă, are atâta simţire. Am să te rog pe tine ,Costea, să-mi dai câteva cărţi de-ale lui. Ai ceva?

— Se înţelege că am, vorbi Costea cu însufleţire, fiindcă lectura şi cărţile erau singura lui pasiune. Am aproape toate volumele.... Dar să ştii că nu e o literatură de fleacuri ,cu dansatori, palasuri şi toate mofturile lui Maurice Dekobra, autorul favorit al Anei. Teofil Steriu a văzut tot tragismul vieţii. Trebuie să fi trăit intens şi să fi suferit mult, ca să presimtă lucruri atât de ascunse din sufletul omenesc. Imi pare rău că nu ne-am uitat mai atent, atunci în tren. Eu am crezut că-i un îmbogăţit de războiu. Un burtă verde.

— Fetele i-au dat un buchet de flori. Şi el s'a dus galant la Dante Alighieri şi i l-a oferit, ca un paj... Păcat că-l strică fizicul.

— Ii fi vrut să fie ca Rudolf Valentino şi Ramon Novaro al vostru! îi luă apărarea Costea Lipan duşman hotărît al eroilor fotogenici de film.

— De ce nu? se repezi Sabina să-şi ocrotească la rândul ei, simpatiile ofensate.

Dar imediat îşi dădu seama că nu e momentul să deschidă o veche şi întârâtată discuţie, ca să nu piardă „dadaca" de Duminică după amiază, pe a cărei răspundere numai, capătă învoire să meargă la cinematograf. Costea se sacrifica să o întovărăşească luându-şi angajament solemn faţă de părinţi că nu o duce decât la filmele morale şi decente, cum se cuvine pentru o elevă de şcoală. Angaja-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mentul ţinea până în stradă. De acolo la uşa cinematografului, Sabina găsea indestule argumente să-l conrupă, cu toată viclenia şi linguşirea unei viitoare Eve, încercându-şi armele din frageda vârstă, instinctiv şi nevinovat.

Anunţă:

— Duminecă este un film splendid ,la Select. Cu Bébé Daniels şi Jean Angelo.... Tu ce zici de Bébé Daniels?

Costea n'avu când să-şi dea părerea, în orice caz lipsită de entuziasm. Intră Constantin Lipan, confruntându-şi ceasul cu pendulul din perete. Privirea avea o semnificaţie de toţi înţeleasă. Ea dovedea respectul exactitudinei. De când dura amintirea copiilor, Constantin Lipan nu întârziase nici odată la masă după cum nici odată nu depăşise ora culcării şi după cum întotdeauna, la aceleaşi minute, rostea aceleaşi cuvinte şi repeta aceleaşi gesturi, ca un ritual imuabil.

— Bună seara Eleno! Ce s'a mai întâmplat nou, copii?

— Bună seara, Const!

— Nu s'a întâmplat nimic nou, papa.

— Foarte bine. Poate să aducă supa. Chemaţi pe Nellu şi pe Annie.

Locurile la masă erau aceleaşi deşi gospodăria fusese strămutată dela patru sute de chilometri. Sufrageria era reconstituită cu fidelitatea unei restaurări de monument istoric, doar pe un spaţiu mai restrâns. Chiar cele două tablouri odioase, operile de pension ale unei mătuşe decedată de oftică în floarea vârstei, îşi reluaseră locul. Erau două naturi moarte de o absurdă împerechere: un pepene

Muzeul Digital al Romanului Românesc
www.istoriatransilvaniei.ro/mdrr1901-1932

verde tăiat alături de o mănuşe şi o percehe de ochelari; trei mere lângă o pălărie de paiu şi o sticlă de doctorii.

Copiii cutezară să ceară expulzarea lor odată cu mutatul, şi înlocuirea cu două tablouri mai apropiate de moda artistică a timpului. Ideia fusese însă respinsă de Elena şi Constantin Lipan, cu indignare, ca un necugetat sacrilegiu. De atunci Sabina se îndeletnicea în orele libere, cu zugrăvirea unor foarte pitoreşti naturi moarte în maniera tantei Aristizzia: o pereche de galoşi şi un mănunchi de flori într'un borcan de muştar; o conopidă cocoţată pe un dicţionar Larousse. Toate acestea bine înţeles, în absenţa şi fără ştiinţa lui Constantin Lipan.

Nici unul din copii nu şi-ar fi îngăduit o glumă ireverenţioasă. în prezenţa şefului de familie, în totdeauna pătruns de o gravă demnitate.

Acum toţi erau adunaţi şi toţi tăceau.

Constantin Lipan îşi desfăcuse cu aceleaşi mişcări încete şervetul, mutase felia de pâine la aceiaşi distanţă, golea farfuria de supă, desigur cu acelaş număr de înghiţituri .Peste ochelari, privi cu mustrare mută la Sabina care încercase să strecoare Catincăi, farfuria numai pe jumătate. Mustrarea îşi făcu prompt efectul. Sabina resemnată consumă toată supa.

Pe sub sprincene Costea îşi măsura părinţii şi fraţii, cu o surdă duşmănie. Toţi, în afară de Sabina, îi apăreau meschini şi vrednici de milă. Ticăiala lui Constantin Lipan, măsurându-şi sgârcit fiecare mişcare. Elena Lipan, împărţind bucăţile cu o chibzuială prea vizibilă să ajungă la toţi şi să distribuie pe cele bune, într'o ordine ierarhică; în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tâi bărbatului, pe urmă Anei, pe urmă Sabinei şi ea pretextând că este indispusă şi nu poate mânca, atunci când bucăţile n'ajung. Ana ciugulind felurile cu gesturi afectate. Nellu preocupat de frizura proaspătă ,cu părul în sus şi încântat foarte de uniforma nouă. Pe toţi îi ura, fiindcă toţi pentru el, personificau o umanitate uscată, ipocrită, lipsită de generozitate — „burghezie îndobitocită, egoistă şi "parazitară", cum scria în cărţile cu scoarţă roşie.

— Am să vă spun o veste bună, copii! anunţă Constantin Lipan, strângând şervetul minuţios, ca un pachet ambalat de farmacie. M'a chemat mâine Ministrul în audienţă. Mi-a comunicat la telefon că e vorba să-mi dea delegaţie de Procuror general.

— Ce înseamnă asta, papa? întrebă inocent Sabina.

Constantin Lipan o privi indignat .peste ochelari.

— Inseamnă postul cel mai înalt de încredere în Justiţie. Tot parchetul la dispoziţia mea.

— Sunt bucuroasă, Const! vorbi Elena prinzându-i mâna cu un gest timid, de femeie care a uitat de mult ce e aceea o desmierdare. Iţi tot spuneam eu, Const! Dreptatea vine târziu, dar tot vine.

Apoi, mărturisindu-şi gândul ascuns, în jurul căruia roiau toate îngrijorările ei:

— Postul acesta, nu e aşa că are un adaos de diurnă?

Constantin Lipan respinse întrebarea ,cu o mişcare dispreţuitoare a palmei.

— Nu e vorba de asta. Importă funcţia în sine.. Misiunea cea mai delicată şi cea mai plină de răspundere. Tu Costea, în calitate de viitor jurist, eşti cel mai în măsură s'o ştii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Eu papa, urăsc Dreptul şi nu pot respecta aparatul Justiţiei.

Toţi întoarseră capul pe rând, la Costea întâi şi pe urmă la Constantin Lipan, aşteptând un eveniment extraordinar: o explozie, o catastrofă fără precedent.

Constantin Lipan, împotriva tuturor aşteptărilor, aşează şervetul împăturit alături de farfurie şi întrebă cu blândeţe stăpânită:

— Ce fel de vorbă e aceasta, Costea?

— Papa, am deschis astăzi şi am citit, un dicţionar juridic la capitolul procedură... Nu e nevoie să citeşti mai mult, ca să înţelegi ce e Justiţia... Ce a ajuns Justiţia în mâinile oamenilor.

— Eu tot n'am priceput ce vrei să spui, Costea! întrebă mai departe Constantin Lipan, cu un surâs îngăduitor, fiindcă ştirile bune, îl făceau mai clement cu slăbiciunea altora.

— In dicţionarul acesta papa, am găsit toată enumeraţia termenilor întrebuinţaţi în procedură: Mata îi cunoşti mai bine ca mine: asignaţie citaţie, rechiziţie, opoziţie, notificaţie, significaţie, execuţie, confirmaţie, infirmaţie, conversiune, casaţiune, juncţiune, disjuncţiune, omologare, expediţie, prescripţie, jurisdicţie... Tot aşa mai departe, până la trei sute cincizeci de cuvinte sau de locuţiuni, care toate înseamnă o formalitate de îndeplinit sau mai exact un truc, o stratagemă, un vicleşug menit să întârzie ceasul hotărîrii... Aceasta-i Justiţia. Un mecanism complicat înadins, cu ajutorul căruia fiecare din adversari luptă să ajungă cât mai târziu la numărul 350 — adică la judecata definitivă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

La dreptate — când se întâmplă ca o hotărîre să fie într'adevăr şi dreaptă...

— Acestea sunt copilării, Costea. Paradoxe ieftine, pentru băieţaşi din anul întâiu din facultate. Când te vei pătrunde adânc de ştiinţa dreptului, numai atunci ai să înţelegi... Am trecut şi eu pe aci.

— Eu am să rămân, papa.

— Haide-haide! Nu vorbi copilării. Ignoranţa e în totdeauna sigură de sine. Deocamdată citeşte pandectele.

— Dar nu e ignoranţă, papa! se înverşună Costea. Aminteşte-ţi mata ce spune şi mai ales ce simte prinţul Neckludov, din „Invierea" lui Tolstoi.

— Ştiinţa dreptului nu se conduce după romane, copile! Tolstoi a fost un nihilist primejdios societăţii. El a dus Rusia unde se află astăzi. Lasă-l pe Tolstoi şi deocamdată citeşte pandectele... Să vă fie de bine, copii!

Constantin Lipan se ridică dela masă şi trecu în birou. Costea gândi cu milă: „Nu are curaj să discute. Sau nici nu mai poate pricepe. E abrutizat de codurile lui".

Sabina se îndreptă până la uşă privind peste ochelarii invizibili şi imitând intonaţiile glasului patern: — „Lasă-l pe Tolstoi, Costel, şi deocamdată citeşte pandectele. Citeşte pandectele!"

— Sabina, încetează odată! o mustră sever Elena Lipan, ajutând pe Catinca la strânsul tacâmurilor.

— Eu nu ştiu ce maniere învaţă copila aceasta, la şcoala ei! se dădu cu părerea Ana. Şi tu o încurajezi, Costea? Amândoi vă complectaţi...

— Exact, Annie. Dumnezeu şi domnul viitor Procuror general, ne-a creiat perechi-perechi. Tu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

cu Nellu. Eu cu Sabina. Voi reprezentanţi respectul filial şi cultul ipocriziei, iar noi. ...

— Costea, te-am rugat să nu te exprimi nici odată atât de impertinent în faţa copiilor. Ce pot să mă mai aştept atunci, dela Sabina sau dela Nellu?

— Şi asta se repetă în fiecare zi, sublinie cu desaprobare Ana.

— Desigur, eu nu mă schimb dela lună la săptămână cu moda pălăriilor! râse Costea cu răutăcios înţeles.

Ana strânse din umeri, contemplându-şi vârful unghiilor. Numai buzele subţiri tremurau de indignare înnăbuşită. Când ridică ochii, erau înlăcrimaţi. Şi ea se simţea străină, împresurată de ostilităţi, piatră în casă. Inainte de a sosi aci, îşi imaginase o viaţă mai puţin strânsă: prietenii legate prin cine ştie ce voinţă ascunsă a hazardului, teatru, ceaiuri, plimbări şi o confidentă de aceeaşi vârstă şi cu aceleaşi gânduri. Existenţa lor se arăta însă şi mai avară ca în orăşelul de provincie de unde au plecat. Cheltuelile erau mari, Elena Lipan se plângea în fiecare dimineaţă că nu poate împlini bugetul dela o lună la alta. O singură dată au fost cu toţii la teatru şi atunci s'a simţit umilită de acest grup de familie, fără distincţie şi ridiculi, ca o lojă din caricaturile revistelor satirice. Iar acum fratele îi făcea procesul unei pălării, care nici măcar nu era un model, fiindcă a văzut pe Calea Victoriei vreo zece, cu toate asigurările modistei că e un exemplar unic, adus direct dela Paris.

Costea îi văzu lacrimile şi avu o bucurie rea. Le văzu şi Elena Lipan. Ca să risipească atmosfera încărcată, vorbi:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Annie dragă, n'ai răspuns Matildei? Te rog scrie-i şi invit-o la noi, dacă s'a făcut bine... Sper că nu o să ne refuze.

Apoi plecă ochii în jos, neputând suporta privirea stăruitoare şi grea de intenţii a lui Costea. „Extraordinar cum simte tot copilul acesta — gândi — şi cum simte totul cu o satisfacţie răutăcioasă. Parcă n'ar fi carne din carnea mea".

In adevăr, Tanti Matilda, era o mătuşă dela Iaşi, cu oarecare stare şi bolnavă de cancer. Toţi o cultivau, fiindcă lăsase să se înţeleagă că în lipsa de alte rude mai apropiate, va lăsa un loc larg în testament familiei Lipan. Elena o invita, dar ştia bine că nu poate veni. Iar invitaţia avea un rost nemărturisit: scrisoarea de răspuns era să aducă date amănunţite asupra stadiului în care se afla boala. Acestea le ştia Elena Lipan când vorbise, şi le înţelegea Costea, când ridicase ochii să-i poarte dela dânsa, la Annie.

„De ce mă priveşte aşa? — gândi cu durere Elena Lipan. Ştie doar că numai pentru dânşii o fac. Eu nu mai am nicio bucurie, decât bucuria lor. Robesc aci toată ziua. Nici nu ies din casă. Mă trezesc odată cu sluga, înaintea tuturor, şi mă culc cea din urmă. Mi-am prefăcut a treia oară rochiile. Ce vor să mai fac?"

Costea spuse cu un aer foarte nevinovat:

— Am citit o comunicare dela Academia de Medicină din Paris... Un specialist pretinde că ar fi descoperit leacul cancerului. In acest caz, tanti Matilda o mai duce fără grijă măcar douăzeci de ani.

— Să dea Domnul! se grăbi Elena Lipan ghi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1901-1932

cînd gândul lui Costea şi vrând să arate cât e de streină de orice calcul josnic.

Ana însă, mai puţin subtilă, căzu în cursă. Interveni cu o grabă, care dovedea că îşi apără o cauză personală ştiind că dintre toţi copiii ea era preferata tantei Matilda şi deci că ea va fi privilegiată în dispoziţiunile testamentului:

— Aş! Un bolnav de cancer e un bolnav condamnat. Amintiţi-vă ce ne-a spus medicul astă iarnă, după prima operaţie: nu mai durează decât doi ani cel mult. Şi aceasta numai dacă boala are evoluţie normală.

— Nimeni nu scapă dă cancer! se amestecă şi Nellu, exagerând accentul muntenesc fiindcă îl considera un semn evident de distincţie. Eu am un prietin, Nicki Hagi-Iordan. Un coleg. Băiatul domnului Iordan Hagi-Iordan, milionarul şi directorul societăţii „Petrolul". Mama lui a murit anul trecut dă cancer. Ce n'a făcut domnul Hagi-Iordan? Imi povestea Nicki. Posibilul şi imposibilul. Au fost pă la toate Sanatoriile. Au consultat medicii cei mai mari dă la Paris şi dă la Berlin... Tocmai maman, vroiam să te rog. Mâine o să-l invit pă Nicki la mine. Joia după amiază avem liber. Am fost dă două ori la dânsul şi *trebue* să-l invit şi eu la ceaiu... M'a plimbat d'o mulţime dă ori la Şosea cu Packardul. Domnul Hagi-Iordan are două automobile: un Packard şi un Austro-Daimler. Pot să-l invit, maman?

— Ţi-am spus Nellule, că n'am nimic împotriva prieteniilor tale. Numai să ştii să-ţi alegi prietenii. Omul se judecă după prieteni.

— O! maman, dacă e un fiu dă milionar şi co-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

boară dă'n Austro-Daimler să se urce în Packard, nu e unul d'ăia! interveni Sabina, parodiind accentul lui Nellu, atât de subit muntenizat.

— Cred şi eu că aista n'a fi un jîgos, cum era Chirilovici! adăogă înăcrit, Costea.

Elena Lipan se uită la băiatul mai mare şi oftă, clătinând din cap. Povestea cu acest Chirilovici, fusese cel dintâiu semnal de vrajbă între copii. Era veche de doi ani. Sandu Chirilovici, băiatul portarului dela penitenciarul din oraşul lor, coleg şi prietin cu Costea, concurentul la premiul întâiu, fusese invitat la masă de Sfântul Constantin. Timid şi neînvăţat să se poarte în lume, băga cuţitul în gură, tăia pâinea în pătrăţele, comisese o sumă de orori. Costea se simţise jenat sub privirile batjocoritoare ale Anei şi ale părinţilor. După plecarea prietinului se iscase o discuţie aprigă.

— Dar e premiantul întâiu, alături de mine! îl apărase Costea. Şi recunosc că e mai inteligent decât mine, fiindcă el n'are atâta timp să-şi înveţe lecţiile. Prepară pe alţii. E sărac şi îşi ajută fraţii mai mici.

— O fi! îl condamnase Constantin Lipan. Aceasta nu-l împiedică însă să mănânce ca un om al cavernelor. Creşterea şi-o face omul singur, dacă n'are cine să i-o dea.

— In orice caz, ai fi putut să-l inviţi în altă zi, nu când avem musafiri... adăogase Ana. Ce-are să creadă lumea?... Desigur că e vreun neam de-al nostru, pe care îl ţinem ascuns. Un neam dela pădure...

— Lasă, că ştie toată lumea, că bunicul nostru, popa Costache Lipan din Cârligi ,n'avea nici un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

domeniu forestier şi ştie că nici n'a fost Cardinal! răspunse hărţăgos Costea.

Cu aceasta conflictul se încheiase în seara aceia. Dar durà surd şi se înăsprea de doi ani, cu fiecare prilej nou.

Pendulul bătu unsprezece. Elena Lipan pirotea, ţesând găurile unui ciorap întins pe un ou de lemn. Ciorapii Anei care la pensionul ei aristocratic nu învăţase îndeletniciri atât de vulgare. Costea avu o clipă un început de remuşcare, văzând-o îmbătrânită fără vreme şi încovoiată deasupra lucrului, cu ochii ei uzaţi, cu degetele ei slabe şi înăsprite de munci grosolane.

Işi luă bunăseara şi trecu în odaia lor. Nellu se aşezase la masă şi începuse să buchirească lecţiile cu fruntea încreţită de atenţie. Nu era inteligent, pricepea greu şi uita repede. Era vanitos şi pedant. Dar era silitor, ordonat, cuminte: un elev model, cum îl lăudau profesorii.

„Un papà în embrion" — gândi Costea, desbrăcându-se.

Şi în aşternut, cu faţa întoarsă la perete, unde se vedeau pe zugrăveala roşie urmele mai întunecate ale mobilelor şi tablourilor scoase de foştii chiriaşi, Costea se întrebă dacă nu cumva a devenit un monstru. Pe toţi îi ura. Pentru niciunul nu pierdea prilejul să le arunce o ofensă. „Ce vină au ei? Aşa i-a făcut vieaţa. Aşa are să mă facă şi pe mine, vieaţa mâine..." — Am trecut şi eu pe acolo! — spusese Constantin Lipan. Toţi trec, se sbat puţin, încearcă să se agaţe, pe urmă se lasă târîţi...

Simţi o înduioşare pentru toţi, ca pentru bolnavii mistuiţi de un rău fără iertare. In ceasul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

acela, dacă ar fi în mijlocul lor, ar găsi cuvintele bune care să aducă o împăcare, o înţelegere mai adâncă şi dureroasă; iertarea pornind dela unul la altul.

Dar fiecare era în camera lui zăvorîtă, singur şi duşmănos. Şi pe fiecare îl despărţea de celălalt un zid mai gros decât peretele de cărămidă şi de var.

— Nellule, vorbi prietenos, întorcându-se pe o coastă. Dă-mi cartea, să-ţi explic eu... Aşa ai să termini mai repede.

— Lasă-mă! Ştiu cum îmi explici tu... După cinci minute te enervezi şi-mi spui că-s tare de cap. N'am nevoie de ajutorul tău. N'am nevoie de ajutorul nimănui.

Costea rămase îndelung, cu privirea înfiptă în tavan.

Afară ploaia se auzea şuroind nesfârşit şi monoton, ca o putere rea şi tenace care n'are nevoie de nicio grabă, ca să potopească tot, să putrezească tot, să extermine tot.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr1901-1932

V

UN MINISTRU — BĂIAT BUN

„Eu înțeleg să vă apăr viața, onoarea și averea! — sfârși oratorul. — Eu înțeleg să-mi pun slabele mele puteri în serviciul unei opere mai presus de mine și mai presus de partid! Ce importă un om, ce importă un partid, când în fiță noastră stă țara și când ne privește viitorul? Eu nu mă îmbăt de vorbe umflate și nu vă aruncu în ochi fraze umplute cu vânt. Eu nu vă cer decât să mă urmați la fapte. Vorba e trecătoare. Omul e trecător. Fapta rămâne. Am zis!"

— Bravooo! Trăiască! Sus cu el! urlă o sută de glasuri și toți din sală începură să tropăie din picioare, cu obrajii scăldați de sudoare și cu ochii injectați de fum.

— Încă un mehenghiu! vorbi un moșneguț cu cioc către vecin.

— Mai zi odată stimabile, că te-am mardit! îl amenință dela spate un glas de bas profund.

Moșneguțul se întoarse să răspundă. Dar omul care vorbise era un sdrahon cu bărbia sprijinită într'o bâtă respectabilă. Deaceia moșneguțul își înghiți răspunsul și tăcu, aplaudând cu entuziasm.

Pe ministrul Justiției îl chema Elefterescu și toată lumea îi spunea Gică.

Intreaga sa carieră politică de douăzeci de ani, dela primele trepte, se rezuma în abilitatea cu care își cultivase acest diminutiv familiar, semn evident al popularității.

Pentru toți era Gică. Iar Gică pentru toți era un băiat bun, serviabil și fără morgă. Partidul îi era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniara.ro/mdrr1901-1932

de trei ori îndatorat: pentru campaniile duse în parlament ca opozant şi încununate întotdeauna cu mari succese oratorice; pentru îndemânarea dovedită în toate alegerile isbutind în ultimul moment să atragă voturile nehotărîte şi pentru tactul depus în aplanarea tuturor conflictelor lăuntrice, unde cuvântul lui ştia să îmblânzească ambiţiile prea grăbite şi să calmeze spiritele prea iritate. Devenise astfel indispensabil şi fiindcă era întotdeauna voios, părea inofensiv.

De fapt, surâsul amical de pe buze, cu care întâmpina într'o egală bunăvoie tartorii cei mai îmbătrâniţi în rele ai partidului ca şi solicitanţii timizi şi necunoscuţi dela periferia ţării, ascundea o cruntă şi lucidă cunoaştere a slăbiciunilor omeneşti. Îşi ascunsese unghiile, ştiind să aştepte.

Acum se pregătea să le scoată la iveală.

Pentru socotelile sale, Constantin Lipan era omul cel mai potrivit. Onest, străin de politică, sărac şi fără legături în Capitală, înfăţişa mâna inconştientă de fier de care avea nevoie. In lupta pentru şefia partidului, cele două tabere târau după ele păcate grele. Un îndoit scandal, isbucnit pe neaşteptate, le-ar fi retezat şi firul intrigilor şi pofta de şefie. Astfel, deasupra tuturor, Gică Elefterescu ar fi apărut deodată tare, temut şi cu voinţa hotărîtoare. Iar odată cu influenţa din guvern şi-ar fi săltat brusc şi acţiunile opiniei publice: devenea un om de curaj, care pune dreptatea şi avutul ţării, mai presus de prietinii şi de calculele josnice de partid. Pe urmă, şefia avea să-i cadă dela sine, ca un fruct copt.

De aceia când şeful de cabinet îi aduse cartea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

de vizită a lui Constantin Lipan, își frecă mâinile cu satisfacțiune.

— Chiamă-l aci și te rog să nu ne deranjeze nimeni. Nu sunt absolut pentru nimeni.

Magistratul miop și timid, intră împiedecându-se în covor:

— Domnule Ministru... Am onoarea să vă...

Gică Elefterescu îi ieși înainte de după birou și-i întinse mâna, târându-l spre fereastră:

— Ce-s mofturile astea?... Dragă Costică, de când am devenit pentru tine, „domnule Ministru?""... Trebue să știi că am rămas Gică, fostul tău coleg de clasă. Gică și nimic mai mult. Dă-mi voie să te privesc puțin în lumină. Hm! Puțin păr alb la tâmple, puțină chelie în creștet și ochelarii ăștia... Incolo nu prea multă schimbare. Să stăm și să vorbim. Ia loc — îl apăsă de umeri. Fumezi? — întinse cutia de țigări.

Constantin Lipan nu fuma. Dar luă o țigare și acceptă foc dela Ministru, ca să nu refuze o primire atât de afabilă.

— Eu fumez ca un șarpe! declară Gică Elefterescu. De altfel, știi că fumam și în școală. Pe ascuns, la closet. Acelea erau cele mai delicioase țigări.

Constantin Lipan se așezase pe marginea fotoliului de piele și tuși din pricina fumului. Nu-i venea să creadă că fostul coleg a rămas atât de tânăr și că e atât de prietenos. El se îmbrăcase în haine de sărbătoare, ca pentru o audiență gravă, și descoperea un simplu camarad, tutuindu-l ca acum treizeci de ani, de când nu s'au mai văzut.

Ministrul se înfundă în jâlț, picior peste picior, aruncând colaci de fum în tavan.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Il privi printre gene. Il cântări şi fu mulţumit de examen. Rămăsese aşa cum se aştepta: modest, stângaci, minuţios în fiecare mişcare. Fostul premiant întâiu, poreclit „Incoruptibilul" — şi în plus metamorfoza celor treizeci de ani; păr sur, început de chelie şi ochelari de miop.

Ii puse mâna pe genunchi, cu o familiaritate care îşi făcea întotdeauna efectul ,fiindcă întotdeauna cucerea omul:

— Ce-ai zis de mutarea ta aci? Te-a surprins, ai?

— Tocmai, dacă n'am venit să-ţi mulţumesc dragă domn... dragă Gicule, e numai fiindcă nu ştiam cărei întâmplări...

— Ei lasă astea, Costică. Ai să vezi că lucrurile s'au petrecut mult mai simplu. Câţi ani am fost colegi? Doi sau trei?

— Doi... In clasa a cincea ai plecat la Iaşi.

— Exact. Din pricina lui Statachiu. Mă persecuta la matematică. Adică la drept vorbind, nu mă prea persecuta el, cât nu prea învăţam eu. Cu matematica n'am dus niciodată casă bună. Ştii că Statachiu n'a murit? Se ţine încă bine, moşneagul. A venit la mine să-mi ceară să-i numesc un ginere, supleant... Se jena. Credea că mai ţin minte şi că-i port râcă... I-am numit ginerele cum a vrut şi unde a vrut — de altfel un băiat bun — şi nu ştia cum să-mi mulţumească... Prostii! Un bine nu e nici odată o piatră aruncată în baltă. Dar să venim la vorba noastră. Ştii de unde mi-a dat ideia să te aduc aci? Telegrama. Telegrama ta de felicitare, când am depus jurământul. Ce te-a făcut să dai telegramă?...

— M'am bucurat sincer, când am văzut în ziare numirea... îngăimă Constantin Lipan, care dăduse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
patrimoniu.transilvania.ro/mdr/1901-1932

telegrama nu din proprie inițiativă, ci după sfatul Elenei.

— In fine. Nu importă cum ți-a venit inspirația. Fapt este că așa mi-am adus aminte de existența ta în magistratură. Am pus să-mi aducă anuarul, am consultat cazierul tău. M'am scandalizat când am văzut cum te-au lăsat toți să mucezești într'o puturoșenie de târg... Și pe urmă mi-am mai adus aminte ceva. Ceva care nu se uită, dragă Costică. Intâmplarea cu mine și cu Naum.. Iți mai aminteşti?...

— Puțin... Foarte vag... încercă Lipan să-și scormonească amintirile.

— Văd c'ai uitat. Eu n'am uitat, fiindcă era soarta mea în joc. Asemenea lucru nu se uită, dragă Costică. Tu ai dovedit atunci că pui dreptatea mai presus de orice. De prietenie și de orice. Când cercetarea n'a putut stabili, dacă eram eu vinovat sau Naum, tu singur aveai în mână soarta noastră. Iți spun drept că m'am temut. Intâi, Naum era băiat bun și bine notat de profesori. Pe urmă, era și cel mai bun prieten al tău. Eu aveam toate aparențele împotriva mea. Destul să fi spus că nu știi— și sburam din școală. De aceasta m'am temut.. Dar tu te-ai ridicat și ai spus adevărul. Țin minte chiar, că ai insistat, spunând că pui dreptatea și adevărul mai presus de prietenie... Aceasta nu se uită, dragă Costică. M'ai salvat atunci, măcar că nu-mi erai cine știe ce prieten. Și nu m'ai salvat de dragul meu, ci fiindcă știai că nu sunt vinovat. Ai făcut-o cum spuneai, pentru adevăr și dreptate... Cum ți-a dictat conștiința. Bietul Naum! Nici odată n'am să uit cu ce ochi te-a privit... De altfel ,i-ai făcut un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

serviciu. S'a dus la şcoala militară şi acum e general de Corp de armată. S'a purtat minunat în războiu. Astfel, l-ai ajutat indirect să-şi facă o carieră de o mie de ori mai bună decât aceea de profesor, cum intenţiona el. Chiar îmi spunea ultima oară când l-am întâlnit... Tu l-ai mai văzut vreodată?

— Nu!... mărturisi Constantin Lipan, muncindu-şi zădarnic mintea să reconstitue cum s'au petrecut atunci lucrurile.

Vag îşi amintea că într'adevăr, în calitate de elevul cel mai bun din clasă, fusese chemat să deslege o întâmplare turbure şi că în spiritul său drept şi-a sacrificat prietenul pentru adevăr. Dar ce anume a fost şi cum s'a terminat povestea, nu mai ştia şi nici n'ar fi crezut vreodată că există cineva care păstrează o atât de fidelă amintire.

Fostul camarad îi apăru cu totul altfel de cum îl socotise până acum.

In şcoală era o puşlama sgomotoasă şi leneşă, întotdeauna prin coada clasei. Gicu, cel care-şi vindea cărţile încă dela începutul anului, cel care copia mai meşter la teză, cel care răspundea mai obraznic profesorilor.... In politică, îi urmărise cariera cu oarecare dispreţ şi uimire, fiindcă îl vedea utilizând cu îndemânare toate apucăturile de şcolar leneş şi chiulangiu, turbulent şi palavragiu.

Acum îl regăsea în această Excelenţă lipsită de mofturi, prietenoasă şi sub aparenţa uşuratică, păstrând o seriozitate solidă, ca deopildă amintirea acelei întâmplări din care a trase o atât de dreaptă judecată asupra unui om.

Ministrul aprinse o ţigare dela cealaltă şi surâse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

încântat de rezultatul primei părți din audiență. Câștigase omul definitiv. De aci înainte, știa că fostul camarad avea să-i fie credincios ca un câine, mai ales că nu era să-i ceară nimic alt, decât să deslănțuie Justiția și s'o lase să-și urmeze drumul neturburat.

Spuse:

— Aceasta e toată povestea, dragă Costică. Așa am văzut eu lucrurile și cred că am văzut bine. Dacă am făcut să fii mutat aci, tu știi mai bine decât ori și cine, că am făcut-o fără niciun interes. Nu ne-am mai văzut de treizeci de ani. N'a stăruit nimeni. Știu că nu faci politică. Știu că te-ai însurat fără niciun calcul — nici de protecție, nici de zestre. Știu că ai patru copii și că pentru toți cheltuelile sunt mari, fiindcă toți, sau aproape toți sunt încă în școală. Toate acestea le știu și a fost ușor să le aflu, căci viața ta e limpede ca sticla. Și odată ce te-am adus aci, m'am gândit mai departe. Trebue să cunoști că m'am hotărît să inaugurez o eră nouă în Justiție. Tu să nu mă judeci după aparență. Aparența poate e uneori în defavoarea mea. Ce-ți spui? „Asta e un om mâncat de politică. Stricat de politică..."

— Cum mi-ași permite să spun asta? ripostă Constantin Lipan cu mare grabă.

— Nu! nu! Nu e nevoie să negi. Așa gândești, fiindcă așa gândește toată lumea. Dar, dragul meu, aparența e înșelătoare. Pentru mine politica a fost un mijloc, nu un scop. Când ești în haita lupilor, trebue să urli ca lupii. Are să te surprindă însă, când ți-oiu spune că detest politica. Prin politică, vreau să fac ceva bun și durabil. Zic prin politică,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fiindcă în Ţara Românească, nu se poate altfel. Nu se poate pe altă cale.... Vreau să-mi leg numele de o operă de purificare. Vreau să le dau la cap, tâlharilor. De ori unde.. Mie îmi este indiferent, dacă sunt din partidul nostru sau din opoziţie, dacă fac ori nu politică. Exact, cum tu, acum treizeci de ani, n'ai şovăit să-ţi sacrifici prietinul cel mai bun, fiindcă aşa îţi dicta conştiinţa, tot aşa îmi dictează conştiinţa şi mie să fac. Numai tu poţi să mă înţelegi. Şi numai în tine pot să am încredere deplină. De asta, te-am chemat.. Fşti proaspăt sosit aci, nu-ţi dai poate încă deplin seamă, câte intrigi şi de câte presiuni uzează politicianismul chiar în Justiţie... Cu oamenii de aci, nu mai puteam să încerc nimic nou. De aceia m'am gândit să apelez la tine. Există câteva chestiuni urîte şi grave, de care n'a cutezat nimeni să se atingă. Eu îndrăsnesc. Ştiu că aceasta poate să mă coste cariera politică. Nu-mi pasă. Ai să primeşti peste câteva zile delegaţia de Procuror-General. Te rog s'o primeşti, şi te rog fiindcă şi tu dacă-ţi cercetezi conştiinţa, nu se poate să nu mă înţelegi. Eu nu-ţi cer decât să-ţi îndeplineşti misiunea. Fără nicio rezervă, fără de nicio restricţie. Imi iau angajamentul să nu intervin niciodată, în niciun fel şi pentru nimeni. Pentru mine, nu există nici prieteni, nici legături politice, când e vorba de Justiţie. Trebue să sfârşească odată scandalul! Aceasta e tot ce aveam să-ţi spun, şi nu mai adaog nimic, fiindcă ştiu cărui om m'am adresat. Pot considera lucrul încheiat. Nu?

— Mă tem că nu voi corespunde aşteptărilor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://www.transilvania.ro/mdrr1901-1932

tale... E o misiune atât de delicată! vorbi Constantin Lipan, emoţionat.

— Lasă modestia, dragă Costică. Te ştiu. Toată cariera ta, vorbeşte pentru tine. Nici nu vreau să mai discutăm despre aceasta... Mai bine spune-mi acum ce-ţi fac copiii. Ai văzut că prin mijloacele mele, am aflat şi câţi copii ai. Patru. Desigur toţi în şcoală...

— Trei sunt în şcoală... dădu informaţii, Constantin Lipan, bucuros că există cineva să se intereseze de grijile lui multe şi grele. Un băiat şi o fată, în liceu. Un băiat student la drept. Iar fata cea mai mare a terminat pensionul şi stă acasă. Vieaţa e îndestul de aspră, pentru o familie constrânsă să trăiască numai din salariu.

— O ştiu! suspină Ministrul, arătând că participă la aceste necazuri, deşi în douăzeci de ani de politică prosperă îşi înjghebase o avere cu venituri de toţi invidiate. Dar acum, odată ce eşti mutat la Bucureşti, lucrurile au să se mai simplifice. Băiatul dela drept, te rog să-l trimiţi la mine... Imi dai un telefon şi-l primesc zilele acestea. Ii putem aranja o sinecură ceva, o slujbă uşoară de o oră-două, undeva. Fie aici la Minister, fie la Consiliul Legislativ... Iar fata Procurorului General, n'are să aştepte mult până să se mărite. Ii găsim noi un băiat bun şi cu viitor... Te rog să nu iei în nume de rău, faptul că mă amestec cu atâta lipsă de delicateţă în lucruri care nu mă privesc. Aş vrea să mă consideri prietin înainte de toate, iar eu aşa înţeleg prietenia... Te-a supărat francheţa mea?

— Nu dom... Nu, dragă Gicule. Dar îţi spun drept că m'am simţit atât de izolat şi de strein, în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acest Bucureşti!... Vieaţa e mult, mult mai scumpă de cum mă aşteptam.

— Şi aci trebue o mână de fier! aprobă Ministrul. O mână de fier, care să stârpească specula. Am un întreg proect care ar da roade frumoase şi imediate, dacă nu m'aş lovi de interesele colegului dela Industrie şi Comerţ şi de supărarea colegului dela Interne. Politica, dragă Costică, e moartea noastră.

Gică Elefterescu se uită la ceas, cu figura deodată foarte preocupată. Constantin Lipan pricepu şi se ridică.

— Ne-am înţeles aşa dar, dragă Costică. Va fi o surpriză, numirea ta. O nedumerire generală. Dar au să vadă... Săptămâna viitoare apare decretul.

— Numai să nu ai o desamăgire...

— Atâta grijă să mă frământe pe mine, dragă Costică!... Să găsesc cinci, numai cinci oameni ca tine şi în doi ani schimbăm faţa ţării. Nu uita, dă-mi un telefon şi trimite-mi băiatul... Pot spune că i-am şi găsit locul lui.

Constantin Lipan ieşi deandaratele, condus până la uşă de Ministru. Apoi Gică Elefterescu se duse la geam şi privi afară, frecându-şi încântat mâinile. Totul era în regulă. Nici n'ar fi visat un om mai potrivit planurilor sale ascunse şi de mult pregătite.

„Cum de i-a dat în cap imbecilului să-mi trimită telegrama?... — se întreba, schimbându-şi inelul de pe un deget pe altul. Te gândeşti că dacă nu era telegrama, uitam complect de existenţa lui şi dădeam peste cine ştie ce canalie..."

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Dela fereastră, păşi la birou şi deschise sertarul bătând cu palma drăgostos, cele două dosare pe încetul şi cu răbdare alcătuite. „De aci va exploda surpriza şi aici îşi vor frânge oasele, tocmai cei care se ţin mai ţanţoşi şi se socot mai la adăpost. Intâi afacerea *Osias-Mladoveanu-Banca Continentală*. Pe urmă, celorlalţi ,când se vor bucura mai sdravăn, recunoscători că i-am servit, le servesc şi lor afacerea *Petrolul-Iordan Hagi Iordan*. Grecul e prea inteligent ca să nu se dea înlături la primul avertisment. Se leapădă de tovarăşi să-şi salveze interesele lui. Şi mi-i trimite pe toţi la năvodul lui Costică Lipan. Ăsta, cu dreptatea şi conştiinţa lui, e în stare să-şi vâre pe tată-său şi pe mă-sa la puşcărie... Dacă nu exista, trebuia inventat!"

Iar Gică Elefterescu, Ministrul cel serviabil şi atoate împăciuitor, eternul Gică, indispensabilul Gică şi inofensivul Gică, avu un rânjet pe care nimeni nu i l-a văzut niciodată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PARTEA DOUA

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

FOAMEA

— Vreau o bucată grasă și bine friptă. Ai înțeles, mă urâtule? întreabă domnul care avea totdeauna aceiași masă rezervată în fundul restaurantului, lângă orchestră.

— Știu eu ce vă place dumneavoastră! făcu chelnerul și alergă purtând farfuriile deșarte, cu o sulțe de acrobat.

Domnul răspunse unui salut din dreapta și mai salută pe cineva din stânga. Căci era un domn foarte important. De aceia, și din alte pricini, surădea fericit și voios.

Deodată bunăvoia se întunecă. Cu glas înnecat de mânie, se răsti la un bătrân care cutezase să-i întindă un pachet de cărți poștale ilustrate, cu vederi:

— Ce e cerșetoria aceasta! Nici aci nu putem scăpa de cerșetori! La muncă, domnule, la muncă!

— Adevărat! încuviință vecinul din dreapta, vorbind peste masă. Ar trebui să se ia măsuri domnule Senator. A devenit un scandal cu cerșetorii aceștia în haine negre.

— Băiete, n'am să aștept un ceas friptura! Am spus grasă și bine friptă. Și dați individul acesta afară.

Bătrânul se strecură rușinat printre mese, cu micul lui pachet sărac și inofensiv. Era un bătrân încovoiat de spate, cu straie roase dar periate, cu ochii triști și cu mâini tremurătoare; — și nu părea un cerșetor. Ochii cerșetorilor nu sunt niciodată atât de triști.

La colțul Bulevardului un pui de țigan, chincit într'un palton prea larg, bătea frenetic cu cleștele în tava fierbinte:

— Castanele! Poftiți castanele! Faine castanele!

Sabina se opri să-i facă alișveriș. Mută de pe un braț pe celălalt cureaua patinelor și așteaptă restul. Ana Lipan, care nu observase, mergea înainte și crezând-o alături, vorbea mai departe gesticu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaarhivelor.ro/mdrr1901-1932

lând cu mâna înmânușată. Când se uită, mirându-se că nu obține răspuns, descoperi cu surpriză că se adresa unui domn cu ochelari și căciulă brumărie. Domnul călca într'un pas, ascultase fără voie și salută, râzând sub mustățile cu chiciuri de ger.

— Pardon! îi întoarse spatele Ana Lipan, ofensată.

Domnul trecu fără să se supere. Ana își descărcă toată indignarea pe Sabina, care sosea cu tocul de castane purtat în sus ca un trofeu:

— Ce însemnează aceasta, Sabino? Mă faci să verbesc singură cu toți indivizii... N'am să mai merg niciodată cu tine. Ce ai acolo?

— Castane! răspunse triumfal Sabina.

— Poftim! Ai devenit imposibilă. Ce apucături mai sunt și acestea, să cumperi pe stradă castane ca băeții de prăvălie?

— Sunt delicioase, Annie. Nu iei și tu? o invită cu intenție pacifică Sabina.

Annie strâmbă din nas. Cine a mai văzut-o oare pe dânsa vreodată, mâncând castane pe stradă? Sabina strânse din umeri la acest refuz:

— N'ai decât! Când strâmbi așa din buze, parcă ești Boțocan când mustecește...

— Am să te spun lui maman. Nu te mai iau niciodată cu mine. Mă compromiți...

— Și eu am să te spun lui maman, că acostezi pe stradă domni cu căciulă brumărie... Să văd cum ai să te explici... Mai bine ia o castană și hai să ne împăcăm, Annie.

— Lasă că ajungem acasă și mai vorbim noi, domnișoară! amenință Ana .

— Sigur că o să ajungem. Și sigur că o să mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vorbim... Eu nu-s ca tine să stau înţepată toată ziua, fiindcă m'a respins un domn cu căciula brumărie.

Ana o fulgeră cu privirea. Sabina nepăsătoare, începu să desghioace coaja unei castane, muşcând din fructul făinos, parfumat şi cald.

In aerul aspru al iernei, mirosul era însă mai aţâţător. Ion Ozun care asistase la scenă rezemat de vitrina librăriei Alcalay, simţi o năvalnică ameţeală împăinjenindu-i privirea.

Se împliniseră de aseară patruzeci şi opt de ore de când nu mâncase. Devenise aerian. Iar când se bucura că stomacul ostenit de aşteptare îşi descleştase ghiara dureroasă a foamei, mirosul acesta cald şi pofticos, îi stârnise din nou lihneala aţipită. Se uită cu ciudă la copila în sweterul alb de lână, cu patinele atârnate pe braţ şi cu obrazul îmbujorat de frig. Nu recunoştea sora studentului din noaptea când a sosit în Bucureşti şi când trenul se oprise aproape de intrare, fiindcă strivise sub roţi o necunoscută. Vedea numai o odraslă alintată de oameni sătui şi o înglobă în aversiunea lui de flămând.

— Castanele! Faine castanele!

Măcar cinci lei de-ar găsi într'un fund de buzunar, o hârtie ruptă, preţul unei jumătăţi de pâine.

— Calde castanele! Faine castanele!

Stăruitor ,mirosul fructelor coapte se înălţa din cuptorul improvizat. Alţi trecători se opreau, aşteptau rest, porneau ţinând cornetul între degete şi schimbau mâna când se frigeau prin hârtia subţire.

Ţigănuşul îşi dogorea la jăratic palmele roze, ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistafundatiilor.ro/mdr1901-1932

palmele de maimuţă şi de negru. Cu o ascuţime precoce, ştia cărui trecător să-i reteze mersul grăbit:

— Coapte castanele! Faine castanele!

Ion Ozun se mută de lângă acest loc al supliciului. Porni în sus, pe Calea Victoriei. Bătu talpa mai apăsat să-şi desmorţească vârful degetelor în pantofii pirpirii.

Nu avea ochi pentru frumuseţea acestei dimineţi senine de iarnă, cu cerul sticlos şi cu văzduhul deodată purificat. Nici pentru trecătorii curgând împotrivă-i: bărbaţi înfăşuraţi în blănuri, femei râzând şi vorbind sonor. In privirea dilatată de tortura foamei, ca într'un început de delir, se perindau ciudat şi spasmodic, numai oameni sătui, sătui, sătui...

Prin uşa băcăniilor cu aperitive, când se căsca să primească înlăuntru un client vânăt de ger, năvălea miros de peşte şi de cafea, de şuncă şi de măsline, de costiţă afumată şi de portocale; mirosul băcăniilor din belşug îndopate cu toate trufandalele culese din toate unghiurile lumii. La Dragomir atârnau iepuri şi fazani cu picuri de sânge înghe-ţat în nări. Un coş de crevete. Un snop de banane. Castraveţi verzi şi struguri de Constantinopol. O langustă vie, ca o reclamă de vopsea roşie, mişcându-şi mustăţile uriaşe. Şi fructe bizare şi aurite de tropice culcate delicat în sicriuaşe fine de papură pe căpătâiu capitonat.

Ion Ozun vedea cu stranie limpezime, bărci fugărind pe oceanul brumos bancurile de sardele, plantatori cu pălării conice supraveghind negri cu încărcate coşuri pe umeri, un vânător cu puşca la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ochi în codru nins de brad; vapoare şi gări, fabrici şi orezării inundate, tot tumultul planetei, cu porturi şi hamali, cu hale imense şi cu abatorii, cu uscătorii de fructe şi pepiniere de păstrăvi, cu minusculi arbuşti de mirodenii şi cu moruni giganţi atârnaţi în cârlige; tot ce fauna şi flora celor cinci continente oferă în pământ, pe pământ, în apă şi în văzduh, tot ce oamenii celor cinci rase cară de sub toate latitudinele, încarcă, vânează, pescuesc, cultivă cu savante atenţii şi adună pentru belşugul acesta al rafturilor de băcănii. Fiecare cutie, fiecare ladă, fiecare sac, a călătorit din alt capăt de lume, ca să ajungă aci şi să-i aţâţe nările şi privirea flămândă. Niciodată n'a cugetat ce univers variat şi pitoresc poate încăpea într'un raft de prăvălie. Şi mai ales ce univers savuros.

Există fericiţi care găsesc o pungă în zăpadă. Alţii pe care îi caută cu telegramele o moştenire. Există şi acei care-au învăţat curajul să ceară.

Un băiat cu şorţ alb, aleargă cu două franzele rumene şi calde în braţe. Este oare un parfum mai ameţitor ca mirosul de pâine caldă? Când o frângi în două, se înalţă un abur copt şi bun, cum n'a urzit încă divinitatea nicăiri, un fruct cu aromă mai dulce. In câte case, în câte mii de case din acest Bucureşti, nu se află astăzi bucăţi de pâine aruncate la gunoiu? Bucăţi mari de pâine, felii abia atinse. Ei mâncau acasă ,la mătuşa lui care l-a crescut, numai pâine neagră. Poate fi ceva mai bun ca o felie de pâine neagră cu unt? Felia de dimineaţă, înainte de a pleca la şcoală... Bătrâna îl învăţa întotdeauna să nu arunce fărimiturile în foc, fiindcă e păcat. Le semăna în prag, pentru păsă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rile cerului. Odată a înşelat-o. Il trimisese să arunce rămăşiţele afară. Era ger ca acum şi era noapte. Ii era frică şi-i era frig. A ieşit în antreu cu pumnul de fărimituri ,s'a prefăcut că deschide uşa de-afară, dar le-a svârlit în gura sobei din săliţă. Indată s'a împrăştiat un miros de pâine arsă, parcă să dovedească fără întârziere că niciun păcat nu poate rămâne ascuns. A închis repede uşa şi a început să vorbească vrute şi nevrute, ca să abată atenţia bătrânei în altă parte .

Bătrâna a ridicat ochii de pe împletitură şi o clipă ingliţile au stat:

— Nu-ţi pare ţie Ionel, că miroase a pâine arsă?

— De unde! a minţit fără să roşească, făcând cu nările ca un capău. Ţi se pare matale...

L-a spus Ionel. Ii spunea Ionel. Acum nicăiri nu mai e nimeni să-i rostească numele cu o desmierdare, chiar când îl mustra. Acum e cel mai singur om din acest oraş. Cel mai singur şi cel mai flămând, cum nici cerşetorii în sdrenţe nu sunt. Niciodată, n'a crezut că într'adevăr se poate muri de foame. Unchiu-său, Tăşică, grefierul, îl povăţuia amărît: — „Lasă măi băiete prostiile acestea cu scrisul şi cu alte năsbâtii, că ai să mori de foame cu ele. Mai de grabă învaţă un meşteşug sau oploşeşte-te într'o slujbă"... Atunci zâmbea cu dispreţ de asemenea idei nătângi, ale unui biet moşneag înapoiat. Acum i-a pus şi bastonul lui amanet; bastonul cu cap de raţă sculptat în fildeş. A vândut tot, a amanetat tot: ceasul, rândul celălalt de haine, cărţile; tot pe ce-a putut căpăta un ban. Iar de două zile rabdă de foame, alungat din bursucăria lui chir Panaioti pe gerul care i-a îngheţat şi cerneala în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

călimară şi de nădejdea că printr'o minune ,cineva are nevoie de manuscrisele lui, de braţele lui, de puţina lui învăţătură. Gândeşte: — „Printr'o minune..." Şi într'adevăr a început să-i pară că numai o minune mai poate curma vraja aceasta rea... Cât a avut lemne, cel puţin se aşeza la scris până în miezul nopţii. Când s'au terminat, zăcea sgribulit în aşternut. Crăciunul l-a făcut cu banii de pe hainele vândute. Anul nou cu un singur pol căpătat pe baston — atât i-a dat şi numai fiindcă i-a citit în ochi cămătarul, implorarea desnădăjduită. Bică Tomescu e în turneu; de acolo-i trimite cărţi poştale ilustrate. Mirel Alcaz, abia întors dela congrese şi conferinţe de peste hotare, l-a amânat din nou. Toate revistele i-au primit cu indiferenţă manuscrisele, poftindu-l să treacă peste o săptămână ori două. Mai sunt cinci zile, şi expiră chiria. Atunci, chir Panaioti îi va scoate lădiţa cu restul de rufe în stradă şi nu-i mai rămâne decât să degere culcat într'un gang ori pe o bancă în Cişmigiu, cum mor vagabonzii.

Un clacson de automobil îl alungă pe trotuoar. In maşina închisă, recunoscu pe bancherul Alfred Goldstein, Fredy, alături de tovarăşa cu părul roşcat, cuibărită în blană scumpă şi caldă. Râdeau de ceva şi amândoi erau bucălaţi, rotunzi, albi şi graşi; de o grăsime respingătoare. De-o prosperitate animalică şi nesimţită.

Aşa cum sunt toţi trecătorii care-l împing, îl ghiontesc, îi aruncă priviri duşmănoase ori nepăsătoare, în goana lor biciuită de ger. Când a sosit aci, în hotărîrile lui naive şi tinere, voia să-i cucerească pe toţi, uimindu-i. Să le sguduie nepăsarea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu scrisul lui, cu lumea adusă de el care avea să le îmblânzească simţirea, învăţându-i să vadă tot ce poartă viaţa cu ea, iremediabil şi dureros. El nu ura atunci pe nimeni ,fiindcă în fiecare seamăn descifra o suferinţă secretă. Scrisul lui şi-l voia ca un balsam vindecător. Şi dacă avea să cucerească tot ce-l mânase aci: nume, glorie şi bani, cucerirea şi-o imaginase cu o luptă vitează şi graţioasă, după care se va întoarce surâzînd ca un şampion de scrimă ,să mulţumească aplauzelor de sus şi de jos. Acum ar fi vrut o biruinţă sălbatecă, numai ca să-i îngenunche pe toţi, să le arunce în faţă tot desgustul şi să-i biciuiască şuerător pentru nesimţirea lor de sătui. Cu dureroasă surpriză, învăţa să dispreţuiască şi să urască. Foamea îi încleşta pumnii în adâncul rece al buzunărilor.

La Palat ceasul arăta unsprezece. Se întoarse grăbit, ca un om care şi-a amintit ceva, ca să nu pară că hoinăreşte fără nici o ţintă precisă după ce străbătuse de şase ori acelaş drum. In faţa hotelului Continental, se hotărî să intre şi să se încălzească în hol.

Intrebă portarul la întâmplare:

— Domnul Constantinescu dela Botoşani e în cameră?

Portarul nu mai cercetă tabloul cu chei:

— Nu trage la noi, nici un domn Constantinescu dela Botoşani... Poate vreţi să spuneţi Dimitrie Constantinescu dela Craiova, un domn înalt cu barbă? Sau poate domnu deputat Armand Constantinescu dela Giurgiu...

— Nu, nu! stărui cu toată convingerea Ion O-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zun. Constantinescu dela Botoşani... Mă mir că n'a sosit. Uite mi-a scris aci şi mi-a dat întâlnire.

Spre mai deplină argumentare, pipăi un plic din buzunar şi păru foarte contrariat de această inexactitate a domnului Constantinescu dela Botoşani.

— Poate soseşte acum, se dădu cu părerea portarului binevoitor. Este un tren de Moldova, la douăsprezece. Treceţi mai târziu.

Ion Ozun se arătă foarte încurcat şi ca după o complicată chibzuială lăuntrică, decise:

— Mai bine aştept. N'aş vrea să-l scap.

— Poftiţi! arătă portarul jâlţurile de paiu şi se întoarse la condicile lui.

— „Uf!" — răsuflă Ion Ozun, alegând scaunul cel mai aproape de calorifer şi instalându-se picior peste picior.

Căldura îl cuprinse îndată şi îndată văzu existenţa mai trandafiriu.

Coborau şi urcau, intrând şi ieşind, pasageri grăbiţi. Alţii se strângeau într'un colţ să şoptească: — „Ia-l pe Horoviţ şi mergi numai decât la Minister... Vezi ,urmăreşte hârtia până la ieşire. Şi nu da banii, decât când ai ordinul la mână. Altfel, te-ai ars!"

O doamnă intră încărcată de pachete şi după ce le lasă portarului se aşează pe jâlţul din faţă, începând să ronţăe pastile de ciocolată dintr'o cutie rotundă. Ion Ozun o privi cu un început de sfârşeală. Doamna surâse cochet, socotind privirea un omagiu adus frumuseţii sale planturoase.

„Are un cap de cafea cu lapte" — gândi Ion Ozun, cu desgust. Nu ştia unde a citit aceasta foarte de curând. Dar recunoscu că autorul observaţiei a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vea toată dreptatea. Există într'adevăr o mutră specială a femeilor care se hrănesc cu cafea cu lapte. Molâe şi fără caracter. Lui nu i-a plăcut nici odată cafeaua cu lapte. Dar ca niciodată, imaginea unei ceşti de cafea cu lapte, răcită şi cu pieliţa creaţă deasupra, în loc să-i apară respingătoare, îi scormoni stomacul cu unghii de fier.

Doamna cu pastilele de ciocolată surâdea suav. Işi scoase oglinda ,roşul şi pudra, renovându-şi faţada. Ion Ozun o privi asasin.

— Ce faci aici, bre Ozun, bre?

Inaintea-i, se opri bucuros, Ţâlică Anastasiu, avocat din urbea lui, numit de concetăţeni „Ţâlică Găliganul" din pricina staturei şi „Ţâlică Incident", din pricina măestriei de chiţibuşar al procedurei. Era voios şi purta subsuoară un ghiozdan doldora.

Ion Ozun, rosti cu glas de agonie:

— Ce să fac coane Ţâlică?... Aştept pe cineva.

— Ei bravo! Te'nvârţi ai?

Economisind vorba ,Ion Ozun făcu un gest modest, adică: „aşa şi-aşa".

— Ei bravo! Bravo ţie! Ţi-am spus eu că nu făcea pentru tine să te pierzi în porcăria noastră de târg... Va să zică îi tragi la gazetă sdravăn? făcu dintr'un ochiu complice, fiindcă ştia că Ion Ozun a plecat din urbea natală să-şi facă o strălucită carieră în presă.

— Hm! repetă Ion Ozun, gestul care însemna „aşa şi aşa".

— Ei, ca la început, înţeleg perfect!... înţelese şi asta, Ţâlică Incident. Dacă nu curge — pică. Până ce prinzi chiag. Astăzi cu gazetăria se câştigă bune parale... Nu mai fă pe modestul! Parcă te văd

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mâine-poimâine că nu-ţi mai ajunge nimeni nici cu prăjina la nas... Şi pe cine aştepţi?

— Un prietin, care trebuie să vie din moment în moment... afirmă cu toată convingerea Ion Ozun, mai mult la adresa portarului decât pentru cel care întrebase.

— Ei bravo! La revedere atunci...

Şi dela uşă, întorcându-se pe jumătate:

— Păcat că nu eşti liber... Te-aş fi invitat să iei dejunul cu mine, să-ţi mai spun câteva din târgul nostru, să le dai la gazetă. Trebuie dat la cap, pehlivanilor!

Spuse şi trânti uşa.

Ion Ozun rămase în jâlţ, neclintit, ca un condamnat electrocutat pe scaunul de execuţie.

Aceasta nu şi-o mai imaginase. Ii venea să alerge după celălalt, să-i mărturisească fără înconjur că nu aşteaptă pe nimeni ,că n'a aşteptat nici odată pe nimeni sau că renunţă la întâlnirea cu prietinul închipuit, numai ca să afle ştirile senzaţionale din urbea natală şi mai ales să nu refuze invitaţia la masă.

Dar Ţâlică Găliganul zis şi Incident era departe, şi Ion Ozun nici nu ştia măcar la ce restaurant ia dejunul, să dea peste dânsul ca din întâmplare.

„Sunt un idiot! — se mustră de unul singur. Un imbecil... Niciodată n'am să fac vreo ispravă în viaţă. Idiot! Idiot! Idiot!"

Apoi, ca să se răcorească, autoritar ca la dânsul acasă, strigă la un domn, care intrase împingând uşa cu piciorul şi lăsând-o întredeschisă:

— Uşa! Domnule, uşa!

Domnul, docil, se întoarse şi închise uşa. Ion O-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zun văzu în acest simplu fapt, dovadă că pentru a fi ascultat, e nevoie numai să ceri sau să porunceşti cu îndestulă autoritate. Descoperirea îi dădu curaj. Va merge la Mirel Alcaz ,va merge la Teofil Steriu şi *va pretinde* ceia ce până acum ceruse modest şi timid.

Căldura caloriferului îl desmorţise. Se dădu mai aproape să înmagazineze o ultimă provizie şi cu spatele dogorit se ridică.

— Nu mai aşteptaţi? ghici portarul. Dacă soseşte domnul Constantinescu, îi spun că l-aţi aşteptat. Numele dumneavoastră?

— Nu importă! vorbi cu siguranţă Ion Ozun. Destul să ştie că l-am aşteptat... are să-şi închipuie el cine.

Ion Ozun trecu pe lângă doamna cu pastilele de cocolată, fără să-i arunce nici o privire. Eşi — lăsând în urmă uşa deschisă.

Gerul îl întâmpină cu un asalt de înţepături acide. Iuţi paşii. Mergând, în acelaş ritm repede şi bătăios, recapitula conversaţia dintre el şi Mirel Alcaz ,dintre el şi Teofil Steriu. Totul îi păru din nou, simplu şi realizabil. Secretul era acesta: să pretindă — nu să ceară milog.

La ziarul unde lucra Mirel Alcaz ,unul din oamenii de serviciu îi deschise uşa dela sala de aşteptare. Îl cunoştea şi ştia pe cine caută. Îl cunoşteau acum toţi de când stârcea pe la uşi.

— Domnul Alcaz e în conferinţă cu domnul director. Când termină, vă anunţ.

Sala de aşteptare era ticsită ca o anticameră de minister. Ion Ozun se aşeză lângă un omuleţ bărbos ca un gnom şi gânditor ca un inventator ne-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fericit ce era. Il cunoştea şi pe acesta. Il întâlnea întotdeauna prezent la aceleaşi ore. Se recomanda odată şi-i povestise necazul. De treizeci de ani, născocea tot soiul de lucruri importante şi simple, de treizeci de ani colecţiona brevete şi nimeni nu voia să i le ia în seamă. Frâne de tren, îngrăşăminte chimice, substanţe cari fac pânza incombustibilă, aparate de ras automat, tocuri de scris cu două cerneli — „apeşi butonul aci, scrie cu roşu; apeşi dincoace curge din rezervor cerneală albăstrie" — mingi care nu se pot sparge, secerătoare—plug şi helicopterul care n'are nevoie de teren pentru aterisaj; treizeci de brevete în treizeci de ani, nu împiedicau mulţimea obtuză şi oarbă, să are tot cu plugurile vechi, să scrie tot cu tocurile lor imperfecte ,să se urce tot în trenurile care se sfarmă în accidente cum se turtesc cutiile de chibrituri sub talpă. De un an, descoperise că o fabrică de arme germană i-a „furat" invenţiunea lui de puşcă automată şi de atunci nu se găsea un singur om de curaj să protesteze şi să dea pe faţă tâlhăria.

— Toţi sunt vânduţi domnule! Pe toţi i-a cumpărat! îl încredinţase pe Ion Ozun, în şoaptă, privind pe furiş să vadă dacă nu-l ascultă vreun spion cumpărat de duşmanii coalizaţi împotriva lui.

Acum inventatorul nenorocos şi bărbos, era cufundat în gânduri, sugând un capăt de havană stins, iar Ion Ozun se bucură că nu va fi silit să-i asculte descripţia unei alte născociri care-ar schimba într'un singur an faţa lumii.

Se aşeză şi privi tovarăşii de aşteptare. Erau înalţi şi scunzi, bătrâni şi tineri, sdrenţăroşi şi eleganţi; unii fumând, alţii citind ziare, unii în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

semnând o notă cu hârtia îndoită pe genunchi, alţii puricând cu mare atenţie planisfera cu direcţia alizeelor şi musonilor agăţată nu se ştie de ce în perete: toţi respirând un aer greu în care îşi dăduseră întâlnire toate miasmele, de naftalină şi de violete, de blană şi de pudră Coty, de sudoare şi de lac de unghii, de stofă plouată şi de trabuc, de cerneală de tipar şi de pastile de mintă.

Leşinul dela stomah îi împăinjeni din nou privirea. Se temu să nu cadă şi cu o încordare se ridică. Nu mâncase de două zile pe a treia şi totuşi îi venea să verse... Il înspăimântă gândul unei scene absurde: el lungit la pământ, toţi agitându-se în jurul lui, dând sfaturi, deschizându-l la gât şi frecţionându-l, chemând Salvarea... Dacă l-ar deschela, i-ar găsi cămaşa murdară. După asemenea spectacol, n'ar mai putea intra nici odată aci. L-ar crede epileptic, sinucigaş, simulator, cine ştie ce... Nimeni nu şi-ar închipui că e singurul om din Bucureşti care n'a mâncat de aproape trei zile şi care nu are un singur leu în fundul unui bùzùnar, măcar o monedă turtită, ciocănită şi scoasă din uz.

Silindu-se să calce drept, ieşi în antret. Ceru servitorului un pahar cu apă. Apa îi căzu bulgăr de ghiaţă în stomacul gol. Dar îl învioră. Servitorul aştepta poate bacşiş căci nu se mişca, ţinând paharul deşert pe tavă.

Ion Ozun îşi hotărî să-l copleşească în fiecare zi cu bacşişuri princiare, când va intra şi el în angrenajul acestei uzine în care se fabrică opinia publică; atunci când va avea şi el un birou separat cu telefon de masă, când îl va aştepta şi pe el inventatori nenorocoşi cu fruntea genială sau femei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu unghiile lăcuite cu *Oja* care miroasă a sirop de smeură. Se căută în buzunar şi făcu foarte surprins:

— N'am mărunte acum... cum te chiamă?

— Neculai...

— N'am mărunte, Neculai.

— Lăsaţi, spuse omul cu tava.

Pe urmă tot el, binevoitor:

— Poate mai bine vreï să aştepţi în birou la domnu Alcaz. Nu-i nimeni la dumnealui.

— Tocmai asta vroiam să...

— Poftiţi, după mine.

Cel dintâi lucru care-i atrase privirea în biroul lui Mirel Alcaz, fu un serviciu de ceaiu cu paharul golit. Când rămase singur pipăi ceainicul. Era cald încă. Il clătină. Mai era apă pe fund. Se mai afla şi un pătrat de zahăr. Il puse în gură; dădu restul de ceaiu călduţ pe gât. Şi numai după aceia se aşeză să aştepte, sugând bucata de zahăr, fără grabă, ca să dureze cât mai mult.

O înghiţi în silă, înnecându-se cu o mişcare din gât ca struţul, când uşa se deschise. Dar glasul dinlăuntru, chemă:

— Incă ceva, Alcaz...

— ...ordin, Patroane!

Uşa rămase întredeschisă. Ion Ozun, ascultă fără să vrea, dialogul dintre „Patron" şi Mirel Alcaz.

— Urmăreşte chestia *Osias-Mladoveanu-Banca Continentală*. E vorba să-i aresteze... Ai aflat ceva nou?

— L-am sondat pe Gică Elefterescu. Imposibil să scot ceva dela el, Patroane.

— Hm! mormăi contrariat glasul directorului. Nu pricep jocul lui Elefterescu. Ce interes are să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

provoace un scandal acum, după ce abia a scăpat guvernul atât de eftin pe chestia împrumutului?

— Interesele pot fi multe, Patroane... Gică Elefterescu arată prea vesel, ca să nu pregătească vreo farsă urîtă. Când l-am întrebat, a strâns din umeri. „Dragă Mirel — îmi spunea — eu las parchetul să-şi facă datoria. Nici nu vreau să mă amestec. Şi voi la ziar puteţi da tot ce ştiţi. Nu mă supăr..." Prea inzista să dăm publicitate scandalului, ca să nu intre şi aceasta în calculele lui...

— Aceasta-i mai prost, rosti tot atât de contrariată vocea Patronului. Cu Osias sunt prietin. Mladoveanu a servit întotdeauna gazeta. Iar de Banca Continentală, ne leagă interese. Nu-i putem arunca peste bord, până ce nu aflăm ce urmăreşte Elefterescu... Poate e numai o manevră de intimidare. Ii strânge în chingi ca să obţină cine ştie ce...

— In orice caz cu Procurorul acesta general are să-i fie greu să dea îndărăt, chiar când o vrea. Lucrează turceşte.

— Cine e în definitiv, acest Lipan? Eu nu pricep de unde l-a scos! se miră glasul directorului.

— Un ciufut. Un tip din provincie. Trebuie să fie un ambiţios care vrea să-şi facă rapid cariera. N'ar fi de mirare să-l vedem deschizând două-trei afaceri scandaloase ca să-şi facă atmosferă şi pe urmă să-şi dea dimisie, să se înscrie la ţărănişti ori la averescani şi să se apuce de politică la toartă. Am mai văzut noi virtuoşi d'ăştia.

— Ca Banu...

— Ca Banu, şi ca Ionescu-Ialomiţa şi ca Grinţescu... Sunt Slavă-Domnului, destui.

— Oricum ar fi, un lucru te rog, Alcaz. Cea mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mare prudenţă. Nu trebue să facem nici jocul lui Elefterescu, dar nici să ne angajăm prea mult pentru Osias-Mladoveanu-Banca Continentală. Intre două ape, până vedem care barcă trage la fund. Iar despre acest Lipan ,nici un cuvânt. N'avem nici un interes să-i servim publicitate gratuită.

— Zis şi făcut, Patroane!

Paşii lui Alcaz se apropiară de uşă. Dar glasul directorului, îl chemă din nou înapoi. De astă dată mai ridicat şi mai sever:

— Alcaz!...

— ...

— Voiam să evit o chestiune penibilă. Insă mă sileşti a treia oară să-ţi spun, fiindcă văd că se repetă a treia oară. Tu ai dat reportajul cu remanierea lui Goancea dela Domenii?

— Eu... adică... însfârşit eu, sună imperceptibil şovăind, glasul lui Alcaz.

— Adică?... Adică l-ai adus la gazetă, confecţionat gata de Tomulescu, care-i vânează portofoliul. La mine nu merg astea. Tot reportagiul e inventat. Şi e inventat idiot. Intâi ai făcut un *tor* gazetei. Pe urmă, altul mie, personal. Ştii bine că Goancea e văr cu nevastă-mea şi nu mai era nevoie să ţi-o spun, că trebuieşte amenajat... Nu te întreb cât ai încasat dela Tomulescu. Inţeleg afacerile voastre, dar totul are o limită. E a treia oară, când se întâmplă. A patra oară să ştii...

— Dar Patroane... protestă glasul lui Alcaz, cu o umilinţă pe care Ion Ozun nu şi-ar fi închipuit-o dela un om cunoscând atâta lume, tutuind atâtea celebrităţi şi împărţind cu atâta graţie, zâmbete şi saluturi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indrr1901-1932

— Nici un Patron! Eu nu permit să vă faceţi în casa mea toate mendrele. Eu sunt stăpân şi dorinţa mea trebuie să fie ordin. Aceasta e! tună glasul directorului, punctând încheierea cu un pumn în birou.

Spre surpriza lui Ion Ozun, Alcaz rămase mut, dincolo de uşă.

— Ce mai aşteptţi? Am terminat. Şi a patra oară, ştii sistemul meu: Pălăria şi bastonul, adio şi n'am cuvinte! Eu n'am nevoie aci, de intriganţi. Vezi acum, de-mi fă una la fel cu Osias-Mladoveanu...

Intrând, Mirel Alcaz, făcu o mişcare de surprindere neplăcută când dădu ochii cu Ion Ozun. Începea să-l plictisească prezenţa aceasta stăruitoare. Se întreba dacă a auzit ori nu, prin uşa întredeschisă, cuvintele răstite ale directorului.

— Tot pe aci? interogă cu răceală.

— Tot. Crede că m'am săturat şi eu...

— Ce pot să-ţi fac, *mon cher ami?* N'ai noroc şi pace. Prăvălia noastră e complectă. Chiar azi am vorbit cu Patronul. Ai auzit cum sbiera? El vrea să suprime locuri, nu să mai facă angajamente... Ţi-am spus singura soluţie, dacă-ţi convine. Lucrezi trei patru luni, fără salar, de încercare. Mai pe lângă secretariat, mai pe lângă reporterii cei-lalţi. Dacă te afirmi şi te impui, au să te tragă ei de mânecă.

— Puteai să mă previi de aceasta dela început. Am pierdut timpul! se plânse Ion Ozun.

— Puteam... Multe puteam. Uite ce e şi să ne lămurim. Intreabă toată lumea. Eu sunt omul cel mai serviabil cu putinţă. Nu mi s'a adresat nimeni, să plece nesatisfăcut... Ai văzut cum te-am primit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Dar nu mai înţeleg ce vrei dumneata. Gazetar din pământ nu te pot face. E un meşteşug care trebuie învăţat. Te-am rugat să aştepţi. Până una-alta ţi-am spus să mergi cu mine la Interne. Iţi făceam rost de câteva mii de lei dela *O. P.* ca să ai un fond de rezistenţă. Ai refuzat...

— Nu ceream pomană.

— Aceasta nu-i pomană... Toată lumea ia dela *O. P.*

— Vreau să muncesc cinstit, domnule Alcaz. Eu am apelat la dumneata, numai ca să-mi dai ocazie să muncesc şi să arăt la ce sunt bun.

— Foarte frumos. Foarte onorabil. Foarte lăudabil. Cu singura rezervă, că eu nu sunt un oficiu de plasare.

Mirel Alcaz, trase înainte blocul de hârtie şi începu să scrie, arătând astfel că a încheiat discuţia. Scriind şi ştergând, nu-şi putea alunga întrebarea iritată cu un bâzâit de viespe când dă târcoale: „Cine i-o fi suflat patronului, povestea cu Tomulescu? Există desigur în redacţie, o canalie care-l lucrează". Ion Ozun simţi lacrimi în ochi şi întoarse capul spre fereastră ,să le ascundă. Când privirea îi fu uscată ,îşi luă ziua-bună.

— In orice caz te rog să mă ierţi că te-am deranjat de atâtea ori...

— Fără supărare! rosti Mirel Alcaz, scriind înainte, cu fruntea plecată.

Iar când uşa se închise, sună. Porunci servitorului:

— Neculai, de câte ori mai vine domnul acesta care a plecat, spui că nu sunt aci. A început să mă plictisească, individul. Ai înţeles? Ziua, noap-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tea, seara, oricând — sunt plecat. Ai înţeles?

— Am înţeles.

Ion Ozun se opri în stradă, nehotărît încotro să apuce. Un vânt subţire şi tăios începuse să spulbere zăpada fină. Era ora mesei. Trecătorii se răsuceau în călcâiul şoşonilor întorcând spatele vântului, purtând pachete, făcând semne automobilelor să oprească. Din uşa unui restaurant potopi miros de mâncări calde. Mai aţâţător decât toate, miros de varză prăjită. Se rezemă de perete. O ţigancă, încotroşmată în trei rânduri de boarfe, întinse ghiarele vinete:

— Fă-ţi pomană, boiarule... Numai doi lei boiarule, că mi-a murit hun copil...

— Lasă-mă. N'am.

— Auoleo, sgârcit mai heşti, urîtule...

Ion Ozun porni împleticindu-se, cu senzaţia că nici oamenii, nici clădirile, n'au relief înainte-i. In ultimele două luni, mai răbdase de foame câte o jumătate de zi, câte o zi chiar; nici odată atât ca acum. Diseară se împlinesc trei zile de când a băut ultimul ceaiu cu patru, nu, cu şase chifle. Se uita şi chelnerul curios. Restul de apă caldă golit adineauri din paharul lui Alcaz şi pătratul de zahăr i-au aţâţat foamea mai crunt. Il îndeamnă gânduri absurde: să intre într'un restaurant, să se aşeze la masă, să mănânce sdravăn şi pe urmă să spună că a uitat punga acasă... Patronii de restaurant au tot interesul să evite un scandal. Dar pentru aceasta e nevoie de curaj şi el şi-a sleit tot curajul.

Se târî dela un hotel la altul, căutând domnul imaginar, Constantinescu, dela Botoşani. Se încălzi astfel la toate hotelurile care aveau hol cu jâlţuri

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indrr1901-1932

confortabile şi calorifer. Cu o ameţeală care-l făcea să calce împleticindu-se şi să se bâlbâie ca după o noapte de băutură, inventă alţi prieteni iluştri şi inexacţi la întâlnire: Grigore Alexandrescu, Vasile Cârlova, Veniamin Costachi, St. O. Iosif. In unele holuri aţipea deabinelea, toropit de căldura uscată.

Aşa îl cuprinse noaptea şi noaptea îl înfricoşă. Avea groază de încăperea lui îngheţată unde se va întinde flămând şi sgribulit, sub plapoma glacială, ca îndată ce-a închis ochii să-i apară vedenii de delir. Gerul polar amorţise gândacii desgustători în cotloanele lor. Dar altă tortură îi rezerva acum întunericul. Aflase că în camera aceia, în iarna trecută, îşi făcuse seamă o femeie săracă şi streină. Era după spusele lui Chir Panaioti, o femeie fără vârstă şi fără frumuseţe, întotdeauna îmbrăcată în vestminte fumurii. Nu se ştia bine de unde venise, nici ce suferinţă curmase cu ceaşca de otravă. Iar acum, noaptea, umbra necunoscutei se desfăcea din unghere. Prin somn, Ion Ozun o vedea plecându-se deasupra pernelor, cercetându-i faţa, atingându-l cu un deget rece de os. Şi visurile lui erau chinuite de această prezenţă misterioasă şi înnăbuşitoare.

Odată cu noaptea viscolul se înteţi. Vântul subţire adusese nori plini, se învârtoşase rostogolind uriaşe talazuri de ninsoare. Trecătorii goneau împuţinaţi pe străzile deşertate. Tot oraşul fu cutrerat de puterea duşmană deslănţuindu-se cu prelungi chiote deasupra uliţelor, înfundându-se în ganguri, zgâlţâind uşile şi smulgând tinichelele firmelor. Ion Ozun trecu pe lângă ferestrele cafenelelor luminate, unde se vedeau dincolo de geamul înflorit de ghiaţă, umbre gesticulând şi golind bă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista Transilvania.ro/mdr/1901-1932

uturi fierbinţi. Trecu pe lângă sute şi sute şi sute de alte ferestre, cu perdelele trase şi cu lumini bune, unde oamenii se refugiaseră de urgia de afară, în încăperi calde, în scaune trase la gura sobei, în culcuşuri moi şi mirosind a olandă proaspăt călcată.

Pe alocuri, surd, străbătea cântul unui clavir. Se profila, pe perdea, silueta unei femei, depărtându-se şi apărând. Gestul unei ţigări duse la buze. Şi totul, din nou era suprimat de cortina unui alt val de ninsoare, smuls de pe acoperişuri, târît din pieţe, măturat dintr'un capăt în altul de stradă. Becurile se balansau, clipind, gata să se stingă sau poate gata să cadă. Tramvaiele duruiau goale cu scrâşnet sinistru de fier.

Aproape de casă, Ion Ozun se opri gâfâind. Nu-şi mai simţea picioarele, nu-şi mai simţea mâinile; avea senzaţia că vârful urechilor a devenit sfărmicios ca porţelanul şi că o singură atingere ar sparge sfârcul în zeci de bucăţi. Se opri să se încălzească. In mijlocul străzii, după un paravan de scânduri, ardea o floare electrică.

O floare stranie. Flacăra unui aparat de lipit ţevi, fier, ori altceva. Pământul era săpat, cuburile de granit desfundate. Un om chincit, mânca o bucată de pâine şi de slănină, ferit de viscol în dosul peretelui de scânduri.

Ion Ozun întinse pe rând, spre dogoarea flacării, talpa ghetelor, latul palmelor, obrazul cu ochii înlăcrimaţi de ger.

— Grozavă mânia lui Dumnezeu! vorbi omul, cu bucata în gură, trăgându-se într'o parte să-i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

facă loc. Dă-te mai încoace domnule şi nu te apropia prea tare... Nici nu simţi când arde... Aşa!

Ion Ozun se tupilă alături de lucrător. Mirosul de slănină afumată îl lovea drept în faţă. Omul tăia felii subţiri cu un briceag, le tăvălea în sare şi muşca din ele cu mare economie. Pe degetele murdare de cărbune şi de pilitură de fier, unsoarea pusese reflexe metalice.

— Şi dumneata stai toată noaptea aici? se simţi dator să întrebe ceva, Ion Ozun, întorcând ochii leşinaţi dela dărăbul de pâine şi dela capătul de slănină.

— Până vine cealaltă echipă... Ne schimbăm două pe noapte. Mâne dimineaţă e ordin să fie lucrarea gata.

— Greu de lucrat pe asemenea ger...

— Greu, domnule. Dar înlăuntru e mai adăpostit. Vezi şi dumneata: patru metri adâncime nu-i glumă.

Groapa era adâncă. Rămăseseră încrucişate, unele sus, altele mai jos, numai ţevile de beton şi de plumb: măruntaele subterane ale oraşului.

— De-acum mă cobor, vorbi omul, strângând restul de pâine şi de slănină într'o bucată de ziar. Şterse limba briceagului, întâi cu degetele, pe urmă pe genunchiul unsuros al pantalonilor. Aşeză pachetul sub un sac împăturit, puse deasupra o piatră să nu-l sufle viscolul.

— Acum, o gură de rachiu ar face multe parale, adăogă, curăţindu-şi musteţile cu dosul mânei. I-ar pune capac... Iac'aşa mâncăm noi, domnule, cum apucăm şi unde ne prinde vremea. Viaţă de câine, nu alta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ion Ozun dădu din cap, în semn de înţelegere şi de compătimire. Omul luă felinarul şi începu să coboare scara:

— Apoi, noapte bună! Nu te apropia prea tare, domnule. Crezi că nu arde şi acasă găseşti talpa că se desface ca hârtia.

Ion Ozun rămase singur lângă flacăra albă şi orbitoare. Se plecă să privească în groapă. Omul vârât între două rânduri de ţevi ,începuse să taie ceva, să lipească şi să înşurubeze ceva.

Atunci, Ion Ozun se ridică. Privi împrejur. Nu era nimeni. Numai chiotul viscolului hălăduind în piaţa deşartă. Intinse mâna sub sac, apucă pachetul cu rămăşiţa de pâine şi de slănină înfăşurată în ziar, şi fugi în întuneric, strângându-le la piept.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

II

VRAJA CEA REA, SE DESLEAGĂ...

— Eu m'aș mulțumi cu bani. Cu bani cumperi totul. Dacă vrei glorie, dacă vrei femeie, dacă vrei puteroa! spuse cel dintâiu, un tânăr mărunt și sgribulit într'un inseparabil palton fără căptușală. Și adăogă: Mi-aș vinde umbra, viața, suflotul, ca Peter Schlemil pentru o pungă fără fund.

— Eu aș vroa o femeie care să mă iubească. Ea ar compensa totul, spuse al doilea, cel cu pleoapele roșii și fără gene, cu părul rar de culoarea cânepii și coșuri cu vârf alb pe obraz.

— Pe mine m'ar mulțumi numai puterea. Dar o putere totală, de viață și de moarte, să-i văd pe toți tremurând înainte-mi. Cum erau tiranii absoluți ai antichității. Cum sunt regii triburilor africane. Cum erau seniorii feudali care spintecau pruncii servilor să-și încălzească picioarele înăuntru, când se întorceau dela vânătoare.

Toți se răsuciră uitându-se cu mirare la camaradul lor cu dorințe atât de crude și neașteptate. Căci de felul lui era un camarad timid și milos, care nu putea trece pe lângă un cerșetor fără să nu se oprească și să scotocească ultimul ban din pungă.

Al patrulea, cel căruia toți îi spuneau în derădere filosoful, rosti:

— Nu vedeți prieteni ce dorim toți? Ceea ce ne lipsește mai mult. Ni se pare că fericirea e acolo unde pentru fiecare e mai inaccesibilă. Ah! Prietini prietini! Dacă am desface mumiile din fașele lor și dacă le-am stoarce în pumn inima lor de iască, tot ar mai fășni un strop de vanitate!...

Teofil Steriu își începea ziua cu o cafea cu lapte dublă, două chifle cu unt și o farfurioară de caimac; toate servite dimineața, în pat, la ora șase precis.

Toate îl așteptau pe mesuța de noapte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Deschidea ochii, poate nu la sgomotul imperceptibil al paşilor pe covorul persian, ci la mirosul aburind de lapte şi de cafea. Indată se înălţa în capul oaselor, gemea satisfăcut ca un godac gâdilat sub guşă şi începea operaţiunea care era complicată şi însemna pentru el, una din puţinele plăceri ale existenţei, savurată pe îndelete, departe de graba veacului şi de tirania meşteşugului scriitoricesc.

Chipul cum drămăluia laptele şi cafeaua din serviciul de porţelan în doze savante, cum întindea delicat caimacul gros de pe farfurioară cu linguriţa de argint, dovedea o cucernicie de om care ştie să respecte tabietul stomacului. Pe urmă aprindea o ţigară, şi o jumătate de ceas, mistuia cu ochii întredeschişi, cufundat în braţele jâlţului, în halat, cu picioarele păroase îngropate în papucii de pâslă şi cu papucii îngropaţi în blana de urs alb.

Pe mesuţă se aflau adunate scrisori şi ziare de două trei zile în urmă. Banda ziarelor rămânea nedesfăcută. Scrisorile se înălţau vraf.

Teofil Steriu nu simţea nici o curiozitate să afle ce se petrece în lume sau ce-i poate scrie un necunoscut.

Deaceia nu deschidea decât plicurile cu scrisul dinainte ştiut — şi nu le deschidea până într'o săptămână ori două dela primire, când orice ştire avea vreme să se răcească şi să nu mai aştepte răspuns.

Intr'o vreme cercase să lupte împotriva năvalei de grăsime. Suprimase cafeaua cu lapte, chiflele cu unt, dejunul copios, iar dimineaţa o înaugura cu un sfert de oră de gimnastică, după metoda căpitanului J. P. Muller. Sistemul profesorului suedez

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dădu însă greş. Teofil Steriu pierduse într'o lună un chilogram la cântar, dar pierduse şi pofta de lucru. Perspectiva îl înspăimântă. Se resemnă tabieturilor vechi şi în fiecare an, cântarul îi arăta un adaos de două ori trei chilograme, iar raftul librăriilor, un plus de două ori trei volume. Aceasta se întâmplase cu vreo zece ani în urmă. De atunci omul şi opera, crescuseră în pas egal.

In jumătatea de oră de somnolenţă, cărnurile se revărsau trândav în jâlţul cu arcuri moi, dar cugetul lucra ager, dincolo de ceaţa torpoarei. Atunci Teofil Steriu hotăra destinul eroilor din acea zi. Ii logodea sau îi omora, îi plimba prin alt veac sau îi chinuia în teribile munci sufleteşti, îi pedepsea crunt pentru nevrednicile lor păcate sau îi răsplătea pentru faptele lor bune şi mari. Când minutarul arăta jumătatea de oră împlinită, soarta personagiilor era încheiată. Incheiată era şi trândăvia pe acea zi.

Intra în cabina de baie, îşi biciuia grăsimea sub asprele şfichiuri de duş; proaspăt primenit şi îmbrăcat corect ca un şef de birou luni dimineaţa, se aşeza la masa de scris unde migălea cu necurmare până la douăsprezece, umplând foile pătrate de hârtie, cu rânduri mărunte, fără adaosuri şi fără ştersături. Servitoarea avea poruncă să nu primească pe nimeni. Pentru toată lumea Teofil Steriu era absent. Iar telefonul ridicat din cumpănă, nu răspundea chemărilor niciodată. Teofil Steriu se izola de existenţa universului, fiindcă nimic din toată viaţa altora nu-i părea vrednic de-un interes.

El scria.

Puţini prieteni care isbuteau să calce consemnul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi să pătrundă în biroul de lucru, erau uimiţi de goliciunea pereţilor şi scandalizaţi de lipsa unei biblioteci. Teofil Steriu nu mai tăiase o carte de douăzeci de ani. Ce putea să afle din scrisul altora? Nimic nu există pe lume nou. Dacă oamenii au început să sboare, el ştia că n'au să se înalţe prea sus. Dacă oamenii erau frământaţi de o îndrăzneaţă cugetare a unui savant, el ştia că tot ce poate gândi un om a mai fost gândit de alt om.

Iar ochii ,când se ridicau de pe foile de hârtie cu scrisul mărunt, îşi stingeau îndată viaţa, înnecaţi în bulzul opac de grăsime prin care nu străbătea nimic din arzătoarea sbatere de afară.

La ceasul douăsprezece, aşeza tocul pe suportul unde mai aşteptau o jumătate de duzină, cu penile proaspăt schimbate, pagina foile, le adăoga la cele de eri şi de alaltăeri. Suna servitoarea:

— Ce ne dă astăzi, Hanţi, la masă?

Intrebarea îşi avea rost, fiindcă în orânduiala de om resemnat la singura îndestulare a stomacului, Teofil Steriu ţinea întotdeauna să anunţe din vreme stomahul de ceia ce-l poate înveseli ori mâhni. Neplăcerile erau puţine, căci Hanţi era bucătăreasă veche şi meşteră.

De astădată servitoarea după ce isprăvi lista mâncărilor, nu se dădu dusă:

— Este un domn care nu vrea să plece. Domnul acela care a fost de vreo douăzeci de ori şi v'a lăsat săptămâna trecută un pachet. Zice că aşteaptă afară şi dacă nu-l primiţi, se culcă pe scări.

— Ei, asta e nostim! se miră placid Teofil Steriu. Ce fel de domn e acela care se culcă pe scările oamenilor?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1901-1932

— Îl chiamă Ion Ozun şi spune că trebuie să-l primiţi numaidecât.

— Din ce în ce mai nostim... Cum adică, *trebuie* să-l primesc? se înveseli Teofil Steriu, cu o scurtă lucire în ochi. O fi nebun.

— Nebun nu-i. Dar după cum mi-a vorbit, cred că n'are mult.

— Uite ce e... Ia-i pachetul şi i-l dă îndărăt. Vezi care pachet, că sunt mai multe... Tu le cunoşti.

Servitoarea căută pe măsuţa dintre ferestre, unde ce afla un teanc de ziare, cu banda neatinsă, plicuri galbene cu manuscrise, pachete în ambalajul librăriilor.

— Aista-i. Îl cunosc după sfora roşie.

— Foarte bine. Dă-l îndărăt şi spune că nu-i nici un răspuns. Eu n'am vreme de răspunsuri.

Servitoarea ieşi cu pachetul. Teofil Steriu bătu toba în postavul biroului, cu vârful degetelor. „Ce ciudaţi sunt oamenii! — gândi. Ce are de spus un om altui om? Acesta trebuie să fie un maniac ori un copilandru, ca să se adreseze cu atâta stăruinţă unui străin".

Afară sluga întârzia. Pe urmă se auzi sgomot, uşa dela antreu trântită şi în prag apăru Ion Ozun.

Era cu paltonul nins, cu ochii de viezure strălucind într'adevăr de un început nebunesc de disperare. Din nou nu mâncase de o zi. Într'o lună bătuse la alte uşi, vânduse o traducere pentru trei sute de lei, căpătase îndărăt banii împrumutaţi prietinului în turneu, împrumutase alţii dela el, se hrănise numai cu pâine şi ceaiu. Sfârşise tot şi nu vedea nici o scăpare. O revistă de avantgardă îi publicase o nuvelă. Dar revista nu plătea colabora-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

rea; dimpotrivă se tipărea din colecta colaboratorilor. De altfel îşi încetase apariţia, tocmai când anunţa importante transformări. Singura nădejde îi rămăsese la Teofil Steriu. Dar acum, după ce împinsese servitoarea în uşă să intre cu sila, omul gros din jâlţul biroului îl intimidă.

— Domnule Teofil Steriu, îngăimă, vă rog să mă iertaţi... Recunosc că nu e un fel civilizat, de a forţa uşa cuiva ,dar...

— Intr'adevăr, sunt de acord cu dumneata, fu de aceeaşi părere Teofil Steriu, ridicând sprincenile şi continuând să bată toba cu degetele în postavul biroului.

Ochii înecaţi în grăsime fixau cu desaprobare picioarele lui Ion Ozun, pline de zăpadă şi lăsând viermişori de ghiaţă topită pe covor. Ion Ozun înţelese privirea. Se zăpăci cu desăvârşire.

— Cum aş putea să vă spun în zece cuvinte, ce m'a mânat la dumneata, domnule Steriu?...

— De ce ţii numaidecât să mă informezi în zece ori în o sută de cuvinte ,despre un lucru care nu mă interesează ,te asigur? De ce ţii să pierdem timp amândoi? spuse cu indiferenţă Teofil Steriu. Timpul meu e măsurat.

Privirea fixă acum dâra de apă care şuroia de pe pălărie. Ion Ozun căta împrejur, neştiind unde s'o aşeze. Ochi un scaun, îl trase cu hotărîre în faţa biroului şi se instală nepoftit. Incercă că râdă, dar râsul fu ca un rânjet de câine bătut. Cum plănuise el de ani întâlnirea aceasta, şi cum se petrecea!

— Înţeleg tot ce gândeşti dumneata, domnule Steriu...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nimeni nu poate să înţeleagă ce gândeşte alt om, strânse din umeri Teofil Steriu, continuând să bată toba în birou cu degetele grase.

— Te rog totuş să mă asculţi... imploră Ion Ozun. Numai zece minute. Pe urmă mă poţi da afară.

— Nu dau pe nimeni afară. Ii aştept să iasă singuri, anunţă Teofil Steriu, încetând să bată toba. Poftim! aşează ceasul din vestă pe birou — sunt douăsprezece şi douăsprezece minute.

„Nu este un om care să poată înţelege! — gândea cu spaimă Ion Ozun. Inima lui e o bucată de osânză. Şi dacă plec dela el, nu-mi mai rămâne nimic... E un om mort. Pentru el nimic nu există: nici îndulcoşare ,nici curiozitate. Mort. Mort. Cum dea scris atâtea cărţi simţite? A fost un înşelător. Cum deam putut crede în el vreodată?..."

„Nebunul acesta are de gând să-mi strice masa — gândea scos din răbdări, Teofil Steriu. Se răceşte ciorba şi se arde friptura. Şi-mi pătează covorul cu toată apa care curge din el, ca dintr'un robinet".

Tuşi şi rosti, cu ochii la ceas:

— Am spus: poftim! Aştept. Au trecut două minute...

Ion Ozun întinse amândouă mâinile a rugăciune. Pălăria căzu jos de pe genunchi. O lăsă la picioare şi vorbi:

— Am încercat să pătrund până la dumneata de nenumărate ori. Din Octombrie până acum, cinci luni, în fiecare săptămână am trecut măcar odată să bat la uşa dumitale... Mi s'a spus întotdeauna că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

eşti plecat. Acum am înţeles, că era un sistem. Nu voiai să mă primeşti şi să mă asculţi.

— Nimic nu mă poate obliga să ascult pe nimeni, grăi moale Teofil Steriu.

— Dar pentru numele lui Dumnezeu, nu e vorba de obligaţiune! Eu am învăţat să sunt din cărţile dumitale. Mi-am spus, că într'un ceas când nu voi avea cui mă adresa să-mi îndrume paşii, am să găsesc un prietin mai mare. Eu am crezut în cărţile dumitale...

— N'am obligat niciodată pe nimeni să creadă în cărţile mele, strânse din umerii laţi Teofil Steriu, apucând un creion colorat şi începând să deseneze pe sugativa mapei de scris.

— Cum să vorbesc, domnule Steriu, domnule Teofil Steriu? La fiecare cuvânt mă lovesc de indiferenţa aceasta batjocoritoare. Gândeşte că un om care de cinci luni bate cu atâta stăruinţă la uşa dumitale, are ceva de spus. Nu te poate interesa, nu te poate mişca aceasta?

— Să presupunem că da, dacă vrei dumneata, căzu de acord Teofil Steriu, desenând o rotocoală şi ştergând-o nemulţumit, fiindcă nu era perfect rotundă.

— V'am lăsat un manuscris. Trei poveşti. Ceream o părere. O încurajare sau o condamnare. Dacă meritâ, un cuvânt pentru un editor sau pentru o revistă. In scrisoarea mea spuneam că sunt singur, că vin dintr'un oraş de provincie, că sunt sărac şi că m'am adresat dumitale, fiindcă prin dumneata am căpătat îndemnul scrisului. Ceream mult? O jumătate de ceas pierdut cu lectura. Dacă te convingea vreo însuşire cât de mică, speram că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aveai să faci dta, ceea ce face un frate mai mare pentru unul mai mic. Imi spuneam că nu se poate să nu bănuieşti în ce singurătate şi desnădejde se află un om tânăr, într'un oraş unde totul îi e duşmănos. Pentru aceasta am lăsat manuscrisul să pledeze în numele meu. Servitoarea mi l-a restituit neatins. Nici n'a stârnit curiozitatea unei răsfoeli de cinci minute.

— De unde ştii dumneata? M'am uitat prin el. Nici mai bun, nici mai rău decât altele.

Ion Ozun râse subţire, ca un schelălăit. Scoase pachetul cu manuscrisul din buzunarul paltonului şi îl puse pe birou, bătându-l cu latul palmei.

— Te-ai uitat dumneata prin el, domnule Steriu? Nu e adevărat... Şnurul acesta şi nodul acesta îmi fac dovada. Nici n'au fost atinse. L-am legat cu trei noduri, din superstiţie, ca să-mi fie cu noroc. Uite, nodurile sunt cum erau...

Teofil Steriu avu o scurtă scăpărare de surpriză în ochi, pe care Ion Ozun n'o observă. Surâse, încetând să deseneze şi punând creionul colorat alături.

— Ai dreptate. N'am citit manuscrisele dumitale, cum nu citesc niciun manuscris. Ţi-am spus că mi-e timpul măsurat... La ce-aş citi? Cine are talent, îşi face singur drum. Cu cât se loveşte de piedici mai multe, cu atât se înverşunează şi se călesteşte. Iar dacă sucombă pe drum, înseamnă că nu era făcut pentru aceasta. Să-ţi dau un sfat? Scrisul nu se învaţă şi talentul nu poate fi stimulat. Te naşti cu acest demon şi atât.

Teofil Steriu căscă, ducând mâna grasă şi pistruiată la gură. Apoi repetă, cu ochii la ceas:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromania.ro/mdrr1901-1932

— Te naşti cu acest demon şi atât... La ce mai poate fi bun un sfat?

— Dar n'am cerut sfat, domnule Steriu, cum să scriu şi cum să nu scriu. Am cerut un cuvânt bun dacă scrisul meu merită, ca să-mi găsesc o posibilitate de existenţă prin scris şi să mă realizez.

— A! Şi dumneata vrei să *te realizezi?* Se vede că e o manie a vârstei. Te-ai gândit dumneata câte alte satisfacţii îţi oferă tinereţea dumitale şi cât e de absurd să fugi de ele? Scrisul înseamnă muncă, luptă încăpăţânată cu materia. Iar munca e o tristă necesitate, nu o sacră necesitate. E clorofor-mul vieţii. Ne privează de tot ce vieaţa are mai bun. Peste o lună dă primăvara. In loc să te bucuri de primăvară, dumneata crezi că e o fericire să te închizi între patru pereţi afumaţi şi să-ţi ucizi tinereţea. Acum nu-ţi dai seamă. Când îţi dai seamă e întotdeauna prea târziu. De ce vrei numai decât să scrii?

— Dumneata singur ai spus, domnule Teofil Steriu: Te naşti cu acest demon şi atât! Există ceva în mine care se cere spus.

Teofil Steriu îl măsură din ochi cu o mare compătimire:

— Nimic nu merită să fie spus. Şi nimeni nu poate spune într'adevăr ce a avut de spus. Noi vindem tinichea drept aur... Să-ţi declar eu care e adevărul. Când începi să scrii, la douăzeci de ani, vrei să faci o cititoare să plângă. Dar după ce plânge ,cititoarea îşi şterge nasul, ceea ce ştii că nu are nimic graţios. Toţi mintim; aceasta e. Toţi mistificăm realitatea. Iar pedeapsa cea mare a mincinosului, nu e că nu-l mai crede nimeni. E că nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai crede el, în nimeni şi în nimic. Când dumneata te-ai hotărît să scrii, de fapt te-ai hotărît să te sinucizi lent. Să te lipseşti de vieaţă. Să nu mai crezi în simplitatea ei. Să nu-ţi mai însemne decât obiect, pretext, subiect de literatură. Pentru cel care scrie, rândul tipărit e un punct de sosire. E un sfârşit. Singura raţiune de existenţă. Pentru cititor e un punct de plecare. Pe palavrele dumitale construeşte o lume şi sentimente himerice. Aşa dar, după ce te lipseşti cu bunăvoinţă de savoarea vieţii, mai păcătueşti şi altfel faţă de vieaţă. Devii dăunător, înveninând existenţa cititorilor, introducând în viaţa altora un element de turburare: minciuni, sentimente falşe, idei absurde, senzualitate, desfigurare. Literatura e duşmana şi corupătoarea vieţii, fiindcă îndepărtează pe om dela simplitate.

— Atunci dumneata de ce scrii? întrebă triumfător Ion Ozun.

— De ce? Fiindcă atunci când eram de vârsta dumitale, nu s'a găsit nimeni să-mi spună cele ce-ţi spun eu acum. Dimpotrivă, m'au încurajat pe această cale a pierzării. Pe urmă era prea târziu. Eu am socotit întotdeauna că şoarecii sunt idioţi. Odată ce-au căzut în capcană, ce le foloseşte să se sbată? Cel puţin să mănânce toată slănina... Aceasta e tot. Dumneata ai vrut un sfat. L-am dat. Mă îndoiesc că ai să-l urmezi. Am mai încercat-o odinioară cu alţii şi mi-am făcut duşmani. De aceia nu vreau să ascult pe nimeni, să citesc pe nimeni şi să sfătuesc pe nimeni... Dar văd că cele zece minute au trecut de mult, tinere confrate, şi eu nu mai am nimic de spus! anunţă Teofil Steriu, băgând ceasornicul în buzunarul vestei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://transilvania.ro/mdrr1901 1932

Ion Ozun nu se mişcă de pe scaun. Spuse deodată:

— Dumneata ştii că am furat să mănânc?

— Foarte rău ai făcut că ai furat să mănânci, strânse din umeri cu nepăsare Teofil Steriu.

— Nu numai atât. Am furat ultima bucată de pâine de la un lucrător. Dela un om sărac. Mi-a spus vorbe prietenoase, mi-a făcut loc alături să mă încălzesc... Şi când am ştiut că nu mă poate vedea, am furat pâinea lui şi am fugit. Nu mâncasem de trei zile. Aceasta s'a întâmplat acum o lună.

— Şi de ce mi le spui mie, toate acestea? Eu nu sunt duhovnic, începu Teofil Steriu să bată din nou toba cu vârful degetelor.

Dar privirea nu mai era placidă. Se lumină de un început de înţelegere şi de simpatie.

— De ce mi le spui? repetă întrebarea cu prefăcută asprime.

— O spun fiindcă am nevoie să mărturisesc cuiva. Mă apasă. De cinci luni de zile, caut în acest Bucureşti de un milion de locuitori, un om să mă asculte şi nu-l găsesc. Caut pe cineva să mă folosească, iar munca mea nu-i trebueşte nimănui. N'am ştiut niciodată că sărăcia poate fi o suferinţă atât de înfricoşată.

Teofil Steriu întinse mâna grasă şi păroasă peste birou, apăsând-o peste mâna slabă şi încă rece a lui Ion Ozun:

— Aceasta o ştiu, copile. De foame şi de sărăcie am suferit şi eu. Am învăţat atunci că sărăcia nu e o stare de care trebue să fii mândru, ori ce-ar spune moraliştii. Ca dovadă că prima grijă a săracului e să scape de sărăcia lui. Dar tot atunci am

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

învăţat că suferinţa e necesară. Ea ne adânceşte, şi ne frământă şi ne deosibeşte de dobitoc. Drama e atunci când nu mai suferim de nimic. Suferinţa presupune speranţă de eliberare. Ea îţi dă un scop vieţii. Şi important în viaţă e să urmăreşti un scop, nu să-l atingi. Când l-ai atins, eşti un om mort. Vezi dumneata, ciudăţenia? Orice debutant are drept să creadă că va silui soarta, că-şi va croi singur norocul. El pleacă la război, hotărît să înfrângă cu orice preţ. Şi aceasta îl întreţine. Vai lui însă, dacă într'adevăr înfrânge! Un biruitor nu mai are nicio speranţă. Dumneata socoţi o mare nefericire, că ai fost împins de soartă să furi o bucată de pâine. Te asigur eu că peste douăzeci de ani, dacă vei avea nefericirea să *„te realizezi"*, cum zici, ai să suspini după gustul cârmojului aceluia de pâine furată. N'ai să-l mai întâlneşti niciodată.

Ion Ozun scutură din cap:

— Aceasta o spui dumneata ca o mângâiere, domnule Teofil Steriu. O spui, fiindcă orice om se răzbună pe suferinţele trecute, ironizându-le. Când un om îşi ironizează o durere veche, crede că a devenit tare. Nu crede, numai. E semnul cel mai sigur că a devenit tare.

— Dar nu ironizez nimic, spuse cu bunătate Teofil Steriu. Nu ironizez şi nici nu cred că am devenit tare. Ce e aceia „tare"? Vezi că nu ne putem înţelege? Omul e astfel construit, încât nu crede decât în virtutea şi în sinceritatea nevolnicilor. Ce-ţi spui dumneata? E un om ajuns. Sinceritatea unui asemenea om nu poate fi decât calcul şi ipocrizie... Acum să lăsăm aceasta şi să te întreb un lucru, la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1901-1932

care am să te rog să-mi răspunzi fără înconjur. De când n'ai stat la masă?

Ion Ozun plecă ochii în pământ.

— Eri dimineaţă am băut un ceaiu cu patru cornuri. Doisprezece lei. Dar pot spune că de o lună jumătate n'am stat la o masă adevărată.

— Uitaţi-vă la acest copil! ridică Teofil Steriu mâinile grase şi scurte, spre tavan, adresându-se unui auditoriu invizibil. N'a mâncat de o lună jumătate omeneşte şi nu-i trebue masă. El vrea glorie. E teribilă vârsta aceasta, domnilor! Sunt sigur că nici foc n'ai în camera dumitale. De când, haide spune?

— De două luni mărturisi Ion Ozun.

— Ei poftim! Şi prietinii dumitale cum au tolerat aceasta?

— N'am prieteni. Nu cunosc pe nimeni.

— Sigur. Puricii n'au purici.... După ce-ai îndurat aceasta, nu găseşti că e mai bine să-ţi cauţi altă îndeletnicire? Eşti tânăr. Ai încă vreme. Perzişti în ideia dumitale de sinucigaş?

— Perzist! încercă Ion Ozun să-şi sumeţească glasul, privirea şi capul; dar glasul, privirea şi scuturarea frunţii fură fără vlagă, de om sfârşit.

— Am ştiut eu. Boală fără leac! râse Teofil Steriu. In faţa lui Dumnezeu am conştiinţa împăcată. Am făcut tot ce e omeneşte posibil, să te vindec. Dacă nu se poate, nu se poate! Acum desbracă acest palton şi vină să împărtăşeşti masa cu mine. Ciorba are să fie rece şi friptura arsă. Dar vom trece peste aceasta. La vârsta dumitale n'au nicio importanţă şi la vârsta mea înseamnă o variaţie. Nu te aştepta de multe ori poftit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md-r1901-1932

Ion Ozun se ridică de pe scaun. In urmă-i, şiroaiele de zăpadă topită, împletiseră pe covor ciudate exerciţii de cartografie: lacuri şi estuare, fluvii şi mărunte arhipelaguri.

— Nu face nimic, îl bătu pe umeri cu palma grasă şi grea, Teofil Steriu. Dumneata ai introdus oarecare desordine în tabieturile mele. Poate aveam nevoie de puţină dezordine.

Sună şi porunci servitoarei să mai pună la masă un tacâm.

* * *

La ceasurile patru când Ion Ozun ieşi în stradă, ninsoarea îi păru un joc feeric. Asprimea iernii o amăgire.

Intinse braţele să cuprindă fulgii. In văzduhul molatic cu ninsoarea molatică, strânse la piept un prietin nevăzut să-i spună bucuria. Ştia el că toate aveau să sfârşească. Şi toate sfârşiseră cum a ştiut.

Teofil Steriu i-a oprit manuscrisele. Le-au citit împreună şi le-a oprit, să le trimită întărite de un cuvânt al lui, la cele trei reviste care sunt mai bănuitoare şi închise numelor necunoscute. In buzunar are preţul lor: preţul vieţii pe o lună. Teofil Steriu l-a silit să primească acest împrumut: — „Ca să nu te ofenseze ceea ce numeşti dumneata o pomană, propun o soluţie mai simplă. Administraţia revistelor îmi va trimite mie banii cuveniţi. Astfel nu-mi datoreşti nimic şi n'ai să ai de ce mă ocoli". Trei hârtii noi de câte o mie de lei; atât de noi şi ceruite şi foşnitoare, încât par trei hârtii falşe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
mdr.bcutransilvania.ro/mdr1901-1932

Intră la o regie să cumpere o cutie de ţigări. E singurul lux pe care şi-l permite şi numai pentru o singură dată. Incolo, totul va fi calculat până la ultimul gologan: chiria, lemnele, o maşină cu spirt şi un pachet de ceiau; rezerve pentru zile de lipsuri. Iar de mâine dimineaţă se aşterne la lucru. Acum nu se mai teme că nu va găsi un editor...

Aprinse ţigara şi aspiră până în fundul plămânilor fumul delicios. Cine spunea că viaţa e atât de cruntă şi că desnădejdea de eri lasă urme?

In jurul becurilor aprinse, fulgii dansau o horă voioasă. Niciun spectacol nu e mai încântător ca fluturarea lor albă într'o lumină albă, în ceasul indecis când noaptea nu e încă noapte.

La colţul bulevardului, acelaşi ţigănuş îl întâmpină bătând cu cleştele în tava fierbinte:

— Castanele! Faine castanele! Coapte castanele!

E o poftă pe care şi-o poate acum îndeplini, chiar dacă e sătul ca după asemenea masă. Numără banii de nichel şi ţinând cornetul de-o ureche, aşteptă se termine ţigara.

Dintr'un automobil luminat înăuntru, Mirel Alcaz cocolit în blană îi făcu semn amical cu mâna. Ion Ozun s'a prefăcut că nu-l vede. De o lună, de câte ori îl întâlneşte întoarce privirea să nu-l salute. Dar Mirel Alcaz nu e om să ia aminte la asemenea mofturi. Dovadă că a oprit automobilul la bordura trotouarului şi a sărit afară, să vină spre el cu mari semne de bucurie.

— De când te caut, *mon cher ami!* Parc'ai intrat în pământ. Dezesperasem...

Ion Ozun e mulţumit că-şi poate ocupa amândouă mâinile. In una ţine ţigarea în cealaltă cor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

netul de castane. Astfel n'are cum să-şi lase mâna strânsă şi nici nu pare că o face înadins. Mirel Alcaz nu bagă în seamă, sau numai părea că nu bagă de seamă.

Îi prinse braţul cu autoritate. Lasă în jos gulerul blănii, să poată vorbi mai liber.

— Văd că mă budezi, *mon cher ami*, şi n'ai dreptate. Să facem câţiva paşi. Am spus că te căutam. De-o săptămână, se împlineşte mâine. Am pentru dumneata ceva şi nu ştiam unde să te descopăr. Ai aflat poate că m'am certat cu patronul. Un bandit fără pereche. Am plecat dela ziar pe chestii de principii. Am o combinaţie mai bună. Facem un ziar nou, numai cu elemente tinere şi independente. Un ziar de atac şi de energie. Se numeşte „Voinţa". Ce zici de titlu? Titlu tare! Parcă vezi un pumn lovind, care afirmă. Hai să-ţi arăt afişul. Ce zici?

Ion Ozun se uită la afişul înflăcărat de pe perete cu o nepăsară voită, muşcând din castana făinoasă, şi cercând să se desprindă din strânsoarea lui Mirel Alcaz.

— Ei, ce zici?

— Mda. Frumos afiş...

— Ce frumos, *mon cher ami?* Admirabil! Genial! Mâna aceasta care exprimă voinţa, e un capo-d'operă. E simbolul unei generaţii. Generaţie care-a făcut războiul. I-a plăcut teribil lui Nicu. Şi lui Georgel. Şi tuturor. Uită-te mai bine la afiş. Nu ai nimic de obiectat?

Ion Ozun se uită şi nu văzu nimic...

— La colaboratori. Lista colaboratorilor...

Ion Ozun citi lista colaboratorilor. Cu o svâcnire

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaflorilor.ro/mdrr1901-1932

de inimă se opri la ultimele rânduri, unde se afla şi numele lui.

— Te-am trecut fără să te consult, fiindcă nu ştiam unde să te descopăr. Dar vezi în ce companie! Toată floarea unei generaţii, *mon cher ami*. Se mira Jan cum de i-am putut recruta pe toţi. Secretul, cum ţi-am repetat de atâtea ori, era simplu. Relaţiile, *mon cher ami;* cine îşi cultivă relaţiile nu rămâne în pustiu! La noi o să ai toată libertatea de mişcare. Scrii cum vrei, despre cine vrei, ce vrei. Ai ocazia să te afirmi, din prima lună. Cred că n'am făcut rău dacă te-am socotit al nostru, fără să mai aştept răspuns.

— Vezi că angajasem altceva... crezu de cuviinţă să se lase greu Ion Ozun, căutând să-şi gâtuie emoţia care-i tremura glasul.

— Ce altceva! se scandaliză Mirel Alcaz. Unde ai putut să aranjezi altceva, cu bandiţii ăştia de patroni, care te exploatează şi te storc ca pe o lămâie? Nimic nu poate să fie mai bine venit pentru un debutant, ca această ocazie rară. N'o iei dela reportaj şi dela bucătăria redacţiei. Din prima zi, prima pagină. Şi toată libertatea, *mon cher ami*. Scapi de toată filiera. Iţi mărturisesc că mi-a trebuit mare abilitate să te impun celorlalţi, fiindcă ai făcut greşala să neglijezi relaţiile. Dar ce vorbim în stradă? Ne urcăm mai bine în maşină şi mergem la redacţie. Semnezi un bon şi primeşti un aconto. La noi se plătesc lefuri foarte bune. Independenţa se plăteşte scump.

Ion Ozun nu înţelese deplin sensul acestui aforism enigmatic. Puse în buzunar cornetul cu restul castanelor şi se lăsă târît.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In automobil, Mirel Alcaz îi explică de ce s'a certat cu fostul patron şi cum noua gazetă, „deocamdată" apare în tipografia ziarului de tiraj. „Secolul", care i-a închiriat provizor şi câteva camere în palatul său, pentru redacţie. Evită să adaoge adevăratele pricini ale acestei mărinimii. De fapt, directorul „Secolului" îşi anexa o gazetă de mâna stânga, unde fără prea mare cheltuială şi fără să-şi angajeze vechea firmă populară în lumea moaşelor, pensionarilor şi acarilor de cale ferată, pregătea armele de asalt pentru un portofoliu ministerial râvnit de douăzeci de ani. „Secolul" păcătuia prin litera cenuşie, ilustraţiile cenuşii, articolele cenuşii, semnăturile cenuşii. Era un ziar tern, în care nimeni nu ţinea minte să fi citit vreodată un articol de duh ori de curaj. Dar tocmai această egală mediocritate, în cincizeci de ani, lăţise numărul cititorilor până în cel mai depărtat cătun, unde copiii începuseră să silabisească pe rândurile cenuşii ale „Secolului" şi moşnegii presbiţi, adormeau seara cu ochelarii pe nas şi cu „Secolul" în mână. Noul ziar era destinat să complecteze lipsurile celui vechiu. „Voinţa" se anunţa voinţa dârză a unei generaţii, dar reprezinta mai cu seamă voinţa unui om de a pune mâna pe un portofoliu ministerial. Aceasta o ştia prea bine Mirel Alcaz. Avea să o priceapă abia mai târziu, Ion Ozun.

Deocamdată, pe scări, se întorcea încântat cu borul de o mie de lei, căutând ghişeurile administraţiei. Îşi spunea că vieaţa e uneori deo simplitate nefirească. Acum şase ore nu mai vedea nicio desfegare. Rătăcea pe străzi cu gânduri de sinucigaş. Şi toate se limpezeau deodată. S'ar fi spus că ge-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
patrimoniu.transilvania.ro/mdrr1901-1932

niul rău care-l prigonise înverşunat până acum, ostenit sau îmblânzit, a chemat îndărăt toate duhurile vrăjmaşe: — „Lăsaţi-l! Renunţ la el. Mergăi de-acum totul cum a visat!" Iar totul ca într'un vis devenit aevea, îi alerga într'ajutor grabnic, dărâmând obstacolele cu bobârnace în joacă.

— Domnule, dacă eşti bun... Incotro se află ghişeul de mică publicitate?

Tânărul care întreba, avea o figură de undeva cunoscută. Ion Ozun nu ştia unde se află ghişeul de publicitate, fiindcă întâia oară intrase în palatul „Secolului" şi fiindcă şi el căuta, dibuind, încăperile administraţiei. Dar spuse cu hotărîre:

— Poftiţi după mine. Aci, în stânga...

Intr'adevăr ghicise. Inscripţiile de deasupra uşei anunţau biurourile administraţiei.

Celălalt salută, mulţumind. Apoi, după o şovăială, spuse:

— Mi se pare că ne-am cunoscut. Domnul Ion Ozun, gazetar, nu?

— Exact.

— Eşti salvatorul meu, domnule Ion Ozun. Dacă îţi aminteşti astă-toamnă, când a călcat acceleratul o femeie. Dumneata m'ai smuls de pe linie... Venea un expres. A lipsit o secundă.

— Acum îmi amintesc, se bucură Ion Ozun la suvenirul acestui eroism de Saint-Bernard.

— Ştiam că tot o să ne întâlnim odată şi odată, domnule Ozun. De multe ori mă gândeam. Am căutat în gazetă numele dumitale...

Ion Ozun surîse cu modestie, făcând un gest neglijent cu mâna:

— Cred că n'ai avut cum să-mi găseşti nicăiri

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

numele!... Am scris până acum sub pseudonim... Înţelegi şi dumneata, cu lipsa de independenţă a gazetelor, nu e prudent să-ţi angajezi numele.

Şi fără nicio ezitare, minţi cu seninătate, ca un om pe care literatura îl îndeamnă la fiecare pas să transfigureze realitatea:

— Acum va fi altceva. Facem un ziar independent. Un ziar de luptă. Dacă ai văzut afişele: *Voinţa!* Acolo voiu semna cu numele întreg, fiindcă nimic n'are să mă împiedice să-mi apăr ideile mele.

— Te invidiez, domnule Ozun, spuse Costea Lipan. Te invidiez şi mi se pare că te reţin.

— Nu. Nu. Mergem împreună. Şi eu, tot cu administraţia de aci, am o mică răfuială.

Ion Ozun intră la Administraţie, ca la el acasă. Incasă bonul. Costea Lipan, plăti un anunţ: „*Student* serios caută meditaţiuni orice clasă. Preţ convenabil". La uşă se aşteptară şi se întâlniră.

— Caut o meditaţiune, păru că se scuză Costea Lipan. Sunt într'un conflict cu familia şi vreau să-mi organizez vieaţa pe compt propriu. Ideile cam bolşevice nu se împacă cu tirania burgheză a familiei.

— Înţeleg, rosti fără convingere Ion Ozun, care rămăsese dela şapte ani orfan şi nu îndurase tirania familiei, crescut de o mătuşă blândă şi miloasă, să nu ucidă o muscă.

— Aşa e? se acăţă de această aprobare Costea Lipan. Conflictul dintre părinţi şi copii va dura cât are să dureze umanitatea.

— Tugheniev, Gide, îşi aminti Ion Ozun. A apărut acum un prim volum dintr'un ciclu mai mare „Les Thibault" al lui Martin du Gard...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

—L-ai citit şi dumneata? se bucură Costea Lipan. Nu ştiu ce va urma în celelalte volume. Dar virtutea, căci ai observat poate că nimic nu discreditează mai mult virtutea ca oamenii virtuoşi...

Spunând, Costea Lipan se gândea la părintele său, virtuos şi rigid, ca un alt Oscar Thibault şi la conflictele de acasă, înăsprite în ultimul timp. Când Ministrul de Justiţie îl chemase să-i dea o mică sinecură, Costea Lipan s'a încăpăţânat să refuze. Aceasta deslănţuise o urgie indignată împotriva-i. Iar acum, căuta o meditaţiune, ca să-şi câştige banii de buzunar, de cărţi şi de ţigări, prin propriile puteri, nu din graţia unui om ca Gică Elefterescu, pe care îl dispreţuia.

Ajunseră în Calea Victoriei. Fulgii se legănau magic în luminile vitrinelor. Trecătorii păşeau voios în alba fluturare. Farurile automobilelor prindeau potopirea molatică în evantaile albăstrii, soseau de departe, dispăreau să facă loc altora şi altora, virând, oprindu-se ,pornind, încrucişându-se, într'o ameţitoare întoarcere. Ninsoarea, năvala luminilor, reclamele aprinzându-se şi stingându-se absorbite de albastrul nopţii, ca să tresară în ghirlănzile becurilor altfel colorate, roşii, vorzi, galbene; soneria cinematografelor, ferestrele încărcate cu sclipitoare bijuterii, paşii elastici ai trecătorilor înviorați de răceala blândă şi jilavă a fulgilor, totul dădea străzii un aer împrospătat şi festiv.

Ion Ozun era cucerit de acest spectacol. Uitase zilele de foame; vagabondajul desnădăjduit când se strecura pe lângă ziduri ca un câine alungat; nopţile de nesomn cu dinţii clănţănind sub plapomă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Toate se petrecuseră foarte departe şi amintirea fugea dela ele .Il încânta acum numai oraşul pavoazat de ninsoare.

— Oraş al desmăţului! spuse Costea Lipan. Dacă ai prinde oricare din aceşti trecători îmbuibaţi, de guler, să-l întrebi de unde vine, unde merge, din ce şi-a plătit blana — n'ar şti încurcat să răspundă. Ar începe să tremure. Ai observat în ce nebunie risipelnică trăesc toţi? Pe mine mă bucură. Grăbesc singuri sfârşitul. Gonesc singuri, fără să-i alunge nimeni din urmă, la răfuiala cea mare.

Ion Ozun îşi privi noul prietin cu sinceră uimire. El nu vedea nimic din toate acestea. Uitase că aceleaşi gânduri şi întrebări îi strânseră pumnii încleştaţi în fundul buzunarelor. El nu vedea decât un spectacol care desfăta ochii: un spectacol vrednic de zugrăvit într'o nuvelă ori un roman.

— De ce? întrebă cu nevinovăţie. Eu găsesc că uneori Capitala e un oraş admirabil. Această voie bună, nu e un optimism de ţară tânără, de popor tânăr, de oraş tânăr?

Costea Lipan se uită posomorît la lanţul automobilelor şi la îmbulzeala trecătorilor de pe trotuoar.

— Optimism, numeşti dumneata aceasta? Inconştienţă, irresponsabilitate, orice. Nu optimism. Îi vezi cum trec, cum se salută, cum se invidiază? Doamnei acesteia, care a trecut pe lângă noi, i se pare că n'are blană destul de scumpă, fiindcă doamna dinainte are una încă mai scumpă. Fiecare haină, fiecare podoabă, automobilul acesta lung cât un vagon şi parfumul pe care îl lasă în urmă fetişcana aceasta prea văpsită, toate sunt preţul unui compromis. Dacă pe fiecare l-ai urmări a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

casă, când îşi leapădă masca de pe stradă, te-ai înspăimânta cu ce preţ plătesc zâmbetul acesta fudul, de fericire mincinoasă şi de bucurie deşartă. Iţi spun că mă bucură. Ii văd alergând şi mă bucură că aleargă la judecata din urmă.

— Dar dumneata eşti un revoluţionar primejdios! glumi Ion Ozun.

— Sunt. Adică aş vrea să fiu. Urăsc burghezia, fiindcă trăeşte în această complicitate. Domnule Ion Ozun, numai ticăloşii nu pot urî. Fiindcă ticăloşii n'au de ce plânge de orânduelile societăţii noastre. Ei se acomodează. Ei răspund răului cu răul. Dar um om de treabă e constrâns să urască. Altfel, devine şi el complice.

Ion Ozun se simţi şi el complice la această orânduială ticăloasă şi nu regretă de fel. Spuse râzând:

— Dumneata eşti o excepţie. Noroc pentru lumea aceasta de pe Calea Victoriei ,că eşti o excepţie. Altfel ar sări toţi în aer sau ar merge la spânzurătoare...

— Nici nu merită altă soartă, întrerupse cu aprindere Costea Lipan. Aci, pe bucata aceasta de câteva sute de metri, e bâlciul vanităţilor. Aci se îmbulzesc toţi, din toată ţara, să-şi arate o haină, obrazul bine hrănit, automobilul scump, preţul laşităţilor şi al vânzătorilor. Eu, domnule Ozun, n'am sosit în Capitală decât de câteva luni. Ca orice tânăr din provincie, am sosit cu un mare bagaj de iluzii. Cum ţi-am spus, mi se pare, sunt student. M'am înscris în Facultate şi eram sigur că acolo am să găsesc alţi tineri ca mine, însetaţi de altfel de viaţă decât au dus părinţii noştri. Nu laşă, nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

complice. Toţi domnule, toţi câţi i-am cunoscut, nu visează să facă altceva decât ceia ce-au făcut părinţii lor. Să ajungă, să se căpătuiască, să se slujească de diplomă, ca să se poată plimba pe Calea Victoriei într'un automobil al lor şi să fie invidiaţi de cei care umblă pe jos. Ce naşte din râmă, râmă rămâne.

— Cu ideile acestea ai să ajungi la Jilava, domnule Lipan, continuă să glumească Ion Ozun. Noroc că eşti ca orice român, ca mine şi ca oricare. Ne consumăm indignarea în vorbe. Şi cu aceasta ne-am răcorit. Toate răfuelile se opresc la vorbe. Poporul nostru e prea sceptic, ca să treacă la fapte. Nu crede în nimic şi acceptă totul. Ca dovadă că suntem un neam cu atât de puţini martiri.

— Nu credinţa face martiri! rosti ameninţător Costea Lipan, oprindu-se să facă loc unei doamne enorme în blană de astrahan, care nu avea nimic de martiră în înfăţişare. Nu credinţa face martiri. Ci martirii fac credinţa. Câţiva numai să se sacrifice şi vor sgudui nepăsarea. Creştinismul e opera lui Iisus. Dar e mai ales opera celor care l-au răstignit.

— Mai bine să mergem undeva şi să bem o cafea ori o ţuică fiartă, spune nevinovat Ion Ozun, prinzând braţul proaspătului prietin. Discutăm mai în voie.

— Da, discutăm mai în voie, acceptă Costea Lipan, bucuros că a găsit însfârşit cineva să-l asculte şi poate să-i împărtăşească gândurile de atâta vreme nespuse.

Dar Ion Ozun se afla departe de asemenea gânduri războinice. El găsea viaţa încântătoare. El era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fericit că viaţa şi lumea şi Calea Victoriei, aşa cum sunt, sfârşiseră prin a-l accepta, pe el, Ion Ozun, aşa cum este.

— Splendid ninge! arătă cu mâna în sus, spre fulgii dansând în jurul becurilor cu lumina lăptoasă.

— Da. Ninge ca în Martie o mie nouăsute şapte! rosti sibilin Costea Lipan.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III

CEAIUL DANSANT.

Din sicriul sonor al patefonului, gemu muribund o strună de banjo. Pe urmă alte instrumente bizare şi triste, au început să se tânguo cu gălăgiri de plânş şi încă mai sfâşietor decât plânsetul, cu râsul acela inhuman şi întrerupt de sincope, al clapelor de saxofon.

Domnişoara care răsucise manivela şi schimbase acul, vorbi către tânărul cu ochelari înrămaţi de baga neagră, aşa cum toţi poartă acum ochelarii lui Harold Lloyd:

— Eu ador havaianele acestea, Alec. Aş vrea să le văd dansate de sălbatici, în Honolulu, sub tropicul Cancerului. Visez câte odată o viaţă elementară, plină de prim jdii şi de peripeţii sălbatice.

Pentru domnişoara americană şi pentru tânărul cu ochelari americani, Honolulu e un sat cu pitoreşti colibe de lut, în smârcuri toride, undeva în apele Pacificului, nu un oraş prosper, ca oricare altul cu hoteluri de piatră, tramvai zgomotos şi vitrine, ghişeuri de bancă şi agenţii de transport maritim.

Ei cred că instinctele elementare colcăe şi se deslănţuc numai la antipod, la sălbaticii goi şi împungându-se cu lănci înveninate. Nu văd că sălbaticii sunt ori unde şi mai alşi aci. Că poartă veston negru, piepţii cămăşii ripolinaţi, ochelarii lui Harold Lloyd — iar când se vânează unii pe alţii, nu au nevoe de arc, cu vârful săgeţii înveninat.

Ana Lipan îşi aşează pălăria cu delicată artă, să nu strivească buclele frizate şi fragile. Se dădu doi paşi îndărăt. Se privi în oglinda din faţă, din profil, din trei sferturi; cu o oglindă ovală, plimbată de sus în jos ,din dreapta şi stânga, îşi examină ceafa şi cutele rochiei în spate.

Surâse. Se uită grav. Se inclină graţios. Ridică din sprincene surprinsă şi se încruntă din glumă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ironic. Se apropie atât de mult, încât îşi văzu amănunţit în sticla poleită, porii obrazului astupaţi de pudră. Indepărtă taburetul şi se aşeză gânditoare, pe urmă atentă la spusele unui vorbitor invizibil, pe urmă jucându-se distrat cu mărgelele de cristal, pe urmă ameninţând gingaş, cu arătătorul ridicat, acelaş vorbitor nevăzut şi de-o impertinenţă simpatică.

Toate aceste exerciţii de mimică în faţa oglinzii, în camera cu perdele trase şi cu luminile aprinse, ar fi surprins poate un martor indiscret care cunoştea numai o domnişoară Ana Lipan (Annie Lippan, cu doi *n* şi cu doi *p*), solemnă, severă şi distantă. Dar ce tânără fată in faţa oglinzii, ar fi făcut oare altfel? Rochia era nouă, pălăria nouă, nou colierul de cristal şi peste o singură oră, avea să păşească însfârşit într'o lume nouă şi în atâtea reverii râvnită.

Domnul, doamna şi domnişoara Lipan, erau invitaţi la ceaiul din saloanele doamnei şi domnului ministru Gică Elefterescu. Iar Gică Elefterescu, la telefon, astăzi dimineaţă, amintind această invitaţie, lăsase îndestul de lămurit să se înţeleagă că va juca un rol decisiv în viitorul domnişoarei Lipan. El nu era om să-şi uite prietenii şi nu era un ingrat să nu se gândească la tăinuitele lor griji.

Evenimentul adusese agitare în casa familiei Lipan şi turburare în bugetul casei Lipan. De-o săptămână împlinită, Ana alerga dela croitoreasă la modistă, dela pantofar la magazinele cu piepteni, coliere şi poşete, alegând, încercând, plătind şi aducând îndărăt, pentru o modificare îndelung meditată acasă şi confruntată cu teancul revistelor de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

modă: *Vogue*, *Femina*, *L'Officiel de la Couture* sau *Jardin des Modes*. Astăzi dimineaţă, două ore împietrise neclintită pe scaunul de supliciu al coafo-rului, cu fire şi cârlige electrice în păr, ca prizo-niera unui cabinet de chinuri savante, cum n'au ştiut să născocească nici călăii Inchiziţiei, nici tor-ţionarii subtili ai Chinei. Dar toate erau răsplă-tite cu prisos. Annie Lippan întrupa cu desăvâr-şire oricare din gravurile revistelor cu pagini cre-tate — oricare ducesă celebră în carnetul monden al Parisului şi al Rivierei, coborînd scările de mar-mură ale unui hotel somptuos.

Elena Lipan adusese o croitoreasă cu ziua, în casă, să-i prefacă o rochie neagră. Constantin Li-pan îşi trimisese hainele de solemnitate la spălăto-ria chimică, de unde sosiseră întinerite şi fără mi-rosul farmaceutic de camfor.

Acum bătea cu degetul uscat în uşă:

— Annie, e cinci fără un sfert. Cinci fără pai-sprezece...

— Gata, papa! sări Annie de pe taburet, arun-când o ultimă privire în oglindă.

Deschise uşa şi toţi intrară să o examineze cu exagerate exclamaţii vocalice de extaz.

Sabina descoperi o cută imperceptibil deranjată. Se îndoi de genunchi să o tragă în jos, se repezi la pulverizator să-şi învăluie sora într'un halo de pulbere lichidă şi parfumată. Constantin Lipan se uită peste ochelari, din toate flancurile, amănunţit şi atent ca la un decisiv corp delict. Elena Lipan, în hainele ei sărăcăcioase, de rudă scăpătată sau de guvernantă, întâia oară uită să evalueze costul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acestei transfigurări în perechi de ghete cu preţul dinainte de războiu.

Acest obiceiu devenise de mult o manie. Leafa servitoarei, cursa cu birja, tona de lemne şi transformatul unei pălării, reprezentau pentru dânsa, trei, patru sau zece perechi de ghete în valuta anului o mie nouăsute paisprezece. Adineaori calculase că din cei opt mii de lei cheltuiţi de Annie, de altfel cu avară chibzuială, altădată ar fi cumpărat pentru copii 333 perechi de ghete a 24 lei perechea, rămânând încă o fracţiune zecimală de 0.33. Iar constatarea o înfricoşase. O uită acum. Cu degetele încrucişate, îşi admira copila nevinovat şi sincer, ca o ţărancă în faţa vitrinei cu busturi de ceară. Işi simţi ochii năvăliţi de lacrimi înduioşate. Poate o singură clipă, scurtă şi îndată întunecată, se revăzu în această făptură născută din făptura ei, aşa cum va fi fost cu douăzeci şi cinci de ani în urmă, în după amiaza când Constantin Lipan, proaspăt supleant de tribunal, o aşteapta în salonaşul părintesc, în redingotă şi incomodat de un buchet de trandafiri albi, să-i ceară mâna.

— Să trimitem pe Catinca să oprească un taxi! spuse Constantin Lipan, cercetându-şi încă odată ceasul cu îngrijorarea unui şef de staţie în aşteptarea expresului.

— Mă duc eu, se oferi Nellu. Catinca e o proastă. E în stare să vină cu un hârb dă Ford

Elena Lipan, în paltonul modest şi prefăcut cu un adaos de guler eftin, mai cercetă odată cheile şi încueturile, mai repetă porunci Catincăi, apoi refugiată în birou, reciti în grabă, pe furiş, a zecea oară, scrisoarea dela Iaşi, dela Matilda.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Bolnava anunţa că se simte slăbită cu totul şi chema pe cineva să-i vegheze la căpătâiu. O cerea pe Annie, dacă „se poate desprinde dela distracţiile Capitalei". In acelaş plic, servitoarea, adăogase cu un creion chimic şi cu litere strâmbe, o rugăminte simplă: „Veniţi imediat. Cucoana e tare Rău. Domnu doctor spune Că no mai Duce nici cinci zile. Am pregătit Odaia pentru Duduia ana. Săru mâna Frăsâna".

De astăzi dimineaţă scrisoarea îi ardea degetele. De câteva ori fusese gata s'o citească bărbatului şi Anei; de fiecare dată o oprise gândul că aşa va turbura fără folos un ceas de mult aşteptat. Cu minuţiosul lui simţ al datoriei, Const ar fi fost poate în stare să renunţe la invitaţia ministrului şi să o trimită pe Ana cu primul tren. Şi chiar fără aceasta, atât Annie cât şi el, ar rămâne toată vremea preocupaţi, cu mustrarea că se desfată la un ceaiu dansant, când Tanti Manda îşi dă poate sufletul. Ascunzând scrisoarea până la întoarcere, toate aceste complicaţii se aflau înlăturate. Iar cu trenul de noapte sau de mâine dimineaţă, Annie avea când să ajungă neîntârziat la datoria unde o chema muribunda şi interesul lor, al tuturor. După întâia lectură a scrisorii, se gândise să n'o lase pe Annie singură, ci să plece împreună cu Costea. Un bărbat, chiar când e numai abia trecut de vârsta copilăriei, are alţi ochi şi altă prezenţă de spirit în asemenea împrejurări. Cine ştie dacă la căpătâiul Tanti Matildei nu s'au adunat de pe acum rubedenii îndepărtate şi cupide, gata să facă dispărut un testament sau să smulgă bolnavei cu voinţa şovăelnică, altul, dictat de neomenia lor?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aşa cugetase, pregătind ferit de ochii celorlalţi, bagajele de drum pentru Costea şi Annie, împăturite şi numărate, numai să şi le orânduiască singuri în valiza de pergamoid. Dar a fost destul să simtă privirea lucidă şi rea a lui Costea, urmărind-o ca şi cum ar fi înţeles ceva, ca să renunţe. Copilul acesta presimte tot şi o tulbură de câte ori îi citeşte răutăcios, ca într'o carte deschisă de osândă, gândurile cele mai ascunse. Nu vrea să înţeleagă că tot ce face şi ce prevede, e numai pentru dânşii. Averea Matildei, aşa modestă cum e, — două rânduri de case şi o jumătate de milion în bonuri — ar însemna o zestre onorabilă pentru Annie şi Sabina, câte o casă de fiecare, iar bonurile ar acoperi anii de studii în streinătate, pentru doctoratul lui Costea şi pentru diploma de inginer a lui Nellu. Astfel, soarta copiilor s'ar uşura printr'o singură semnătură a unei văduve avare care n'a făcut nici un bine în viaţă. Ea şi Const ar aştepta bătrâneţea şi pensia, cu sufletul împăcat, bucurându-se de îndestularea şi fericirea altora. In faţa oricărei judecăţi oricât de aspre, s'ar prezinta senină. Nimic n'a dorit şi nimic n'a făcut, decât pentru a cruţa tihna bărbatului şi a apăra viitorul copiilor. Numai Costea o sileşte să-şi plece ochii de câte ori se întrerupe din lectura cărţilor lui cu idei monstruoase, să o urmărească, pe ea şi pe toţi din casă, cu privirea încărcată de batjocură, de dispreţ şi de compătimire.

Acum chiar, în agitarea bucuroasă şi nerăbdătoare a tuturor, el singur stă la o parte, pe divanul din sufragerie, citind absorbit o asemenea carte otrăvitoare, cum e de mirare că legile prea blânde

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lasă să fie scrise, tipărite şi împrăştiate, pentru stricăciunea minţilor şi înveninarea inimilor.

Nellu trânti uşa dela antret, important şi satisfăcut:

— Am adus maşină, Papa! Un Buick limuzină. Dacă n'ar scrie pă tăbliţă taxi, ai crede că e un automobil dă legaţie. Superb! Un Buick-Master, tipul ăl mai nou.

Elena Lipan transformă preţul cursei în ghete de copii a 24 lei perechea.

Coborîră scările. Se îmbarcară. Annie la mijloc, pe marginea banchetei, să nu-şi şifoneze pliurile de mătase.

Sabina rămase rezemată de uşorul sufrageriei, în şorţul negru şi scurt de uniformă, ca o mică şi tristă cenuşăreasă.

— Au plecat mondenii faivoclocişti? ridică în sfârşit ochii de pe foile cărţii, Costea.

— Da. Şi păcat că n'ai vrut s'o vezi şi tu pe Annie, vorbi cu înfrigurare Sabina. Era delicioasă! Oricât-ai zice tu Costea, numai Annie dintre noi toţi, ştie să păstreze un aer distins... cum să-ţi spun? princiar...

— Spune: înţepat! râse răutăcios Costea. Înţepat şi falş, ca în jurnalele de modă. Mă mir că nu te umileşte gândul, că sora ta, e dusă aşa, în complicitatea tuturor, la vedere. Tot aşa, cum îşi ţesăla şi îşi peria juncanele, când le scotea la iarmaroc, la vânzare, bunicu, popa Costache Lipan.

— Cum vorbeşti, Costea, pentru Dumnezeu!? Eşti oribil când vorbeşti aşa...

— Şi tu eşti oribilă Sabina, când cazi în extaz la mofturile Anei. Vrei să fii ca ea? Să te poarte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

peste patru-cinci ani ca pe-o marfă de vânzare, pe sub nasul cine ştie cărui imbecil? „Poftiţi, ce sâni are, priviţi ce talie! Ce ochi şi ce picioruş fin! Pot să vă mai spun că aşteptăm şi o moştenire. Avem o mătuşă bogată, care poate dă Dumnezeu să moară din ceas în ceas"... Tu nu le vezi acestea, Sabina? Nu le înţelegi şi nu le auzi? Şi nu înţelegi că pentru tine îţi doresc altă soartă? Tu meriţi altceva, Sabina...

— Pe tine nu te multumeşte nimic, niciodată...

— Cum să mă mulţumească? Mă asfixiază atmosfera de aici... Uite şi tu, cum ne-am strămutat cu toate lucrurile uzate şi triste în care am crescut, şi cum îndată, Maman şi Papa s'au grăbit să reconstitue exact, ca într'un muzeu istoric, atmosfera sordidă de mici şi poltroni burghezi provinciali. Pentru dânşii laşitatea cotidiană li se pare eroismul cotidian. Sunt onești? da! Papa e un magistrat model şi după cum scrie în ziare, un Procuror general temut, cum n'a mai fost demult, nimeni. Aceasta nu-l împiedică să aibă admiraţie pentru un om de nimic ca Gică Elefterescu, să se simtă flatat că e primit în casa lui şi să-i rămână recunoscător, dacă îi va găsi un nerod să-l colăcească cu o logodnică înţepată ca Ana. Virtutea nu-l împiedică să invidieze soarta celor mai puţin virtuoşi care măcar riscă şi ies la larg, să înfrunte riscurile. Tristă virtute Sabina, care n'a dus la alt rezultat decât să facă un copil să-şi urască şi să-şi dispreţuiască părinţii! Acuma de ce plângi? Ce sunt copilăriile acestea?

Sabina îşi ascunse obrazul în îndoitura cotului şi plângea cu sughiţuri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Tu... tu eşti imposibil, Costea. Tu vrei să mă faci şi pe mine să nu-i iubesc... N'am să te mai ascult nici odată... Eşti un... Nici nu ştiu să spun cum îmi pari tu, când vorbeşti aşa...

— Sunt un monstru... Da? Spune cuvântul, Sabina! Aşa se naşte câte odată în cele mai paşnice şi inofensive familii, un pui de năpârcă... Ai să mă înţelegi însă odată... Atunci când are să te sufoce şi pe tine viaţa aceasta de familie respectabilă, cârpită din mărunte socoteli şi ambiţii şi invidii. Acum şterge-ţi lacrimile...

Costea închise cartea şi se ridică să şteargă lacrimile Sabinei cu batista. Îi ridică obrazul de bărbie şi o privi dureros în ochi ca luciul antracitului.

— Eu am să scap de aici, spuse cu glas tremurat. Am să plec şi am să-mi fac singur viaţa... Dar tu, Sabina?... Tu ai să rămâi captiva lor... Aş vrea să înţelegi că aceasta mă doare.

— Când pleci? se sperie Sabina.

— N'avea grijă. Nu azi, nici mâine. Peste o lună ori peste două; când voiu ajunge să nu datoresc nimănui, nimic. Până atunci, mai bine să-ţi ajut la traducerea ta. Vezi că n'am uitat.

— Tocmai! se bucură Sabina, trecând cu nestatornicie copilăroasă dela plâns, la voioşie. Aşteaptă un moment să-mi aduc caetul şi cărţile.

Alergă şi le răvăşi pe masa din sufragerie cu învelitoarea de muşama cadrilată. Costea deschise cartea şi începu să dicteze:

„*At vero Aeneas adspectu,* dimpotrivă, la această priveliştе Eneus *obmituit amens*, rămase mut — împietrit, îşi ieşi din minţi, *comoeque arrectae*, pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
muzeulromansilvania.ro/mdrr1901-1932

rul i se ridică măciucă, *horrore*, de groază, *et vox-hoesit faucibus*"...

Sabina scria, între pauze rozând cu dinţii mărunţi capătul de lemn moale al creionului A. W. Faber Nr. 3 şi cu ochii întredeschişi, întrevăzând cu extatică admiraţie pe Annie, în rochia ei vaporoasă şi fină, ca praful albastru de pastel. O Annie anturată de tineri sportivi şi fotogenici, târînd prin mijlocul saloanelor festiv luminate trena de priviri invidioase a tuturor celorlalte femei. Oricesar spune Costea, viaţa nu e întotdeauna atât de posacă şi de respingătoare! Pare aşa, numai unui morocănos ca el.

— Cum ai spus, Costea? Te rog mai repetă odată.

— „*Nox erat*, era noapte, *et corpora fessa*, şi trupurile ostenite, *carpebant per terras*, gustau, se bucurau pe pământ, *soporem placidum*, de un somn liniştit, *silvaequae et aequora*"...

In saloanele doamnei şi domnului Gică Elefterescu, lucrurile nu se desfăşurau chiar aşa cum le întrevedea, ca într'un fastuos film, Sabina. Apariţia Anei nu provocase nici o emoţie. Trecu neobservată, fiindcă lumea era multă şi pestriţă.

Aceste ceaiuri fuseseră născocirea şi deveniseră slăbiciunea doamnei Elvira Elefterescu, persoană înaltă şi vastă cu trup de jandarm călare şi cu suflet inocent de prunc.

Doamna Elvira Elefterescu simţea o irezistibilă atracţie pentru toate evenimentele mondene: baluri şi înmormântări, serate şi premiere, recepţii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi vernisagii. Mai mult însă decât pentru toate, arăta predilecţie pentru nunţi şi logodne. Fără copii, dar cu un numeros contigent de nepoţi şi nepoate, de veri şi verişoare, de fini şi fine, era posedată de un tiranic demon matrimonial. Universul îi se înfăţişa ca un inepuizabil rezervoriu de „partide" viitoare ori posibile. Nimeni nu-i cunoştea o figură mai desăvârşit fericită, ca atunci când sprijinind o enormă lumânare pavoazată cu flori şi panglici albe, asista în rolul sacru de nună, în dreapta unui mire adesea mai puţin emoţionat decât dânsa, la schimbul de inele, şi când înconjura masa cu paşi săltaţi, în psalmodia greco-orientală în care Isaia dănţueşte.

Pentru satisfacerea acestei pasiuni, înaugurase ceaiurile dansante, frecventate de cel mai bizar amestec de lume al Capitalei. Cu un ochiu providenţial, descoperea la un invitat şi la o invitată care abia s'au cunoscut, tăinuite indicii că au fost născuţi unul pentru altul şi că nu-şi vor îndeplini destinul pe acest pământ, decât după ce-şi vor pune cununiile pe cap. Odată fixată această alegere, doamna Elena Elefterescu pierdea odihna şi somnul, născocind toate intervenţiile făţişe sau tăinuite care puteau ajutora destinul în misterioasele lui intenţii. Gică Elefterescu strâmbase la început din nas, când îşi văzuse casa transformată în dancing intermitent. Pe urmă înţelesese că nimic nu-i putea servi mai bine şi sub o aparenţă mai inofensivă, complicatele înnodări şi desnodări de iţe politice. Invitaţii erau ai nevestei, nu ai lui. El se socotea mosafir, zeflemisind cu strângeri din umeri un pueril capriciu feminin. Dar în alegerea invitaţilor nu uita să adaoge ori să şteargă un nume, după ce-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
transilvania.ro/mdrr1901-1932

rinţele momentului şi în vreme ce încăperile răsunau de sughiţul saxofonului, de zângătul cimbalului şi de suspinul extenuat al banjoului; în jălţurile moi din birou, isbutea să adune întotdeauna ca din întâmplare, înverşunaţi adversari politici discutând foarte paşnic pe un teren ospitalier de armistiţiu şi legând între două ţigări de foi şi două pahare subţiri de lichior, un pact care a doua zi răspundea într'o manevră neaşteptată la Cameră, o interpelare senzaţională şi un vot uluitor, când nu isbucnea în avertismentul unei declaraţii imprimate cu titluri de o şchioapă în ediţiile speciale de ziar.

Apartamentul părea înadins construit pentru asemenea propice retrageri strategice.

In salonul din dreapta, dansa şi se desfăta tineretul, sub privirea ocrotitoare şi complice a doamnei Elvira Elefterescu. Holul era un teren neutru, pentru al treilea sex: mame şi cocoane vârstnice care nu dansau şi nici nu discutau remanieri ministeriale, domni cu reumatisme şi pensionari ai bugetului ori ai politicii care nu pierdeau prilejul unui ceai parfumat şi al tartinelor cu icre negre, udate cu un pahar de vin autohton sau de şampanie franţuzească. In salonul din stânga, se adunau selecţionaţi prin imperioase afinităţi elective, invitaţii pentru care muzica şi dansul nu existau nici măcar ca pretext. Bancheri şi parlamentari, foşti şi viitori miniştri, oameni de afaceri şi preşedinţi ai consiliilor de administraţie, directori de ziare şi reprezentanţi ai consorţiilor streine. De acolo, când din discuţia generală se desprindea o chestiune vrednică numai de un mai strâns auditoriu, partenerii se ridicau cu o aprobare a pleoapelor şi treceau în biroul lui Gică E.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lefterescu, lipind uşa capitonată să nu străbată glas strein şi să nu audă ureche indiscretă.

Gică Elefterescu fuma, staţionând dela un grup la altul şi îşi freca mâinile ca un fericit regisor, norocos după fiecare premieră. Când pleca ultimul mosafir şi servitorii începeau să mături, să deschidă ferestrele, să pulverizeze esenţa de brad şi să întindă covoarele; nu uita niciodată să mulţumească nevestei, înălţându-se în vârful picioarelor să-i ajungă cu buzele pe frunte, într'un sărut cast şi recunoscător.

— Dragă Elviro, minunat ceaiul tău! Cel mai isbutit din tot sezonul... Eşti o comoară, nu o soţie.

Elvira Elefterescu ştia ce înseamnă aceasta. Un plan urmărit de mult, o întâlnire abil ticluită ori un angajament cu tact smuls, recompensau risipa de sandvişuri şi de lichioruri lipicioase, bomboanele strivite sub tălpi, olanda mesuţelor pătate de ceaiu, vin negru sau cocktail, fumul acru cătrănind perdelele şi sfărâmiturile scrâşnitoare ale paharelor de cristal, desperechiate din serviciu.

Pleca fruntea sub casca de păr negru, zâmbind cu modestie şi cu oarecare întristare. Ea avea mai rar prilej să se arate tot atât de satisfăcută de rezultatul unui asemenea ceaiu. Invitaţii din salonul din dreapta, soseau, dansau, deşertau pahare de ceaiu şi de lichior; se răcoreau cu piperment sau cu şampanie; experimentau reţete inedite şi eretice de coctail spre stupoarea barmanului improvizat dela bufet şi plecau cu buzunările pline de ţigări de foi — dar se dovedeau rebeli proectelor matrimoniale. Cu o piruetă scăpau de sub ameninţarea săbiei suspendate, ca să apară tot atât de voioşi şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://patrimoniu.transilvania.ro/mdrr1901-1932

imuni la ceaiul viitor, reluând firul întrerupt al flirturilor cu smunciturí sportive de mână şi cu guturale exclamaţii anglo-americane.

Intr'un astfel de amestec deslănţuit din plin, păşise intimidat „Trio-Lipan" — cum i-ar fi numit dacă i-ar fi văzut în clipa aceia, Sabina.

Dela intrare, uşuraţi de vestmintele groase, escamotate de doi valeţi cu mănuşi albe de aţă, aruncară priviri disperate de naufragiaţi să se agaţe de o figură cunoscută. Annie Lipan simţi mai umilitor ca niciodată, cât de sărăcăcioasă şi demodată e rochia Elenei Lipan şi cât de stângaci e în miopia lui, Constantin Lipan. Puse distanţă de un pas între amândoi, cu o instinctivă desolidarizare.

O doamnă în vârstă, cu fire sure şi rare de scapet spân în barbă, o măsură prin lornion de jos în sus, pe urmă continuă să vorbească nepăsătoare principelui Anton Muşat. Un copil fugărit de alţi doi, descrise un semicerc căutând un refugiu pe care găsi după rochia Anei Lipan. Urmăritul chicotea agăţându-se de pliurile rochiei; urmăritorii luptau să-l captureze.

Ana Lipan se silea să surâdă angelic, ca un model pentru o replică a tabloului „Lăsaţi copiii să vină la mine!"

Intrarea n'avu astfel, nimic triumfal.

A fost un noroc că în clipa aceia, i-a văzut Gică Elefterescu, prin uşa deschisă a salonului din stânga. Se repezi cu largi gesturi afabile şi după ce sărută mâinile femeilor cu o jună graţie de muşchetar, aruncă un apel sonor spre salonul din dreapta:

— Elviira!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Apel tot atât de inficace în momentul acela, ca un strigăt deasupra cataractei Niagara, cea cu ecoul huruind noaptea pe o rază de şaizeci de kilometri. Jazzul urla la paroxism. In delirul epileptic al instrumentelor, dialogurile continuau răcnite la ureche, ca între surzi.

Mai mult succes avu telegraful cu semnalizări mute. Gică Elefterescu ridică mâna în sus agitând un steguleţ invizibil, pe care totuşi Elvira Elefterescu îl văzu din celălalt capăt. Răspunse la apel şi se prezintă să ia în primire invitaţii cunoscuţi până acum, numai după o vagă şi sumară descripţie a bărbatului. Dinainte, pe nevăzute, decisese că Ana Lipan ar putea fi o partidă acceptabilă, pentru un nepot stângaci, sentimental şi tomnatic: Guţă Mereuţă, jude de şedinţă adus în Capitală la ultima mişcare în magistratură, tocmai din Cadrilater. Descoperi că Annie Lippan întrecea aşteptările. Şi hotărî că nimic în lume nu va putea conspira deacum să le împiedice fericirea.

Strâns încătărămată în mătăsuri foşnitoare, escortă pe Elena Lipan spre persoanele de al treilea sex: mame, mătuşe şi pensionari. O conduse pe Anna Lipan spre salonul care o aspiră în mişcarea giratorie a dansului.

— Am să-ţi prezint trei nepoate ale mele. Trei surori: Lola, Lulu şi Lili... Trei creaturi admirabile. Doresc şi sper că veţi deveni prietene inseparabile. Prin ele ai să cunoşti toată lumea de aci... Iată-le! Lola, Lulu! Lili!

Cele trei nepoate, în trei rochii, de trei culori diferite: ca spicul grâului, ca albastrul cerului şi ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

verdele câmpului, îşi tăiară drum şerpuind, plecându-se şi sărind printre perechile de dansatori.

— Gata la apel, Tăntiţo! chicotiră tustrele, gâfâind şi făcându-şi vânt să se răcorească.

Nu erau frumoase, deşi Elvira Elefterescu nu le pomenea fără o tenace aluzie la cele trei mitologice graţii. Dar se arătară îndată foarte prietenoase şi cu glasurile lor băeţoase o copleşiră pe Annie Lippan sub o avalanşă de complimente, căzând asupră-i din trei părţi, ca trei pumni de multicolore confetti.

— Mă întrebam de ce întârzii? spuse Gică Elefterescu punând mâna protectoare pe spatele încovoiat, de miop, al lui Constantin Lipan şi mânându-l spre salonul discuţiilor lipsite de frivolitate. Se află câţiva prietini care ţineau să te cunoască. Să încep cu principele Barbu Muşat...

— Incântat să cunosc pe marele nostru Inchizitor! îi scutură mâna cordial Barbu Muşat, care cu portul înadins neglijent şi cu barba fluvială, căuta să-şi dea o înfăţişare cât mai democrată şi să-şi facă ertat blazonul.

— ..profesor doctor Mihai-Pop Spătaru...

Omul cu profil metalic şi dur, întinse degete osoase, adâncind o cută subţire între sprâncene, în sforţarea să-şi amintească unde a mai văzut acest chip stafidit şi incolor.

— Mirel Alcaz, directorul politic al *Voinţei*...

— ..care v'a adresat uneori săgeţi inofensive, domnule Procuror General! complectă cu veşnicul surâs desinvolt Mirel Alcaz, proaspăt bărbierit şi pudrat. O publicitate gratuită, domnule Lipan! In-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

ţepăturile *Voinţei*, sunt cea mai bună publicitate...
— Fredy Goldstein.

Bancherul cu trăsăturile moi şi cu ochelari americani, prinse degetele lui Constantin Lipan într'o mână flască şi umedă de sudoare.

— ...general Ignaţiu Zalomit, doctorul Ionescu-Strehaia, domnul Evghenie Condoritios, directorul casei „Condoritios et Macridian" din Salonic, Stănică Ţifescu, marele nostru elector dela Vlaşca şi deocamdată atât... Te rog ia loc. Ceaiu? Lichior? Vin sau şampanie?

Constantin Lipan se instală cu precauţie, numai pe trei sferturi din scaun. Răspunse cu modestie, ca un pasager econom într'un bufet de gară:

— O cafea neagră. Dacă se poate cu zahăr puţin.

Dură un timp de tăcere.

Toţi îl examinară cu oarecare surprindere. Se aşteptaseră la un om feroce, cum îl anunţaseră rechizitoriile repezi şi neîndurate. Aveau înainte un individ timid şi miop, cu înfăţişare neînsemnată de copist suprabugetar, îmbătrânit fără înaintare.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru îşi descruntă profilul subţire. Îşi amintise. Era părintele de familie din tren, de astă toamnă; perechea posacă, târând după ea o trupă de copii plicticoşi, printre care o singură fetiţă vioaie distona ca un neastâmpărat pui de leopard închis laolaltă cu vulgare şi triste şi resignate creaturi domestice.

Îl măsură cu ochiu mai atent. Pe urmă, trecu cu întotdeauna cu privirea dela unul la altul. Le cunoştea tuturor metehnele ascunse. Ca un duhovnic, le aflase suferinţi secrete, slăbiciuni absurde, — ştia sfârşituri inevitabile, care nu iartă. De aceia îi înglobă pe toţi într'o crudă luciditate şi totuşi într'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromania.ro/mdrr1901-1932

generoasă comparaţiune profesională, de confesor laic.

— Vorbeam tocmai despre procesul *Osias-Mladoveanu-Continentala!* rosti Mirel Alcaz, lăsându-se pe spate în jâlţul scund şi întinzând picior peste picior. Nu ştiu dacă a făcut un serviciu guvernului...

— Justiţia n'are drept să se întrebe dacă face ori nu un serviciu guvernului! întrerupse ca înţepat de o viespe Constantin Lipan, ştergându-şi ochelarii cu batista, să privească mai deaproape la directorul politic al „Voinţei".

— Nici nu voiam să spun aceasta, se apără surâzând serafic, Mirel Alcaz. Voiam să spun că nu ştiu dacă a adus un serviciu guvernului, dar ştiu sigur că a adus unul teribil presei. Ne-a urcat tirajul gazetelor. Aceasta dovedeşte că toată lumea e însetată de dreptate. Eu pe chestiunea aceasta am părăsit un ziar unde lucram dela înfiinţarea lui. Am preferat să întemeiez altul, liber şi în spiritul vremii. Poate aţi observat, domnule Procuror General, că dacă „Voinţa" şi-a permis inofensive agresiuni la adresa Justiţiei, o făcea numai când ni se părea că Justiţia ezită. Noi am căutat să întreţinem o atmosferă favorabilă, iniţiativelor de curaj şi de energie.

— Dragă domnule, Justiţia nu se preocupă de atmosfera favorabilă sau nefavorabilă, o ţinu înainte cu încăpăţânare Constantin Lipan. Ea îşi face datoria, chiar când opinia publică indusă în eroare, vede victime acolo unde sunt numai vinovaţi.

„E cum l-am ghicit eu — gândi Mirel Alcaz. Un ipocrit. Un individ primejdios şi viclean, care şi-a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pus masca de fanatic serv al Justiţiei, până ce şi-o da o dimisiune sgomotoasă să intre într'un partid de opoziţie. Chiar haina depe el e o modestie fă-ţarnică. Adună bani, cine ştie cum, şi afli după un an ori doi că-şi durează o casă cu trei etaje, pe numele nevestei..."

Acestea le gândea, după cum dicta scepticismul şi experienţa profesională, dar cuvintele rostite spuneau cu totul altceva:

— De perfect acord, domnule Lipan. Insă e cu atât mai fericită coincidenţă, când opinia publică bine luminată anticipează ea, opinia pe care şi-o face Justiţia. Cum sperăm că vom căpăta satisfacţiune — vorbesc în numele opiniei publice — peste câteva zile, când Justiţia va avea să avizeze într'o chestiune evitată până acum de toţi predecesorii dumitale.

— Imi pare că vrei să vorbeşti despre afacerea „*Petrolul-Iordan Hagi Iordan*"? interveni cu o nevinovăţie minunat jucată Fredy Goldstein.

— Poate de „*Petrolul-Iordan Hagi Iordan*", poate de altceva, se apără tot atât de nevinovat Mirel Alcaz.

— Aceasta va fi o chestiune mult mai delicată, se dădu cu părerea principele Barbu Muşat. Iordan Hagi Iordan...

— Prezent! afirmă teatral, cu voce de bas, Iordan Hagi Iordan în carne şi oase, oprit în cadrul uşei. E prezent şi vă depune toate omagiile la picioare, Principe, fiindcă e sigur că i-aţi luat o apărare, de care nici n'avea nevoie de altfel.

Inaintă legănându-şi trupul scund şi vârtos.

Rânji sub mandibulele puternice, ascunse de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mustăţi uriaşe. Aşa cum se apropia, părea ultimul om cu mustăţi preistorice din Europa. Ultimul om ascuns până acum în caverne.

Haina era însă impecabil tăiată, cămaşa cu piepţi de zăpadă.

Roti ochii şi când găsi ce căuta, exclamă cu exagerată bucurie:

— Bună seara, frate Gică! După surpriza pe care ţi-o citesc în ochi, se pare că nu mă prea aşteptai...

— De ce?... Mă gândeam... Ce idee!... Chiar adineaori... se gângăvi încurcat Gică Elefterescu.

Iordan Hagi Iordan râse sgomotos şi apucă mâna lui Gică Elefterescu, scuturând-o să i-o smulgă din umeri.

— Nici nu mă îndoiam, Excelenţă! Excelenţă şi frate Gică! Nu mă îndoiam că mă aştepţi, chiar dacă o fire înclinată suspiciunei ar fi interpretat cine ştie cum subita disgraţie cu care mă tratează buna doamnă Elvira Elefterescu, de câteva luni, uitând să mă invite la prea distinsele voastre ceaiuri... Eu sunt mai simplu şi mai puţin sclav al acestor deşarte forme. Treceam acum cinci minute pe sub ferestrele voastre. Am văzut lumină. Mi-am adus aminte. Zic: trec, dau bună seara şi plec! In afară dacă nu mă onorezi şi pe mine cu un pahar de lichior, frate Gică. Ca în vremurile cele bune, când semnai scrisorile — (îţi aduci aminte care scrisori? eu le-am păstrat pe toate) — când le semnai: „al tău frate, Gică"...

Toţi ascultau cu uimire, curiozitate şi cu oarecare bucurie răutăcioasă. Se ştia că un dosar „*Petrolul-Iordan Hagi Iordan*", se află în mâinile lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Constantin Lipan şi că în câteva zile, scandalul mult aşteptat, avea să urmeze scandalului „*Osias-Mladoveanu-Continentala*". Iordan Hagi Iordan era citat la parchet sub grave învinuiri. Cu cinică temeritate, se invitase deocamdată oaspe în casa Ministrului de Justiţie, ca să dea pentru a doua zi ce forfeca, întregei Capitale.

Constantin Lipan clipea mărunt, neînţelegând în ce cuibar viperin a intrat. Căută ochii Ministrului. Gică Elefteresçu îi ocoli privirea. Dar i-o surprinse Iordan Hagi Iordan. Se apropie, întinzând amândouă mâinile, scurte şi vânjoase:

— Ce surpriză, domnule Procuror General! Numai fratele Gică ştie să rezerve prietinilor asemenea surprize. Doream de mult să te cunosc mai deaproape şi să stăm de vorbă mai pe îndelete. Mi-a vorbit mult despre dumneata băiatul meu, Nicki. E coleg şi cel mai bun prietin cu un fiu al dumitale şi n'am avut niciodată nimic de obiectat, când îmi cereau unul din automobile, să facă o plimbare nevinovată în jurul Capitalei. Pot spune că m'a bucurat asemenea prietenie între copii. Eu am cultul prieteniei, cum foarte bine mă înţelege fratele Gică.

Pipăind cu mâna de orb, Constantin Lipan căuta pe măsuţa de trandafiri ochelarii. Fără ei nu putea desluşi în ceaţa turbure chipul lui Iordan Hagi Iordan. Il ghicea numai rânjind, cu fălcile puternice şi cu dinţii laţi, să sfarme ciolanele ca maxilarele de fiară.

Din discreţie Mirel Alcaz făcu un gest de plecare. Iordan Hagi Iordan îl surprinse şi îl opri:

— Vrei să pleci, prietine Mirel? Aceasta înseam-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nă că n'ai de fel fler de gazetar. Părăseşti terenul tocmai când ceaiul dansant al fratelui Gică, începe să fie mai interesant. Apropos! Am ceva pentru „*Voinţa*", care poate să-ţi pară încă mai interesant. Nişte scrisori senzaţionale, să-ţi dubleze tirajul în douăzeci şi patru de ore... Dacă ai răbdare, trecem mai acuşi în camera jurămintelor! — făcu semn spre biroul lui Gică Elefterescu. Ştii, tu! La secret. Mă cunoaşte bine această chilie a spovedaniilor. Nu intru întâia oară, acolo. Aşa e, frate Gică?

Gică Elefterescu se chinuia să râdă înveselit grozav.

— Admirabil tip. Dintr'o bucată! se adresă către generalul Ignaţiu Zalomit, fiindcă era cel mai aproape vecin.

Generalul Zalomit, surd ca un dovleac, înţelese în felul său:

— Prea mult pentru artilerie şi prea puţin pentru infanterie. Infanteristul e inima armatei... Eu domnule, am spus-o încă dela 99—900, lui Mitiţă Sturza.

Constantin Lipan îşi descoperise ochelarii şi privea desnădăjduit, spre celelalte încăperi unde se aflau Elena şi Annie.

— Şi dumneata vrei să pleci? ghici Iordan Hagi Iordan, punându-i o mână pe genunchi, cu un gest de luare în posesiune. Ce curios domnilor! Toţi vor să plece... E o epidemie.

„Aceasta se întâmplă numai din pricina Elenei, cu mofturile ei de relaţii mondene şi cu vânătoarea ei după ginere!" — îşi descărcă Lipan conştiinţa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi rămase cu un oftat, captivul mânei tari şi păroase.

Elena Lipan se afla şi dânsa prizonieră, în holul rezervat persoanelor de al treilea sex.

După câteva întrebări distrate, care n'aşteptau nici un fel de răspuns, Elvira Elefterescu dispăru se, făgăduind că se întoarce peste o clipă.

Plecase şi o uită, irezistibil atrasă de secţia „dancing", unde supraveghia, intervenea, încuraja şi respira cu nesăţioasă fericire, atmosfera aţâţătoare de parfum, mâini transpirate, fum de ţigări orientale cu opium şi englezeşti cu miere; aroma răcoritoare de oranjade şi împestriţatele miasme de cocktail.

Dar plecând, doamna ministru o predase unui octogenar ogârjit şi friguros, cu gâtul înfăşurat într'o legătură cadrilată de lână şi cu ochi lăcrimoşi de cimpanzeu ofticos. Elena Lipan nu-i auzise numele în hilara explozie a jazzului. Atât doar: „...savantul nostru profesor".

Savantul profesor muia pesmeţi în ceaiu şi molfăia melancolic. Păru îndată foarte încântat că a găsit pe cineva să-i asculte o senzaţională comunicare în chestia ţiparilor. Capătă viaţă ca un cadavru animat de experienţa lui Galvani.

— Ce părere aveţi despre ţipari, doamnă? întrebase sever. Ce ştiţi despre ţipari?

Elena Lipan făcu un apel disperat la toate cunoştinţele sale despre fauna acuatică. Răspunse şovăind, ca la examenele de acum treizeci de ani în urmă:

— E un peşte de baltă... De nămol. Lung ca un şarpe. Un peşte ordinar, pentru oameni săraci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Savantul râse atât de înveselit, încât împroşcă printre gingiile văduvite de dinţi, o mică planetă cu mai mulţi sateliţi de pesmet transformat în pastă gălbuie.

— O, sfântă ignoranţă! ridică mâinile spre plafon. Dar doamnă, ţiparul e cel mai ciudat fenomen din apele noastre. E peştele misterios. Ştii dumneata că vine în apele noastre numai în viligiatură? Ştii dumneata că în fiecare toamnă pleacă din bălţile noastre pe râuri la vale, şi dacă nu poate pe râu, o ia pe uscat, ca şarpele, până ce ajunge în fluvii şi din fluvii în mare, şi din mare în ocean, ca să ajungă în marea Sargaselor, tocmai la şase mii de chilometri?... Acolo şi numai acolo, la patru mii de metri adâncime îşi depune ouăle şi moare... Doamnă, e unul din cele mai miraculoase fenomene ale naturii şi e de mirare că oamenii aceştia din jurul nostru, discută despre schimbarea guvernelor, despre slugi, pălării şi scumpirea lemnelor, în loc să se minuneze cu evlavie de asemenea tainice orânduieli ale naturii... Eu am să vă explic aceasta. Sunt încântat că am dat peste o persoană care dispreţueşte vulgarele preocupări ale unei societăţi ignorante, şi mai trist decât ignoranţa, fericită în ignoranţa ei...

Elena Lipan suspină şi rămase să se iniţieze în misterele ţiparului voiajor, trudindu-şi ochii să descopere în cealaltă încăpere pe Annie. Surâdea fericită, când o clipă Annie apărea şi dispărea în melstromul circular al dansului, în braţele unui tânăr cu părul lipit ca o carapace de email negru şi cu jumătate de obraz paralizată în crispaţia monoclului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

A treia oară o vedea dansând cu acelaş tovarăş. Aceasta îi păru un indiciu. Era fără îndoială nepotul doamnei Elvira Elefterescu, la care în fugă doamna ministru, cu un zâmbet complice făcuse o atât de discretă aluzie. Gândul îi aduse o destindere în obrazul ei ostenit şi pământiu. O lumină de participare voioasă şi plină de speranţe, la tot ce se petrecea în juru-i.

Savantul profesor luă această metamorfoză drept o victorie personală:

— Aşa e că începe să fie interesant, doamnă?... Doamna cum, dacă-mi permiteţi?

— Elena Lipan...

— A! Da... Soţia temutului nostru Procuror General. Mă scuzaţi de aceste trădări ale memoriei... La vârsta mea... Aşa e că începe să vă pară interesant? Citesc pe figura dvoastră, doamnă Lipan... Cum spuneam, ţiparul femelă după un stagiu de cinci ani în apele noastre, coboară în estuare. Acolo e întâmpinat de ţiparul mascul şi pornesc împreună până la sud de insulele Bermude, parcurgând 6000 chilometri în şase luni. După acest voiaj de nuntă, ţiparul femelă depune peste un milion de ouă, ceiace veţi recunoaşte doamnă Lipan, că e o cifră impresionantă. Dar încă mai curios...

Elena Lipan căscă cu gura închisă şi evaluă trusoul Anei în ghete a 24 lei perechea. Cifra o cutremură. Prin firească asociaţiune de idei se gândi la boala Matildei şi strânse instinctiv între degete încuietoarea poşetei unde se afla scrisoarea. E a treia oară când medicul o socoate pierdută şi de două ori până acum a revenit la viaţă. De ce-o fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistamdrr.ro/mdrr1901-1932

chinuind oare Domnul o fiinţă care nu mai poate aştepta nimic dela ziua de mâine? Acum doi ani voia să vândă casele şi să plaseze banii în bonuri. Mai bine că n'a făcut. Bonurile s'au depreciat la jumătate. Iar preţul imobilelor a crescut.

— ...„din ouşoare iese atunci o larvă transparentă ca sticla", continuă savantul profesor, clătind restul de ceaiu rece, pe fundul paharului.

Dacă moare Matilda vor trebui să poarte toţi doliu şi să meargă la înmormântare — gândi Elena Lipan. Altă cheltuială!... Privirea i se destinse însă, fiindcă întrevăzu prin uşa deschisă pe Annie la braţul tânărului cu părul de smoală. Pare un tânăr foarte simpatic. Numai de n'ar fi prea nărăvit amator de dansuri şi de petreceri. Aşa sunt toţi până ce se însoară. Annie e destul de voluntară şi are destul tact, ca să ştie cum să-l reţină acasă. Totul depinde de tactul femeii. Şi Annie e neîntrecută în acest simţ înnăscut, moştenit dela ea.

O învălui într'o privire înduioşată, peste mese şi capete, tocmai în faţa bufetului, unde tovarăşul Anei o oprise şi îi întindea un pahar înalt, cu un lichid de culorile curcubeului.

Annie gustă şi se oţărî, râzând. Râdea şi tânărul.

— Chestie de obişnuinţă, spuse. Eu am o reţetă mai fudroiantă. *Saratoga cocktail.* O jumătate de pahar de coniac, jumătate vermuth, câteva picături de angostura-bitter şi câteva picături de curasao. Două măsline la fund. Nimeni nu rezistă la a treia doză... Dar adevăratul, incomparabilul, neîntrecutul maestru e Tom. Dă-mi voie să ţi-l prezint pe Tom. Hello! Tom!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Hello, Scarlat!

Tom sosi patinând pe parchet şi ţinând de mână pe una din cele trei nepoate ale doamnei Elvira Elefterescu, nici Annie nu ştie exact care: Lola, Lulu sau Lili?

Era foarte gen englezesc şi prezintându-se, îi ridică mâna până la cot şi i-o sgâlţâi electrizată.

— Spuneam că eşti un as în materie de cocktailuri...

— O! se apără cu modestie Tom, ridicând sprincenile subţiri şi plivite cu cimbistra. E o legendă ca oricare alta şi e mincinoasă ca toate legendele.

— Ce urât îţi şade când încerci să-l faci pe modestul, Tom! îl mustră Lola, Lulu sau Lili. Nu-l crede. Are acasă un bar de toată frumuseţea. O să mergi odată cu noi... Numai să nu sufli nimic Tăntiţei. Acestea sunt escapadele noastre secrete... Tom are patefon, radio, cea mai complectă garnitură de bar... Păcat că nu iubeşte femeile. Jură numai pe Gide, Cocteau şi Oscar Wilde.

Ana Lipan roşi plecând ochii, deşi înţelegea numai pe jumătate.

Lola, Lulu sau Lili, adăogă, aruncând o privire provocătoare:

— Noroc că şi noi ne răzbunăm. Ştim să ne dispensăm de dânşii.

Pe urmă, despărţindu-se din mâna lui Tom şi prinzând-o de mijloc, poate prea strâns, îi suflă la ureche:

— Fiindcă îmi imaginez că o să devenim foarte, foarte bune prietene, permite-mi să-ţi dau un sfat de prietină. Lasă uricioşii aceştia şi sacrifică cinci minute pentru dezolatul meu văr, Guţă. Uite-l ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaviitorul.ro/mdrr1901-1932

mutră nefericită are!... Observ că Tăntiţa te urmăreşte de un sfert de oră cu dezaprobare. Ii contrariezi proectele. Şi e păcat. Guţă al mamei, cum îi spunem noi, Guţă cel mic şi necăjit, are să fie un bărbat foarte comod. Priveşte cum i s'a lungit nasul aşteptând...

Guţă Mereuţă, aştepta într'adevăr trist, cu un nas prelung de proboscidian. Nu ştia să danseze. N'avea nimic în figură sau în vorbă, care să atragă o femeie. Cu ochii împinşi în lături, spre tâmple, de apendicele olfactiv desvoltat peste măsură; în sala plină de râsete, de vuet şi de trepidaţie, stătea nemişcat de două ore, pe un scaun, lângă uşă, ca un posomorît cioclu al acestei tumultoase desfătări.

Se bucură naiv, când Ana Lipan veni să se aşeze alături. Elvira Elefterescu îl dresase dinainte, îi spusese autoritar că această aleasă a sa, aceasta numai şi nu alta, are să-i facă fericirea vieţii, iar el şi începuse s'o iubească. Din lumea de unde venea, târg strâmb şi prăfos, cu tătarce şi bulgăroaice, Ana Lipan îi apăru o creatură celestă. Fire aproape de pământ, îşi mai făcuse îndată socoteală că o asemenea căsnicie, pe lângă protecţia doamnei ministru a justiţiei asigurată pentru totdeauna, îl încorpora şi într'o înaltă dinastie a magistraturei. Ana Lipan nu însemna numai o viitoare soţie, era o carieră.

— Aţi ostenit dansând, domnişoară? întrebă stupid, încheind şi descheind nasturele hainei, fiindcă nu ştia ce să facă cu mâinile.

— Deloc! răspunse cu un ton mai sus Ana Lipan, privindu-l peste umăr. N'am ostenit de loc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar am venit să te invit pe dumneata la dans, dacă am văzut că dumneata nu...

— Regret, dar nu ştiu să dansez, declară umilit de această infirmitate Guţă Mereuţă şi în aceiaşi clipă se mustră cu desgust de el însuşi: Nu aşa, gogomanule! Nu se răspunde aşa unei viitoare logodnice. Trebuia să spui: „Este întâia dată domnişoară, când regret într'adevăr că n'am luat lecţii de dans, ca oricare fericit muritor din această sală".

Constatarea acestei stângăcii în arta conversaţiei îl demoralizează definitiv. Tăcu, trăgând din aţele nasturelui.

Ana Lipan continuă să-l privească micşorând ochii cu o impertinentă răceală. Acesta era bărbatul pe care îl destinau? Cu ce drept complotau toţi să-i lege viaţa de o asemenea făptură grosolană şi ridicolă? Măcar de-ar avea altfel de nas şi de-ar şti unde să-şi ţină mâinile!

— Locuiţi de mult în Bucureşti? întrebă, ca să spună ceva.

— M'a mutat unchiul Gică de două luni. Eu, de după războiu, tot în Cadrilater am stat. Mă crezi mata, domnişoară, că n'am fost până la mutare nici odată în Bucureşti?

„Se şi cunoaşte!" — era să răspundă Ana Lipan. Dar spuse:

— Capitala e un teren prea prielnic pentru toate vanităţile. Numai în provincie se formează adevăratele caractere. Omul se adânceşte. Are mai ades prilej să se confrunte cu el însuşi.

— Nu e aşa, domnişoară? se animă pentru scurtă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista.muzeuromania.ro/mdrr1901-1932

durată Guţă Mereuţă, considerându-se un adevărat caracter îndelung clocit în provincie.

Pe urmă nu mai ştiu ce să răspundă şi tăcu.

Ana Lipan îşi cercetă în oglinda poşetei obrazul şi răsuci roşul în tocul de metal, sigilându-şi buzele. Guţă Mereuţă o admiră cu ochi de căţel fidel.

Din fundul sălii, Elvira Elefterescu îi cuprinse într'o aprobare protectoare: „Admirabilă pereche. Au fost născuţi unul pentru altul!" Şi înaintă mai departe, printre perechile dansând, în zalele foşnitoare de mătase, să ocrotească providenţial alte viitoare fericiri.

Jazzbandul isbucni mai întărîtat. După două ore de aproape neîntreruptă deslănţuire, s'ar fi spus că o nouă vigoare nervoasă, un spasm de demenţă, s'a transmis dela unul la altul desarticulând cei cinci cântăreţi. Toba detuna cutremurând geamurile, saxofonul gâlgâia un plâns terminat în hohote guturale, pianul împroşca sunetele prin dinţii de fildeş; la vacarmul instrumentelor se adăoga răcnetul glasurilor şi flueratul dansatorilor contaminaţi de aceleaşi crampe epileptice. Pudra se topise de pe obraji, negrul curgea de sub gene lărgind orbite de craniu, gulerele erau muiate, mâinile lăsau umede pecetea degetelor pe hainele de mătase şi totul se învârtea nesfârşit, târând în picioare cleiul pateurilor şi lichidul bomboanelor cu lichior.

Prin acest tumult vibrant, principele Anton Muşat se plimba impasibil, cu mâinele la spate, ca un sultan arab într'o expoziţie europeană. Il ajunse din urmă Mirel Alcaz.

— Inainte de plecare, trec să depun respectele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mele la picioarele amfitrioanei, *mon Prince*. Păcat că n'ai asistat la conclavul politico-economico-financiar. A fost o scenă care nu se poate vedea în fiecare zi.

— Mă lasă rece asemenea scene, scumpe Mirel, spuse principele Anton, prinzându-i braţul. Ştii că nu calc niciodată acolo. Nu înţeleg nimic şi nu mă pasionează nimic, din aceste intrigi lipsite de fineţe. E destul că văru-meu, Barbu, nu pierde nici o ocazie. El e născut pentru aceasta şi trăeşte pentru aceasta. Când se întâmplă de mă aduce aci cu automobilul lui, ne despărţim la uşă şi ne regăsim la uşă. Pe mine mă amuză mai bine acest spectacol al tinereţii.

— Spuneai cu toate astea, *mon Prince*, că dispreţueşti tineretul din zilele noastre. Il găseai lipsit de stil. Mai deunăzi, te întorseseşi chiar de aci, scandalizat şi fulminând! îşi aduse aminte Mirel Alcaz.

Principele Anton Muşat, privi circular prin sticla monoclului, sala agitată de spasm şi surâse:

— Mă scandalizează şi revin. Acest tineret, scumpe Mirel, mă irită şi mă atrage. Mă irită fiindcă e lipsit de mister şi de stil. Mă atrage, fiindcă îl văd trecând prin viaţă ca un obuz. Caut să-l pricep. Şi fiindcă nu-l pot pricepe, mă pasionează ca orice problemă iresolvabilă, de care te lepezi seara şi la care revii, a doua zi...

— *Mon Prince*, distracţiile şi sentimentele şi plăcerile altora ni se par întotdeauna absurde, rosti aforistic Mirel Alcaz. Cu atât mai mult ambiţiile şi viciile.

— Posibil... In orice caz, femeile sunt şi acum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

frumoase, cum au fost întotdeauna. Deşi nici pe ele, nu le mai înţeleg. Pe vremea mea, inima lor era un melancolic sanatoriu. Acum, inima lor e un sgomotos jazz. Sunt după chipul şi asemănarea bărbaţilor de acum, care nu ştiu să le mai iubească. Nu mai uzează de ele. N'au timp să le cucerească. Le smulg cu brutalitate şi se scapă de ele, tot cu brutalitate. In timpul meu, înainte de diluviul războiului, un bărbat adesori se mulţumea cu atâta glorie, cât îi trebuia ca să seducă o femeie şi pentru ca să aibă la ce renunţa pentru o femeie. Acum e doar chestie de pat. Un amănunt divers între două curse de automobil şi o serată de dans. Observă puţin... Ce te frapează la toate aceste treizeci, patruzeci de perechi, câte se învârt aci în ritmul acesta acrobatic?

Mirel Alcaz privi şi nu observă nimic. Strânse din umeri, recunoscând:

— N'am spirit de observaţie nici de două parale, *mon Prince*...

— Fiindcă ai mers odată cu timpul, scumpe Mirel şi fiindcă eşti cu vreo treizeci de ani mai tânăr ca mine. Eu am perspectiva. Am rămas în urmă şi aceasta îmi îngăduie perspectiva... Uite ce observ şi ce mă uimeşte... Toţi tac. Sunt numai corp lipit de alt corp. A dispărut plăcerea conversaţiei... Toată fineţea acestui duel cu lame subţiri. N'au de schimbat o idee ori un sentiment. Viaţa aceasta sgomotoasă nu le mai permite conversaţia. Aci jazzul, pe drum eşapamentul maşinei deschis... De altfel ce-ar vorbi? Ce şi-ar avea de spus? Râsul lor e fără ironie, plăcerile lor elementare. Am un nepot, băiatul lui Barbu. Un tânăr de altfel admirabil. Mă ta-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

chinează întotdeauna când îi vorbesc despre suvenirurile mele din tinereţe şi se miră cum am putut, în asemenea timpuri, să-mi toc trei moşteniri. Se miră cum am putut trăi într'o vreme când nu existau automobile... Pentru dânşii existenţa e un sport şi universul o pistă. Ambiţiile lor sunt cele de pe şosea, direct şi figurat. Când văd un automobil înainte, sună, te împing la dreapta pe marginea şanţului şi-ţi trec înainte cu insolenţă... Dar iată doamna Elefterescu. Ea mai păstrează încă romantismul din epoca valsului şi din cele dintâi timpuri ale tangoului.

— Imi bârfiţi, copiii, Principe şi dumneata domnule Alcaz, cu indiscreţia dumitale de jurnalist! îi ameninţă cu degetul doamna Elvira Elefterescu, dând gestului o intenţie de cochetărie copilăroasă în strigător contrast cu propoziţiile sale masive.

— O! nu doamnă! se apără într'un glas, principele şi gazetarul. Dimpotrivă, admirăm acest teribil antren.

— Şi mai cu seamă admirăm atâtea femei şi fete delicioase, adăogă Principele Muşat. Nici nu ştiu unde aţi găsit atâtea femei frumoase în Bucureşti. Sunt sigur că n'a mai rămas una acasă, doamnă.

— Eşti incorigibil, Principe. Bagă de seamă!... *Les hommes qui regardent les femmes ne voient pas la vie.*

— E o învăţătură care-mi vine prea târziu, doamnă. Cel mult, ar putea să profite de ea prietinul meu, Mirel.

Doamna Elefterescu, se uită lung la Mirel Alcaz şi îşi rosti un gând atunci luând fiinţă:

— Prietenul dumitale, domnul Alcaz, văd că a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

început să cărunţească şi nu s'a decis încă să se uite mai atent la o femeie. Trebuie să te însori numaidecât domnule Alcaz! Am să meditez mai serios la cazul dumitale... Acum vă las, fiindcă nu pot lipsi copiii de prezenţa mea. Nu mă uita la ziar, Domnule Alcaz. Am să-ţi trimit o listă de toate personalităţile prezente.

Se depărtă, navigând printre perechi, cu un cap mai înaltă decât toţi dansatorii, căutându-şi din ochi nepoatele. Lola, Lulu şi Lili, dansau cu ţigările în colţul gurii, cu părul lor tuns băeţeşte şi cu perechi care nu erau bărbaţi.

„Au să mă omoare cu zile nepoatele acestea! — constată Elvira Elefterescu, plină de candoare. De ce nu vor fi vrând să se mărite? Sunt nişte fiinţe inexplicabile. Intr'o zi am să mă hotărăsc să fiu mai energică. Am o ingrată misiune, să impun altora fericirea cu sila, fiindcă nu ştiu să o vadă şi nu pot să şi-o câştige singuri".

Tânărul cu păr de smoală, se înclină cartilaginos în faţa Anei Lipan.

— Ultimul schimmy, domnişoară. Permiteţi, domnule?

Ana Lipan lăsă poşeta în braţele lui Guţă Mereuţă. Il prezintă, aristocratizându-i numele cu autoritate:

— Domnul Georges Mereutza! Domnul Scarlat Bosie.

Guţă Mereuţă observă că dansatorul Anei poartă la mâna stângă un lanţ subţire de platină.

„Aşa dar alesul doamnei Elvira Elefterescu nu era tânărul cu părul negru! — gândi desamăgită la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

plecare, Elena Lipan. Este acest Guță Mereuță, cu nasul prelung și cu glasul timid".

Pe urmă se consolă. E poate mai bine așa. Are o înfățișare mai serioasă. Pare un om statornic. Un bărbat bun n'are nevoie numai decât de mutra svăpăiată a unui erou de film. Oftă și strânse între degete geanta cu scrisoarea dela Matilda. De n'ar sosi prea târziu, Annie! Și de nu s'ar ivi cine știe ce complicații!

Iar cum Constantin Lipan, plătea după ce coborîse, orele de așteptare șoferului, Elena Lipan transformă cei patru sute de lei, în ghete a 24 lei perechea, cu promptitudinea unei mașini de calculat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IV.

PRIMĂVARĂ NEAGRĂ.

Într'o singură noapte au înflorit liliecii. A fost ca o erupţie de egrete albe şi violete, revărsate peste grilajuri de fier ruginit.

Şi deodată Capitala şi-a deschiocat crisalida posomorâtă şi surâ, ca să apară în soarele dimineţilor cu fraged surâs de copil.

În aerul transparent şi molatic, glasul trecătorilor sună cu timbru de cristal. Sonor cadenţează şi paşii elevilor pe asfaltul sbicit. Iată cel dintâiu domn fără pardesiu: pare provocător şi o intimidat. În vitrine au apărut pălăriile de paiu. E o modă mult mai simpatică decât cea de anul trecut. Toţi vor aştepta însă să cumpere altul întâi.

Poate undeva, departe, în câmpuri, au şi sosit demult cocorii. Pe-o pajişte, tot acolo, sburdă şi un miel alb cu roşu canaf de lână în urechc.

Acum tristeţea e mai tristă decât întotdeauna.

Te reazămi de perete şi asculţi, sus, dela al doilea etaj, prin fereastra deschisă, exerciţiul monoton de pian. E o mazurcă foarte veche. O mazurcă pentru eramonul de primul an. Mâinele aleargă pe clape în acelaşi tact sprinten şi agrest. Se potolesc, ca să pornească din nou. Aşa de o sută de ori... De ce deodată, ascultând, te-ai întristat fără pricină? Soarele e sus, cerul de albastrul lichid al acuarelei, aerul parfumat, trecătorii au pasul elastic, parcă toţi de plecat să dea asalt fericirii. Şi tu, te-ai întristat fără pricină. Gândeşti la fata închisă în pensionul cu ferestrele văruite să înveţe că suprafaţa laterală a unei piramide se află înmulţind perimetrul bazei cu jumătatea apotemei, la poetul care moare tuşind, la atâtea primăveri câte au fost şi la atâţia oameni câţi nu mai sunt.

Mazurca înaintează voios până la nota fatală. Aci s'a oprit şi începe din nou. Iar în lupta aceasta, cu o rezistenţă perfidă, s'a adunat toată tristeţea primăverilor inutile.

— Doarme?

— După respiraţia regulată se pare că da.

— Atunci nu-i mai dau picăturile?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Când s'o trezi. Nu-l deştepta. Somnul acesta e mai bun decât toate doctoriile din lume.

— Aşa dar a scăpat?... E de-acum sigur! se bucură Sonia Viişoreanu.

— Sigur? Sigur e un cuvânt care nu există în dicţionarul nostru, domnişoară! răspunse medicul vârându-şi termometrul în tocul de nichel şi prinzându-l în marginea buzunarului dela piept, ca un stilou. Sigur nu există. Dar criza cea mare a trecut. Acum aşteptăm să lupte tinereţea. Ea l-a scos până aci. Ea are să-l scoată până la capăt. Sub aspectul acesta costeliv, e un tânăr viguros. Inima precisă ca un cronometru. Nu l-a trădat o clipă. Inimei şi dumitale, îi datoreşte totul. Ai fost o *garde-malade* admirabilă, domnişoară. Sunteţi rude? Prietini?

— Nici una, nici alta, domnule Profesor. Vecini şi nimic mai mult. Inainte de a se îmbolnăvi n'am schimbat douăzeci de cuvinte. Dar îl puteam lăsa?.. L-am ştiut singur. Se pare că toată iarna a îndurat lipsuri teribile. L-au ajuns acum... A fost o întâmplare norocoasă, domnule Profesor, că în noaptea când a început să delireze, l-am auzit. Clădirea aceasta are o acustică absurdă... L-am auzit gemând, am intrat aci, m'am speriat şi am dat fuga la cel dintâiu medic. S'a întâmplat să fii dumneata, domnule Profesor. Nici nu mi-am dat seamă când am sunat. Nici la cine sun, nici că era două după miezul nopţii. Altfel nu îndrăzneam. Nu ştiu cum să vă mulţumesc. Două săptămâni să urcaţi scările acestea de două ori pe zi, până la mizeria noastră!... Ne-aţi făcut o graţie, domnule Profesor...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sonia Viişoreanu vorbea repede, cu un imperceptibil accent peltic, pe care nu izbutise să-l suprime definitiv cursurile laborioase ale „Conservatorului de artă dramatică şi declamaţiuni". Vorbea şi îşi apăsa sânii globuloşi, în capotul de mătase negru şi prea strâmt, întins direct pe pielea goală. Vorbea, iar deasupra buzelor cu o uşoară umbră de puf bălan, broboniseră picuri de sudoare.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru o opri, apărându-se de avalanşa cuvintelor cu amândouă mâinile osoase.

— Ajunge, domnişoară. S'ar părea că am săvârşit cine ştie ce eroism. Lucrul e ceva mai simplu. M'ai chemat la un bolnav. Am venit. Mi-am făcut datoria de medic şi nimic mai mult. Singurul lucru regretabil a fost că se afla clinica mea în reparaţie şi nu te-am putut scuti pe dumneata de atâtea nopţi grele. De altfel mi-ai spus, că te-ai fi opus la o strămutare de aci. Incât dumneata, nu eu, ai făcut dovada de aptitudini pentru eroism. Mai ales, dacă sunteţi numai simpli vecini... Rămânem înţeleşi. Picăturile când se deşteaptă — şi repetate la fiecare oră... In trei-patru zile vedem dacă nu survine vreo complicaţie, ceiace nu cred. Şi în două săptămâni e sdravăn ca mine şi ca dumneata.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru, avea cu totul altă înfăţişare în camera unui bolnav. Nu mai părea omul acid şi dispreţuitor care trecea prin lume cu o rece privire, silind capetele să se aplece şi glasurile să şovăe. Era o făptură vibrantă de energie. De energie contagioasă, care îi încorda trăsăturile obrazului, îi decolora buzele şi îi altera vocea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De mâine nu mai trec decât odată pe zi, la cinci. La revedere, domnişoară.

Sonia Viişoreanu îi reteză calea la uşă. Roşind, îndrăzni:

— V'aş ruga şi pentru mine o consultaţie, domnule Profesor. E ridicolă. Ştiu. Dar ori unde m'am adresat, n'am obţinut nimic.

— Poftim, domnişoară, cu plăcere! spuse binevoitor Mihai Pop-Spătaru, punând pălăria pe scaun. Ascult.

— Domnule Profesor, nu ştiu ce să fac să nu mă mai îngraş.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru îşi pierdu bună voia, cu răceala ivită din nou în privire, brusc, ca declicul unui aparat restabilit la punct.

— Foarte simplu. Mănânci mai puţin, domnişoară.

— Dar am redus la minimum mâncarea, domnule Profesor! se văietă Sonia Viişoreanu, uitând în focul peroraţiei să mai apese capotul pe sâni şi lăsând să se vadă după capriciul gesturilor, corpul cărnos, gol şi alb. Am redus la minimum, domnule Profesor. Toată ziua sunt flămândă şi totuşi mă îngraş. Am pus şase chilograme numai astă iarnă. E ceva îngrozitor! Gândiţi-vă că sunt actriţă. Ce spune publicul de mine? Ce roluri mai pot să pretind? Eu nu ştiu ce să mai fac, domnule Profesor.

— Gimnastică. Mişcare, domnişoară!

— Fac gimnastică. Fac mişcare. Şi mă îngraş! E o adevărată tragedie, domnule Profesor. Salvaţi-mă. Daţi-mi un medicament.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Doctorul Mihai Pop-Spătaru, strânse din umeri cu toată indulgența dispărută:

— Toate medicamentele în cazul dumitale, sunt sau primejdioase sau mincinoase. Există pe lume oameni graşi şi oameni slabi. Dumneata faci parte din categoria graşilor, eu din a slabilor. N'avem ce face. Ne supunem. Fatalitate organică. La revedere, domnişoară.

— Vasăzică sunt condamnată, domnule Profesor?

— Fără apel. Fără recurs. Fără grațiere! rosti impacient medicul, luându-şi pălăria de pe scaun.

Plecă, înaintând cu precauție în culuoarul sepulcral, încăodată iritat de ciudatele contraste câte încap într'un singur suflet de om. Până adineaori, găsea admirabilă solidaritatea aceasta umană a femeii veghind zi şi noapte la căpătâiul unui necunoscut: executând cu simplitate servicii penibile de infirmieră: vasul de noapte deşertat şi urina turbure adunată într'un flacon pentru analiză. Acum, deodată îi apăruse în toată deşertăciunea de femeie fără nicio substanță interioară: „Ce spune publicul de mine? E o adevărată tragedie... Salvați-mă!... Vasăzică sunt condamnată?..." S'ar crede că e vorba de o luptă pe vieață şi pe moarte.

Trânti furios portiera limuzinei şi după ce porunci şofeurului să întoarcă, rupse banda unei reviste medicale şi începu să citească un lanț de comunicări, ca să nu vadă oameni şi să nu se gândească la oameni.

Sonia Viişoreanu păşi îndărăt, în camera lui Ion Ozun, în vârful pantofilor cu talpa de pâslă. Bărbia cu guşă pufoasă, îi tremura ca la copii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/imdrr1901-1932

înainte de a isbucni în plâns. La ultima repetiţie directorul de scenă o avertizase în orăcăitul de înveselire al camarazilor, că nu-i mai poate da decât roluri de comedie. A ajuns fabula Teatrului. Şi nimeni n'o crede. Toţi se simt datori să scornească o ghiduşie pe socoteala ei: colecţionează glumele şi ilustraţiile din reviste umoristice unde apare femeia balenă.

Se întoarse tresărind. I s'a părut că Ion Ozun a mişcat. A scâncit numai prin somn. Ca un prunc care visează urît. Îi potrivi perna sub cap, cu mâna uşoară. Îl înveli până la bărbie. Un timp îl privi cu palmele în poale, aşezată pe scaun, cu piepţii capotului desfăcuţi, lăsând să se reverse afară sânii de robustă mamiferă. Privirea avea o înduioşare maternă. Sonia Viişoreanu îşi simţi sufletul eroic şi nobil. Fu emoţionată de această descoperire. Tot ce săvârşise până acum, nopţile nedormite, veghea încăpăţânată, serviciile respingătoare, au fost fără să-şi dea seamă. Impinsă de o pornire necugetată. „Ai fost admirabilă, domnişoară!" — i-a spus doctorul Mihai Pop-Spătaru. Poate era născută pentru altceva, nu pentru teatru. Ea a visat întotdeauna o vieaţă casnică, de gospodină. Să crească păsări, să îmbăieze copii, să aştepte bărbatul cu masa şi să-i calce hainele. Să iasă la braţ, împreună, Duminica şi după ce-au fost la cinematograf, să se oprească la berărie. Acum nu mai poate da îndărăt. Până la bătrâneţe are să joace roluri de mâna a doua şi are să suporte poftele bărbaţilor, aţâţaţi de frumuseţea ei planturoasă: directorul trupei, directorul de scenă, camarazi şi cronicari dramatici, toţi cruţând-o şi acceptând-o nu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista.muzeulromanului.ro/mdrr1901-1932

mai după cum le-a cedat, într'o întâlnire grăbită pe-o canapea scârţâind de cameră mobilată.

Toţi sunt la fel.

Toţi o desgustă.

Se miră cum şi-a biruit repulsia, două săptămâni, cât a îngrijit mai credincioasă ca o soră vecinul acesta necunoscut. Poate fiindcă întotdeauna a fost atât de respectuos când o întâlnea în antret. Poate fiindcă a bănuit câte lipsuri îndurase tăcut în cămăruţa lui toată iarna. Poate fiindcă bolnav, nu-i mai păruse un bărbat din cei cu ochii lacomi desbrăcându-o, şi cu mâinile cinic pipăindu-i carnea: era un copilandru fără putere, transportat de delirul febril într'o altă lume, unde nu mai sunt pofte animale şi canapele care scârţâie.

Are un obraz uscat, golit de sânge, cu tulee în barbă, ca o gravură din cărţile cu sfinţi. Niciodată n'a respirat în două săptămâni atât de regulat, ca acum. Respiraţie pură, de copil. Se întoarce din mormânt. Peste o săptămână ori două, are să fie la fel cu ceilalţi. Pentru el a lipsit dela repetiţii. A pierdut un rol. A renunţat şi la turneul unde a plecat Bică Tomescu. Încă unul, acela, care nu se încurcă de nimicuri în vieaţă! A dispărut într'o bună zi tiptil, lăsând camera goală şi datorii la toţi vecinii, începând dela un capăt al culuoarului la celălalt. Îl caută şi acum comisionarii dela amici ţapaţi cu cinci poli, nu-i dă de urmă băiatul dela croitor, e singurul om din Bucureşti care a izbutit să-l păgubească pe Chir Panaioti cu o mie de lei. Ca să-l consoleze, trimite cărţi poştale ilustrate din turneu. Peste un an-doi, îl vezi jucând rol de prim amorez şi ceea ce e mai scandalos, culegând apla-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

uze, căci are talent licheaua şi ştie să poarte haina cu morgă britanică de autentic gentlemen!

Sonia Viişoreanu se amărî profund, mistuită de această gelozie predestinată breslei actoriceşti, care se adăoga la martiriul obezităţii.

Rândui pe măsuţa dela căpătâiul bolnavului cele câteva reviste şi ziare primite cu poşta şi aştep- tând neatinse, sticlele cu medicamente, paharul şi linguriţa, vaza cu florile de liliac alese cu mâna ei.

Privi cu satisfacţiune ordinea exemplară şi în vârful degetelor, trecu în camera ei să mături, să scuture şi să schimbe apa.

Odaia era plină de pernuţe, panglici, flacoane goale de parfum, fotografii de artişti, ilustrate şi suveniruri de băi recoltate din turneele de vară: ouă de sare dela Slănic, scoici dela Constanţa, ve- deri lipite pe sticlă dela Mehadia. Intr'un colţ un „Primus". Patefonul. In cui, irigatorul spânzu- rându-şi intestinul roşu de cauciuc, cu o trivială impudoare.

Sonia Viişoreanu îşi încinse părul bălan şi fri- zat într'un tulpan roşu şi începu să deretice cu deamănuntul, ca o vrednică soţie de arhivar.

Din adânc de lac negru şi greu, Ion Ozun se înalţă împins spre lumină.

Deschise ochii şi lumina îl orbi.

Ce sunt florile acestea? Nu se mai apleacă dea- supra lui femeia misterioasă în haine fumurii să-i ciocănească fruntea cu degetul de os? Au dispă- rut gândacii negri cu pântecul respingător, care cresc, se lăţesc, apasă şi înnăbuşă?

O rază de soare a intrat oblic prin fereastra

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

deschisă şi o gâză de aur se legăna în hamac nevăzut.

De unde soseşte şi unde-a ajuns?

Lumina-i palpită cald pe obraz. Pe mâini. Ce mâini uscate! Sunt mâinile lui?

Ion Ozun se uită la mâinile lui ca la mâini streine; mâini străvezii cu falange de schelet. Ca degetul de os al femeii care i-a ciocănit tot timpul fruntea: toc-toc! Ce căuta?... Sunt mâinile lui. Se supun. Cu ele se pipăie. Pe obraz. Are păr pe obraz. I-a crescut păr pe obraz... Dar de unde soseşte? Ce-a fost până acum?

Patul n'a stat niciodată lângă fereastră. Sunt doctorii şi flori pe măsuţă.

E în bursucăria lui Chir Panaioti şi n'o recunoaşte. Ascultă. Prin pereţii sonori se aud toate cum au mai fost. Duruitul maşinei de cusut. Foxul impiegatului dela Finanţe, schelălăind încuiat în cameră. Studentul gângav care-şi prepară cu glas tare eternul examen. Răbufneala ţoalelor scuturate. Fluieră ordonanţa. Fluieră şi trânteşte fără-şul. E deci dimineaţă.

Ce divine sunt toate sunetele acestea familiare care-l exasperau! S'a întors la ele dintr'o lume înăbuşitoare şi neagră. Acolo toate treceau şi veneau crescând ca umbre imense şi mute. Numai degetul femeii fără chip suna dureros în osul frunţii: Toc-toc! Pe urmă creştea din toate ungherele negre armata gândacilor negri. Şi totul cobora în întunericul acela din fund de lac, unde se balansa ca un înnecat între alţi înnecaţi.

Acum sunt flori de liliac pe măsuţă.

Se răsuci în pernă. Peretele grunzuros din faţă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

nu lasă liberă decât o fâşie de cer. Dar o fâşie atât de albastră! Iar teiul cu crengile sclerozate, teiul cel chinuit şi crescut în piatră, a întins spre fereastră un ram cu frunze străvezii şi crude. Ca un braţ prietenos oferind frunze de-un verde atât de fragil!

Insfârşit înţelege.

Ceva proaspăt, năvalnic şi ameţitor s'a revărsat asupra lumii.

Primăvara a isbucnit în noaptea prea lungă cât el dormea.

Ion Ozun vede lumina într'o paianjenire de lacrimă.

Toate s'au întâmplat fără ştirea lui. In lipsa lui.

Când a ajuns noaptea acasă, cu dinţii clănţănind, era lapoviţă. Ploaie murdară şi rece, înstelată de fulgi. S'a trântit îmbrăcat în pat, cu faţa în sus, cu gândul să-şi lepede hainele mai târziu şi să stingă becul. S'a scufundat îndată în iezerul negru de unde acum se întoarce.

A trecut de atunci o zi? O săptămână? O lună? Cineva a fost să-l desbrace, să-l culce, să-i împingă patul aproape de fereastra deschisă. Dar cine şi când? Pentru el nu există nimeni în acest oraş. Sunt flori şi doctorii pe măsuţă. Mai sunt şi reviste: hârtie tipărită cu mirosul fad de cerneală.

Intinde mâna mecanic şi rupe învelitorile. Numele lui. O nuvelă. Numele lui. Altă nuvelă. Teofil Steriu şi-a ţinut cuvântul. Dar ce ciudat! Toate acestea i se par foarte streine. S'au rupt de el. Au căzut vreascuri. Altădată socotea ceasul acesta cel mai hotărîtor în vieaţă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ceea ce-ar vrea el să vadă mai mult decât toate acum, e primăvara de afară.

Se ridică în coate şi se sgreapţănă de pat. A-proape să cadă. E atât de înalt, încât ameţeşte când se uită în jos. Picioarele (ale lui sunt picioarele a-cestea cu fluerul atât de subţire?), picioarele a-bia îl ţin, se frâng. Se târâie şi a asudat.. Dar a ajuns.

Cu pieptul căzut pe pervazul ferestrei, aspiră dureros toată primăvara de afară.

Cerul, sus, e numai o făşie, dar e atât de adânc! Se vede un nor mic ca o scoică de sidef, navigând pe cel mai albastru cer care a existat vreodată...

Zidul în faţă, e zgrunzuros şi urît. Jos se zăreşte lada de gunoaie, unde scormoneşte o pisică jigă-rită. Scormoneşte şi mornăie şi fuge cu un os de peşte.

Intoarce ochii dela priveliştea hâdă. Toată pri-măvara e numai în albastrul profund de cer şi în teiul cu frunzele rotate. Le poate ajunge cu mâna. Rupe una şi-o mestecă în dinţi. Frunza lasă în gură un gust cleios şi dulce acidulat. Acasă, la dânşii, se afla tot aşa un teiu. Mai viguros şi mai umbros. Teiul lor dela poartă. Din crengi retezate îşi făcea fluer. Coaja desfăcută lăsa tot aşa un cleiu dulceag şi acidulat. Aduna crenguţe multe şi se aşeza pe movila de sgură şi de fier vechiu, dela potcovăria din faţă, să fabrice fluere pentru toţi copiii din mahala. Se auziau ciocanele izbind în ni-covală: bang! bang! Venea miros de copită arsă. Dar primăvara, pajiştea de jur împrejur se întin-dea măruntă şi deasă şi verde ca o catifea moale sub paşi. Şi caişii întindeau peste zaplazuri florile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

albe şi roze, de-un alb şi de-un roz ireal. In lunca din marginea târgului mergeau să culeagă lăcrămioare. Erau primăveri cum n'au să mai fie niciodată. Aci e un zid vertical şi bubos, cu ferestrele înguste dela closet. Jos lada cu gunoi.

A ostenit. E atât de ameţitor aerul! Ca o băutură prea tare.

Se târîe înapoi, ţinându-se de perete. S'a urcat în pat şi a tras plapoma până la bărbie. Un lucru tot n'a lămurit. Nu unul — o sută! O sută de întrebări. Să o ia metodic: „Când s'a trântit în pat îmbrăcat..."

Gândul nu merge mai departe. Ion Ozun se scufundă din nou în lacul negru şi fără fund.

Acolo, din nou se apleacă deasupra lui, femeia cu faţa nevăzută să-i ciocăne fruntea cu deget de os. Femeia necunoscută care-a murit aci. Strigoaică. Se apleacă şi e gata să bată. Toc-toc! Iar începe? Orice, numai aceasta nu. Să nu mai înceapă aceasta!...

Cu o smuncitură din ultima drojdie a puterilor vrea s'o alunge. Deschide ochii şi glasul gata să strige i-a stătut în gâtlej.

Deasupra-i surâde o faţă rotundă, bălană şi fericită:

— Hristos a înviat! domnule Ozun.

Cu oglinda pe genunchi şi cu ligheanul alături, Ion Ozun îşi săpuneşte barba îndelung, aşa cum îl povăţuia unchiu-său, Tăsică, grefierul: „Măi băiete, să ştii dela mine. O barbă bine săpunită e pe jumătate bărbierită!"

O săpuneşte şi cu atenţie încordată, ca la o foar-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

te gravă şi decisivă operaţiune, începe să plimbe Gillettul de sus în jos. Îi tremură mâna şi oboseşte.

Maşina de cusut duruie în fundul antretului. Se aude şi studentul gângav, recitând paragrafe. Cineva întreabă cu glas răguşit, de domnul cel gras care sforăe. Ion Ozun s'a încorporat deplin în toată vieaţa din bursucăria lui Chir Panaioti. Îl supără sgomotele. Ştie din nou cine a sosit şi cine pleacă. Noaptea ascultă foşcătul gândacilor negri năvălind puzderie din găuri. Toată primăvara de afară îl chiamă şi el e încă prizonier în pat, condamnat să reconstitue după sunete vieaţa micului univers, trivial şi înnăbuşitor, din antretul îngust cu douăsprezece uşi şi cu doisprezece viermi omeneşti.

A terminat. Poate spune acum că are un chip mai suportabil.

Se ridică singur să-şi ducă ligheanul. La întoarcere se priveşte în oglinda şifonierului, care-l arată în cămaşa lungă, retezat dela genunchi. E încă deşirat ca o arătare. Işi cercetează mai deaproape ochii în găvanul orbitelor. E într'adevăr Lazăr, sculat din mormânt cu linţoliul în cap.

A fugit repede la pat şi s'a învelit cuminte, până la bărbie, fiindcă a auzit paşii de pâslă la uşă. Sonia Viişoreanu are să-l mustre din nou. Nu-i dă voie să facă o singură mişcare fără ştirea ei. Teribil tiran!

— Iar n'ai stat liniştit? se supără din uşă. Am să te leg de pat.

Şi înaintând:

— A! Inţeleg. Domnul a vrut să se facă frumos.

— Eram ca un fachir, se apără Ion Ozun. Şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mă plictisesc, mă plictisesc!... Gândeşte, domnişoară Sonia, că e primăvară afară şi că n'am o sută de ani.

— Mai bine ai lua doctoriile.

— Le-am luat, minţi cu seninătate Ion Ozun.

Sonia Viişoreanu veni neîncrezătoare să verifice sticla.

— Nu prea pare. Sunteţi oribili, toţi bolnavii! Abia aţi scăpat, şi nu ştiţi să fiţi recunoscători medicamentelor care v'au salvat... Spune drept: le-ai luat, ori nu?

— Am uitat, ca să-ţi spun drept, mărturisi Ion Ozun.

— Am ştiut eu. Domnul a uitat. Era preocupat să se facă frumos.

Sonia Viişoreanu turnă doctoria în lingură şi i-o dădu cu sila. Intre ea şi bolnav se stabilise o camaraderie bărbătească. Il executa cu neîndurare. Intâia oară găsise un bărbat să i-se supună. E drept că bărbatul era un înviat din morţi şi că ea îl asistase la acest miracol. Nici nu-şi amintea alături de el, că e femeie. Nici nu observa că Ion Ozun e bărbat şi că n'are o sută de ani. De aceea intra şi ieşea în capotul prins neglijent pe trup, se pieptăna în faţa lui şi îl ruga să-i încheie nasturii corsajului la spate, când se gătea să plece în oraş.

— De-acum încep să prind vieaţă, spuse Ion Ozun. Am înţeles aceasta de adineaori, de când mi-a venit poftă de o ţigară. Când îmi dai voie să fumez?

— Asta e acum! Nici să nu te aud, se supără Sonia Viişoreanu. Să-mi stai cuminte şi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bine. Am să găsesc eu prin buzunările hainelor vreo ţigară uitată.

— Că nu te-oi buzunări eu înainte!

— La ce stăpân am intrat! se văetă Ion Ozun.

Sonia Viişoreanu nu ţinu socoteală de aceste căinări de convalescent. Se aşeză pe marginea patului şi istorisi ce-o rodea pe ea, de astăzi dimineaţă.

— Uitam să-ţi spun. Prietenul dumitale, domnul Bică, a ajuns la Timişoara. Am primit o ilustrată dela el... Dublează rolul lui Tony Bulandra. Ştiu că ăsta n'o să moară de modestie!

— Are talent, se dădu cu părerea Ion Ozun, retrăgându-se lângă perete, să-i facă loc. Are talent şi are încredere în el. Incredere — adică tocmai ceea ce-ţi lipseşte dumitale, domnişoară.

— Uşor să vorbeşti. Pentru un bărbat, în teatru e destul să ai talent şi să munceşti... Pentru noi e mai greu... Nici nu-ţi imaginezi dumneata, la câte murdării trebue să închizi ochii ca să capeţi un rol. Şi după ce l-ai căpătat, abia atunci începe...

Vorbind, Sonia Viişoreanu gesticula şi gesticulând lăsa să se desfacă laturile capotului. Dedesubt, trupul apărea alb şi gras, cu pielea catifelată şi cu falduri de odaliscă, la pântec. Sânii erau prea mari, dar tineri şi pietros ridicaţi în lături. Subsuori se ivea la fiecare mişcare, părul mătăsos şi negru. Ion Ozun nu-şi putea desprinde ochii. El fusese sigur până atunci că o femeie cu părul blond, trebue să aibă neapărat şi subsuorile bălane.

— Eu am pierdut un rol, acum doi ani... continuă să povestească Sonia Viişoreanu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ion Ozun simţea căldura trupului gras, transmiţându-se prin plapoma subţire. Toată fiinţa era concentrată în privire, urmând jocul rotund al liniilor la fiecare mişcare, scormonind ascunzişuri invizibile pe linia dintre sâni, în jos, unde capotul de mătase neagră era strâns între picioare.

Şi deodată, pe neaşteptate, când Sonia Viişorean povestea mai cu foc, o cuprinse cu o mână de după ceafă şi cu cealaltă strivindu-i sânul, începu să o sărute pe gură, muşcându-i lacom buzele până la sânge.

Femeia se smulse şi în luptă rămase pe jumătate goală.

— Ce-ţi veni? gâfâi, ştergându-şi apăsat gura. Şi dumneata?... Ce murdărie!

De surprindere şi de indignare nu-şi găsea cuvintele.

— E nemaipomenit!... Toţi sunteţi nişte brute. Da, brute... Brută! Şi eu care de trei săptămâni... Cum am să mai dau ochii cu dumneata?...

In mijlocul camerei îşi aduna în jurul corpului capotul sfâşiat, tremurând de mânie şi înghiţindu-şi lacrimile.

— De ce-ai îndrăznit aceasta? întinse braţele şi iar le retrase, amintindu-şi şi strângând mătasea neagră pe sâni... Erai singurul bărbat care n'o făcuse aceasta...

Ion Ozun, palid, încercă să surâdă nepăsător.

— De ce atâta teatru? îngăimă. Ai spus singură că nu ţi se întâmplă întâia dată. Nu-s eu doar cel dintâiu,...

Spunând, se silea să o găsească ridicolă în această explozie, ca să-şi păstreze pentru mai târ-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

ziu o scuză. Dar înaintea lui nu se afla decât o femeie ofensată şi umilită, fără nimic grotesc în cărnurile grase şi în toată furia desordonată, fiindcă revolta o transfigura.

Când uşa se trânti, rămase cu faţa în sus, cu privirea înfiptă în tavan.

De ce făcuse aceasta? Ce duh rău şi nebunesc l-a împins?

Işi acoperi faţa şi ochii.

Rămase nemişcat aşa, poate un ceas, poate două. Ridică mâinile de pe ochi, târziu, când uşa se isbi de perete.

In uşă, Costea Lipan.

Svârli pălăria.

— Uff! De când te caut!... Am scăpat. M'am certat cu toţi ai mei. Am plecat! Sunt liber! Liber!

Intimidat de neclintirea rece a lui Ion Ozun, vorbi deodată cu glas mai domol şi cu toată bucuroasă pornire împotmolită:

— Te rog să mă ierţi... N'aveam cui să spun. Simţeam nevoie să strig cuiva. Te-am căutat la ziar. Am aflat că ai fost bolnav. Ţi-am descoperit adresa. Am dat fuga...

Pe obrazul lui Ion Ozun nu se mişcă niciun muşchiu. El era cu gândul la întrebările lui: De ce-a făcut aceasta? Ce nebunie l-a prins?...

Celălalt, continuă cu însufleţirea definitiv stinsă, ca o poveste care acum nu-l mai interesa:

— Inchipuieşte-ţi! M'am certat cu toţi ai mei... Am plecat de acasă. Am sfârşit cu dânşii... Dar mai bine spune-mi cum te-ai îmbolnăvit? De ce nu mi-ai scris?... Eu mă consideram îndestul de prietin ca să merit aceasta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PARTEA TREIA

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I

CHEIA VISURILOR.

Se aflau adunaţi în fosta grădină, foştii copii.

Era un restaurant cu muzică şi cabaret, zidit în locul pavilionului vechiu şi romantic, în locul aleelor cu trandafiri. Un restaurant foarte modern.

Întâmplarea îi adunase la supeu, după teatru, fără să ştie unul de altul, printr'o misterioasă convocare telepatică.

Povestiseră amintiri şi deveniseră trişti.

— Îţi aminteşti Mumu, când ne-am ascuns în pavilion fiindcă te chema preparatorul la lecţie? În pavilion se aflau afe de păianjen şi ţie îţi era frică. Eu învăţam să fumez, iar tu Mumu, mi-ai cerut să tragi un fum. Ţi-am dat. Ai lăcrimat. Ţi-a venit să tuşeşti. Pe urmă, am intrat în casă pe uşa din dos şi am dat fuga să ne clătim cu Odol, ca să nu mirosim.

Bărbatul actual al lui Mumu, se uită nemulţumit la streinul care-i spunea nevestei pe nume şi-i amintea întâmplări dela care a lipsit.

Mumü rămase o clipă surâzând melancolic nevăzutului.

Apoi vorbi:

— Cred că pavilionul era în locul unde e masa cea cu domnul în smoking şi cu două doamne ozigenate.

— Iar pe aci, era alcea cea mare cu trandafiri, spuse al treilea fost copil, potrivindu-şi ochelarii şi ştergând aburul dupe fercastră să privească afară. Acum e o stradă pavată cu granit şi e linie de tramvai, staţie de automobile şi chioşc de ziare. Parcă n'a fost niciodată aci grădina bunicului... nici jocurile noastre.

Toţi tăcură şi visară. Numai bărbatul lui Mumü nu înţelegea de ce erau trişti, fiindcă vorbiseră despre timpuri şi locuri cari nu mai sunt.

Toţi tăceau şi căutau să se revadă cu genunchi goi, cu pantaloni scurţi, cu părul azudat după jocuri nebune, aşa cum au fost. Erau cu început de chelie, cu început de miopie, cu început de burtă. Acum dânşii aveau copii. Şi nu ştiau de ce nu simt nicio bucuric că s'au văzut adunaţi, aşa cum de atâta vreme se căutau.

— E curios... începu cel cu ochelari, care fusese întotdeauna cănilanul briganzilor în jocurile de atunci.

— Ce e curios? întrerupse bărbatul lui Mumü. Nimic pe lume nu este curios.

O femeie roşie dansa pe estradă. Toţi se uitară şi n'au mai vorbit.

Mama şi fata nu-şi mai găsiră nimic de spus. Dură tăcere jenată ca între două streine care s'au cunoscut la o vizită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ana Mereuţă avea o rochie verde-jad: un model dela Paris. Elena Lipan o haină de casă, săracă şi neagră.

— Ar trebui schimbată mobila aceasta de salon. Miroase a mucegau şi a provincie, spune Ana ridicând degetele înmănuşate spre pereţi şi unghere.

Elena Lipan se uită urmărind mâna, la oglinda cu apa înceţoşată, la scaunele cu pluşul uzat, la tablourile palide de familie cu figuri ţapene şi costume demodate.

— Ştiu, Annie... Dar se pare că ai uitat cât de limitat ne este bugetul. Sabina s'a făcut mare. Ii trebue şi ei o rochie pe lângă uniformă. Nellu de când e student, mai are şi el nevoie de bani de buzunar. Acum ne-a mai urcat şi chiria. Mă mir că tu le-ai uitat acestea aşa de curând.

Ana îşi pipăi colierul dela gât şi privi în vid.

Socoti mustrarea drept o aluzie la buna lor stare şi la indiferenţa cu care se desinteresează de tot ce-a lăsat în urmă, acasă. Şi aceasta o împietri, în egoismul ei de trei ani netulburat. De când se măritase şi de când moştenise toată aevrea. Tantii Matilda, se ferea instinctiv de lipsurile şi lamentările în care crescuse. Venea cât mai rar, în fugă; băănuia sub fiecare cuvânt o intenţie de a aduce discuţia pe un teren primejdios. Când intrase în stăpânirea moştenirii, lăsase vag să se înţeleagă că va face o parte pentru Sabina şi pentru fraţi. Pe urmă descoperise că venitul ei şi leafa lui Guţă Mereuţă, devenit sub autoritatea ei Georges Mereutza, abia îi ajungeau. Se achitase deocamdată, alegând din bijuteriile Tantei Matilda, multe şi multe mai de preţ decât se aşteptau, câteva inele şi brăţări

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

subţiri şi neînsemnate, pe care le dărui Sabinei. Iar când Georges, în primele luni, căutase o mai strânsă apropiere cu familia ei, se împotrivise energic: „Tu n'ai să te amesteci. Ei au vieaţa lor, noi a noastră. Sau vrei să ne-aducem stăpâni în casă?" Lucrurile au rămas aci. Guţă Mereuţă era ginerele lui Constantin Lipan, mai mult la Palatul de Justiţie, decât în raporturile de fiecare zi.

— Am nişte rochii pentru Sabina, îşi aminti. Le-am purtat foarte puţin. Prefăcute, cred că au să-i vină foarte bine.

— In orice caz, mi le trimiţi mie, spuse Elena Lipan. N'aş dori să se considere cine ştie cum, umilită... Va fi nevoie de puţină diplomaţie ca să le accepte...

— Aceasta aş mai vrea să o văd! se indignă Ana. Eu îmi prefăceam de trei ori o pălărie... De altfel n'ar fi de mirare. Se cunoaşte aci influenţa nenorocitului de Costea.

— De ce-i spui nenorocit? îi luă apărarea oftând, Elena Lipan. Costea de trei ani n'a cerut nimănui, nimic. Işi vede de învăţătura lui. A crezut că e mai bine să facă aşa cum a făcut. Ne doare pe toţi că a plecat din casă, mai ales în condiţiile în care a plecat... Dar nu pricinueşte nimănui, nici un rău... Cel mult răul şi-l face lui...

— Crezi, Maman? întrebă ironic, Ana.

— Cum să nu cred? îl apără mai departe, Elena Lipan. De el sunt sigură, ca de mine. Ştii ceva? Ai aflat tu ceva?

Ana se răsuci pe scaun şi tăcu un timp privind în palma mănuşilor. Pe urmă se hotărî şi vorbi.

— Văd că trebuie să o spun şi aceasta, Maman.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromania.ro/mdrr1901-1932

Dar e mai bine să fii prevenită. Află că domnu Costea al matale, e pus sub supravegherea Siguranţei generale. Mi-a spus Georges... S'a luat cu nişte derbedei, cu nişte bolşevici, nici eu nu mai ştiu cu ce fel de oameni suspecţi. Umblă cu ei, se duce la întruniri secrete... Mâine, ne trezim că face cine ştie ce ispravă. Georges e foarte afectat. Siguranţa îl menajează deocamdată, fiindcă ştie că e fiu şi cumnat de magistrat. Dar cât are să meargă aceasta? Crezi că e convenabil pentru cariera lui Papa sau a lui Georges, o asemenea situaţie? Eu drept să spun, nici nu-mi pot închipui ce inimă are, ca să nu se gândească la toţi... La urmările pentru ceilalţi, dacă el e un besmetic şi n'are nimic de pierdut. Ar trebui să-l chemi mata odată şi să-l aduci la realitate.

— Dar cum? Dar de unde, dragă Annie? întrebă Elena Lipan cu glasul înnecat de aceste ştiri neaşteptate. De unde să-l chem, când nici nu ştiu unde şade? De trei ani, n'a dat un semn de viaţă. Const nici nu vrea să audă de numele lui. De unde să-l chem? Şi dacă îl chem, ce l-ar putea face să vină?

— Adresa lui e uşor de aflat... A devenit în felul lui un personagiu cunoscut. Cel puţin pentru Siguranţa generală. Un simplu telefon din partea lui Papa, şi-i afli nu numai adresa, dar şi ce-a făcut cu deamănuntul, eri, şi alaltăeri şi toată săptămâna trecută.

— Ce zile am ajuns să trăesc! începu să plângă în batistă Elena Lipan. Copilul acesta are să ne bage în mormânt... Eu nu l-am înţeles niciodată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nici nu era ceva de înţeles, Maman. Nici el nu ştie ce vrea. A crescut ca un duşman în mijlocul nostru... Cât timp nebuniile lui erau inofensive, mai mergeau. Il priveau numai pe el. Dar acum, când începe să ne compromită, a ajuns o situaţie intolerabilă. Ar trebui să luaţi măsuri. Sau mata să-l chemi şi să-i vorbeşti omeneşte. Sau Papa să-l cheme şi să-i interzică pur şi simplu... Poate Papa nici nu ştie. Cei dela Siguranţă l-au menajat. Dar l-au avertizat pe Georges. Dacă durează, îşi declină orice răspundere. Eu în locul lui Papa...

Elena Lipan duse degetele la buze, făcându-i semn să tacă, fiindcă se auziră paşi în antret.

— Te rog Annie, să rămână pentru moment, acestea numai între noi. Am să mă gândesc şi să vedem ce e de făcut... Aceştia sunt paşii Sabinei. Nu cred că e bine să afle.

Sabina intră şi nu arătă vreo suprindere plăcută dând ochi cu Ana.

— Bonsoar, Annie.

— Bonsoar, Sabina.

Se sărutară cu răceală. Sabina era înaltă, puţin poate prea subţire, dar sveltă şi proaspătă în sweterul alb de lână. Se întorcea dela patinaj, iar obrazul îi dogorea încă de gerul înţepător. Era singura ei plăcere, simplă şi necostisitoare.

Se aşeză într'un jâlţ cu pluşul decolorat şi începu să răsfoiască un album vechiu şi de o mie de ori răsfoit. Avea acum ochii mai arzători, dar genele lungi îi îndulceau privirea.

— Te-ai întors cu Nellu? întrebă Elena Lipan, întorcând capul să-şi ascundă pleoapele roşii de plâns.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://transilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu, maman... Nellu a rămas cu Nicki şi cu Viorica Hagi Iordan. Au să-l aducă cu automobilul. Putea el să renunţe, mai ales acum, când a început să înveţe a conduce?

— E nostimă de tot Viorica Hagi Iordan, spuse Ana. Am cunoscut-o la Eleftereşti... Mi-a vorbit foarte bine despre tine. Nu seamănă de loc cu Hagi-Iordan. N'ai crede că e fata unui om atât de grosier. Are ceva fin şi câte odată straniu, ostenit, în privire. Sunteţi prietine?

— Relativ! răspunse sec Sabina, fără să ridice ochii de pe album, fiindcă nu-i plăcea să dea seamă despre prietinile ei nimănui şi mai ales Anei.

— Iar Papa ce spune? Cum admite aceasta? întrebă curioasă Ana, plecându-se avidă să afle şi privind pe rând, când la Sabina, când la Elena Lipan. La început am fost şi eu stingherită, când am făcut cunoştinţă. Are o situaţie destul de delicată. Papa l-a cercetat pe Hagi-Iordan, l-a chemat la Parchet, a început urmărirea... A fost un mare scandal judiciar. M'am simţit jenată...

— Bine, dar aceasta e o poveste veche acum! interveni Elena Lipan. Chestiunea s'a încheiat, Hagi-Iordan ştie că n'a fost vorba de ceva împotriva lui direct. Const şi-a făcut datoria şi nimic mai mult.

— In orice caz, Iordan Hagi-Iordan nu e un om care să uite. E unul din cei mai primejdioşi indivizi, stărui Ana. Mai ales acum, când partidul lor vine din nou la putere şi când Gică Elefterescu va lupta să fie din nou la Justiţie. Are să încerce să deschidă iarăşi afacerea sub altă formă. Şi cum e sigur că Papa are să capete din nou delegaţie de Procuror General, e tot aşa de sigur că are să ia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

castanele din foc cu mâna lui, pentru Gică Elefterescu.

Elena Lipan privea cu uimire şi cu admiraţie la fiica ei, atât de repede şi de precis iniţiată în toate tainele vieţii bucureştene, politice şi juridice, din care niciodată ea nu pricepuse nimic. Ana vorbea cu autoritate şi cu oarecare dispreţ, cum s'ar adresa cuiva incapabil să-i urmărească toate subtilităţile argumentărilor.

Intr'adevăr, câteva zile după episodul memorabil din casa lui Gică Elefterescu, guvernul căzuse. Noul ministru retrăsese delegaţia lui Constantin Lipan. Afacerea fusese părăsită. Dar în trei ani de opoziţie, jocul lui Gică Elefterescu se lămurise şi dăduse roade. Işi întărise situaţia în partid. Se ştia că el va prelua şefia, fiindcă înlăturase toate ambiţiile periculoase şi câştigase o mare popularitate în massele alegătorilor, unde era socotit ca un viteaz apărător al dreptăţii. Nu cutezase oare să urmărească frauda şi vinovaţii, chiar în propriul lui partid? Acum se vorbea de o nouă venire la guvern. Constantin Lipan era indicat să reia opera de purificare. Gazetele începuseră să-i pomenească numele, întotdeauna asociat la numele viitorului ministru al Justiţiei.

— Aşa stau lucrurile, sfârşi Ana. Papa va obţine din nou delegaţia. Dar nimeni nu-l invidiază. Are să se afle în una din cele mai critice situaţii. Cum spunea Georges, chiar ieri, că se vorbea printre avocaţi. Gică Elefterescu face o eroare fundamentală. Nu-l cunoaşte încă bine pe Papa. Crede că are să-l poată utiliza şi atâta tot. Iar Papa cum e omul datoriei, n'are să se oprească, atunci când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistafundatiilor.ro/mdrr1901-1932

va spune ministrul: ajunge! Are să meargă până la capăt, cu orice risc... De aceia mă mir că admite ca Nellu să fie prietin cu băiatul lui Hagi-Iordan şi tu, Sabina, cu Viorica Hagi-Iordan. Papa are să se mai întâlnească odată cu el şi atunci nu-i mai scapă Hagi-Iordan din mână. O ştie toată lumea şi mai bine ca toată lumea o ştie chiar Hagi-Iordan.

— Eu nu pricep nimic din toate acestea, declară Elena Lipan. Copiii sunt prietini. Cine-i poate împiedica? Mie mi se pare foarte gentili şi bine crescuţi. Sabina e invitată des la Viorica Hagi-Iordan. Nicki vine la Nellu, Nellu se ducela el. E adevărat, că despre acestea toate Const nu e în curent. Dar ce-ar avea de obiectat?

— Ştiu eu? strânse din umeri Ana. Am spus o vorbă. Papa e atât de curios în excesul lui de scrupule! In privinţa aceasta Georges e mult mai raţional. Trăeşte mai pe pământ.

Incheind, Ana îşi îmbumbie mănuşile şi se pregăti de plecare.

— De ce nu mai stai, Annie? întrebă Elena Lipan. Poate soseşte şi Const. Nu te-a văzut de o lună.

— Imposibil, Maman. In astăseară mergem la teatru. E premieră. „Cheia Visurilor" — un poem dramatic de Leon Mătăsaru. Se spune că e o piesă foarte bună. Are să fie tot Bucureştiul.

Elena Lipan se gândi să întrebe de ce nu o iau cu dânşii şi pe Sabina. Aşteptase întotdeauna ca invitaţia aceasta să vină dela Ana. Dar Ana părea că a uitat cu desăvârşire lunile îndelungi, când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o asemenea seară i se părea un rar şi emoţionant eveniment.

— La revedere, Maman. La revedere, Sabina.

Sărutul fu indiferent, ca între străini.

In antret, Ana îşi îmbrăcă blana. O blană de vizon, pe care Elena Lipan o evaluă îndată la vreo două mii de perechi de ghete a 24 lei perechea.

Uşa se trânti, închisă între două lumi între care nu mai există de mult nici o comunicare.

Rămasă numai cu Sabina, Elena Lipan vru să spună ceva. Făcu numai un gest de resemnare cu mâna ei uzată de grosolanele îndeletniciri ale gospodăriei.

Sabina îi ghici poate gândul nerostit. O văzu mai împuţinată la trup, mai îmbătrânită şi mai tristă decât întotdeauna. Fără să ştie de ce, fugi în camera ei, care-a fost camera Anei şi fără pricină, începu să plângă.

Odaia îşi schimbase stăpâna, dar pereţii apăsau tot atât de strâmţi şi înnăbuşitori, ca zidul cel negru din poveste, ridicat până la cer.

Guţă Mereuţă aştepta pe taburet, cu mânuşile pe genunchi. Scotea din buzunarul vestei ceasul şi îl punea îndărăt la fiecare cinci minute, cu o elocventă mustrare mută.

— Lasă frate ceasul, că acuşi nu mai merg. Renunţ! Rămâi tu cu ziarele tale şi am terminat! îşi pierdu Ana răbdarea, gesticulând în faţa oglinzii cu periuţa neagră de rimel în mână.

— Dar n'am spus nimic, Annie! se apără Guţă Mereuţă. Mă uit la ceas şi atâta tot. Orice cetăţean din România Mare e liber să se uite la ceas.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mai faci şi hazuri acum? Ca să faci hazuri, trebuie să te prindă.

Guţă Mereuţă nu mai crezu oportun să întrebe de ce el e singurul cetăţean din România, căruia îi este interzis să se uite la ceas şi să facă spirite. Tăcu resemnat. Ştia altfel ce urmează şi cum se sfârşeşte discuţia.

Ana muia periuţa în cutia cu tuş, năclăia genele arcuindu-le în sus, se trăgea îndărăt şi revenea să mai adaoge un strat. Când genele deveniră groase ca părul de perie şi tari ca firele de sârmă, îşi zâmbi satisfăcută.

Acum era în toată puterea cuvântului „frumoasa doamnă Georges Mercutza" cum nu omitea niciodată să o pomenească rubrica mondenă a ziarelor din Capitală...

Işi schimbă colierul în aceiaşi culoare cu rochia. Sună şi ceru capa de zibelină: „Înţelegi? Cea de zibelină, nu cea neagră, de catifea".

— Ei, cât am întârziat? întrebă triumfătoare.

Guţă Mereuţă, obţinând libertatea să se uite la ceas, profită de autorizaţie cu o grabă perfidă, dar constată consternat că n'au întârziat de fel. Dimpotrivă. Vor mai avea de aşteptat.

— Ca să vezi şi tu cum eşti! îl iertă generoasă Annie. Mai bine apropie-te să-ţi înnod funda. Parcă n'ai mai purtat smocking, de umbli atât de ţeapăn.

Guţă Mereuţă se apropie docil, şi ridicând capul pe ceafă, îşi lăsă înnodată altfel cravata.

Ana, vrând-nevrând, îl privea aşa până în fundul nărilor cu o luxuriantă vegetaţie păroasă. „Măcar de-ar avea altfel de nas!" — gândi cu repulsie. Guţă Mereuţă, care se obicinuise din fra-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

gedă juneţe cu nasul lui, crescut odată cu el, nu bănui nimic din reflecţiile Anei. Se admiră foarte voios în oglindă cu funda renovată şi se găsi acceptabil, ca soţ al frumoasei doamne Georges Mereutza. Recunoscător, o sărută pe gât.

— Ce-s apucăturile astea de rândaş care prinde servitoarea prin colţuri? se indignă Ana. Mi-ai şters pudra cu buzele tale, ca ventuzele.

Guţă Mereuţă, din nou nu găsi nimerit să protesteze. Povestea lor dura aşa din primele luni. Ana nu lăsa să străbată faţă de nimeni din afară, nimic din tainele căsniciei lor. Părea o soţie foarte fericită de asemenea soţ, cita cuvinte şi păreri dezale lui Georges, adeseori chiar cuvinte de duh inventate şi date pe socoteala lui. E pentru toată lumea un menaj fericit. Dar acasă, din douăsprezece în douăsprezece ceasuri, isbucnea iritarea pe omul stângaciu, nesărat şi cu nas de proboscidian. Guţă Mereuţă se descoperea mai îndrăgostit de nevastă, pe măsură ce Ana îl maltrata mai crunt. Iar aceasta se adăoga încă la înverşunarea femeii.

— Ai biletul la tine? întrebă, gata de plecare.

— N'am nici un bilet. E la Scarlat...

— Dar ştii măcar numărul lojei?

— Nu ştiu nici un număr, dragă.

Ana se întoarse din uşă şi îl fulgeră cu privirea:

— Se vede că eşti idiot complect. Cum o să mergem atunci? Să începem a horhăi prin teatru, căutând loja?

— Dar, dragă Annie, ce sunt eu de vină? Scarlat Bosie ne-a invitat. El are biletul. A spus că ne aşteaptă la intrare. Ce puteam să-i fac?

— Să stea omul în frig?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Lasă-l că e destul de bine îmbrăcat şi nu răceşte el. Chiar mă mir, om fără nici o profesie, fără nici un venit şi fără nici o meserie, de unde-i dă mâna să poarte blană de o sută de mii de lei şi să piardă în fiecare seară, la Club, sume destul de respectabile...

— De multe te mai miri tu! Mai bine te-ai mira de cât poţi fi de meschin! Te invită omul la Teatru, te aşteaptă în frig laolaltă cu toţi gură cască din cei care nu-şi pot cumpăra bilet, şi tu bârfeşti pe socoteala lui, ca mahalagioaicele... De asta mai bine te-ai mira! Acum dă ordin să stingă luminile în urma noastră.

Guţă Mereuţă porunci slujnicei cu şorţ de dantelă să stingă luminile şi păşi în urma Anei, de-a lungul camerelor vaste, cu mobilă cubistă şi covoare moi. Nici odată nu visase asemenea apartament, asemenea mobile şi asemenea slujnică. Nici nu se închipuise păşind în urma unei femei frumoase, cu toaletele descrise amănunţit la rubrica *„Tout Bucarest"*. Totul întrecuse dorinţele lui simple şi mediocre. Dar în loc să se simtă fericit, trăia cu nelinişte o existenţă înfricoşată şi teribilă, sub o necunoscută ameninţare. Târît de Ana la spectacole şi baluri, la curse şi la recepţii, la supeuri şi la reprezentaţii de binefacere, tânjea după timpul când burlac, îmbrăcat într'un surtuc vechiu peste cămaşa de noapte oltenească, citea seara „Universul", în papuci, la gura sobei, în camera lui cu luna din Cadrilater. Viaţa îi părea atunci solidă, ferită de surprize. Acum, bănuitor, se trezea în fiecare dimineaţă cu o tresărire din somn, ca osândiţii la ghilotină în zorii execuţiei. De unde venea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acest presentiment nu-şi putea explica. Ştia însă că mâine ori mai târziu, ceva înfricoşat şi irevocabil, avea să curme această existenţă pe care n'o meritase şi nu era pe măsura lui.

— Ci aşează-te odată! Strângeţi picioarele! se răsti Ana în automobil.

Işi strânse picioarele şi aprinse o ţigare.

Ana tuşi.

— Acum ţi-ai găsit să mă afumi?

Guţă Mereuţă strivi ţigarea în scrumiera limuzinei şi tăcu. Tăcu şi Ana, privind ţintă înainte, ştiindu-se privită în interiorul maşinei de toţi trecătorii de pe Calea Victoriei.

Era ceasul când Bucureştii, după ce şi-au închis ghişeurile băncilor, uşile magazinelor şi cele zece mii de birouri, suspendându-şi pentru douăsprezece ore rumoara afacerilor, aleargă la desfăt. Automobilele se încrucişau purtând perechile spre teatre, cinematografe, restaurante, cluburi şi cabarete. Trecătorii aveau alte vestminte şi arătau alte feţe. Cei care agonisiseră ziua cu chipurile crispate într'o încordare de pândă, mergeau acum noaptea, să-şi risipească agoniseala cu o destindere bolnavă şi nerăbdătoare în ochi, alungaţi din urmă de ceasurile prea scurte şi de panica suspendată a deşteptării de mâine. „La 11 la Minister... Delegaţia moratorilor... Scadenţa dela Blanck... Interpelarea lui Duca... Rata la mobile... Dacă Goldstein nu-mi oferă decât opt sute de mii, rup tratativele... Ar fi o catastrofă să mai piardă Creditul Minier treizeci de puncte... O singură soluţie: să-mi primească banca dela Brăila, porumbul în gaj... Comanda dela Răz-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

boiu ar rezolva totul... Adina mai cere, tot cere, de unde să-i dau?... La fiecare metru cub 47 lei comision, aceasta ar face la 2000 metri o sumă frumuşică. Blanck! Banca Comerţului! Reşiţa! Finanţe! Fisc! Sechestru! Contract! Filodormă! Cifre, cifre, cifre!"... Inceputul gândurilor şi întrebărilor tresare în fiecare creer, drojdie încă neştearsă a sbaterii de azi şi subconştientă organizare a atacurilor pentru războiul încleştat de mâine; dar gândul şi întrebarea sunt îndată alungate, amânate, înnecate în însetarea de a sorbi numai plăcerea nesăţioasă a clipei. Toţi grăbesc, toţi râd, toţi au preţul fericirii din această noapte, împăturit în buzunar, la piept, peste finul tic-tac al inimilor.

Incruntările sprincenelor sunt pe mâine şi pe mâine din nou, goana neogoită.

Paşii scârţâie plăcut în zăpadă. Roţile automobilelor derapează la virajii. Vitrinile revarsă lumina lor cretoasă. Firme incandescente, roşii, galbene, verzi, albastre, se sting, se aprind, clipesc, sar rapid dela o literă la alta: *Ciorapi Monica, Şampania Mum. Şoşoni Tretorn. Fi frumoasă prin săpunul Elida!* Deasupra e un cer de catran, la care nimeni nu înalţă ochii.

E ceasul când în toată ţara, satele au adormit în misterioasa lor neagră tăcere. Când dincolo de Chitila, pe mii şi mii de chilometri, numai vântul mai cutreeră besna în mutele pustietăţi.

Aci oraşul a schimbat o viaţă pe altă viaţă. Automobilele se înşiră acostând la bordura trotuarului, în faţa restaurantelor şi a cabaretelor cu orchestră în smocking şi frac. Grigoraş cântă plecat pe vioară *A media Luz*. Corul rusesc. Orchestra

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

vieneză. Johnson-Jazz. Dintr'o sută de sute de cârciumi la periferie, isbucnesc prin uşile deschise suspine scârţâite de lăutari şi explozia pianelor mecanice. Pe străzi cu becurile în agonie, au apărut femei cu obrazul tragic văpsit, prelingându-se pe lângă ziduri ca fricoase şi întristătoare bestii ale nopţii.

Pe calea Victoriei e o revărsare fără istov, din toate ungherele Capitalei, din toate cotloanele ţării. Amestec de glasuri şi de limbi, de pofte şi de nerăbdări. Deputatul din Bălţi şi fabricantul din Timişoara, cântăreaţa din Cernăuţi şi inginerul din Cluj, exportatorul dela Brăila şi arendaşul din Craiova, falitul din Iaşi şi moştenitorul din Vlaşca, toţi se strigă, râd, cântă, se întrec, se îndeamnă, aruncă privirea la ceasul dela Fundaţie şi dela Palat să vadă cât au întârziat, se înterpelează în toate graiurile şi dialectele României pestriţe şi toţi dispar, magnetic absorbiţi de uşile luminoase unde se vinde plăcerea de-o noapte, uitarea de-o noapte, uscatul triumf al vanităţii de-o noapte sau scrâşnetul voluptăţii de o noapte.

Ana savura parcursul acesta, înfăşurată în mantaua de zibelină, privită de ochi poftitori şi invidioşi prin geamurile de cristal, ca un fragil şi inaccesibil exemplar al umanităţii, aşa cum se văzuse în ambiţioasele ei reverii de pension.

Răspundea la saluturi cu o înclinare patriciană din cap. Observă cu iritare că nici acum Guţă Mereuţă, n'a învăţat cum să-şi scoată pălăria. Inalţă mâna pieziş şi surprins, smulge pălăria stângaciu, parcă mereu s'ar teme să nu i-o fure vântul.

Scarlat Bosie nu se afla la uşa teatrului. Il cău-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromania.ro/mdrr1901-1932

tară în mulțimea gălăgioasă și ghiontită, înălțând gâturile să privească peste capete. Ana se descărcă șuerând printre dinți crude aluzii la lipsa de creștere și la originile obscure ale lui Guță Mereuță.

— Iată-l! se bucură Guță.

— Mă iertați, doamnă? Mă ierți, Georges?... M'a târît într'un colț, să mă tapeze, un amic de club. Abia am scăpat. Cretinul se simțea dator să-mi mulțumească, lungind explicațiile și asigurările de recunoștință...

Când Scarlat Bosie se înclină să sărute mâna, Ana primi în nări parfumul fin al părului, lipit carapace neagră de lac chinezesc. Toată iritarea îi dispăru. Obrazul se lumină.

— Pe noi să ne ierți, domnule Bosie. Noi am întârziat. Cu Georges, aceasta se întâmplă întotdeauna.

— Tot eu sunt de vină, Annie? încercă să protesteze Guță Mereuță.

Ana îl reduse la tăcere cu o singură privire. Privirea rezervată numai pentru el, între patru ochi.

Spintecară cu greu drum în mulțimea compactă.

Ana înaintă în lojă, cum fac toate femeile când se oferă admirației publice. Silindu-se să pară preocupată cu totul de altceva decât de ființa ei, ca eroii pășind în zona de foc. Clipi mărunt, lăsându-și desprinsă de pe umerii goi mantaua de blană și se așeză verificând cu o miopie distinsă, nimicurile minuscule din poșetă. Știa că o sută de ochi și binocluri au întâmpinat-o din loji și din standuri, și că o sută de întrebări și răspunsuri, i-au comentat culoarea rochiei, ondulațiile părului, colierul și floarea de catifea. Murmurul șoaptelor de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sus şi de jos, acea incontinuă vibraţie surdă a sălilor pline, îi sună în urechi ca o muzică ameţitoare şi exaltată, după primele cupe de şampanie.

Numai după aceia ridică privirea şi cuprinse ghirlanda toaletelor şi decolteurilor expuse în vitrinele lojilor de catifea roşie şi de aur; potrivi binoclul cu mâner de sidef şi începu să examineze sala amănunţit. Recunoscu prietine, răspunse la saluturi. Intoarse profilul spre Scarlat Bosie şi declară:

— Ai avut dreptate... E o sală splendidă, cum n'am văzut încă la o premieră bucureşteană.

— Explicabil, doamnă, încuviinţă Scarlat Bosie, rezemându-şi mâna pe balustrada de pluş şi lăsând lanţul subţire de platină să se balanseze în gol. Explicabil fiindcă e o premieră de trei ani anunţată şi amânată. Leon Mătăsaru n'a mai scris nimic de zece ani. Critica îl consideră un om sfârşit. Piesa aceasta îi va decide soarta. Unii spun că e o lucrare genială. Alţii că e o operă ratată. In orice caz e un spectacol senzaţional şi plin de surprize, indiferent dacă va fi un apogeu glorios ori o cădere catastrofală.

— Spectacolul e deocamdată mai mult în sală, vorbi dela spatele lor, Guţă Mereuţă, pe care tonul atot ştiutor şi plin de sine al lui Scarlat Bosie îl agasa întotdeauna.

Scarlat Boise îşi potrivi monoclul şi privi în jos, la şirul lucioselor chelii de fildeş, din parter.

— Ai dreptate, Georges! aprobă împăciuitor. Câinii îl sfâşie de pe acum, pe bietul poet. Văd critica înveselindu-se anticipat, ca în ajunul marilor masacre.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi ce e, mă rog, în definitiv, această „Cheia Visurilor?" întrebă Ana.

— Ştiu eu? Un basm. Poate ceva istoric. Poate o legendă... Mărturisesc doamnă, că în literatura românească informaţiile mele sunt foarte vagi.

Guţă Mereuţă ştia ceva mai mult, dar mai ştia că părerile lui n'au nici o importanţă pentru Ana. De aceia tăcu, desfăcând programul şi citind cu deamănuntul rezumatul piesei şi distribuţia, ca un dosar înaintea şedinţei .

— Văd şi pe principele Anton Muşat, descoperi Ana. Pare cu totul descompus. E o adevărată mumie. Unde a dispărut doi ani?

— E o poveste întreagă, doamnă. Acum doi ani s'a certat cu Barbu, vărusău. A vândut tot ceimai rămăsese: suveniruri de familie, arme, mobile de preţ, tablouri, covoare. A plecat în străinătate să retrăiască un trecut careva făcut pe vremuri epocă. Se pare că s'a întors cu totul desamăgit. Pretutindeni a căutat o lume dispărută... Ceia ce e sigur, e că a revenit fără nici un ban. Locueşte la un hotel mizerabil de pe calea Griviţei şi a refuzat pensiunea pe care a vrut să io servească principele Barbu Muşat. Un bătrân cam zevzec şi romantic. Nea recunoscut şi salută. E uimitor cum la vârsta lui şi după viaţa lui, mai păstrează o memorie atât de intactă.

Intr'adevăr, jos, principele Anton Muşat îşi împărtăşea impresiile vecinului de fotoliu, care se întâmplase să fie în seara aceia Ion Ozun. Un Ion Ozun cu desăvârşire metamorfozat în trei ani de viaţă bucureşteană şi de un sgomotos succes jurnalistic. Chiar principele Anton, cu memoria lui fi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indrr1901-1932

delă, nu recunoscuse la început în tânărul acesta plastronând în smocking, ras, pudrat şi pomădat. băieţandrul timid de odinioară, cu bastonul lui ridicol terminat în cap de raţă.

— Am crezut tinere prietin, că mă simţeam deplasat numai aci, în Ţara Românească, unde îmi spuneam că toate prefacerile s'au petrecut prea rapid. Am constatat însă că oriunde, la Paris, la Cannes, la Dauville, la Biaritz, la Nisa, procesul a fost identic. In timpurile dinainte de diluviu (aşa numesc eu epoca dinainte de războiu) lumea dansa după muzică vieneză şi iubea după versurile lui Musset. *Aujourd'hui la musique est aux nègres et l'amour à Freud*... Pretutindeni slugile au devenit stăpâni, iar plăcerile lor au rămas brutale, de foste slugi. E dureros să te supravieţueşti... Al uite şi prietenul nostru Alcaz. Ce noutăţi, Mirel? Te aşteptam să mă pui în curent cu tot ce s'a petrecut în scumpul meu Bucureşti, în lipsa mea...

Mirel Alcaz străbătuse spaţiul dela uşă până la fotoliul liber, distribuind ca întotdeauna strângeri de mână şi prietenoase saluturi dela distanţă. Trei ani, nu schimbaseră nimic din obrazul tânăr, din părul cărunt numai atât cât să-i sublinieze ca o perucă pudrată din cochetărie, juneţea roză a chipului şi contagioasa voioşie nevinovată a privirii.

Strânse mâinile bucuros, ca şi cum întâlnirea ar fi fost cel mai fericit eveniment pe care îl mai spera în vieaţă.

— O! Ce surpriză! Bine-ai sosit, *Mon Prince*. Pa! Ionel! Articolul tău din astăseară e o adevărată bijuterie. M'a oprit Gicu să-mi vorbească despre tine. E încântat! Păcat că te limitezi numai la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

relaţiile dela Capşa. Ar trebui să mai vii cu mine la Cameră, să intri în contact şi cu animalul politic. Te asigur eu, că sunt relaţii profitabile.

Apoi, întorcându-se spre Anton Muşat:

— Vezi, *mon Prince?...* Dacă îţi aminteşti, acum trei ani te asiguram că acest tânăr va face să se vorbească de el. L-am ghicit de pe atunci, dobă de talent. S'a întâmplat măcar odată să fie cineva profet în ţara lui... Intrebai noutăţi? Să trecem în revistă *tout le gratin...* S'o luăm dela frumoasa doamnă Georges Mereutza, Cum observai, menajul Mereutza a devenit trio-stabil. Dar numai aparent. Doamna Annie Mereutza e de o virtute inexpugnabilă. Virtute consolidată în provincie şi frumuseţe conservată în frigider. Nimic de făcut. Il compătimesc pe bietul Charles. Sărmanul Boise pierde timpul cu o tenacitate demnă de o cauză mai bună. Ce urmăreşte, nici eu nu înţeleg! Orice femeie din lume, *mon Prince,* nu merită atâta timp pierdut. *Que de longues histoires pour une si courte chose!..* Fiindcă la urma urmei, aceasta ori alta, ce-ţi poate da mai mult decât îţi oferă oricare?

Mirel Alcaz, flecărea cu o înfăţişare foarte inocentă. Ion Ozun, care ştia acum ce se ascunde sub aspectul acesta de om îndatoritor, amic cu toată lumea şi doar poate ceva prea flecar, — ca un medic cunoscând o boală secretă şi hidoasă, nu-şi putea stăpâni mirarea că-i vede ochii atât de candid limpezi şi că nu-i surprinde niciodată glasul şovăind.

„*Voinţa*" cucerise cititori şi câştigase autoritate. Insă Ion Ozun nu mai ignora cu ce preţ. Şi nu mai ignora că Mirel Alcaz, din independenţa „*Vo-*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

inţei" iscusit arendată în dreapta şi în stânga, îşi cumpărase un rând de case şi era acum membru în trei consilii de administraţie. Se simţea complice, irevocabil legat de soarta ziarului, fiindcă acolo îşi făcuse faimă de talentet polemist şi fiindcă acolo îşi câştiga existenţa, îndestul de îmbelşugată. Dar cu spaimă se ferea să nu lunece mai jos, să nu fie într'o zi după chipul şi asemănarea lui Mirel Alcaz, gata la orice tocmeală, cu surâsul nevinovat pe buze şi fără tresărirea nici unei remuşcări .

Tipărise cu doi ani în urmă un volum de novele lăudat de toată critica. Toţi descoperiseră în el o mare speranţă. Se oprise aci. Succesul zilnic al articolului de ziar, îl furase definitiv. Ştia că niciodată de-acum, în acest Bucureşti al timpului risipit, nu va mai găsi tăria şi tihna să se refugieze în el şi să mai scrie a doua carte. De aceea, adineaori, trecuse ca un vinovat pe lângă Teofil Steriu cu maldărul lui de grăsime prăbuşit între braţele unui fotoliu. I s'a părut că cetise în ochii lui mici şi înnecaţi în osânză, o scurtă lucire de ironie, poate de milă, când i-a dat bună seara. Numai o clipă şi poate a fost numai o părere.

— Ai ochi mai buni, Ionel! îl deşteptă Mirel Alcaz din aceste gânduri. Ai ochi mai buni şi te rog să-mi vii tu în ajutor. Cine se află, rogu-te în loja de lângă Hagi-Iordan? Nu vreau să las incomplect raportul meu, prinţului Anton...

Ion Ozun se răsuci şi identifică îndată persoanele din lojă:

— Dar e doamna Elvira Elefterescu şi nepoatele sale celebre, Lola, Lulu, Lili, care-au avut atâta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

succes la revista de binefacere a „*Ocrotirii*" în rolul de paji, de *boy*, de *cow-boy*, de dansatori argentinieni, de orice în afară de rolurile feminine.

— Exact, aprobă Mirel Alcaz. N'o mai recunosc pe doamna Elefterescu, de când şi-a văpsit şi şi-a tuns părul. Iar pe cele trei graţii, nu le mai văd decât în costumul sexului urât, dar viril.

Apoi revenind la „raportul" său, continuă:

— Doamna Elvira Elefterescu, a devenit *mon Prince*, mai impunătoare ca un tambour-major. Părul tuns şi văpsit, au întinerit-o cu zece ani. Arată acum ca un tambur major reangajat. E însă neconsolată. Cele trei graţii i-au scos atâţia peri albi încât au silit-o să-şi dea coafura la văpsit. Păcat că n'ai fost să le vezi la reprezentaţie! Au fost delicioase, tustrele... Dar mai ales Lola cântând cântecul lui Carol VI, nebunul:

„*J'ai fait pipi dans le jardin*
„*Pour fair' pousser les coccinelles..*"

Ce folos! Băeţoase şi condamnate să poarte fustă numai printr'o glumă idioată a naturii, nu vor în ruptul capului să se mărite. Să sperăm că acum, când va veni Gică din nou la Justiţie, va şti să descopere trei partide din floarea baroului. Altfel, nu-i mai văd zi bună în casă... Alături, precum vezi, *mon Prince*, Iordan Hagi-Iordan este etern radios. A mai încheiat o afacere, din care-a eşit cu vreo cincisprezece milioane. Numai de i-ar rezista până la sfârşit arterele.

Iordan Hagi-Iordan, în smocking şi cu piepţii cămăşii de zăpadă, părea într'adevăr mai staco-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

jiu decât întotdeauna. S'ar fi spus că e în ajunul unui atac de apoplexie. Aceasta nu-l împiedica să râdă cu toţi dinţii sub mustăţile gigante, întors pe spătarul scaunului spre un domn lung, gălbejit şi ras, cu faţa scofâlcită şi cu ochii piezişi, ca un intrigant de melodramă. Pe un scaun, în faţă, absentă dela ce se vorbeşte alături şi dela ce se petrece în sală, Viorica Hagi-Iordan privea în gol, Avea un oval fin, părul blond-cenuşiu, ochii imenşi şi încadraţi în cearcăne viorii — gura chinuită, transmiţând întregei făpturi o mască dureroasă şi ostenită, peste care nicio privire nu putea trece cu indiferenţă.

— „pentru mine faţa lui Hagi-Iordan, e o enigmă, — continuă Mirel Alcaz. A adus-o din streinătate de doi ani. Nu dansează, nu cochetează, nu frecventează niciun ceaiu. N'am văzut-o râzând niciodată. Nu-i ştiu niciun flirt. Atât doar: patinajul şi tenisul. Şi cel mult odată într'un an, o premieră... Cred că n'are de ce se simţi fericită cu un asemenea părinte şi cu reputaţia unui asemenea părinte... Altceva nou, ce să-ţi mai spun, *mon Prince?* Am terminat tot repertoriul. Erai aci când s'a însurat Fredy Goldstein cu Marie-Jeanne Ghica. Ai sosit exact când a început divorţul. Dar Fredy s'a purtat ca un adevărat gentilom. I-a pus cinci milioane pe numele ei. Şi după cum îl vezi e tot atât de radios ca Iordan Hagi-Iordan. Numai că e pentru alte motive... Priveşte în sală şi priveşte în loji: îşi verifică lista din carnetul amorurilor secrete; câte din ele figurează în indexul lui alfabetic şi cât l-a costat fiecare. Te asigur că toate sunt prezente la apel. E singurul mijloc, ca banul să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

circule. Am să-ţi povestesc în legătură cu aceasta o scenă nostimă. Mi-o spunea eri Puiu...

Mirel Alcaz se opri. Sunase a doua lovitură. Principele Anton Muşat, părea de mult că nu mai ascultă. In faţa osoasă şi în ochii înceţoşaţi se stinsese orice interes pentru tot ce-l înconjoară. Avea o figură chinuită, bătrână şi devastată, iar cum plecase fruntea spre piept, se vedea o ceafă subţire şi slabă de copil, aţele gulerului scrobit, haina prea largă, făcând cute ca pe-o sperietoare de câmp.

Gongul vibră a treia oară. Cortina se ridică şi freamătul sălii muţi.

La picioarele unei mânăstiri voevodale, pe câmp mătăsos, în lumină aurie de primăvară, păşi înalt şi svelt, cel dintâiu fecior de domn din baladă. Păşi în zale subţiri de argint, alături de căpităanul cel credincios, crunt şi bărbos.

Iar viersul sună de cleştar — viersul prinţului.

Viersul sună grav, de aramă — viersul ostaşului.

Cu o singură mişcare mulţimea se simţi capturată şi nimeni în sală nu mai tuşi.

Ion Ozun înţelese că asistă la ceva rar şi nespus; la una din minunile acelea când o mie de oameni evadează din mizeria lor ascunsă, din ambiţii şi deşertăciune, din griji vulgare şi din rânjetul fiecărei zile, să se ofere purificaţi de o flacără arzătoare, bucuriei de a admira.

Cunoştea poemul, fiindcă era unul din puţinii care-l citise şi care mai credea în talentul singuratic al lui Leon Mătăsaru, cu respiraţia largă pentru vastitatea altitudinilor. Se temuse că nu va fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

înţeles ,în cutezătoarea fuziune de legendă şi realitate, de adevăr istoric şi de superstiţii, cu fire împletite din trecut şi prezent, din simbol şi adevăr brut. Acum îşi dădea seamă că teama i-a fost deşartă. Şi avu o pornire de recunoştinţă şi de iubire, pentru publicul acesta care dincolo de vanitatea toaletelor şi de frivolitatea bârfelilor, se reabilita, simplu şi unanim, în cele o mie de feţe transfigurate. Intoarse ochii şi în umbră, descifră pe fiecare obraz miracolul divin: neclintirea lui Iordan Hagi-Iordan, din care dispăruse aroganţa; desmorţirea din ochii coagulaţi ai principelui Anton Muşat; bucuria pură de pe figura lui Mirel Alcaz; extazul din ochii frumoasei doamne Annie Mereutza care uita să se mai supravegheze; participarea celor o mie de oameni fascinaţi de lumina scenei, respirând în ritmul viersului, strămutaţi magic pe alt tărâm, unde în clipele acelea nimic din spurcarea de acum un ceas şi de peste două ceasuri, nu-i mai atinge şi le e streină. Toţi uitau ce sunt într'adevăr. Cine sunt. Cum sunt. Toţi erau numai ce-au dorit cu însetare, în elanuri de foarte demult, secrete, când în nesaţiul cosmic al adolescenţii fiecare s'a vrut mai bun şi o aspiraţie spre înălţimi a înnobilat omida din care o singură dată se desface fluturele cu aripi de azur, să sboare în azur. „Cheia Visurilor" era aceasta. Era pentru aceştia. Era pentru toţi.

Ion Ozun găsi minunat că sala a presimţit ceasul unic cu un atât de fin şi precis instinct, şi că atât de îndată s'a oferit incantaţiunei care-i desprindea pe toţi din grosolanele rădăcini pământeşti.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Iar bucuria îi fu amară. Măsură ce a pierdut. Ceea ce nu mai are întoarcere. Cărţile pe care nu le va mai scrie. Lumea deacum pentru totdeauna sufocată în el, la care a renunţat pentru articolul de ziar cu vieaţa de o zi, pentru camera confortabilă, pentru haina de cioclu de pe dânsul; pentru că laş, nu s'a simţit în stare să mai îndure o iarnă cruntă de foame şi de ger, nopţile cu foşcăitul gândacilor desgustători şi cu arătarea neagră a femeii moarte plecându-se deasupra lui, aşa cum şi astăzi amintirea îi încrâncenă carnea.

Pe scenă, actorii intraseră şi ei în vestmântul personagiilor, cum demult nu se văzuse un joc mai armonios. Ion Ozun nu-şi venea să creadă ochilor că fiul Impăratului Verde, întinzând braţe inspirate, e acelaş Bică Tomescu pe care-l aşteaptă creditorii la uşă şi care în antract va împrumuta o sută de lei chiar dela Verdele Impărat în persoană; că Ileana Cosânzeana, bălană în spuma străvezie a costumului, e aceiaşi Sonia Viişoreanu, mereu torturată de panica obezităţii, în camera ei undeva rămas şi acum, cu sfârîit de „Primus" şi cu irigatorul spânzurat în perete, maţul de gumă roşu şi cinic. Viersul săvârşise miraculoasa încarnare. In decorul de alt veac, veneau, plecau, sufereau, iubeau şi mureau, oamenii de alt veac, de departe, din timp, unde legenda a înălţat în neguri nehotărîte şi biserica păstorului Bucur, străbunul acestuia Bucureşti.

Cortina rupse magia.

A fost ca un semnal al erupţiei, cutremurând sala în tumult de aplauze şi chemări. Publicul aclama în picioare; nu găsea cuvinte îndestule şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gesturi pentru a descărca emoţia comprimată viers cu viers, în religioasa ascultare. Din loji sburară arcuit flori smulse, toţi căutau în jur şi regretau că n'au venit înarmaţi cu braţe de trandafiri: femeile uitară că nu trebuie să plângă cu negrul genelor strivit. Şi frenezia mai crescu încă, atunci când Impăratul Verde, isbuti să târâie din culise, de mână, un Leon Mătăsaru ,orbit de lumina rampei şi pipăindu-şi cravata.

— Fumăm o ţigare, *mon Prince,* Ionel? întrebă Mirel Alcaz, pregătindu-şi tabacherea plată de argint. Pot spune că am asistat la cea mai entuziasmată sală care a existat cândva la Naţional. Sunt curios să ascult oracolii.

Eşiră în fumuoarul tixit şi hăuind de glasuri şi de exclamaţii, ca vuetul mării închis în ghioc, când îl pui la ureche. Toţi arătau palmele roşii, cum arată întorşii din bătălie trofeele şi armele frânte. Uitaseră surâsul sceptic cu care acum câteva ore, pe stradă şi în cafenea, spuneau că vin din simplă şi crudă curiozitate, să asiste la înmormântarea unei cariere. Intrebau şi răspundeau oameni necunoscuţi. Streini, din provincie, fără nici un prietin, cu pretextul unei ţigări aprinse, intrau în vorbă şi rosteau păreri inspirate şi naive.

Criticii şi cronicarii declarau între două fumuri că niciodată nu s'au îndoit de succesul piesei.

— Şi e curios, Ozun, ai observat? Nici un actor n'a fost deplasat în rol. Unic în analele Naţionalului! Chiar Sonia Viişoreanu, în rolul Cosânzenei.

— Cine? Ileana Osânzeana? întrebă Ion Ozun,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaarhivania.ro/mdrr1901-1932

incapabil să reziste calamburului survenit înainte de a-i măsura sensul crud.

— Cum ai zis? Ileana Osânzeana? Asta e nostimă. Ascultă Alecule, Pol, Nichifore, ascultaţi una bună a lui Ion Ozun... Ionel, îmi dai voie s'o pun în cronică? Îi dedic un paragraf special: *„Ileana Osânzeana sau Venus Hotentota din Jardin des Plantes...“* Ştiţi, Venus cea cu bucii de cinci ocale, din albumele de artă africană...

Ion Ozun muşcă în dinţi cartonul ţigării şi se depărtă scârbit de el însuşi. De ce spusese aceasta? El şi acum pleca privirea în pământ când dădea ochii cu Sonia Viişoreanu. De când se mutase din bursucăria lui Chir Panaioti o vedea rar. Ea nu făcea nicio aluzie şi părea că a uitat. Îi rămăsese recunoscător pentru această delicateţe. Iar acum, stupid, pentru o glumă neghioabă, aruncase un cuvânt care va circula fără îndoială în toate cronicile dramatice şi va rămâne pentru totdeauna legat de cariera teatrală a Soniei Viişoreanu. „Sunt o canalie. Devin din zi în zi o canalie!“ — se admonestă cu desgust, încleştând pumnii în fundul buzunărilor.

— Te căutam, Ion Ozun. Te-am văzut de sus...

Se întoarse.

— Tu erai, Costea?

— Precum mă vezi... răspunse posomorît Costea Lipan.

Era îmbrăcat în haine de ştofă ordinară, cenuşii, cu guler moale, nebărbierit şi cu ghetele galbene, ude de zăpadă topită.

— Te-am văzut de sus, din cucurig, dela democraţie, vorbi mai departe Costea Lipan. Ca de alt-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fel şi pe sora mea, frumoasa doamnă Georges Mereutza, nelipsită dela orice premieră. Te-am văzut şi abia am răzbit printre gealaţi să ajung până aci. Vreau să-ţi vorbesc ceva neapărat.

— Spune, rosti Ion Ozun, retrăgându-se într'un colţ mai umbrit să nu-l vadă lumea vorbind cu un tip îmbrăcat ca un vagabond.

— Dar nu pot aci... E ceva mai lung şi mai complicat. Spune-mi locul şi ora unde ne întâlnim...

— Un moment numai! se scuză Ion Ozun, fiindcă prietinul cronicar de adineaori, îi făcea semne disperate să vină la el mai repede.

Se lăsă dus la braţ.

— Am să-ţi arăt ceva nostim. Soţul doamnei Venus Hotentoata. Priveşte!

Pe-o banchetă, cu ţigarea aprinsă atârnând între degetele grase, Teofil Steriu, nedeprins să piardă serile, dormea senin, cu gulerul muiat de sudoare.

— ...„gloria noastră naţională sucombând sdrobită de emoţie!...", făcu teatral cronicarul, ghiduş şi colecţionar de calambururi.

— Pentru asta m'ai chemat?... Hai sic...

Ion Ozun reveni în colţul unde-l lăsase pe Costea Lipan. Dar Costea Lipan dispăruse. „S'a supărat?... Ce-o fi vrând să-mi spună? De altfel îl priveşte. E din zi în zi mai insuportabil cu exaltarea lui revoluţionară, de conspirator din filmele poliţieneşti..." Se mai uită peste capete, să nu rămână cu o drojdie de conştiinţă încărcată. Nicio urmă. Soneria anunţa începutul actului. Culuoarele se goleau. Grăbi în urma celorlalţi şi din treacăt a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

runcă o privire satisfăcută lui Ion Ozun din oglindă, cu smocking impecabil, cu părul reţinut luciu pe creştet de gomina argentina şi cu obrazul ras şi prosper. In ceaţa din lumea ireală, de dincolo de oglindă, se depărtă în sens invers, o umbră acum indecisă. O umbră pletoasă, cu pălărie mare, cu haine sărace, cu mersul împovărat şi cu o tristă mustrare în figura înnecată de pâclă.

Dar Ion Ozun nu o văzu.

După spectacol, doamna şi domnul Georges Mereutza, au întârziat până la trei ,la *Elysée*. Scarlat Bosie a dispărut un ceas şi s'a întors, cu o veselie rea şi nervoasă în ochiul crispat sub monoclu.

— Aveam o întâlnire la Club, într'o chestiune gravă, lămuri desfăcând şervetul apretat şi dând la o parte din faţă vasul de cristal cu flori. Am aranjat lucrurile într'un sfert de oră. N'am putut rezista tentaţiei, când am auzit bancul de licitaţie. Şi priviţi rezultatul! In douăzeci de minute, am ridicat cincizeci de mii de lei, după ce la primele arozagii pierdusem treizeci...

Spunând, jucă în mână portbiletul cu hârtiile de o mie îndoite ca foile unui caet. Smulse una, o mototoli şi o aruncă pe estrada orchestrei.

— De ce joci? îl mustră Ana.

— De ce?... Poate ca să ucid în mine o pasiune încă mai necugetată... vorbi încet, după mâna în care ţinea ţigarea şi unde spânzura legănat lanţul subţire de platină.

Ana încruntă sprincenile reduse la o linie de un milimetru şi se uită la Guţă Mereuţă, să vadă dacă a auzit ori nu. Bărbatul citea ultima pagină a „*A-*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

devărului". N'a auzit! — gândi. Dar dacă ar fi privit sub faţa albă de masă, Ana ar fi observat poate cu mirare că mâna bărbatului era încleştată cu unghiile în genunchi, aşa cum oamenii tari îşi înnăbuşe o durere cu altă durere.

La plecare, Scarlat Bosie ţinu Anei haina de zibelină, întârziind mâinile în jurul gâtului, ca începutul unei îmbrăţişări. Ana se îndreptă de mijloc, învăpăiată de indignare. Drept ce o lua?

— Vă conduc până acasă? Avem acelaş drum şi am oprit maşina afară! se oferi Scarlat.

— Merci. Vreau să fac câţiva paşi pe jos, spuse apăsat Ana.

Scarlat Bosie înţelese şi nu insistă. Înţelese şi Guţă Mereuţă şi-i fu recunoscător Anei.

Afară, doi domni, urcau într'un automobil, de subsuori, un al treilea.

— Ce e? S'a întâmplat un accident? se sperie Ana, ducând mâna la inimă.

— Nu s'a întâmplat nimic, se întoarse râzând cu duhoare de vin unul din cei doi. E autorul. Leon Mătăsaru... Şi-a serbat succesul, dar şi-a pierdut echilibrul şi cheia.

— Mmăi pă'ătosule ă'mi cheia... Am găsit eilibru ş'am pe'edut cheia... Ă'mi cheia pă'ătosule!...

Leon Mătăsaru vorbea cleios de unul singur şi urcat în maşină pe o uşă, se muncea să iasă pe cealaltă ca să caute cheia.

Cheia dela cameră. Cea a visurilor, o dăruise generos tuturor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniara.ro/mdrr1901-1932

II

NU EXISTĂ „CEAS RĂU".

E o întunecoasă și umedă încăpere, cu semne cabalistice de aur șters pe fond de catifea neagră. În tavan zodiacul a fost zugrăvit de un meșter stângaciu după un almanah oarecare: gemenii și cumpăna, racul și săgătătorul, fecioara și vărsătorul. Pisoiul somnoros cască și își ascute ghiarele: din bufnița împăiată au șburat penele și un ochiu de cristal a sărit.

Totul e grosolan înscenat, calic și întristător. Nicăeri minciuna și sărăcia n'arată o mai mizeră haină. Totuși acolo, la celebră prezicătoare, se strecoară oamenii pe furiș ca răufăcătorii, rușinați de atavica lor credință într'un destin dinainte scris, să afle din semnele aștrilor și din palmă, din drojdie de cafea și din cărți sleite, soarta proceselor și a boalelor, a moștenirilor și a iubirilor, moartea dușmanilor și izbânda întreprinderilor.

— Este un om blând, domnișoară, care sufere pentru dumneata. Și o femeie de verde, care-ți vrea răul. Mai văd omul cel hălan întorcându-se dintr'o călătorie lungă pe apă și femeia de verde ținându-i calea. Ai să ai o supărare, dar de o scurtă vreme. Pe urmă hălanul are să vină tot la dumneata și se arată mare fericire, fiindcă te iubește mult și-i cu inimă nobilă. Femeia de verde o văd zăcând de necaz. Poate să și moară din asta. Nici nu merită altceva. O așteaptă ceasul co' rău.

— Prostii! Înșelăciune ordinară. Același clișeu pentru oricine. Naiv cine le crede! Gândește domnișoara, întorcându-se pe trotuarul strâmt și pășind prin bălți până la trăsura lăsată să aștepte la colț. Cel puțin mi-am satisfăcut o curiozitate. Păcat că n'am fost mai multe să rădem.

Dar o ață de gând subțire, se strecoară roșie prin celelalte gânduri. El, e blond. Deci tot el numai suferă pentru mine. Și dela dânsa, nici nu mă așteptam la altceva, decât să-i ațină calea. Cine anunță oare ca în tot neamul ei, toți au murit înainte de treizeci de ani, de ftizie?

Manichiurista a întins pe masa de cristal, toate ustensilele complicate și multe, cu o încetineală tacticoasă de maniacă. E bătrână și suferă de astm. După zece minute, respirația ei începe să agaseze ca uruitul monoton al unui ventilator. Tot așa,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca un uruit de ventilator e plicticoasă eterna ei poveste, aceiaşi întotdeauna: Are o fată care-a fugit cu un chelner. Chelnerul vine după miezul nopţii. E beat din resturile paharelor deşertate. O bate şi o alungă să doarmă pe scândura goală. Oare domnul judecător, n'ar putea să-l cheme şi să-l ameninţe că-l bagă în *zuhaus?* Şi-ar face o mare pomană.

Acestea le ştia Ana şi totul o scufundă într'o nemărginită plictiseală. S'a hotărît de atâtea ori să o schimbe cu alta, mai tânără şi mai vie, dar n'a găsit nici una să vină la ceasurile ei. Acum e ultima dată! — decide şi după această tresărire a energiei, îndată, ca o apă turbure şi mâloasă trăgându-şi la fund înnecatul, o cuprinde din nou lehametea.

In bolul de porţelan cu apă fierbinte, degetele au devenit de cârpă. Nu le mai simte.

Madam Keller, le prinde delicat, pe rând, în mâna ei grasă şi pistruiată, rotunjeşte oval unghiile, taie pieliţile, lustrueşte, pensulează cu lac — şi geme, respiră, oftează, cum ar duce la capăt cea mai teribilă trudă care-i sleeşte puterile.

Din flacoanele de lac şi văpsea, se împrăştie un miros farmaceutic de eter şi dulceag de sirop, care-a devenit pentru Ana inseparabil pe veşnicie de răsufletul penibil al bolnavilor de astm.

— Astupă te rog flacoanele, Madam Keller! Nu pot suporta mirosul acesta infect.

Madam Keller mânueşte flacoanele cu precauţia conspiratorilor preparând în laborator explozibile de o sută de ori mai puternice decât dinamita.

Alege o plută, o şterge cu cârpa, o apasă încet

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi mai şterge odată flaconul întreg. Il potriveşte în cutie.

Ana îi urmăreşte fiecare mişcare descompusă, cu un început de ură adunat din toată drojdia după amiezelor ei deşarte.

— F'am spus toamna Judecător... Banditul acela mi-a ucis iar copila! începu să se tângue madam Keller.

Ana a închis ochii şi-ar vrea aşa, cu o singură mişcare a pleoapelor să suprime totul: figura tumefiată cu vinişoare vinete a manichiuristei, lapoviţa murdară de afară, tic-tacul atât de trândav al minutelor şi mai ales plictiseala aceasta aşternând ploaie de cenuşă peste tot ce-o înconjoară, peste tot ce face, pătrunzând cu un gust fad în tot ce gustă în nări, în gură, în paharul brumat de apă şi în miezul mustos şi parfumat al fructelor. De două luni nu poate scăpa de senzaţia aceasta a vidului. Şi nu poate reconstitui cum a venit, aşa cum se instalează durerile de cap, treptat şi perfid, până ce toropeşte toată fiinţa.

— ...i-am sups: Pantit ce eşti, am să merg la Poliţie şi-am să fin cu un tomn comisar...

— Madam Keller, te rog lasă acestea. Le ştiu. Am vorbit cu bărbatu-meu. Justiţia nu se poate amesteca, dacă nu este o plângere. Acum mă doare capul.

Madam Keller a tăcut ofensată. A început să strângă foarfecele şi pilele cu mâner de fildeş; le şterge cu pielea de căprioară, le învelește şi le adună în valiza de muşama neagră şi jupuită, punând în fiecare mişcare un reproş de femeie nevoiaşă, care a avut naivitatea să creadă că poate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

găsi ascultare şi înţelegere la atotfericiţii pământului.

— Fă rog să mă scuzaţi, toamnă Annie.

— Nu e nimic, madam Keller. Sunt nervoasă de o bucată de timp.

— La o persoană tânără şi nerfoasă ca tumneafoastră este nefoie de un copil. Un copil este tocotoria cea mai bună pentru turere de cap şi pentru nerfi.

— Mulţumesc pentru consultaţie, madam Keller, puse capăt conversaţiei Ana, sunând servitoarea şi ridicându-se. Conduci pe madam Keller şi deschide ferestrele să iasă mirosul!...

Se mută în salon. Din salon în birou. Din birou în sufragerie. Deschise o carte şi nu întoarse foaia. Se uită în revistele ilustrate şi le aruncă. Desfăcu o batistă cu monograma începută de-un an. Impunse de câteva ori cu acul şi o lepădă. Oribil cum toate ceasurile, — al ei dela mână, cel din birou şi pendulul din sufragerie — toate îşi mişcă minutarele cu acelaşi tărăgăneală de convoiu funebru.

De două luni, după amiezele ei sunt toate la fel. E cum s'ar fi rupt deodată resortul unui mecanism. O plictisesc ceaiurile, o desgustă vizitele, nu poate privi un film până la sfârşit: când e acasă o sugrumă tăcerea şi ar vrea să fie în stradă; când e în stradă o enervează mersul trecătorilor, orăcăitul clacsoanelor şi privirile necunoscuţilor. S'a deşteptat deodată într'un mare gol pe care nu-l poate umple nimic. Iar mai intolerabil supliciu e cel dela mese sau seara, când se află faţă în faţă cu omul care-i sgârie nervii când tace şi când vorbeşte, când mestecă şi când stă nemişcat, când despătureşte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://transilvania.ro/mdrr1901 1932

ziarul sau numai îl ştie în cealaltă cameră, în baie bărbierindu-se sau în birou citind dosarele. Sgomotul furculiţei atinsă de farfurie sau mişcarea cuţitului presărând sarea — nu şi-a închipuit nici odată că pot răscoli o ură atât de înverşunată. Fiecare mişcare îi pare înadins îndreptată împotriva ei, ca să-i exaspereze răbdarea.

Abia îl aşteaptă să plece. Să rămână singură. Şi atunci schimbă un chin, pe altfel de chin.

Tot ce-a încântat-o trei ani, mobilele masive şi încăperile vaste, îi sunt reci şi ostile. N'au nimic prietenos. Nu-i spun nimic. Nu radiază din ele atmosfera aceia caldă din casele unde fiecare lucru s'a impregnat de viaţa stăpânilor şi fiecare a căpătat un suflet. A trecut ca prin camerile unui hotel şi-o resping ca pe-o pasageră oricare.

Cu spaimă vede că n'are nici o prietină, că nu e nimănui căruia să-i spună această descoperire neliniştitoare, că în jurul ei egoismul şi vanitatea îndestulate până la saţietate, au pus între restul lumii şi ea, un vid izolator, cum se află închis în aparatele construite să nu elibereze nimic din răceala lor şi să nu primească nimic din căldura de afară.

Ana se târâie în haina capitonată cu puf, dintr'o cameră în alta şi toate-i par glaciale, chiar când se aşează cu jâlţul în faţa focului cu flăcări straniu de decolorate şi reci.

Acum înţelegea ce i-a lipsit şi ce era mai scump decât tot. Braţul de care să se rezeme strâns, pieptul de care să-şi lipească tâmpla ascultând nemişcată misterioasa şi calda bătaie a unei inimi, glasul care sună mlădios şi grav, ca o desmierdare a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vibraţiilor înfăşurând într'o înfiorare. Cum e câte odată glasul lui Scarlat, care învăluie sfârşitul frazelor într'un tremur de coardă care-şi mai prelungeşte ecoul după ce-a tăcut. De ce-a fost cu el atât de aspră? Era singurul om care ar fi înţeles acum golul acesta mai sfâşietor ca o suferinţă precisă, înfiptă în carne şi pe care fiindcă o ştii, pe aceia, o poţi vindeca.

Dela gura sobei se mişcă la fereastră. Afară ninge murdar cu amestec de ploaie, trecătorii păşesc posomoriţi în gropi lichide, tramvaiul duce din necunoscut oameni sgribuliţi spre destinul lor necunoscut, cerul e vânăt şi totul e trist ca într'o lume unde n'a mai fost şi n'are să mai fie soare cândva.

N'a pus mâna ei pe mânerul telefonului. N'a fost glasul ei care-a chemat. Altă putere, altcineva a mânat-o în birou; vorbeşte pentru ea.

La capătul firului, din nevăzut, răspunsul a venit atât de repede şi irevocabil, încât s'ar fi spus că omul pândea de mult, cu pâlnia de ebonită în ureche, aşteptând.

— Cum bolnav? întrebă Ana. Şi noi să nu ştim? Să nu anunţi?

— O! nimic grav, răspunde glasul care-şi păstrează prin firul de sârmă timbrul, învăluind-o ca o şoaptă desmierdătoare, apropiat, aci, în ureche. O simplă răceală. Atât, cât să mă silească să stau singur în casă şi să-mi măsor singurătatea.

— Aşa dar şi dumneata?... Allo! Da-da! Dar numai atât: trec cinci minute şi-ţi aduc volumul. Uşa a doua, zici; la parter?... Allo! Frişte că a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cum! spune Ana, închizând ochii, cum se arunca în baia rece, când era copilă.

Ea a vorbit? Ce glas vorbeşte pentru ea?

Când deschide ochii, privirea se încrucişează cu ochii lui Guţă Mereuţă din fotografia de pe birou. Fotografia unde nasul e încă mai absurd şi unde fotograful a isbutit să-l înlemnească încă mai ţapăn, cu cele două decoraţii ridicole pe piept.

A lăsat încet receptorul pe suport. A şters cu degetele un fir invizibil jucând înaintea ochilor. A sunat slujnica:

— Pregăteşte-mi rochia *taupe*. Ştii ce-i *taupe*?

— Ştiu coniţă, se indignă servitoarea, cum să nu ştiu? Rochia cu care aţi fost alaltăieri.

— Aia. Şi pantofii dela rochia *taupe*. Trimete pe Toader să aducă o maşină. Repede!

Repede! glasul nerăbdător nu e al ei. Mâna mototolind panglica hainei capitonată, nu e a ei.

Afară alt tramvaiu duruie pe sub fereastră, în lapoviţa gheţoasă, cu oameni sgribuliţi trecând din necunoscut spre destinul lor necunoscut.

In şedinţă, Guţă Mereuţă făcea opinie separată în procesul Max Weintraub cu Aglae Stambridinos pentru adulter.

Nici o antenă nu-l avertiza prin spaţii şi ziduri, că ora cea dureroasă a început.

— In orice caz, acest Max Weintraub e o mare canalie. Şi dânsa, mare neruşinată! Femeie cu cinci copii... Cu bărbatul paralizat în camera dealături! Teribile canalii! se minuna Guţă Mereuţă, la urechea judelui vecin.

— De unde poţi şti, frate? Poate a fost într'adevăr, cum spun ei, ceasul cel rău...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

— Ce e aia ceasul rău? Nu există ceas bun sau ceas rău, rosti Guţă Mereuţă, scoţându-şi nasul prelung din dosar.

Judecătorul vecin, un bătrân mâncat de scepticism şi de reumatisme, îşi frecă genunchiul subrobă.

— Bine, bine! Crede ce vrei!... Numai să dăm rasol mai repede. Mai sunt şapte procese şi azi e ziua mea de masaj electric. Iar m'au apucat reumatismele cu ticăloşia de-afară.

Scarlat Bosie, închidea toate fotografiile compromiţătoare într'un sertar. Actriţe, dansatoare, femei din lumea de sus şi de jos: toate necunoscându-se între ele, nebănuindu-şi reciproc existenţa şi toate aruncate laolaltă să se asfixieze în comun, la rebut, în întunericul strâmt al cavoului. Pe urmă expuse pijamalele pe divan, să aleagă pe cea mai potrivită momentului. In dulap se aflau pregătite ca întotdeauna: sticla neatinsă de Porto, cutia de biscuiţi şi coşul de castane zaharisite. Pulverizâ o ploaie măruntă de parfum. Presără pe mesuţele scunde, cutiile de ţigări egipţiene.

Fluieră răsucindu-se într'un picior, ca un om care n'a fost bolnav nici odată.

Şi începu să se uite nerăbdător la ceasul-brăţară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III

SPARTACUS.

Printre norii subțiri aleargă o lună cu obraz cadaveric.

Iar stelele se aprind și se sting, palpitând desnădăjduite semnale de agonie în spațiile înalte și reci.

— E o noapte pentru conspiratori! exclamă actorul ridicând brațul teatral spre cer.

Tovarășul merse un timp alături molfăind inseparabilul rest de trabuc. Pe urmă scuipă urât pe trotuar, cum se prevăzea întotdeauna să cuvânte dezgustat de banalele superstiții ale contemporanilor.

— Iată ceea ce tocmai îți spuneam. Un caz tipic de deformare profesională. Nu mai poți accepta natura decât în decorul pentru actul III, al conspirației, tabloul II al execuției capitale și așa mai departe. Îți imaginezi că natura n'are o altă grijă decât să confecționeze o atmosferă și un decor potrivindu-le peripețiilor noastre de o clipă. Mizeria cea mare, cabotin infam ce ești, e că natura rămâne imposibilă. Ea nu participă cu nimic la peripețiile noastre de viermi. Amintește-ți soarele strălucitor dela Austerlitz, în dimineața când au murit totuși câteva mii de oameni. Amintește-ți...

— Orice ai spune tu, e o noapte pentru conspiratori, o țin înainte actorul.

Tovarășul înțelege că n'are cu cine vorbi și tăcu molfăind sfârbit restul stins de țigară.

Luna pleca peste oraș un obraz cadaveric. Stelele își transmiteau semnalele lor dilatate, chemând ajutor în spațiile înalte și reci.

Nici odată Costea Lipan nu mai văzuse asemenea ceață. Automobilele rare, înaintau bâjbâind cu farurile oarbe. Sitele de gaz aerian sfârâiau cavernos dându-și sufletul. Umezeala vâscoasă și rece ca sudoarea de mort, se agăță în haine ,înnăbușea respirația, părea că se îngroașă din clipă în clipă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

încât a doua zi trecătorii vor fi nevoiţi să-şi scobească tunel ca să se regăsească.

Atunci a întâlnit el femeia fără nume, pe care nu o poate uita.

Venea pe o stradă lăturalnică, oprindu-se la fiecare colţ să nu se rătăcească într'un Bucureşti deodată necunoscut şi misterios, cum numai în visurile de spaimă un oraş nu mai este acelaş, devenit ireal şi neliniştitor. Era aproape de ziuă. Luminile cele din urmă începeau să se stingă. Noaptea fu mai nepătrunsă şi pustie, ca întotdeauna în ceasul dinainte de zori. Se întorcea dela o sfătuire tainică şi era cu sufletul greu de hotărîri tot atât de negre ca noaptea, tot aşa de turburi ca văzduhul ceţos.

In locul viran pe unde nu mai trecuse niciodată (ori poate numai i se părea că n'a trecut, fiindcă nu-l mai văzuse atât de vast şi deşert), un singur felinar mai ardea, inutil, ca în gările triste după ce ultimul tren a plecat. De lângă stâlpul acela din besnă şi ceaţă, s'a desprins femeia aceia.

L-a chemat pistuind, cum pistuiesc noaptea femeile de noapte.

El nu s'a oprit, iar femeia a început să meargă după el. Aşa o stradă şi alta şi alta. Ca un câine fără stăpân, târându-se după paşii celui dintâi trecător care nu s'a răstit să-l alunge. La capătul podului arcuit în ceaţă peste o Dâmboviţă de uleiu cu luciul vătuit, s'a întors s'o întrebe duşmănos:

— Ce vrei?

— Ia-mă să dorm la tine. Numai două ceasuri. Mi-e frică.

— Pleacă!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
www.revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Numai două ceasuri. Mi-e frică.

Costea Lipan a plecat înainte. Paşii femeii au sunat după el, ca ecoul paşilor săi.

Prezenţa aceasta tenace, dădea nopţii o atmosferă încă mai stranie. Toate ferestrele întunecate. Blocurile clădirilor ameninţătoare şi mute, cşi-cum toată vieaţa ar fi fost înlăuntru suspendată. Nici o trăsură, nici un alt trecător, nici o chemare depărtată de automobil, nici un paznic: strada pustie şi alături altă stradă pustie şi încrucişându-se alte străzi pustii; nesfârşit labirint de străzi pustii astupate de ceaţă.

Tot aşa ar fi mers într'un oraş fantastic unde toţi au murit.

Ei doi, erau ultimii supravieţuitori. Şi se urmăreau, cum vor rătăci strigoii din urmă pe planeta răcită printr'un brusc cataclism.

— Ce vrei? Caută-ţi de drum!

— Numai două ceasuri ia-mă la tine. Mi-e frică. Dorm jos, pe scândură... Înţelege că mi-e frică.

A mers mai departe şi în urma lui paşii au pornit îndată, bătând trotuoarul în acelaş sunet cu paşii lui, confundându-se.

In Calea Victoriei a venit alături:

— Lasă-mă să merg lângă tine. Să creadă că sunt cu tine.

— Cine să creadă? Nu vezi că nu-i nimeni? Cine să creadă?...

Mâna femeii arătă zidurile, întunericul, ceaţa.

Costea Lipan grăbi. Grăbi şi femeia. O mânie surdă clocotea în el. După cele ce-au hotărît în încăperea secretă, numai aceasta îi mai trebuia. O

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

femeie necunoscută care să-l tutuiască şi de care să nu poată scăpa.

In gang, în faţa intrării, a mai vrut s'o alunge odată.

— Pleacă! Pleacă, fiindcă acum chem sergentul!

Şi întinse mâna spre un paznic care nu exista decât în ameninţarea lui. Femeia s'a atârnat cu amândouă mâinile de braţ:

— N'ai să faci aceasta. Nu chema!... Ia-mă la tine... Mi-e frică... Nu eşti om? N'ai inimă de om?

Glasul a fost deodată atât de sfârşit şi de rugător, încât toată asprimea s'a îmblânzit. Costea Lipan vorbi domol, lămurind:

— N'am unde. N'am decât un singur pat...

— Mă culc jos. Numai până se face ziuă. Mi-e frică.

— De cine ţi-e frică, femeie? Ce-s prostiile astea? Te înşeli dacă îţi închipui că... De cine poate să-ţi fie frică?...

— De ei. De toţi. Tu nu ştii... Nimeni nu poate să ştie. Ai milă.

„E desigur o nebună. Sau poate e urmărită de poliţie... — gândi Costea Lipan. Intru în cine ştie ce complicaţii. Tocmai acum, când sunt dator să mă păzesc de orice, de oricine"...

Dar femeia din ceaţă şi din întuneric, aştepta împietrită într'un gest de implorare atât de desnădăjduit, încât ultima hotărîre de rezistenţă slăbi.

— Bine. Treci înainte. Vezi că ai mult de urcat. Păşeşte în vârful picioarelor. Uite lanterna!

— Am ştiut eu că un om, tot trebuia să se găsească în oraşul acesta mare. In oraşul acesta câi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nos! îi prinse femeia mâna cu degetele ei ude şi reci.

— Lasă acestea! se desprinse Costea Lipan. Urcă odată!

Femeia a început să urce înainte, scormonind întunericul scărilor în spirală, cu lama albastră a lanternei. Costea Lipan în urmă, îi vedea numai fusta cenuşie, paltonul cenuşiu, pantofii uzi cu tocuri strâmbe, cu tot noroiul străzilor adunat.

De când stătea în mansarda aceasta din Calea Victoriei, în preţul lecţiilor predate la copiii proprietăresei văduve dela parter, nu primia acum cel dintâi oaspe. Adăpostise de două ori, fugari urmăriţi, fiindcă aci toţi îşi închipuiau că nimeni nu se gândeşte să-i caute şi fiindcă le era uşor să intre şi să iasă, într'o clădire unde se afla un dentist la primul etaj, un birou de publicitate la al doilea şi toată ziua un necurmat dute-vino de trecători. Era judecata scrisorii furate din povestirea lui Edgar Poë. Nimeni nu purcede să caute un suspect în mijlocul oraşului, în văzul tuturor. Ii urmăreşte la periferie. Iar vecini nu se aflau sub acoperişul de tablă, decât rândaşi şi bucătărese, din toate apartamentele casei: oameni de care n'avea de ce se feri şi nu-i purtau grija.

— Incă. Mai sus! spuse. Aci! Aşteaptă acum să deschidă lacătul....

Când a intrat şi a răsucit butonul luminii, abia atunci a văzut-o la faţă. O credea o femeie. Era abia ceva mai mult decât o copilă. Dar cu o figură atât de sfârşită şi tragică sub vărpseaua vulgară, încât înţelese că n'ar fi meritat niciodată iertare, dacă ar fi lăsat-o afară, în noapte şi'n ceaţă, în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ghiara „lor". De cine ţie frică? — De *ei*... De *toţi!*...

Se uitară unul la altul. Poate necunoscuta înţelesese ce inimă simplă şi omenească avea tânărul acesta cu părul aspru şi cu obrazul colţuros, cu vorba atât de răstită. Poate era numai prea ostenită ca să-şi mai silnicească buzele în surâsul profesional, destinat oricărui bărbat, oricând. Căci îi spuse numai atât, căutându-i a doua oară mâna:

— Iţi mulţumesc. Altfel!... Fără dumneata...

Acum, când şi-au văzut ochii, îi spunea „dumneata". Gestul neisprăvit arătă suspendat în aer ce s'ar fi întâmplat fără adăpostul acesta providenţial. Arăta orice; ceva nespus şi totuşi irepara-bil. Poate moartea. Poate ceva mai înfricoşat decât moartea. Pe urmă gestul căzu şi necunoscuta căută cu ochii un loc împrejur, cum fac cei gata să leşine. Se aşeză pe marginea patului.

— Mă ierţi? Am mers... am mers. De ceasuri, de nu ştiu câte ceasuri, n'am stat jos.

Costea Lipan se sili să-şi dea glasului o intonaţie prietenoasă:

— Haide acum! Scoate-ţi pălăria. Şi paltonul acesta ud...

Fără pălărie păru mai copilă. Cu ochi albaştri şi cu părul fin, cu obrazul neted, ar fi arătat fără îndoială mai puţin vulgară decât femeile care pistuiesc trecătorii noaptea, dacă toată armonia figurii nu s'ar fi aflat brutal ruptă de gura prea mare, cu buzele largi şi cu văpseaua exagerată. Sub palton, bluza era subţire şi străvezie. Un corp încă nu deplin rotunjit. Una din vietăţile cu uma-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nitatea strivită, înjosită, iremediabil animalizată, înainte de a fi apucat vârsta să devină femeie.

— Aci n'au să mă găsească... Iar mâine? Dumneata n'ai să ştii niciodată domnule, ce-ai făcut pentru o fiinţă ca mine.

Costea Lipan strânse din umeri, ca să arate că lui puţin îi pasă de mulţumiri şi de recunoştinţă, odată ce aşa a hotărît. Nu întrebă cine n'au s'o găsească aci. Nici de ce se teme pentru ziua de mâine.

— Imi pare rău că n'am să-ţi dau un ceaiu, ceva. La mine nu se află nimic. Sunt singur şi mă vezi că sunt sărac.

— Nici n'ar primi gura mea ceva astăzi, vorbi cu gândul întors de foarte departe, necunoscuta.

Şi deodată începu să plângă. Un plâns cum Costea Lipan n'a văzut niciodată, mai intolerabil decât orice vaet. Mut, cu lacrimi rostogolindu-se monoton şi egal, incontinuu. Stătea dreaptă pe marginea patului, nemişcată, cu mâinile pe genunchi, lăsând să se deşarte izvorul ochilor într'o neclintire inhumană, fără un singur trăs contractat în obraz, fără sughiţuri. Nu se ştergea, nu se îngrijea că lacrămile preling o dâră urâtă în văpseaua feţii. Tot ce adunase în rătăcirea ei de animal fugărit ceasuri şi ceasuri în frica ori în desnădejdea ori în suferinţa ei necunoscută, se elibera acum, în acest plâns, cum plâng cadavrele îngheţate când li se topeşte lichidul ochilor crăpaţi, la căldură.

Costea Lipan nu putu suporta acest plâns. Merse la fereastră şi privi în jos, în întuneric şi în ceaţă, Calea Victoriei golită de trecători, moartă, aşa cum nici odată nu-i pare aceiaşi stradă a sbaterii neistovită din zori până târziu după miezul nopţii. Prin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sticla cu reflexul luminii, vedea oglindită la spate necunoscuta cu plânsul ei şi o aştepta să sfârşească.

A stat mult aşa. Până ceaţa s'a albăstrit şi oraşul a început să învie.

Necunoscuta s'a rezemat uşor cu fruntea în fierul patului şi din plâns a trecut în somn. Somn chinuit de tresăriri şi de scâncete slabe, în care frica ori desnădejdea ori suferinţa ei necunoscută, se prelungeau încă odată trăite într'o nedreaptă neputinţă de evadare.

Ii ridică încet braţul de pe fierul dur, îi aşeză perna sub cap, îi întinse picioarele şi o înveli cu pătura până sub bărbie. Pantofii uzi; tremurul spasmodic al trupului; ochii globuroşi mişcându-se sub pleoapele într'un somn care nu-i întreg; scâncetul acela căutând instinctiv, cum caută copiii, un adăpost cald şi siguranţa unei ocrotiri — o! ce mizerie!

Costea Lipan o privi, descoperind încă odată că nimic nu este mai neliniştitor şi plin de mister pentru un om, ca somnul altui om. Potrivi un ziar să-i acopere ochii de lumină.

Apoi îşi trase scaunul la soba rece de fier şi începu să gândească la hotărîrile lor din noaptea aceia, la omul venit în ascuns de peste graniţă, la ceia ce se pregătea şi avea nevoie de mâna lui. Aşa a dormit cu obrazul îngropat în îndoitura cotului.

Când s'a deşteptat dimineaţa, femeia necunoscută nu mai era. Pe un petec de hârtie, o mână nedeprinsă cu scrisul, trăsese un singur cuvânt: *„Mulţumesc"*.

Fără semnătură. Fără nimic. Viaţa îi trimisese din anonimatul cel mare o suferinţă anonimă, — şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

şi-o retrăsese. De atunci, în această întâmplare vedea un simbol, un avertisment, un îndemn mai mult la hotărîrea lui neclintită şi răsbunătoare. Pentru aceste toate, cineva trebuia să expieze. Unul, o sută: pentru cei fără număr care dintotdeauna îndură fără să crâcnească.

A căutat-o şi n'a mai regăsit-o. A aşteptat-o şi n'a mai venit. Ziua, în colcătul străzilor îi pare câte odată că o recunoaşte. Dar nu e. Noaptea se apropie de toate femeile întunericului; dar întotdeauna sunt altele, râd cinic şi bestial, îl chiamă cu vorbe deşănţate, îşi oferă cărnurile lor putrede şi sânii devastaţi. Numai aceia a venit trimisă să încorporeze toată suferinţa resignată şi umilirea şi groaza câtă este într'o lume cu dreptatea mincinos făurită numai pentru cei tari. O ştie aci, în oraşul de-un milion de suflete şi-i pare că dacă ar pleca urechea la pământ, din miile şi miile de paşi, i-ar recunoaşte mersul şovăit şi înfrânt, aşa cum magul cel negru a desluşit la o mie de leghe, paşii lui Aladin, pierdut în viermătul mulţimii din uliţele Bagdadului. Spunea: „Mi-e frică... De *ei*. De *toţi*".

De toţi câţi din netrebnicie ori din laşitate sunt complicii nelegiuirilor întărite prin legi.

Noaptea, când întoarce ochii spre pat, o vede în plânsul acela mut, fără vaiet, fără sughiţ, ca lacrimile cadavrelor desgheţate. Cum ar putea uita? In camera lui nu mai e singur. Există acum cineva care-i încleaştă mâna când slăbeşte şi-i biciuie îndârjirea când şovăie. Că nu ştie de unde a venit, ce nume purta, ce-a dus cu ea, e încă mai bine. Aşa a adunat în apariţia ei materializată din întuneric

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi ceaţă, toate suferinţele care au drept la toate răsbunările.

A aruncat cărţile din rafturi. S'a eliberat de ele. A înţeles că vorba spusă şi scrisă e o cheltuială deşartă de energie, un narcotic. Bune pentru muieri bocitoare şi pentru flecari crescuţi în moleşeala tiradelor de cafenea.

Ei sunt mai puţini. O mână de oameni. Dar hotărîţi la orice, în dispreţul doctrinelor blegi şi a revoluţiei biurocratizate, cu preşedinţi, convocări, filiale, agenţi, delegaţi, inspectori, petiţii de înscriere, cărţi de membru şi moţiuni puse la vot. Ei au o singură religie: *Fapta*. La aceasta i-a convertit omul venit de departe — şi omul are dreptate. Are cu el experienţa de surghiunuri şi de vieaţă ascunsă în toate Capitalele Europei, prezent pretutindeni unde este nevoie de faptă şi plecând numai după ce şi-a încheiat datoria.

Când spune „Fapta!" — mâna lui slabă, de veteran al dinamitei şi al revolverului, retează un obstacol nevăzut. Şi omul începe din nou să meargă dela un perete la altul, ca într'o cuşcă prea strâmtă, întinzând gâtul într'un tic monoton, caşi cum nu i-ar ajunge aerul prea puţin. Nimeni nu-i cunoaşte numele cel adevărat. Are zece identităţi, pentru zece ţări, cu zece paşapoarte. Se anunţă prin mesagiile lor tainice: „*Spartacus*". Aşa îl cunosc toţi şi aşa îl aşteaptă. Iar toţi rămân surprinşi, când în locul unui colos cu pumnii tari şi cu piept musculos să rupă cătuşe în zăngăt teatral, apare acest moşneag deşirat şi grebănos, cu bărbiţa gălbejită de tutun şi cu ochii apoşi, tresărind cu restul de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

puteri galvanizate, numai când rosteşte retezat: „Faptă! Violenţă! Faptă!"

După plecarea lui, la prima întâlnire, au rămas în urmă să schimbe păreri, desamăgiţi.

Acesta putea fi Spartacus? Putea ţine stârpitura aceasta omenească un revolver fără să-i tremure mâna? Acesta, Spartacus, omul focurilor descărcate în săli pline şi al maşinelor explodând în amestec de carne şi sânge; dispărând răsbunător şi invizibil ca un erou de film proletar?

Era un moşnegel să-l ridice de guler cel dintâi agent de poliţie secretă şi să-l poarte suspendat în aer, agitând picioarele ca un gândac prins în ac.

La a doua întâlnire a apărut într'o redingotă mai absurdă ca hainele de comis voiajor dela început. O redingotă de profesor pensionar şi ochelari cu şnur după ureche. Când ridica mâna, de sub mânecă apăreau manşete rotunde şi tari, cu butoni laţi de monede antice, cum poartă pensionarii oraşelor de provincie din Franţa, când se duc Dumineca să-şi facă partida de manillă la *Café de Commerce.*

Era mulţumit de tot ce făcuse, ce aflase şi ce aştepta.

Unul căpătase îndrăsneală să pomenească despre doctrină, program, grevă generală, organizarea proletariatului. Se întoarse cu un surâs dispreţuitor care îi desveli dinţii cariaţi şi verzui: „Gândiţi-vă că în momentul acesta, într'o mie de oraşe din lume, o mie de asemenea reformatori şi profeţi, cred că pregătesc fericirea omenirei gargarisindu-se cu programe şi bătându-se cu pumnii în piept. Pe urmă profeţii se duc şi se culcă foarte liniştiţi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în paturile lor confortabile, unde vor muri de bătrâneţe, aşteptând minunea să se facă singură. Eu nu sunt aci pentru programe. Mie nu-mi pasă de programe şi de doctrină! Acestea sunt pentru laşi. Îi cunosc pe toţi. Toţi tremură când e vorba să treacă la faptă. Curajul lor merge până la vorbă. Laşi!" Din mers răsucea ţigarea de tutun negru, strein, cu miros neobicinuit şi acru; fuma scuipând şi plimbându-se însoţit de o scârţâială enervantă a ghetelor cu gumă. Toţi au cugetat atunci, într'un singur gând: „Spartacus în ghete cu scârţ!" Şi tuturor li s'a părut că participă la o comedie grotească, în care primul personagiu îi va copleşi de ridicol.

Dar la a treia şi la a patra şi la a cincea întâlnire, omul fără nume şi fără ţară a pus cu încetul stăpânire pe toţi. Nici unul n'a rezistat voinţii, care se insinua treptat şi tiranic, comandând fără să pară şi distribuind roluri teribile, ca un hatâr.

Intr'o seară, când începeau să se aprindă luminile, intrase la Costea Lipan, neaşteptat. Costea Lipan se miră că ştia unde stă fără să-i fi spus vreodată; că ştia ceasul acela când el se află într'una acasă.

A pus tacticos pălăria tare pe masa de scândură şi a început să-şi scoată mănuşile, zâmbind enigmatic în bărbiţa afumată.

Vorbi, îndreptându-se spre fereastră şi privind afară, în jos:

— Admirabilă aşezare! Ţi-ai ales camera cum nu se poate mai bine. In mijlocul oraşului unde e circulaţia mai deasă. Un dentist la un etaj. Un bi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://bibliotheca.ro/mdrr1901-1932

rou de publicitate, la celalt. Oricine intră şi iese neobservat. Se pierde îndată în mulţimea străzii. Nu? tânărul meu amic?

— Şi eu cred că am nimerit bine, vorbi flatat Costea Lipan, căutându-şi cuvintele să răspundă nemţeşte, fiindcă omul întrebase distrat în nemţeşte, cum trecea cu uşurinţă prin vreo şapte-opt idiome europene.

Omul se întoarse dela fereastră şi îl bătu pe umăr, cu mâna osoasă, înveselit ca o paiaţă desarticulată:

— Admirabilă naivitate! Adorabilă tinereţe! Nu te-ai întrebat însă nici odată, tânărul meu amic, dacă printre atâta lume, câtă intră şi iese, nu se află cumva şi vreun anume om, care intră după dumneata, te aşteaptă pe dumneata şi iese după dumneata, tocmai fiindcă aci nimeni nu-l observă şi n'are de ce să-l cerceteze ce caută?

— Câte odată m'am gândit, mărturisi Costea Lipan. Pe urmă m'am convins că nu e nimeni, fiindcă n'am surprins niciodată pe nimeni suspect.

— Ce e aceia suspect? Eu sunt suspect?

Omul nu aşteptă răspuns şi iar ce opri din plimbare, la fereastră, privind în capul trecătorilor cu mâinile la spate, în redingota lui veche, neagră-verzue şi demodată. Spectacolul străzii, în ceasul acela când Calea Victoriei îşi vântură trecătorii în lumina proectată a vitrinelor, îl absorbi atât, încât Costea Lipan crezu că a uitat existenţa lui. Şi se simţi umilit. Omul însă deodată râse fonf şi se întoarse, scoţând pachetul galben de tutun şi începând să-şi răsucească ţigare.

— Interesant spectacol privit de sus! Nu-ţi ima-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ginezi cum seamănă un oraş la ora aceasta, cu alt oraş la ora aceasta. Cunosc vreo patruzeci de Capitale şi oraşe cât acest Bucureşti. In toate, la ora aceasta se aprind aceleaşi vitrine, vânzătorii de ziare sbiară aceleaşi ediţii speciale, s'au imobilizat la intersecţia bulevardelor aceleaşi automobile... Toate au slobozit din birouri îmbâcsite aceleaşi larve umane ale burgheziei şi din uzini aceleaşi vite de jug, mergând să orbecăie în tenebrele cartierelor mărginaşne... Se cred liberi, şi libertatea lor e de robi. Ceiace este într'adevăr dezolant, tânărul meu amic, e că nu ştiu că sunt robi. Sclavii antichităţii aveau măcar această conştiinţă. Vino aci, să-i priveşti de sus... Nu e absurd, că toţi se cred liberi?

Costea se lăsă dus la fereastră şi privi în jos, spectacolul prea cunoscut al străzii.

— Nu observi ceva încă mai interesant? întrebă omul. Pentru dumneata în special, mai interesant decât banalele mele constatări?

Costea Lipan nu văzu nimic alt, decât strada din totdeauna, cu fluviul omenesc din totdeauna.

— Am să te ajut eu, atunci! anunţa omul. Am să te rog să priveşti la individul acela (îl vezi?), cu pălărie neagră şi cu pardesiu cenuşiu. Nu l-ai observat, sunt sigur, niciodată. Sau chiar dacă l-ai văzut, ţi-ai spus că aşteaptă pe cineva dela frizerie, fiindcă în faţa frizeriei staţionează, se uită înlăuntru, face trei paşi, se întoarce... Il vezi acum? Când se întoarce cu spatele, poate observa toată strada prin oglinda dela uşă... Să nu te surprindă dacă ai să-l întâlneşti mâine pe scări, urcând la dantist sau coborînd dela biroul de publicitate. Nici să nu te mire, dacă îţi cunoaşte camera cum îmi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cunosc eu buzunarul. Sunt chei cari deschid orice lacăte şi orice sertare; există oameni a căror curiozitate e nelimitată. Ai înţeles acum? Îţi pare suspect individul? E nevoie să pară *suspect?*

— Dar nu l-am mai văzut niciodată! declară Costea Lipan cu o grabă de om care se desvinovăţeşte. De altfel, de aci, nici nu i se poate vedea figura. E plin Bucureştiul de indivizi cu pălărie neagră şi cu pardesiu cenuşiu.

— Poţi face o experienţă, tinere amic, dacă experienţa mea nu-ţi ajunge. Poţi coborî în stradă şi poţi merge până la celălalt capăt, să intri într'o berărie sau într'o cafenea. Te asigur că vei constata cu surpriză, că printr'o bizară coincidenţă, dintre toţi oamenii cu pălărie neagră şi cu pardesiul cenuşiu câţi sunt în acest Bucureşti, tocmai acesta are să intre şi el în cafenea ori în berărie, are să se aşeze la o masă şi deschizând un ziar, n'are să ceară plata, decât după ce vei fi sunat dumneata... In afară, dacă nu te va aştepta la uşă ca acum.

— Imposibil! refuză să creadă, Costea Lipan.

— Pentru convingerea dumitale, bine înţeles. A mea e făcută. Şi acum să mă întorc la ceia ce m'a adus la dumneata. Una se explică prin alta... Cum mă aşteptam, oameni ca acesta de afară, vă poartă o grijă deosebită. Pot să te asigur că există undeva un jurnal al existenţii dumitale, cu menţiunea orei când te-ai culcat şi te-ai trezit acum o lună, cu cine ai discutat şi chiar cu oarecare copii de pe scrisorile pe care le-ai primit.

— Imposibil! refuză să creadă, Costea Lipan.

— Nu numai că e foarte posibil. Ci chiar sigur! Aceasta nu înseamnă însă că trebuie să te alarmezi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mie mi-a ţinut asemenea contabilitatea zece poliţii din lume şi nu m'au incomodat de fel. Incât n'ai de ce te speria. Am luat informaţiile mele. In poliţia voastră, ca în oricare din lume, sunt imbecili şi flecari, câţi vrei. Dela un astfel de imbecil, care mai e pe deasupra şi cel mai flecar individ pe care l-a putut descoperi o poliţie secretă să-i păzească secretele, am aflat unde locueşti acum şi unde ai locuit acum doi ani, cine e însărcinat să-ţi păstreze un atât de minunat jurnal la zi şi de ce. Nu-ţi poţi imagina ce uşor deschide uşile şi desferecă gurile, o carte de agent secret, bunăoară al Franţei, şi câteva recomandaţii, chiar când sunt plăsmuite în chipul cel mai grosolan. Am aflat aşa dar că eşti supraveghiat, chiar dela cei cari te supraveghiază.

— Atunci tot ce-am pregătit?... se sperie Costea Lipan, ştergându-şi tâmplele reci... Ne putem aştepta la orice... Suntem... (era să spună *„pierduţi!"* şi se temu de gravitatea sau de ridicolul solemn al cuvântului).

Omul râse cu dinţii lui negri-verzui şi se plimbă cu mâinile la spate, umplând camera cu oribilul scârţâit ritmic. Se opri, privind la Costea Lipan din picioare, cum se afla sdrobit de această veste, pe marginea patului. Privind cu milă, sub ochelarii cu şnur:

— Ce tânăr eşti şi cum te joci de-a conspiraţia şi de-a complotul! Adică, mă rog, ce ţi-ai închipuit dumneata? Te poţi aduna la întrevederi secrete, poţi pregăti tot soiul de isprăvi care interesează direct ordinea societăţii şi dumneata îţi închipui că societatea nu are şi ea drept să-şi ia măsurile ei de apărare? Iţi imaginezi că eu am venit direct, or-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

beşte, să cad odată cu voi, în capcană?... Află tânărul meu prietin, că înainte de a da ochi cu voi, când m'am dat jos din tren, dela gară, cea dintâiu grijă a fost să merg direct la poliţia voastră şi să-i prezint omagiile mele.

— Atunci eşti un spion. Un agent provocator... Ne-ai minţit pe toţi! se ridică în picioare Costea Lipan, cu dinţii încleştaţi şi cu pumnii strânşi, gata să sgâlţâne această mână de piele şi de oase, adunate într'o redingotă de stofă putredă.

Omul îşi dădu drumul în jâlţ, întinse picioarele şi râse cu hohot, bătându-şi ciolanele genunchilor cu ciolanele mâinilor, într'un acces de veselie care sfârşi în tusă:

— Haha! Ce copil teribil!... Agent provocator! Spion! Mai ce? Mai spune, te rog!... Dar nu e simplu şi infailibil, procedeul meu? Acelaş ori unde... Mă pun întâi în regulă cu poliţia ţării unde am intrat, în numele poliţiei dela care am venit. Orice bănuială e prevenită dela început. Pot intra în relaţii cu oricine, oricând şi oriunde, având în vedere „misiunea secretă", cu care am sosit. Poliţia în loc să-mi stea în cale, se oferă să-mi facă ea servicii. Simplu ca o joacă de copil!... Eu ştiu ce ştiu ei, şi ei nu pot şti ce vreau eu! Pot să te asigur că individul cu pălăria neagră şi pardesiu cenuşiu de afară, dacă ieşim împreună, are să-şi frece mâinile încântat. Are să admire abilitatea cu care un agent de poliţie strein, a ştiut să vă intre atât de uşor în bunele voastre graţii... Te rog, vezi la fereastră, dacă mai există domnul acela acolo. Numai fiindcă te îndoiai adineaori.

Costea Lipan se ridică şi merse până la feres-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tră. Se întoarse, recunoscând că într'adevăr, individul se afla la post.

— Aceasta n'are absolut nicio importanţă, spuse omul, începând din nou să se plimbe. Te pot asigura că nu vă ameninţă nici o primejdie. Nu vă ia nimeni în prea mult serios. Sunteţi folositori, numai în măsura în care un guvern poate să dea alarmă împotriva uneltirilor voastre, să vă urmărească şi să vă aresteze, în momentul când are interes să distragă opinia publică dela alte evenimente mai neplăcute. Sunteţi, tinere prietin, o rezervă. Dacă n'aţi exista, poliţia v'ar inventa. Iar omul de afară, cu pălăria neagră şi cu pardesiu cenuşiu, îmi pare că se află la postul său, mai mult să vă păzească *să nu vi se întâmple ceva, decât să vă păzească să nu faceţi ceva!...* Sunteţi necesari; aveţi drept să fiţi ocrotiţi... Aceasta am aflat-o de la admirabila voastră poliţie. Ş'am mai aflat tot dela aceşti oameni amabili, că la minele de cărbuni greva va isbucni peste cel mult două săptămâni. Era momentul. Am început să mă plictisesc. Atunci va vorbi însfârşit *aceasta!*

Spunând, omul scoase cu o îndemânare de scamator, revolverul de sub pulpana redingotei şi îl jucă în palma uscată.

Cu înfăţişarea lui slăbănoagă, fonf şi cu redingota uzată, lui Costea Lipan îi păru într'adevăr o sinistră şi demonică făptură. Contrastul dintre portul acesta insignifiant de pensionar, figura incoloră, spinarea gheboşată, ochelarii cu şnur şi dintre arma teribilă, îi încreţi carnea pe şira spinării. Inţelegea că într'adevăr, pentru omul acesta cu temeritate şi luciditate de nebun sub as-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pectul inofensiv, nu poate exista niciun obstacol. In jocul lui dublu şi turbure, nimeni nu mai putea citi, fiindcă avea fără îndoială, pentru fiecare dificultate, zece portiţe de rezervă, prin care să cadă tot în picioare, ca omuşorii de celuloid cu un centru de greutate de plumb.

— Ştii să tragi? îl întrebă, fixând un punct nevăzut din perete şi închizând ochiul apos sub sticla ochelarilor.

— Puţin! minţi Costea Lipan, ca să nu pară un copil, deşi nu trăsese niciodată un foc de revolver.

— Trebue să te exercitezi neapărat. Eu despic cartea de vizită în muchie. Dar mai ales lovesc cu precizie, aci! arătă cu degetul, tâmpla lui Costea Lipan. Doi ani am făcut la început exerciţii pe manechin. Nu dau niciodată greş. De altfel, pentru mai multă siguranţă, trag întotdeauna şi al doilea foc. Acesta mi-e cel mai bun tovarăş. Prietinul cel mai fidel. De treizeci de ani cutreerăm lumea împreună şi n'am avut de ce ne plânge unul de altul...

Omul săltă arma de oţel oxidat în palmă, părea că îi verifică greutatea, se prefăcea că o scapă şi o prindea iar, o dădea peste cap şi o luneca de pe un vârf de deget pe altul; grotească fantoşă în redingota neagră-verzuie amuzându-se cu înfricoşătoarea jucărie mortală. Era atâta îndemânare sprintenă în acest joc, ochii apoşi străluceau de atât de fierbinte scânteere, omul se învigorase atât de neaşteptat, încât s'ar fi spus că metalul armei îi transmisese un fluid proaspăt de vieaţă, care a accelerat sângele în artere şi a redat elasticitate muşchilor sclerozaţi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O clipă, Costea Lipan crezu că figura şi ochii şi gingiile ştirbite şi părul rar din creştet şi bărbiţa şi alb-gălbuiul murdar, au fost numai o mincinoasă mască, măsluită pe un obraz tânăr, ca să alunge orice bănuială şi să-l arate printr'un artificiu — inofensiv. Aştepta poate să cadă, cum îşi scot transformiştii barba de cârlţi, şi de dedesubt să apară într'adevăr omul puternic, crunt şi răsbunător, cum îl preceda totdeauna legenda.

Dar omul ostenit de joaca lui neliniştitoare şi drăcească, se opri, punând revolverul ca o vulgară tabachere în buzunarul de sub pulpana redingotei. Din nou avu înfăţişarea ştearsă de profesor pensionar, tuşi ca un bătrân şi începu să-şi întindă mănuşile pe degetele osoase.

Merse până la fereastră şi privi în creştetul trecătorilor. Fără să se întoarcă, vorbi:

— Dumneata crezi că merită să faci pentru viermii aceştia ceva?... In stupiditatea lor nici nu au conştiinţă de nefericirea lor. Dacă le pregăteşti vreo fericire, trebue s'o faci fără să ştie, în silă, peste voinţa lor... Impotriva lor. Ceea ce-ar schimba faţa lumii, n'ar fi nicio religie nouă, nicio oaste de profeţi inspiraţi. Dă-mi patru sute de oameni maşină. Patru sute de imbecili sau nebuni, incapabili să cugete, căci n'au ce cugeta... Numai să se supună orbeşte. Iar toţi, patru sute, în patru sute de oraşe să arunce la aceiaşi oră în aer, parlamente, ministere, centrale poştale şi gări. Chiar prima condiţie e să nu cugete. Să-i scoţi dintr'un azil de idioţi şau de surdo-muţi şi să-i trimiţi să execute...

Sfârşi într'o limbă necunoscută. Işi dădu seamă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

şi întorcându-se, râse ca de o slăbiciune pentru care are drept la indulgenţă:

— Mă ierţi? Câteodată uit în ce ţară mă aflu şi în ce limbă mă pot face înţeles... De altfel, nici nu ţin să fiu înţeles.

Îşi aşează pălăria pe vârful capului. Pălăria tare şi strâmtă, care-i complecta aspectul grotesc. Repetă:

— Nici nu ţin să fiu înţeles...

Se uită la pereţii goi, la tavanul înclinat de mansardă, la soba de fier, la patul cu pătura aspră.

Vorbi cu pălăria pe creştet, nemişcat, ca un om neînsufleţit de cârpă; un om mecanic din cei aduşi pe scena la reprezentaţiile de ventriloci:

— Tinere, camera aceasta a dumitale, îmi aminteşte ceva foarte vechiu. Altă cameră, unde se afla alt tânăr. Undeva, într'o ţară care nu importă şi într'un an care nu importă. Tot aşa era o fereastră înaltă. De acolo se vedea cerul sus şi se vedeau oamenii jos. Viermii jos. Era un pat ca al dumitale, de fier. Un pat de tânăr sărac. Nu importă ce s'a întâmplat apoi... Destul să ştii că acolo a îngenunchiat el, lângă patul acela ca al dumitale jurând să nu uite şi să nu ierte. Cu mâna pe o mână rece a jurat. A coborît pe urmă scările pentru ca să nu se întoarcă şi de atunci cutreeră lumea, ori unde găseşte prilej să plătească... Eu lovesc întotdeauna aci! (Ridică degetul înmănuşat de manechin ţapăn în articulaţii, spre tâmpla lui Costea Lipan). Şi nu dau greş niciodată!... Sunt un moşneag, dar încă nu-mi tremură mâna. N'am sfârşit. Eu plătesc oricui şi plătesc pentru toţi... Înţeleg! Mă crezi un nebun. Ura niciodată nu e o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nebunie. După cum laşitatea nu e numai decât cuminţenie. Acum să-ţi fac un serviciu. In astăseară am să te eliberez de omul de afară. Mă voi duce să-i pun o singură întrebare şi să-i ofer o ţigară. Sunt sigur că va merge cu mine la cea mai apropiată cârciumă. Am pentru oamenii poliţiei de ori unde o irezistibilă atracţie şi îţi mărturisesc că le inspir o desgustătoare încredere. Noapte bună! Şi fă exerciţii! Invaţă să tragi întotdeauna *acil*

Omul salută sacadat cu pălăria tare, ieşi lipind uşa cu luare aminte şi începu să coboare scările în spirală, cu oribilele lui ghete cu scârţ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

IV

ARIZONA-BAR.

Sunt dimineți când toata viața orașului palpită spumos să înundo din paharul prea plin. Ai spune că toți s'au trezit dintr'un vis anunțând un miracol. Și toți au eșit să-l aștepte.

Pentru aceasta s'a pregătit și cerul cu albastrul spălat, unde un singur nor alb își flutură mătasea festivă. Pentru aceasta și soarele și-a lustruit peste noapte alama strălucitoare.

Totul a devenit deodată mai luminos și mai simplu, mai plin de speranțe de cum a fost ieri.

Privește gestul aerian al copilului cu haina străveziе.

Dacă încăodată mai sare o singură dată, va rupe plasa subțire a legilor care-l țin trist legat de pământ și va sbura grațios în haina lui străvezie spre soare.

Chiar cerșetorul din colț, a uitat să întindă mâna cu tânguitu-i milog. Surâde orb la desmierdarea bună a luminei; el care n'a văzut niciodată lumina cu ochii lui de albuș, sub sticla ochelarilor, urâtă și neagră.

Sunt dimineți când toată viața orașului s'a eliberat din fortărețele sure.

Acum trecătorii sunt voioși fără pricină. Cu pasul elastic porniți să dea un ultim asalt fericirii.

E ceasul când nimeni nu poate admite, că la capăt există un irevocabil sfârșit. Oprește-l din nerăbdătorul avânt și îi spune: „Unde grăbești? Amintește-ți că nu e departe vremea când din toți care trec și vin și se duc, nu va rămâne nici suvenirul numelui. Eu văd numai schelete fugind. Eu în fiecare râs fraged, văd dedesubt un craniu rânjind!..“ El scutură capul și te privește cu milă: „Ești nebun? Ce-ți veni în gând?“ Și se întoarce să alerge la asaltul lui care sfârșește în nimic.

Lasă-l s'alerge. Reazămă-te de bara unei vitrine. Privește-i. Și vezi dacă nu e înspăimântător gândul, ca în cincizeci de ani, din toți câți vin și trec și se duc, câți râd și iubesc și se bucură, nu va rămâne niciunul. Nici unul. Nici numele. Închipuie-ți strada atunci, golită de toți câți nu mai încap acum. O stradă pe care ar fugi schelete.

Lasă-i s'alerge! Scara întoarcerea e cztenuată. Fosforul ochilor sleit. Pasul se târâe. Toți au tăcut și calcă privind posomorit în pământ. Reintră în celulele lor sure.

Se închid cu zăvoare. Pentru ce se închid cu zăvoare?

Numai cei înădărătnici să prelungească minciuna, mai merg să cumpere de un ban, minciuna cea eftină care se vinde c'un ban.

Moartea lui Teofil Steriu a fost neașteptată și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

simplă. Când servitoarea a venit ca întotdeauna, la ceasul fix, să-i anunţe felurile de mâncare din acea zi, l-a găsit rece, în jâlţul biroului, ca un funcţionar adormit în lipsa şefului. Nu era nici o urmă de luptă cu moartea. O pagină întreruptă şi condeiul aşezat cuminte alături.

Teofil Steriu, care în desinteresarea lui pentru orice spectacol al vieţii, adormea unde îl prindea vremea, în tren, la reprezentaţii şi la şedinţele Academiei, trecuse în somnul cel mare cu aceiaşi simplitate. Cum se afla între braţele scaunului, cu bărbia în piept, oricine s'ar fi aşteptat să-l vadă tresărind, ştergându-şi cu mişcarea obicinuită sudoarea din jurul gulerului şi apucând tocul să continue rândul început.

Dar gândul se oprise răcit, iar corpul imens nu mai secreta prin porii pielii, năduşala cu atâta vervă popularizată de caricaturile revistelor umoristice.

A fost o moarte simplă, discretă şi fără de mister.

Medicul a trimis după doi oameni puternici din stradă, doi hamali cu şorţ de pânză verde, să-l ridice şi să-l poarte până în camera unde să-i pregătească toaletă mortuoară.

— Trebue să tragă ca la vreo sutădouăşdăchile! spuse unul dintre dânşii, ştergându-şi fruntea cu mâneca şi îndreptându-se de şale, după ce l-au aşezat în pat.

— Pă puţin! încuviinţă celălalt. A fost cumplit om.

— Zice că scria istorii prin cărţi...

— Tot ce se poate. In lumea asta sunt tot soiul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de meşteşuguri la care nu te bate nici vântul, nici ploaia. Stai în şezut pe scaun şi faci osânză la inimă. Ia'n te uită la el. Câtu-mi-ţi-i buhaiul!... Văd că nu-l boceşte nimeni. Parc'a murit în casă pustie.

— O fi fost un sgârcit. Un sgripţuroiu d'ăla de-şi goneşte neamurile să nu se mai înfrupte nimeni din talerul lui... Acum, ce mai aşteptăm Vasile?

— Poate ne-om căpăta c'o pomană de straie. Dintr'un surtuc de-al lui, îţi ajunge de-o scurtă blănită şi mai rămâne.

— Eu m'aş mulţumi barem c'o pereche de pantaloni.

— Ca să nu te mai găsească acasă nevasta într'înşii? râse cel care se numea Vasile. Să vorbim cu bucătăreasa. După cum îmi pare mie, tot dânsa-i tare şi mare acilea.

— Nu-i închidem ochii?

— Ce-s eu, tocmit să închid ochii la morţi? N'au decât să-i închidă slugile lui. Destul l-am cărat...

Amândoi ieşiră să umble prin camerile goale, cu uşile vraişte, în căutarea bucătăresei.

Teofil Steriu, întins cu faţa în sus, în patul unde îl aştepta în fiecare dimineaţă, la căpătâiu, tava cu ceştile de lapte şi chiflele rumenite, privea cu ochi ficşi, ceţoşi şi indiferenţi uşa deschisă pe care nimic nu putea să intre care să-l intereseze.

Pe măsuţă plicurile nedesfăcute zăceau teanc.

Se afla şi o telegramă. Era veche de două zile, cu timbrul lipit. Ce i-ar fi putut spune o telegramă? El nu aştepta demult, nimic, dela nimeni. El pentru vieaţă, demult era mort.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In celelalte odăi se auzeau chei zângănind şi sertare trântite.

Hamalii trecură prin antret, tropăind cu toată talpa, vorbind tare şi ţinându-se pe urma bucătăresei. Soneria telefonului chema îndărătnic şi neîntrerupt.

Pentru Capitală, înmormântarea a fost un eveniment vrednic de memoria marelui dispărut. Au sosit delegaţii din oraşe îndepărtate şi s'au anunţat discursuri unde fiecare vorbind despre marele mort, n'avea să se uite mai cu seamă pe sine.

Cortegiul a plecat în după amiaza cu soarele firav de primăvară, dealungul străzilor mişunând de lume voioasă, fiindcă eşise întâia dată după o iarnă urîtă şi lungă, cu haine uşoare şi noi. Era un cortegiu foarte impunător. Lanţul trăsurilor şi cupeurilor se prelungea atât în urmă, încât tramvaiele se îngrămădeau îmobilizate, aşteptându-l să defileze. Erau şi perdele negre la becuri. Se afla şi muzică şi soldaţi.

Toţi se numărau, mirându-se că sunt atâţi de mulţi. Când vedeau un fotograf pregătind din balcon ţeava neagră a aparatului, nu ştiau dacă trebue să surâdă sau să aplece capul smeriţi. Işi întorceau faţa în orice caz, să intre în raza aparatului, ca să se admire a doua zi în ziar şi Sâmbătă pe pânza de cinematograf.

Erau atât de mulţi, fiindcă o asemenea înmormântare însemna un norocos prilej să se vadă şi să schimbe păreri, după atât de precipitatele în tâmplări din ultimul timp.

Guvernul fusese înlocuit. Se pregăteau alegeri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Opoziţia proaspătă şi cu opoziţia mai veche, nu găsiseră încă puncte comune să cadă la înţelegere pentru lupta umăr la umăr. Unii se căzneau să încheie cartel. Ceilalţi se căzneau să-l împiedice.

Acum se întâlniseră în urma dricului şi în pas încet, discutau, puneau la cale întrevederi, pipăiau anumite dificultăţi şi se prefăceau că au uitat anumite cuvinte grele, schimbate doar câteva săptămâni înainte.

Gică Elefterescu, strângea mâinile toate câte îi ieşeau în cale şi părea atât de mâhnit, încât s'ar fi spus că aşteaptă personal condoleanţe; deşi nu ştia altceva despre Teofil Steriu, decât că a fost un om curios care s'a izolat de urâţeniile şi frumuseţile lumii, să scrie un maldăr de cărţi.

Când uita însă tristeţea solemnă de circumstanţă, schimba ochiri scurte de complicitate şi de satisfacţie, cu toţi căpitanii gărzii sale electorale, în păr. Tactica lui triumfase încă odată. Revenise la Justiţie, isbutise să îndepărteze de pe lista ministerială, doi concurenţi decapitaţi. Dăduse din nou delegaţie de Procuror General lui Constantin Lipan şi înainte de alegeri chiar, se pregătea să lichideze ultimele fortăreţe ale taberei adverse din guvern. Ceia ce-l îngrijora deocamdată mai mult, erau conciliabulele dela spatele lui. Trei fruntaşi ai opoziţiei, deşi din trei partide deosebite, conversau de când a pornit cortegiul, cu o cordialitate suspectă. Aceasta nu-i plăcea.

Rămase înadins în urmă şi se intercală între dânşii. Încleştă mâinile îndelung, cu o durere neconsolată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

— Bietul Steriu!... Mare pierdere pentru ţară. I-am spus întotdeauna că asemenea vieaţă... De altfel, mie mi se datoreşte că am decis guvernul să-i facă funeralii naţionale. O ţară nu trăeşte numai prin politică... Despre noi nimeni n'are să mai ştie nimic, când om fi oale şi ulcele, măcar că ne sacrificăm vieaţa pentru binele obştesc...

Ceilalţi tăcură. Işi făcură semn să continue după înmormântare.

Gică Elefterescu aprinse o ţigare, fumând în pumn, cum proceda la şcoală, discret. Fumul se înălţa uşor şi albastru, în aerul străveziu.

— Se spune că n'a suferit deloc. Fericită moarte! Ce zici, doctore? întrebă generalul Ignaţiu Zalomit, îmbălsămat în uniforma de mare ţinută care mirosea a camfor.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru tocmai alegea din cutia de email o pastilă parfumată. Răspunse ţinând bomboana în vârful degetelor înmânuşate:

— Pentru el a fost o moarte fericită. Pentru noi nu. Cred că preţuia mai mult decât jumătate din turma aceasta care ne târîm tălpile după el. Era încă în puterea vârstei. Mai putea lucra, zece, cincisprezece ani.

—Asta mă miram şi eu! înţelese cu urechea lui de surd, generalul Zalomit. Pentru un simplu locotenent de rezervă, prea mult tămbălău. Am auzit că era şi antimilitarist.

Convoiul trecea şi se oprea în străzi cu soare, în primăvară bună şi caldă, pe care Teofil Steriu tot n'ar fi observat-o.

Era ceasul când la masa de scris, în haina lui îmbumbiată pe corpul enorm, cu ferestrele închise,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

înşira slova măruntă pe hârtie, absent dela tot ce există în Univers.

Teii din marginea trotuoarelor, dăduseră frunză subţire şi fină, de-un verde fraged peste care nu se aşternuse încă praful murdar. Trecătorii se o-preau să-şi ridice pălăriile — mulţi nici nu ştiau cine e mortul şi nici n'ar fi ştiut mai mult dacă i-ar fi aflat numele — pe urmă porneau cu pasul viu spre vieaţa lor. Erau şi perechi cu braţul strâns cald, plecându-se să privească unul în ochii celui-lalt cu o însetare nemărginită, care mâine va sfârşi în desgust.

— Au sosit rândunelele! Priveşte colea, pe sâr-ma de telegraf! spuse cu bucurie o fată cu ochii albaştri umbriţi de pălăria albă, de paiu.

Teofil Steriu, tot n'ar fi ştiut că rândunelele au sosit.

Mirel Alcaz ajunse convoiul cu un automobil şi sări sprinten, aruncând ţigarea şi distribuind o-dată cu strângerile de mână, ştirile ultime. Se ală-tură de cortegiu, răsucind capul în dreapta şi în stânga, îndărăt şi înainte, să-şi memoreze cine-i prezent şi cine lipseşte. Şopti la o ureche:

— Astăzi s'a redeschis dosarul *Petrolul-Iordan Hagi-Iordan*. Nebunul de Lipan de astădată o face lată. Are să-i joace şotia lui Gică, precum te văd.

Vestea trecu din ureche în ureche. Unii mai cu-rioşi se desprinseră să vină la Alcaz, ca să ca-pete informaţii directe.

Dricul înainta încet, încărcat de toate florile primăverei. Teofil Steriu, tot n'ar fi mirosit a-ceste flori.

De altfel, toţi îl uitaseră. Din tot cortegiul lun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

git dâră în urma carului mortuoar până la capătul străzii, el era cel care interesa acum mai puţin pe cei veniţi să-l întovărăşească în drumul final. Rezerva dela început se risipise. Toţi vorbeau tare. Fumau şi comentau evenimentul senzaţional al după amiezii. Unii pistuiau vânzătorii de gazete şi aruncau din mers ochii pe „Ultima Oră". Poeţii tineri îşi aduseră aminte cât s'au zaharisit cei bătrâni. Scriitorii bătrâni îşi schimbau amabile răutăţi de confraţi. Se vorbea cu satisfacţia din totdeauna despre expoziţiile ratate şi despre premierele căzute. Despre un scandal conjugal, un divorţ, şi o descindere într'un cuibar de stupefiante. Soldaţii scoşi din cazarmă să dea onoruri unui mort despre care nu mai auziseră până acum, îndreptau priviri ghiduşe slugilor din acest cartier necunoscut. Se hotărau să revină în permisia de Duminecă.

In cutia închisă de metal, Teofil Steriu trecea legănat în pasul celor şase cai, printr'o lume şi un soare şi o primăvară, pe care întâia oară nu le vedea fiindcă acum într'adevăr nu mai putea să le vadă, cu negrul capac astupat peste ochi.

Pe aceleaşi străzi mai trecuse şi printre aceiaşi oameni, în toate primăverile câte au fost — dar pentru el încă de pe atunci nu existau. Nu exista decât masa de scris, cu foile albe lucioase şi o lume care era numai a lui, crescută şi nutrită din el.

— Nu văd pe nimeni din familie. N'avea nici o rudă? întrebă Mirel Alcaz.

— A venit azi dimineaţă o femeie, informă repede un reporter, pipernicit şi vioiu. Un fel de ţă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
muzeuldigitalromanesc.ro/mdrr1901-1932

rancă bătrână sau o mahalagioaică... Am găsit-o acasă la el, bocindu-se... Eram cu Han, când i-a luat masca. O femeie foarte simplă. Spunea că-i mama lui. Îl bocea: „Puiul mamii, pui!" Şi nu-l cunoştea. Nu-l mai văzuse de când era în clasa întâi de liceu, când a plecat pentru totdeauna de acasă. La început se văitase că nu-i băiatul ei... Parcă avea să i-l fure cineva!... „Puiul mamii, pui!" Cred şi eu că n'avea cum să-l recunoască. Un *pui* de o sută douăzeci de chilograme!... Zice că-i făcuse o pensie... A rămas acasă să păzească lucrurile. Cică să nu i le fure nimeni. Se pare că-i o babă foarte avară. A început să strângă cheile. Iată un subiect de nuvelă pe care Teofil Steriu nu s'a gândit s'o scrie niciodată...

— A trimis şi Regina o coroană! îşi exprimă uimirea generalul Ignaţiu Zalomit.

— Te cred şi eu, don general Sesotris! A fost doar cel mai mare scriitor al nostru. Preşedintele Academiei! îi răcni în ureche reporterul.

— Foarte bine! pricepu generalul surd, în felul său. Foarte bine! Să pui la ziar. Prea mult pentru artilerie şi nimic pentru infanterie. Aceasta am spus-o eu pe la 99—900 lui Mitiţă Sturza şi nu m'a ascultat... De asta ne ducem de râpă...

— De ce nu-ţi cumperi un microfon, domnule general? Au ieşit un fel de aparate... Microfon. Mi-cro-fon!

— Ştiu! Ştiu. Lasă nu striga aşa, că doar nu-s surd. Am să vând „Creditul Minier" şi am să cumpăr „Reşiţe".

La cimitir serviciul religios a fost lung, iar jalnicile cuvântări numeroase.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In jurul mormântului cu hâda gură de țărână căscată, făcuseră cerc, în haine solemne și negre, toți cei care ascultau vorbitorul, așteptând ca pe urmă vorbitorul să treacă în locul lor și să-i asculte pe dânșii. Unii grăbiți au călcat rândul luând înaintea celor înscriși; alții au avut atâta de spus, încât le venea lor singuri să caște. Erau și acei care toată viața îl bârfiseră și îl descopereau acum glorios.

Soarele cu toți milostiv, își juca razele calde în toate cheliile lucii. La spatele acestei gărzi negre se afla ridicându-se în vârful degetelor, mulțimea cea simplă, pentru care într'adevăr Teofil Steriu existase. Tineri și femei, liceeni în uniforme, oameni care n'au pus straiu de jale oficială. Oameni pe care nu-i observă nimeni niciodată pe stradă și cărora nu le-ar ști nimeni numele chiar dacă i-ar vedea: cititori care-au crezut, au suferit și au sperat cu lumea din cărțile lui Teofil Steriu. Aceia nu veniseră să fie prezenți ca să se arate și să fie văzuți: dar aceia nu vedeau acum înainte decât un perete de capete și de cefe, de spinări negre, astupându-le mortul lor. Mai vedeau doar ațele albastre de fum din cățuele cu tămâie și fumul elastic și negru al lumânărilor, înălțându-se molatic spre cerul primitor.

— Mergem să ne mișcăm puțin? Am câțiva prieteni aci, cărora nu le-am mai făcut demult vizită, rosti Leon Mătăsaru, prinzând brațul lui Ion Ozun.

Își făcură loc prin mulțime. Amândoi plecară printre monumente și cruci. După grilajuri se vedea pământ negru răscolit, cu răsaduri proaspete

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de flori. Dar cele mai multe morminte, se aflau într'o mută şi mare uitare.

Aceasta nu împiedicase primăvara, să îmbrace mesteacănii plângători într'o balansată şi încă diafană perdea de frunze mărunte. Iarba creştea viguroasă şi deasă. Flori sălbatice şi proletarizate, săltaseră vânjos printre scaeţi. Era în acest ţinut tăcut al morţilor, o victorioasă irupţie a vieţii vegetale.

Departe, se înmuia linia viorie a orizontului peste câmpuri, şi de cealaltă parte, oraşul îşi înneca vârful acoperişurilor în fum.

Leon Mătăsaru privi într'acolo, pe urmă cuprinse rotund, oastea fără număr a crucilor, de aci.

Făcu un gest neisprăvit cu mâna:

— Dacă toţi, când suntem *acolo*, ne-am aduce aminte o singură dată pe zi, că există şi *aceasta*, poate vieaţa noastre ar fi altfel...

Pe urmă, după un timp:

— Ştii că eu de douăzeci de ani nu mai vorbeam cu Teofil Steriu? Am fost prietini foarte buni. Fraţi. Intr'o zi ne-am certat dela un nimic. Un cancan de cafenea. Poate nici atât. Bunăvoinţa prietinilor!... Aceasta s'a întâmplat pe vremea când el mai venea la cafenea, înainte de a se închide în vieaţa pe care a dus-o. L-ai cunoscut mai bine?

— Nu mult... Dar îndestul, vorbi Ion Ozun, destul ca să preţuesc în el, ceea ce puţini poate au cunoscut. Sub înfăţişarea întotdeauna placidă şi de atâtea ori morocănoasă, eu am avut prilej să aflu ce ascundea... M'a ajutat când am sosit singur aci şi strein. Mi-a dat chiar să mănânc.

Ion Ozun respinse cu mâna o prezenţă supără-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

toare. Nu amintirea iernii de ger şi de foame; după amiaza când Teofil Steriu a lepădat deodată indiferenţa dintotdeauna să-l cheme la el. Ci respinse suvenirul privirii de mustrare şi de ironie şi poate de milă, cu care simţea că Teofil Steriu îl urmărise în drumul lui de mai târziu. Se simţea vinovat. Îl înşelase. Nu fusese vrednic de încrederea lui: el care renunţase la tot, ca să devină acum aproape un alt Mirel Alcaz, încă nu îndestul de abil şi încă nu îndestul de cinic.

— Să mergem pe aci. Prietenii mei sunt mai departe, spuse Leon Mătăsaru, pornind alături printre grilajuri, cu pardesiul lui desbumbiat, cu pălăria pătată gras şi cu ghetele care n'au mai fost lustruite de un an. Ţi-am spus că am fost într'o vreme eu şi Teofil nedespărţiţi, şi că după aceea nu ne-am mai vorbit. Regret acum şi ştiu că regreta şi el. Am amânat întotdeauna. Spuneam: — Am să mă duc mâine, să-i apuc mâna şi să-i trec braţul celălalt după gât: „Prietene Teofil! Frate Teofile!"... Poate şi el va fi gândit la fel. I-o citeam în privire, când întorcea ochii. Ne oprea nu ştiu ce. Fără îndoială, ne oprea şi siguranţa că puteam amâna aceasta pe *„mâine"*. Acum *mâine*, pentru el nu mai există. De altfel nici pentru mine...

Stătu să vorbească, rezemat cu spatele de piatra unui cavou:

— Era singurul dintre confraţi pe care într'adevăr îl stimam. El singur înţelesese că nu e destul să fii sau să te crezi născut cu talent. El ştia că talentul implică o teribilă răspundere. Că din momentul ce ţi-a fost dăruit, trebue să devii sclavul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui, să-l serveşti... Ceilalţi, cei care-au scris o carte şi o târâie după dânşii o vieaţă, îl acuzau că se izolează să lucreze în afară de contactul cu realitatea. Ca să creezi nu e nevoie numaidecât să paşti cu ochii realitatea, ca să dai minţii ce rumega. El ştia că nu are ce învăţa nou din această realitate. Intr'un sat se află concentrată toată umanitatea... Dacă l-ai privit odată şi l-ai înţeles odată, nu mai ai ce afla asupra umanităţii... Pe mine vieaţa m'a risipit. De zece ani n'am scris un singur vers. Piesa care mi-a dat, aşa zisul mare succes, mi-e streină. N'o mai recunosc. E desprinsă de mine de atâţia ani! Nu e bună, nici pentru ceea ce-mi dă. Imi dă bani, cu care n'am ce face, fiindcă nu mai pot cumpăra cu aceşti bani, timpul pierdut. Altceva ce-aş cumpăra? Pe mine mă desgustă şi o haină nouă... Teofil Steriu a avut tăria să se apere de aceasta. S'a salvat la timp. Ştiam că pentru un lucru nu mă iartă. Pentru ceia ce *n'am făcut*. Pentru acest timp pierdut... Să mergem. Intr'acolo sunt prietenii mei. Tovarăşii tinereţii care nici ei n'au făcut nimic; n'au lăsat în urmă aproape nimic. Ei au însă o iertare. Au murit înainte de timp. La începutul tinereţii. Ca această necunoscută de o pildă.

Arătă din treacăt o fotografie pe sticlă, prinsă în marmura unui monument. Un cap de copilă, cu ochii sclipind de râs tânăr şi cu obrazul tânăr.

— Citeşte anul morţii... 1887... Cine-şi mai aminteşte de ea? Ii mai rosteşte cineva numele? Trăeşte în vreun suvenir? Revine în vreo conversaţie de bătrâni?... Aceasta e moartea totală. Neantul!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Totuşi, ceia ce cred eu că e mai îngrozitor decât aceasta, spuse Ion Ozun, e că poate a fost mai bine că a murit aşa, atunci. Îi sclipeau ochii de râs tânăr şi a plecat cu obrazul tânăr, aşa cum o arată această imagine. Ar fi fost astăzi o babă plicticoasă, cu umbrelă şi pelerină demodată. O pensionară care se ceartă la ghişeul de percepţie şi pe care o dă uşierul afară. Aşa a luat tinereţea cu ea. N'a cunoscut moartea din vieaţă... Moartea înceată şi respingătoare.

— Poate, încuviinţă Leon Mătăsaru. Am ajuns. Aceştia sunt! Aci sunt!

Locul era mai tăcut şi pustiu. Morminte sărace. Morminte părăsite; definitiv redate pământului. Cu iarbă deasă şi cu flori de câmp. Crucile scufundate şi fără niciun nume.

Un fluture trecea prin aer ca o floare vagabondă.

Ion Ozun se trase înlături, să nu turbure gândul tovarăşului.

Leon Mătăsaru, cu pălăria în mână, cu fruntea în soarele trandafiriu al asfinţitului, privea pământul gol. Ion Ozun îl văzu aşa cum îl arătau gravurile de acum zece şi cincisprezece ani: cu fruntea înaltă şi pură, cu ochii umbriţi de acea tristeţe cosmică a poemelor, pe care el le învăţase pe derost pe băncile şcoalei. Dar gura era chinuită şi părul de pe tâmple căzut.

— Erau trei... spuse înnecat Leon Mătăsaru .Erau tineri şi aveau drept să spere orice dela viaţă...

Le rosti numele. Ion Ozun cunoscu astfel că acolo sub pământ şi sub iarbă, se afla un pictor, un poet şi un cronicar, pe care manualele îi po-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
biblioteca.ro/mdr1901-1932

menesc drept trei mari făgădueli secerate în cea dintâi tinereţe.

— Eram nedespărţiţi... O ceată foarte sgomotoasă şi insuportabilă, clocotind de proecte. Nu poţi şti cum iubeam vieaţa şi cum ne iubeam meşteşugul nostru. Nu ne mai încăpea lumea. Credeam că n'or să ne mai ajungă anii, pentru câte aveam de isprăvit... Poate e mai bine aşa, cum spuneai, adineaori. S'ar afla acum poate, alături de ceilalţi, rostind un plicticos şi plin de vanitate discurs. Am fi poate duşmani, dela cine ştie ce neînsemnată glumă. Poate ne-ar roade invidia. Poate nu ne-am întinde mâna şi am aştepta un „*mâine*", amânându-l până ce devine ireparabil... I-a cruţat vieaţa aceasta. Mă hotărîsem, îţi mărturisesc, să le ridic trei cruci de marmură — când am văzut că piesa îmi aducea atâţia bani câţi nu-mi trebuiau. Vorbisem cu prietinul Han să le făurim pentru o grădină busturile de bronz. Prostii! Deşertăciune pe care ei ar fi respins-o. Le stă mai bine aşa. Mormintele şi catedralele abandonate, îţi vorbesc altfel... Să plecăm. Au să ne închidă aci, cu morţii.

Grăbiră pe potecile strâmte. Cimitirul se golise. Teofil Steriu rămânea în urmă, cea dintâi noapte sub pământul ud, cu toată movila de cununi proaspete pe piept, din care în scurtă vreme n'au să mai fie decât sârme urâte şi mototol putred de frunze. Rămânea cea dintâi noapte — cea mai grea, până când cimitirul îl încorporează poporului său pacificat, imobil şi mut.

— Eu ştiu un vin bun, într'un loc unde sunt servit bine! anunţă Leon Mătăsaru, târziu, când au

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ajuns în Bulevardul Academiei. Am nevoe în astă-seară întâi să-mi amintesc. Apoi să uit. Mergi?

— Dacă bine înţeles, mutra mea... acceptă Ion Ozun cu modestie, bucuros să se afle împreună cu unul din idolii adolescenţii sale.

— Lasă mutra. Odată n'are să devină obiceiu. Trebue să ştii că eu am oroare de toată familia noastră: scriitori, pictori, gazetari, actori.... Eu îmi petrec nopţile cu nişte funcţionari necăjiţi şi obscuri, care habar n'au de literatură şi de veninurile noastre. Aceasta nu-i împiedică să fie nişte oameni foarte de treabă. Dimpotrivă. N'au de împărţit cu mine nimic. Nu-mi asvârl cu paharul în cap pentru cine ştie ce controverse estetice, iar veselia lor nu-i spurcată de niciun rânjet confrăţesc. In astă seară am însă nevoie să-mi amintesc despre ceilalţi, rămaşi acolo sus, ca pe urmă, pentru încă o bucată de vreme, să uit. Haidem! Iţi spun că vinul e bun şi că sunt servit bine... Am să-ţi cânt un cântec, pe care îl cântam cu ei...

Aşa au plecat şi aşa au cutreerat noaptea, în locul unde exista un vin bun şi unde Leon Mătăsaru era servit bine; pe urmă în alte şi alte locuri, cu băuturi mai puţin bune şi unde au fost serviţi mai prost.

Aceasta nu mai avu dela o vreme nicio însemnătate. Au fost pe rând, fericiţi, trişti şi veseli; au plâns şi s'au sărutat. Au cântat şi au observat apoi că mesele încep să se depărteze şi să se apropie bizar: ceea ce li se părea totuşi foarte normal şi plăcut.

Pe urmă, târziu, după ce s'au tras pretutindeni toate obloanele, un taximetru — cel mai ciudat ta-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaarhivania.ro/mdrr1901-1932

ximetru din Capitală, cu mers zigzagat şi trecând prin ziduri şi prin stâlpii de felinar — i-a dus la *Arizona-Bar*.

Un picolo cu vestă roşie şi cu tichia pe-o ureche, le-a dat ajutor să coboare. Aveau nevoie. Şi le-a deschis uşa, fiindcă voiau să intre pe fereastră. Ba. Leon Mătăsaru nu s'a lăsat convins, decât atunci când Ion Ozun l-a ameninţat mânios cumplit că-l bate, fiindcă îl compromite.

— Ai da tu în mine, Ozunule? se miră îndurerat Leon Mătăsaru. M'ai bate, tu?

— Sigur. Intri pe uşă sau te bat? afirmă cu tărie Ion Ozun, care aşa cum se afla atunci, n'ar fi simţit nicio remuşcare să-şi ia la scărmănat idolul adolescenţii.

— Ei bine, atunci na, intru pe uşă! renunţă cu mărinimie Leon Mătăsaru. Eu nu-s încăpăţinat ca tine!

Intră pieziş. Şi constată că există o Providenţă, de vreme ce singura masă liberă se afla chiar lângă uşă, dispensându-l de un voiaj riscat până în celălalt capăt.

Bătu în lemn şi se plecă repede după pumn, să-l prindă îndărăt, fiindcă i se păru că pumnul avea o condamnabilă tendinţă să evadeze, desprins din încheetură.

Bătu şi comandă, global: Vin! Şampanie! Whisky!

Chelnerul mai sceptic în evaluarea capacităţii de consum a clienţilor, aduse deocamdată numai o frapieră cu şampanie.

Barul era alb, lăcuit, geometric; numai lemn lustruit şi metal nichelat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar atmosfera era înnăbuşitoare. Ventilatorul vâjâind nu prididea să absoarbă fumul compact în spirale. Becurile opalescente luminau ca într'un fund de mină.

Un quator rusesc în cazacă neagră, cânta „*Lunaşii de pe Volga*" şi Ion Ozun la înfăţişarea frunţilor plecate sub suflul vast de tristeţe, simţi o neapărată nevoie să plângă. Se birui cu o ultimă încordare adunată din drojdia conştiinţei, la gândul că în sală se aflau atâţia prietini şi încă mai mulţi cunoscuţi. Avu aceeaşi tărie, când Jazzul cântă o havaiană cu modulaţii de jale ancestrală, deşi i se păru insuportabilă amintirea că Teofil Steriu n'a trăit niciodată momentul acesta şi că deacum nici nu o să-l mai poată trăi.

Prin irizaţii care făceau să se clatine totul în fâşii luminoase de curcubeu, văzu că Leon Mătăsaru, de unul singur, se deda unei îndeletniciri stranii, spre înveselirea vecinilor de mese. Prinsese un căţel jigărit, scăpat de-afară printre picioarele celor care intrau şi ieşeau. Il îndopa cu o răbdare de doică, turnându-i pe gât şampanie cu linguriţa. Pe urmă îl ridică de pielea cefii şi îl boteză, cu un gâlgâit de şampanie în cap, dându-i numele singurului cronicar dramatic care i-a înjurat piesa.

Ion Ozun nu se miră deloc. Găsea aceasta chiar foarte firesc. Entuziasmat, deşertă două pahare unul după altul, după care îndată se volatiliză într'o lume ireală şi celestă, fără legile gravităţii şi fără dimensiuni.

Nu-i mai păsa de cei care-l văd şi-l cunosc. Erau cu toate acestea îndestui...

Chiar la masa din faţa lor, Iordan Hagi-Iordăn

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se afla înconjurat de o lume sgomotoasă şi cu veselia foarte înaintată. In smockingul gata să arunce în aer nasturii, era stacojiu la maximum, încât s'ar fi crezut că aceasta e seara atacului inevitabil de apoplexie. Râdea cu maxilarele late sub mustăţile uriaşe, ascultând glumele individului cu faţa scofâlcită şi verzuie. Individul cu privire piezişă de intrigant şi cu o aţă de păr făcând virgulă pe fruntea untdelemnoasă, nedespărţit de el, în ultimul timp. Avea un fel deosebit de a istorisi anecdotele cele mai scabroase, fără nicio tresărire a feţii: corect, grav şi glacial. Iordan Hagi-Iordan exploda în hohote groase de râs şi arunca priviri triumfale în jur, ca unul care ar fi contribuit cu ceva la paternitatea acestor istorii.

Venise înadins şi aci, după ce colindase toate localurile de noapte. Astfel dovedea tuturor, cât de puţin e îngrijorat el, de ameninţările Justiţiei şi de manoperele lui Gică Elefterescu. Se ştia cu arme tari în mână. Işi făgăduia o repede şi totală revanşă. Insă râsul îi rămânea feroce şi în fundul ochilor, creştea pe măsura paharelor, un întuneric răutăcios şi ameninţător.

La masa de alături, Fredy Goldstein, prudent, încercase de două ori să plece. Dar tovarăşa lui, o femeie tuturor necunoscută, înaltă, cu ochii mari şi superbi, se împotrivise, fiindcă îşi găsise un dansator pe măsura ei, Scarlat Bosie.

Când lunecau împreună, în lumina becurilor schimbată — verde-violetă — celelalte perechi se opreau să-i privească. Rochia fluidă a femeii oscila înfăşurându-se în jurul bărbatului, ca firele de algă într'un fund legănat de ocean. Lanţul subţire de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

platină dela mâna lui Scarlat Boise, îi desmierda uşor catifeaua albă a pielii. Erau într'adevăr o pereche alcătuind un singur şi elastic trup. Iar ea nu-l îndemna din ochi, decât la dansurile cu mişcări lascive şi lungi.

Atunci două fiinţe se aflau în sală, care se uitau cu buzele strânse, silindu-se să pară nepăsătoare şi să surâdă: Fredy Goldstein la o masă, Ana Mereuţă la alta.

Scarlat Bosie venise împreună cu Ana şi cu Guţă Mereuţă. Dispăruse, se întorsese şi iar plecase. De fiecare dată cu ochiul mai turbure sub sclipirea de sticlă a monoclului. Ana ştia acum. Se ducea la club. Pierdea. Se întorcea şi pleca iar. In ultimele săptămâni numai a pierdut şi din pricina aceasta se poartă cu dânsa din ce în ce mai nesuferit. E mereu preocupat. Răspunde duşmănos. Iar acum a apărut şi femeia aceasta!

Ii fu recunoscătoare, când Scarlat îşi aminti că şi ea dansează, şi o invită.

— De ce mă torturezi, Charles? îl întrebă şuerat, prefăcându-se că surâde, pronunţând o banalitate oarecare.

— Incepi iar? replică el cu acelaş surâs pentru ochii spectatorilor, care făceau prin contrast iritarea şi mai crudă.

— De două săptămâni, te porţi cu mine Charles într'un mod!... Nici nu mai ştiu ce să cred...

— Crede ce vrei! continuă Scarlat Bosie să zâmbească suav. Crede ce vrei! Inţelege că nu pot să am grijă numai de mofturile tale. Sunt într'o situaţie disperată. Ţi-am spus. Două sute de mii, care nu erau ai mei. Mâine, nu-mi rămâne decât...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://transilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce vrei să faci, Charles, pentru Dumnezeu? se sperie Ana, strângându-i încleştat mâna.

Continuau să danseze printre celelalte perechi, isbutind să păstreze figură şi privire şi vorbă şi surâs de oameni care se amuză la acest ceas, cu desfătările pe care le îngădue acest ceas. şi acest loc. Dar surâsul şi vorba şi privirea, lăsau să străbată pentru un ochiu mai atent, de sub faţa lor înşelător voioasă, strigătul singuratic al fiecăruia. Poate nu erau unicii din acest bar, încercând să se mintă într'asemenea veselie crispată.

— Ce vrei să faci? Charles? Şi de ce mă mai torturezi cu femeia aceasta?

— Uit... Vreau să mă ameţesc şi să uit. Gândeşte că mâine...

Lanţul subţire de platină alinta mâna Anei la încheierea pumnului, acolo unde Scarlat începea să o sărute de obiceiu, urcându-se spre umăr.

Muzicanţii înfierbântaţi de şampania trimisă de Hagi-Iordan, păreau atinşi de paroxismul deliru-lui acrobatic. Dopurile pocneau. Chelnerii se strecurau şerpuit printre perechi. Afară era o noapte de April cu sclipet de stele — dar cerul pentru cine mai exista?

— Şi nu se poate face nimic? întrebă Ana.

— Ce să se poată face?... Am banii mâine, s'a terminat. Plătesc şi n'a fost nimic. N'am...

— Charles... Tu ştii bijuteriile mele. Sunt multe şi de preţ. Nu le port niciodată... Sunt o moştenire. Am şi nişte acţiuni, despre care Georges nu se interesează niciodată... Dacă într'adevăr înţelegi ce însemnezi tu pentru mine...

— Ce-ţi veni? Cum ţi-ai putut imagina aceasta? întrebă indignat Scarlat Bosie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar mâna lui o strângea captivă mai încleştat şi indignarea sună moale.

— Uite... Mâine dimineaţă trec pe la tine. N'are să ştie nimeni, niciodată... Insă nu mai dansa cu femeia aceia Charles! Tu pentru dânsa vii aci, când nu eşti cu noi?

— Cum poţi să-ţi închipuieşti aceasta, Annie? E întâia oară când o văd...

— Adevărat?

— Când ţi-am mințit, eu? Să ne oprim. *Pauvre Georges!*... I s'a lungit nasul privind la noi şi aşteptând, vorbi Bosie generos şi cu glas îmbunat.

Intr'adevăr, Guţă Mereuţă aştepta în faţa paharului neatins, cu o resignare de martir. El nu găsea nicio plăcere în aceste nopţi pierdute, unde îl târa Ana şi pe care le-ar fi schimbat cu un jăl̦ înaintea sobei, unde să citească ziarele în papuci şi în halat.

Se ridică să le facă loc. Nopţile acestea sau poate altceva i-au lungit nasul de proboscidian şi i-au înceţoşat ochii, mai mici şi mai îndepărtaţi spre tâmple. Gulerul smockingului îl gâtuia. Se uită la ceas. Ana se uită în oglinda poşetei.

Dar ea privea cu gândul dus. Urzind planul cum să ia mâine inelele, colierul şi brăţările, pachetul de acţiuni din birou, fără să ştie Georges niciodată. Va spune că le-a pierdut. Că i le-a furat cineva. De altfel explicaţia nu cere nicio grabă. Va veni târziu... Cine ştie când! Acum, important e numai să-l convingă pe Charles să primească.

Scarlat Bosie, privea în scrumul ţigării. Aşa de amar şi departe — încât Ana i-ar fi prins tâm-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

plele în palme, să-l strângă la piept şi să-l facă să uite. Are să-l roage să jure că nu mai pune mâna pe cărţi, niciodată.

De undeva, din alt local de noapte, apăru prinţul Anton Muşat.

Se aşează la una din mesele acum goale. Mai mult căzu. Ceru o cafea neagră, dar chelnerul nu se grăbi să-l servească. Nici nu mai era acelaşi om. Nici nu mai era om.

Un vagabond cu hainele destrămate şi cu gulerul murdar, cu barbă de o săptămână. Obrazul scobit şi ochii stinşi în cavernele orbitelor, buzele albe şi nările arse, arătau risipirea din urmă a cocainei. Schimbase morfina pe praful alb, fiindcă era mai uşor de găsit. Când n'avea cu ce să-l cumpere, îl cerşea. Ca acum, când se ridică împleticindu-se să meargă până la masa lui Iordan Hagi-Iordan. El poate să-i dea oricât şi oricând. Numai un semn să-i facă şi toate femeile de aci, îi întind cutioara de fildeş.

Iordan Hagi-Iordan se afla însă într'un ceas turbure şi crud. Incordarea îndârjită din aceste din urmă zile şi băutura acestei nopţi, se descărcau într'o duşmănoasă clocotire împotriva întregului univers.

— Nu te-a invitat nimeni să stai jos, Prinţule! rânji. Poţi rămâne la distanţă. Aduci insecte. Şi poţi să mă scuteşti în astăseară cu milogeala... O cunosc... Ai plictisit toată lumea cu ea...

Quatorul rusesc cânta o melopee gravă şi tristă.

Anton Muşat rămase în picioare. Aşa se vedea întreg, cu hainele spânzurând pe schelet, cu mâi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nile lui albe şi lungi, tremurând gelatinos. Nu mai avea tăria să plece. Uitase mândria să răspundă. El ar fi plătit cu orice, dacă ar mai avea cu ce, un singur dram de praf pe unghie sau pe lopăţica de fildeş. Rămase în picioare, fiindcă şi creerul era golit de gând.

Ceilalţi, din jur, priveau. Ion Ozun, adormise cu fruntea în palmă. Leon Mătăsaru, urcase câinele botezat pe masă, şi cu spatele întors la toată sala, îi jura duios că l-a adoptat, încât nu vor mai fi amândoi singuri pe lume, ca nişte orfani.

— Am să te duc la bae, pă'ătosule!... Şi-o să ne cumpă'ăm amândoi 'aine noi.. .Am să-ţi cumpă-ă on zu'ăgălău ş'on paadesiu, o să ne p'imbăm ca i'şte bo-ci, pă'ătosule!...

Individul cu faţa verzuie şi cu glumele fără nici o tresărire în obraz, se plecă să şoptească o inspiraţie la urechea lui Iordan Hagi-Iordan.

— Ei bravo! Asta e o idee! se înveseli entuziasmat Iordan Hagi-Iordan.

Şi întorcându-se către chelner:

— Chiamă pe Mitzi, garderobiera. Să se prezinte îndată.

Garderobiera veni. Corul sfârşise.

— Asculţi, Prinţule? Ştiu ce vrei, dar şi tu ştii că orice pe lume se plăteşte... Cred că eşti convins de asta, tu care o vieaţă întreagă ai plătit... Poţi să plăteşti şi acum.

— N'am! râse idiot, Anton Muşat, cu această unică tresărire a realităţii în creerul lichefiat.

— Ştiu şi asta! Ţie n'are ce să-ţi mai ia fiscul lui Vintilă. Cu toate acestea, putem cădea la înţelegere... Prietinul de aci, mi-a dat o idee. Tu vrei să-ţi plăteşti o plăcere. Eu vreau să-mi plătesc un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://transilvania.ro/mdrr1901-1932

gust... E simplu?

— Simplu, repetă maşinal Anton Muşat.

— Atunci ne-am înţeles. Nu eşti atât de imbecilizat, cum spune lumea, Prinţule!... Eu nu-ţi cer mare lucru. Ingenunchiezi aci şi săruţi talpa lui Mitzi. Nu e întâia oară când săruţi pantoful unei femei. Pentru aceasta, plata e aci!... (Puse pe masă cutia rotundă de os, trimisă de o femeie din mână în mână, pe sub mese). Haide! Miuzik!

Garderobiera vru să fugă.

— Stai! o prinse cu mâna de fier, Iordan Hagi-Iordan. Aceasta, e pentru tine! — îi mototoli o hârtie albastră în pumn.

— Ei, Prinţule! Ce-aştepţi? Uite aci; au apărut două cutii. E lumea generoasă cu tine în astă noapte... Două cutii; ai pe o săptămână! Grăbeşte, căci îmi retrag oferta.

Prinţul Anton Muşat privi împrejur cu ochii goi. Poate nici nu vedea nimic. Poate îi păreau toate ireale. Poate îi erau toate indiferente.

— Imi dai? gângăvi neîncrezător.

— Suntem între oameni de onoare! se scandaliză Iordan Hagi-Iordan. Un cuvânt am. Uite, aci! puse laba păroasă pe ambele cutii.

Anton Muşat se îndoi de genunchi, cum se îndoia când era copil, în faţa altarului, dus de guvernantă în zilele de sărbătoare, în haine de catifea cu guler de valansienă.

— Cum poţi face. aceasta? sări împingând mesele şi smucindu-l de mână, femeia cu ochii imenşi şi cu rochia de alge, care stătuse alături de Fredy Goldstein. Cum poţi face aceasta? Şi dumneata cum poţi cere aceasta? Dumneata, brută! îl fulgeră cu ochii fosforici, pe Hagi-Iordan. Şi voi toţi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cum puteţi tolera aceasta, voi toţi care vă pregătiţi să priviţi, brute? se adresă tinerilor sclivisiţi, cu râsul vâscos şi poltron, care toată noaptea o asasinaseră cu ochiadele.

— Bravo, Eumenindo! aplaudă Leon Mătăsaru, care atunci observă că a fost ceva.

Căţelul ingrat, cu toate jurămintele de frăţie ale lui Leon Mătăsaru, profită de ocazie şi o tuli de fugă pe sub mese.

— Ascultă fetiţo! mormăi ameninţător în mustăţile groase, Iordan Hagi-Iordan, încă mai stacojiu.

Femeia îl măsură fără să răspundă şi-i întoarse spatele. Anton Muşat se lăsă dus de mână, la masa ei, ca un copil care s'a rătăcit.

Dar Fredy Goldstein dispăruse. Găsise că e mai prudent.

Patronul făcu semn jazzurilor, iar alămurile isbucniră un dans vesel ca să acopere glasurile.

Când au plecat toţi, Scarlat Bosie rămase în urmă şi vru să cheme privirea femeii. Femeia răsuci dispreţuitoare capul şi începu să toarne cafeaua neagră în ceaşca lui Anton Muşat. Prinţul Anton stătea cu mâinile pe genunchi şi poate nici nu prinsese ce s'a întâmplat cu el.

— Ţine-mi te rog, haina, domnule Bosie, rosti Ana.

Guţă Mereuţă i-o luă din mână şi o ţinu el. Prin oglindă, Ana îl văzu deodată învăluind-o cu o privire pe care nu i-o cunoştea. O privire care era desigur, cea adevărată, a lui, când credea că nu i-o surprinde nimeni. Iar din privirea aceia, Ana înţelese cu o rece cutremurare până în tălpi, că el *ştie*.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

V

„GROAZNICUL ASASINAT".

Brusc, în larma voioasă şi fără presentiment a străzii un strigăt strident a săgetat:

— Citiţi ediţia specială!.. Speciaaalaaa!

Şi indată o ceată de demoni cu pieptul în desmăţ, au isbucnit întrecându-se în răcnet:

— Ediţia specială!... Groaznicul atentat! Primul Ministru asasinat!...

Demonii negri svâcnesc printre automobile şi cai. Şerpuesc pe sub oişti. Dau busna şi într'o singură clipă au improşcat strada până la celălalt capăt, cu chiotul care poate e mincinos. Cinci mii de mâini au smuls foile cu litera udă. Zece mii de ochi devoră avid litera lată, gigantă. Surâsul de odineaori a încremenit uluit.

In văzduhul electric cutreeră suflu de catastrofă. Glasurile s'au înnecat de stupoare. Au apărut din pământ, patrulând cadenţat, soldaţi cu arma la umăr încinşi cu cartuşierele pline. Semnale sfâşie timpanul prelung din gardist în gardist. De unde tălăzueşte atâta nărod? Tumult de întrebări şi răspunsuri. Braţe agitate. Urlet de clacson.

Tropot sonor de copite. Fâlfâe peste capete foile ziarelor albe cu litere negre: „Speciala! A apărut speciala! Groaznicul asasinat!" Trece vertiginos un automobil ministerial spintecând zăgazul de piepturi. Şi altul. Şi încă unul. In toate sunt oameni cu haine întunecate şi uniforme, oameni cu buzele strânse şi cu privirea gravă, în gol. Şi toate gonesc într'acolo. Acum ştii că telefoanele sbârnâie neîntrerupt şi că pe spiţe de sârme-vestea a fulgerat centrifug, până la marginea ultimă a ţării.

— Primul Ministru asasinat!

Ce importă? Undeva, într'o vâlcea de sub cerul imobil şi indiferent, un plug trage cuminte brazda cea grasă.

Sună lin o talangă de turmă. Scârţâie care pe drumuri domole de ţară. Vântul alintă lanul cu verdele fraged.

Se aude în luncă şi un cântec. Totul e calm, cum a mai fost.

Viaţa nu se opreşte, pentru atât!

Costea Lipan se întoarse dela fereastră. Deschise sertarul mesei şi scoase revolverul, mic, negru şi plat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Il jucă în palmă, cum văzuse şi invidiase. Il aruncă, îl prinse, îl răsuci, până când metalul fu cald de căldura sorbită din sângele lui.

Il puse la loc şi abia a trântit sertarul, că iar îl deschise şi iar începu jocul cu arma fascinatoare.

Nu s'a oprit să asculte, decât când a auzit paşi separându-se de ceilalţi paşi şi înaintând pe scările lui. Paşi uşori de femeie. Cu o svâcnire scurtă a inimii, s'a răsucit aşa cum se afla, în picioare, rezemat de masă, cu jucăria de oţel în palmă. Paşii aceia parcă îi recunoştea. I-ar fi vrut ai femeii din noaptea şi ceaţa de atunci.

De când o aştepta!

Paşii s'au oprit. Dincolo de uşă ghici o şovăială intimidată. Poate nu crede că mai stă aci. Poate până sus, hotărîrea s'a sleit. Cunoaşte aceasta. Prea bine, din cauza propriilor hotărîri de atâtea ori ostenite, el cunoaşte aceasta. Desluşi foşnet de manta cauciucată, de ploaie.

Aşteptarea îi fi intolerabilă.

Chemă:

— Intră! fără ca mâna de afară să fi bătut.

Uşa se deschise cu precauţie. Prea încet. Prea încet.

— Sabina! exclamă desamăgit.

Era numai Sabina. Iar ca să-şi strivească bucuria care împotriva vrerii, îi năvălea totuşi fiinţa, îşi încruntă sprincenile, săpând între ele cutele adânci, din anii când era încă acasă. Anii când Sabina descoperise că această încruntare îi agravează în frunte un *H;* „Iniţiala ta! Stigmatul tău... *H! Haine-Ură!*"

— Costea! Bine că te-am găsit, dragă Costea!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

înaintă Sabina, înaltă şi sprintenă, după cea dintâi şovăire, în prag.

Se repezi să-i cuprindă gâtul. Nu se văzuseră de patru ani. Costea Lipan se feri.

— Bagă de seamă, să nu atingi *aceasta!* anunţă, săltând revolverul în mână şi în aceiaşi clipă se simţi scăzut în ochii lui, fiindcă i se păru că a rostit cuvintele teatral.

Sabina nu ţinu socoteala de avertisment, strângându-i umerii şi îmbrăţişându-l.

Numai după aceia, când se desprinse de el, se alarmă:

— Ce însemnează aceasta, Costea? Ce e aceasta?

— Cum vezi... Un revolver şi nimic mai mult! vorbi Costea cu o tărăgăneală indiferentă, de care fu şi de aceia îngrijorat, fiindcă şi aceia îi sună nefiresc.

— De ce umbli cu un revolver? Ce vrei să faci cu un revolver, pentru numele lui Dumnezeu, Costea? se sperie copilăros Sabina, cu toate că nu mai era o copilă.

— Nu vreau să fac nimic alt, decât ceea ce se poate face cu un revolver. Mă amuz. Eu lovesc întotdeauna, *aci!* spuse, atingând tâmpla Sabinei, cu ţeava circulară şi râzând, cum credea el, satanic.

Sabina se trase un pas îndărăt, înfiorată de atingere.

— Costea? Ce sunt glumele acestea sinistre?... Ah! Ai rămas tot aşa!... Strânge te rog oroarea aceasta şi ascultă-mă, să-ţi vorbesc. N'am venit pentru glume, Costea.

Costea Lipan aruncă revolverul în sertar şi împinse cutia. Nu fiindcă aşa îi ceruse Sabina. Ci

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fiindcă atât cât îl simţea în mână, nu putea rezista ispitei să-şi dramatizeze gestul şi glasul.

— Te ascult! se aşează pe marginea mesei, cu picioarele atârnate. Ia loc, te rog! N'ai prea mult de ales. Aci, pat! Dincoace, scaun!

Cu neplăcere se întreba dacă şi în această insistenţă să atragă luare aminte asupra mobilierului sumar şi a încăperii sărăcăcioase, nu scotea cumva corniţe subţiri, o fanfaronadă absurdă şi inutilă. „De ce nu sunt natural? De ce nu mai pot oare să vorbesc cum ne înţelegeam când eram copii?"

Sabina îşi desfăcu nasturii impermeabilului pudrat argintiu de bura de afară. Il desbrăcă şi îl atârnă în cuierul pe care l-a descoperit îndată, cu instinctul de interior al oricărei femei, în câteva minute la dânsa acasă, oriunde. Gândi: „Aci, se cunoaşte lipsa unei mâini de soră sau de iubită. Totul e prăfuit şi lipsit de graţie. Rece şi trist. Masa trasă aci, ligheanul acesta de tablă acoperit, oglinda îndreptată în cuiu; aceste mărunte modificări ar fi luminat îndată totul. Aci n'a fost niciodată o floare într'un pahar. Cât e de singur!"

Se aşează pe marginea patului. Amândoi se priviră. Au măsurat cât s'au schimbat. Sabina îl găsi mai colţuros, voluntar, agresiv şi enigmatic, în înfăţişarea aceasta cu începutul de bărbăţie împlinită, suprapus pe trăsăturile de adolescent rebel, de eri. Pentru dânsa fusese întotdeauna un inspirat, un om tare, un răzbunător social. Era numai un tânăr chinuit de luptă cu el însuşi. Dar ea îl admiră fiindcă a plecat de acasă şi a rupt cu toţi, ca să-şi împlinească destinul lui mesianic, deşi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

dânsa venise tocmai ca să-l întoarcă de unde plecase.

Costea o admira altfel. Nu mai recunoştea în domnişoara aceasta frumoasă şi sveltă, pe Sabina lui de acum patru ani. Se mlădiase în linii subţiri şi în curbe fine. Doar ochii mai erau aceiaşi, cu lucirea lor neagră de antracit: „ochii ei, de galoşi Tretorn". Şi poate în ei chiar, lucirea din adânc era alta. In aceasta nu mai exista nimic din Sabina drăcoasă, cu nasul turtit de geam, când privea afară.

Se scutură: „Cad în sentimentalism. M'am eliberat de tirania familiei şi iată că e destul să apară unul dintre ei, ca să mă încleiu în duioşie mălăiaţă. A devenit, ceea ce trebuia să devină. O domnişoară probabil cu fumuri şi care fără îndoială a început să charlestoneze. Are desigur un flirt. Mâine va aştepta să se mărite, ca Ana, cu cel dintâi imbecil pus de alţii în cale. Ce vrea dela mine? Ce mai vor dela mine?"

— Aştept! anunţă scurt.

Sabina veni la el şi îi puse mâinile pe umeri, privindu-l în ochi cu blândă iubire.

— Costea, te rog să nu-mi vorbeşti aşa... Nu merit să-mi vorbeşti cum faci tu cu ceilalţi. Şi te rog să nu întrebi nimic, numai să mă asculţi... Să mergi cu mine să o vezi pe maman. Te roagă ea să vii. Te rog eu.

Costea îi desprinse mâinile încet.

— Ai urcat scările degeaba, Sabina. Ştii bine că am plecat să nu mă mai întorc niciodată. Nu ne mai avem nimic de spus.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dar te roagă maman, Costea... E în interesul tău. Pentru tine.

— Dragă Sabina, de mine îmi port eu de grijă. V'am spus că...

— Tu nu ştii cât e de grav, Costea! întrerupse nerăbdătoare Sabina. Altfel nu veneam... Îţi mărturisesc că am plecat cu gândul să te mint.

— Începi frumos! observă el ironic.

— Lasă-mă te rog, să urmez. Ascultă...

— Poftim! se uită Costea în tavan, ca să arate cât de puţin e dispus să asculte, dacă Sabina crede că există ceva care să-l poată aduce acasă.

— Mă gândeam să te mint, Costea. Să-ţi spun că maman e bolnavă grav şi că de aceia te chiamă. Am ţinut hotărîrea până aci, sus, la uşă. Şi aci am înţeles că nu te pot minţi. Intre noi, n'a fost niciodată minciună şi ipocrizie... Am să-ţi spun aşa dar lucrurile cum sunt, adevărul...

Sabina se aşează la loc, pe marginea patului acoperit cu pătură sură, şi povesti.

Erau într'adevăr ştiri care nu puteau să-l lase nepăsător pe Costea Lipan, oricât îşi impunea el să pară că ascultă în silă, uitându-se în tavan, pe pereţi, la vârful ghetelor, ca un om obligat să aştepte sfârşitul unei istorii plicticoase.

Înţelese că a devenit un obiect de precupeţire, ca ostatecii de războiu. Înţelese că îl aşteaptă un ceas greu.

Intâmplările ajunseseră aci prin peripeţii turburi, pe care Sabina le pricepea numai pe jumătate.

Gică Elefterescu, din cine ştie ce pricini, hotărâse să facă pace cu Iordan Hagi-Iordan. Se pare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

că se temea acum de el. Il chemase pe Constantin Lipan şi îi ceruse să suspende urmărirea şi să închidă dosarul. Constantin Lipan refuzase. Işi înaintase demisia. Ministrul nu i-o primise. Avea tot interesul ca afacerea *Petrolul-Iordan Hagi-Iordan* să fie închisă numai de cel care o deschisese, fiindcă actualul Procuror General se bucura de prestigiul unui fanatic al Justiţiei, incoruptibil. Numai el ar fi putut înmormânta cu toate onorurile, această istorie care dura de patru ani.

Discuţia s'a oprit aci, acum câteva zile. Eri Ministrul l-a chemat din nou şi i-a pus înainte un dosar al lui Costea, alcătuit de poliţia secretă. I-a arătat că dacă nu s'a atins nimeni de Costea până acum, aceasta a fost numai graţie lui. Dar că acum nu mai poate tolera un asemenea scandal. De altfel, chestiunea e de resortul Justiţiei militare şi a Ministerului de Interne. După cele ce s'au întâmplat la grevele de cărbuni, ciocniri cu armata, salve, răniţi şi morţi, guvernul e dator să ia măsuri severe... Concluzia a fost netedă: ori Procurorul general renunţă la capul lui Iordan Hagi-Iordan, ori Costea va fi dus în 24 ore la Jilava. Constantin Lipan fireşte a respins târgul, anunţând tot odată că-i este indiferent ce se întâmplă unui individ pe care demult nu-l mai consideră copilul lui.

Astăzi Ministrul a schimbat ordinea de bătaie şi a reluat atacul pe alt front. A sunat pe Elena Lipan la telefon şi i-a vorbit. A trimis-o pe Elvira Elefterescu să-i arate în culori patetice tot ce-l ameninţă pe Costea. Amândoi au rugat-o să pună toată energia de soţie şi de mamă, pe lângă Con-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

stantin Lipan, ca să-şi salveze copilul. Sunt interese mari la mijloc. Dictate din loc înalt. Gică Elefterescu pretinde că el numai transmite dorinţa celor hotărîţi să-l cruţe pe Iordan Hagi-Iordan cu orice preţ. Dacă până diseară la nouă, Procurorul General nu înţelege să se supună acestor interese superioare de Stat, atunci la noapte, cel mult mâine dimineaţă, Costea va fi dus între santinele, cu lanţuri la mână.

Elvira Elefterescu n'a uitat să pomenească şi tot ceea făcut bărbatul ei pentru dânşii şi ceea ce-ar putea să mai facă pentru toţi: pentru Constantin Lipan, pentru Annie, pentru Nellu şi chiar pentru Sabina, când va termina Facultatea. Şi-a exprimat îndestul de bine simţit decepţia, că la atâtea dovezi de prietenie, li s'a răspuns cu atâta ingratitudine.

Pe urmă, Elvira Elefterescu a plecat. Telefonul şi-a încetat sbârnâitul. Acasă a rămas Elena Lipan să-şi frângă mâinile.

— Costea, mă asculţi? se apropie Sabina de încheiere. Trebue să vii. Gândeşte la biata maman. Ea nu îndrăzneşte să spună ceva lui papa. Ştie că nici nu sufere să-i vorbească nimeni, nici odată, despre asemenea lucruri. Tot aşa, nici pe tine nu vrea să te împiedice dela nimic. Dar vrea să te vadă. Să ştie ce ai să faci... Haide, spune că vii! Costea, la ce te gândeşti? Unde te uiţi tu, acum?

Costea, balansând picioarele pe marginea mesei, după ce sfârşise de privit tavanul, pereţii şi vârful ghetelor, căscă, deşi nu-i venea de fel să caşte. Întrebă:

— Aceasta e tot?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce mai vrei să fie, Costea? Cred că atât e destul...

— Ascultă, Sabina... La ce Facultate te-ai înscris tu?

— La Litere... De ce întrebi? nu înţelese Sabina.

— Credeam că la Drept. Ca să continui dinastia ilustră de jurisconsulţi Lipan-Mereuţă, spre gloria dreptăţii, patronată de domnul Gică Elefterescu. Văd că pledezi prost. Dar pledezi lung. Ai fi avut astfel, toate şansele să devii o celebritate somniferă a baroului...

— Costea, n'am venit la tine ca să mă supăr pe glumele tale stupide. N'am urcat scările până aci, pentru aceasta...

— Regret, Sabina. E tot ce-ţi pot servi! sări Costea de pe masă şi merse să privească jos. strada, şi nu numai strada. Locul din faţa oglinzii de frizerie, unde ştia că se află întotdeauna, la ceasul acela, un om care îl aşteaptă.

Omul lipsea. Curios. Acum mai mult decât oricând, era firesc să fie prezent. Acum, când în astă seară ori mâine dimineaţă, avea să-i bată la uşă: „In numele legii, te declar arestat!"

Sabina se apropie de el. Ii puse braţul pe după gât şi îl întoarse spre ea:

— De ce nu vrei, Costea? Fă aceasta pentru maman. Vezi, eu n'am trecut niciodată peste cuvântul tău. Mi-ai spus să nu te caut niciodată. Te-am ascultat. Poate simţeam nevoie să vin la tine. Eu numai cu tine mă înţelegeam. De multe ori mă sufoca şi pe mine vieaţa aceasta uscată, de acasă. Ne vedeam risipiţi în oraşul acesta, toţi, parcă am trăi fiecare în altă planetă. Deoparte Annie, de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

alta tu: acasă eu şi Nellu ,streini; papa şi maman cum îi ştii, cu toată discuţia lor redusă la o sută de întrebări şi răspunsuri monosilabice. Imi era dor atunci de tine. Şi nu veneam. Dar acum ţi-am călcat cuvântul, pentru biata maman. Fă aceasta pentru dânsa... Tu nici nu vrei să mă asculţi, Costea... Unde te uiţi?

Costea se desfăcuse de braţul ei cuprins după gât şi privea absent, pe fereastră, în stradă, unde soarele se amesteca oblic cu bura de ploaie, într'un joc luminos şi plin de gingăşie al cerului.

— Unde te uiţi, tu? repetă Sabina.

— Mă uit jos, cum vezi. La această Calea Victoriei, pe care probabil n'am s'o mai pot contempla multă vreme, dela aceiaşi înălţime. Adun ultimele impresii...

— Ce vrei să spui, Costea?

— Nu vreau să spun nimic. Tu m'ai anunţat, doar. In astăseară sau mâine dimineaţă cel mai târziu, voi fi înţărcat de acest spectacol. E întâia oară când am să regret Calea Victoriei. Priveşte şi tu, Sabina. Imi plăcea de aci, să mă uit în fiecare zi. Este un om, care m'a învăţat să văd cu ochii reci, lucizi. De aci văd viermii şi pe cei care strivesc viermii. Invăţ să-i urăsc şi pe unii şi pe alţii. Pe viermi fiindcă se lasă striviţi. Pe ceilalţi, fiindcă strivesc. Ii vezi?..

Sabina aruncă o distrată privire dealungul străzii, cum se vedea de sus, în irizaţia fină a picăturilor aurite de soare, cu lanţul vehiculelor şi cu furnicarea neagră a trotuoarelor. Gândul ei nu-i era ocolo. Spuse cu nerăbdare:

— Te-ai decis, Costea? Nu e timp de pierdut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce să decid? N'am nimic de decis. Rămân aci şi aştept. Ceea ce poate să mi se întâmple, e fără importanţă şi banal. Se întâmplă câtorva sute de oameni în Ţara românească, pe an. Şi câtorva zeci de mii, în toată lumea. Regret, doar, că timpul acela care-mi era preţios, l-am pierdut. N'am făcut nimic. L-am pierdut vorbind şi trândăvind. Amânând. Nu bănuiam că am să devin atât de repede, ostatec în mâna domnului Gică Elefterescu. Poate că dacă ştiam, m'aş fi grăbit. Acum, nu-mi rămâne decât să aştept mesagerii domniei-sale.

Vorbind, Costea se întoarse la masă, trase sertarul şi începu să joace din nou revolverul în palmă. Aruncându-l, prinzându-l, răsucindu-l, până metalul răcit se încălzi şi prinse vieaţă.

Sabina, îl privea cu inima golită de sânge. Nu-şi putea înnăbuşi o ciudată pornire de admiraţie. Ce tare era, aşa, cu fruntea lui pătrată şi încruntată! Cu semnul urii scris deasupra sprincenilor şi cu părul lui aspru, de sârmă! N'are să se dea înlături dela nimic. El trăeşte pentru alţii.

Mai încercă odată, punând mâna pe oţelul plat:

— Incetează, te rog, Costea. Şi haidem!

— Ţi-am spus că nu mă mişc de aci. Rămân să-i aştept. Vreau să vadă că nu mă tem şi că nu fug. Iar dacă ţii să-mi faci o plăcere, Sabina, lasă-mă acum singur. Am hârtii de ars. Scrisori. Trebuie să mă pregătesc pentru o clipă, care nu se ştie cât va dura. Nu vreau să te găsească şi pe tine aci. Complici inutil situaţia domnului Procuror General.

Spunând, desprinse pardesiul Sabinei din cuier şi o sili să îmbrace mânecile. O duse până la uşă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

— Lasă-mă să te sărut măcar, Costea.

— Despărţirea condamnatului de moarte. Traviata! râse Costea, dar întoarse capul, să nu i se vadă ochii.

Paşii Sabinei se mai auziră un timp, coborînd treaptă cu treaptă. Pe urmă se topiră în ceilalţi paşi.

In Calea Victoriei, Sabina nu ştiu încotro să apuce. Norii retraşi, desveliseră o jumătate de cer. Albastrul se boltea mai adânc. Pudra străvezie de picuri, dura încă, pulverizată din senin şi scânteind diamantin în snopii de raze.

Văzduhul era înviorat de capricioasa scrimă dintre ploaie şi soare. Asfaltul ud se sbicea văzând cu ochii, în insule albe. Trecătorii îşi încetiniseră mersul, ca să se bucure mai îndelung de ceasul acesta rar, când şi cerul voios pare că şi-a luat încruntările în joacă.

— Unde alergi, păpuşico? spurcă puritatea clipei, cu zâmbet libidinos, un băeţandru fardat şi cu tăetura hainelor exagerată până la caricatură, rezemat de bara unei vitrine.

Sabina trecu mânioasă, fără să privească în urmă. Alerga într'adevăr. Atâta lumină şi soare şi aer împrospătat, îi strânseseră inima, gândind la Costea cel rămas în camera deşartă şi ostilă de sus, să aştepte ceasul când o mână va bate implacabilă ca destinul în uşă. Fusese prea copilă. Costea n'o luase în serios. Ea nu ştiuse să-i clintească hotărîrea. Era nevoie de altcineva, autoritar. Un prietin. Işi amintise că acum patru ani, înainte de a pleca de acasă, Costea vorbea despre un asemenea prietin. Ion Ozun, redactor la „*Voinţa*"; tână-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://transilvania.ro/mdrr1901-1932

rul acela cu pălărie mare şi cu părul pletos, care i-a smuls de pe linia ferată, din calea expresului, în noaptea când soseau în Bucureşti.

La el alerga. Poate întâmplarea din noaptea aceia, fusese un avertisment profetic. El, cu mâini puternice, îi trăsese din faţa primejdiei. Tot el, va şti acum, cu un braţ tot atât de puternic, să-l oprotească pe Costea. Să-i dea un sfat, să-l adăpostească undeva, să-l convingă ce zădarnică bravură e să aştepţi cu mâinile încrucişate o ameninţare care s'a anunţat. Poate mai grabnic, să-l împiedice dela cine ştie ce nebunie. De ce revenea Costea mereu la revolverul oribil? „Eu lovesc întotdeauna *aci!* "Părea hipnotizat de arma ucigaşă.

Sabina mai iuţi paşii. Închipuirea urzea scene sângeroase, după modelul peripeţiilor de film cu aventuri de conspiratori şi spioni: uşa de sus zăvorîtă, o somaţie, două, a treia; un umăr arunCând scândura în ţăndări; Costea rezemat de masă, cum l-a găsit, descărcând calm gloanţele până la ultimul.

Urcă într'un suflet scările redacţiei, printre afişele roşii, unde un pumn gigant sdrobea infime gângănii omeneşti: *„Voinţa! Citiţi Voinţa! Voinţa exprimă dârz voinţa tinerii generaţii!"*

In patru ani, *Voinţa* îşi afirmase cu succes, mai mult decât voinţa dârză a unei generaţii, dreptul său nu mai puţin dârz la vieaţă. Din gazeta sărăcuţă dar bătăioasă, ospitalizată în cele trei camere dosnice ale *Secolului*, în schimbul unor servicii achitate cu prisosinţă, astăzi devenise un abil şi mare cotidian, temut şi linguşit de oamenii tuturor partidelor, cu local propriu, cu o armată de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

reporteri şi cu anticameră întotdeauna tixită de toţi necăjiţii pământului. Astfel se împlinise enigmaticul oracol al lui Mirel Alcaz, când afirmase că independenţa e un bun care se vinde scump.

In această sală de aşteptare, fu invitată şi Sabina:

— Domnul Ion Ozun e în conferinţă cu domnul director. Pe cine să anunţ?

Sabina îşi scrise numele pe foaia de hârtie şi începu să aştepte, alături de inventatorul nenorocos, chel, cu fruntea bombată şi cu barbă de gnom. Inventatorul se strânse politicos în capătul banchetei. El aştepta resignat, în această cameră, cum aştepta în fiecare zi de ani şi de ani, oriunde credea că va descoperi însfârşit pe cineva să-l asculte. Şi'n chelia sferică şi lucie, radiau fire de păr diafane ca un nimb de argint în bătaia soarelui revărsat pe fereastră. Se simţea în elementul său, în toate sălile cu oameni frământaţi pe scaune, gemând, consultând ceasurile, oftând, citind de două şi trei ori aceiaşi pagină de ziar şi tresărind de câte ori se deschidea uşa. Poate uitase ce mai căuta şi ce mai spera. El pornea în fiecare dimineaţă de acasă şi se întorcea în fiecare seară la planurile, devizele şi laboratorul lui, după ce colindase toate anticamerele din Bucureşti. Şi poate ultima descoperire şi cea mai de preţ, era aceea pe care o purta filosofic cu el din anticameră în anticameră, ignorând-o: Elixirul răbdării.

— Poftiţi, domnişoară! Domnul Ozun vă aşteaptă.

Sabina merse după uşier. Inventatorul cu nimb subţire de argint, nu se miră şi nu fu indignat că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

alţii veniţi mai târziu, îi trec înainte. L-ar fi surprins desigur, o abatere dela această imuabilă rânduială.

Prin săli, reporterii şi redactorii ucenici, plescăiră din limbă, admirativ:

— Al dracului Ion Ozun! Numai lui îi pică toate bucăţelele bune!...

— Luaţi loc, domnişoara. Vă stau la dispoziţie.

Ion Ozun aşeză un scaun în faţa biroului. Avea un birou cum visase: cu telefon şi numeroase butoane de sonerii.

— Să-mi daţi voie să vă prezint mai întâi pe directorul nostru... Domnul Mirel Alcaz.

Mirel Alcaz rămăsese înadins să afle ce poate voi dela dânşii fiica Procurorului General.

Cunoştea conflictul dintre el şi ministru, pe chestia *Petrolul-Iordan Hagi-Iordan*. Gică Elefterescu îl rugase chiar să pregătească atmosfera, pentru o apropiată închidere a dosarului. Şi dăduse să înţeleagă că nu i-ar displace de fel, oarecare aluzii mai apăsate, la excesul de zel al unor magistraţi atinşi de delir persecutoriu şi primejduind cu şicanele lor, reputaţia oamenilor de muncă şi de energie, care salvează prosperitatea întreprinderilor financiare şi industriale, într'o vreme când creditul ţării e atât de sdruncinat. Iordan Hagi-Iordan îşi asigurase la rândul său bunăvoinţa *Voinţei*, prin omul cu faţa măslinie, confident nedespărţit în timpul din urmă şi mijlocitor care condusese cu machiavelică ferocitate condiţiile împăcării cu Gică Elefterescu. Procurorul General n'avea astfel de ce se bucura, la *Voinţa*, de o presă prea blajină.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sabina privi drept în ochii lui Ion Ozun. Aşa cum privea întotdeauna. Nu-l recunoştea în tânărul acesta cu haină croită după ultimul jurnal şi cu părul domesticit. Presimţi că altfel ar fi vorbit „celuilalt", mai hirsut şi mai direct, mai simplu, în portul lui boem.

Dar „celălalt" nu mai exista!

— Domnule Ozun, ştiu că sunteţi prietin cu fratele meu, Costea. De el e vorba...

Sabina se opri şi ridică genele lungi spre Mirel Alcaz.

Directorul *Voinţii* înţelese şi îşi luă ziua-bună:

— La revedere, domnişoară. Şi ţin înainte de a pleca, să vă asigur că ziarul nostru stă la dispoziţie oricând şi oricum, pentru fiica domnului Procuror General şi pentru sora frumoasei doamne Annie Mereutza... Dragă Ozun, când termini, treci pe la mine...

Se întoarse un pas din prag, să adaoge confidenţial:

— Domnişoară, simt datoria să vă previn. Nu-i ascultaţi madrigalele!... Acest Ozun e o teribilă poamă!

Ion Ozun râse încântat de sine, puse o ţigară între buze, oferi alta Sabinei şi fu surprins că e refuzat; sună. Avea chibrituri, dar nu putea rezista plăcerii să se afle servit, să sune, să distribuie ordine, să flecărească la telefon, să concentreze în jurul lui toate atenţiile.

— Foc, Niculae! Am cerut foc... Lasă chibriturile aci. Şi pentru oricine mă caută, sunt plecat. S'aştepte!

Neculai servi foc. Lăsă cutia cu chibrituri şi se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

duse se împărtăşească uşierilor celorlaţi, că domnul redactor Ion Ozun, iar a pus mâna pe o bombonică de fată. Degeaba mai cerea foc, că părea destul de aprins.

Era acelaş Neculai, care într'o dimineaţă cruntă de foame, îi adusese lui Ion Ozun, pe o tavă paharul de apă rece, după ce aşteptase alături de inventatorul nenorocos, cu barba de gnom şi frunte nimbată. Neculai se strămutase dela celălalt ziar, după Mirel Alcaz. Atunci Ion Ozun îşi jurase să-l copleşească de bacşişuri princiare, fiindcă n'avusese de unde să-i arunce o singură monedă de doi lei. Acum îl copleşea cu amenzi. Neculai nu se mâhnea. Il admira.

— E vorba de frate-meu, Costea, reluă Sabina. Fiindcă ştiu că sunteţi prieteni buni...

— Eram, pot spune, domnişoară. Eram.. De un timp încoace, mă evită. Ii par desigur un prea infam burghez.

— In acest caz.. .vru să renunţe Sabina.

— Aceasta nu însemnează nimic, domnişoară. Ei îi păstrez aceiaşi prietenie... Sunt câteva luni de când nu ne-am văzut. Aş fi încântat să găsesc un pretext şi să ne apropiem din nou... Mai ales când aceasta, s'ar face prin mijlocirea unei domnişoare atât de nostimă ca mata...

Sabina roşi de indignare. Pentru ce venea ea! Şi ce-i spuneau oamenii aceştia!

Inciudat pe cele ce spusese era şi Ion Ozun. Cum de nu găsise alt compliment mai puţin uzat, decât eftinul „nostimă domnişoară?"

— Vă rog, continuaţi, domnişoară...

Prin fumul ţigării, Ion Ozun admira frumuse-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţea mlădie şi fragedă a Sabinei, minunându-se prin ce extravaganţă a naturii, a apărut într'o familie cu oameni ziditi din aluat vârtos, ca fostu-i prieten Costea Lipan, sau uscaţi şi mecanizaţi ca maniacul Constantin Lipan, sau cu înfumurarea patriciană, ca doamna Annie Mereutza.

Sabina povestea. Ion Ozun privea.

Când sfârşi, hotărîrea lui era luată. Va merge la Costea. Dar nu pentru el, fiindcă demult nu-l mai interesau toate rătăcirile lui de copil bătrân. Ci pentru această domnişoară cu genele lungi şi frizate, cu negrul ochilor atât de adânc şi cu însufleţirea glasului atât de irezistibil convingătoare.

— Numai dumneata, domnule Ion Ozun, poţi să-l împiedici dela cine ştie ce nebunie. Mă tem pentru dânsul. Mi-e penibil să mărturisesc aceasta, unui om pe care abia l-am cunoscut...

— Frumoasă dumnişoară, prietenia dintre Costea şi mine, îmi dă dreptul să nu mă consider un necunoscut pentru mata! spuse Ion Ozun cu emfază. Că v'aţi gândit la mine, aceasta îmi pare o...

— Intr'adevăr. Poate am avut o fericită inspiraţie. Aş fi regretat toată vieaţa, dacă nu aş fi încercat şi acest ultim mijloc.. .se ridică Sabina, întinzându-i mâna.

Ion Ozun duse la buze, degetele lungi şi subţiri.

— Termin în câteva minute cu directorul nostru, domnişoară, şi într'un sfert de oră voiu fi la Costea...

— Şi încă mai cer ceva, domnule Ozun. Eu plec direct acasă şi stau sentinelă la telefon. Aştept să-mi comunici dumneata, ce-ai isbutit să-l convingi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

— Domnişoară, dorinţele matale sunt ordine! se înclină Ion Ozun, cu o curtoazie larg gesticulată, de muşchetar, deschizându-i uşa şi conducându-o până la scări.

Sabina descoperi afară că lumina clementă a soarelui e mai suportabilă şi că voioşia trecătorilor e mai puţin respingătoare.

— Ce voia bibilica? întrebă Mirel Amcaz, când Ozun întră în birou.

Lui Ion Ozun niciodată directorul *Voinţei* nu i s'a părut o mai desăvârşită canalie.

— Nimic interesant! răspunse cu nepăsare. Un mic serviciu pentru un frate al ei, cu care am fost prietin... Costea Lipan, dacă-ţi aminteşti, cel care lorbea astă iarnă la întrunirile comuniste.

— Apropos, de acest Costea Lipan... Chestia Iordan Hagi-Iordan se complică. Se pare că amicul s'a împacientat şi pune condiţii feroce lui Gică. Bietul Elefterescu m'a chemat la telefon, extrem de alarmat. Mi-a spus, atât cât se pot spune lucrurile acestea la telefon, că Hagi Iordan i-a fixat termen până mâine la douăsprezece. Altfel, dă drumul la scrisorile lui autografe... După cât cunosc eu cuprinsul acestor scrisori, ar fi destul una singură, ca să-l scoată definitiv din circulaţie pe Gică. Mă mir cum a lucrat atât de imprudent, chiar dacă e o poveste veche de acum şapte ani... Elefterescu e înnebunit. Constantin Lipan e nebun complect. Am spus eu că ăsta are să-i frângă gâtul lui Gică!... Lui îi trebuia un om mai suplu... Acum ar fi bucuros să scape de el, dar vrea să-l forţeze să-şi dea demisiunea. fără ca publicul să facă apropiere între această demisie şi scandalul Hagi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Iordan... In consecinţă, ne roagă să-i dăm o mână de ajutor. Să-l somăm pe el, ca Ministru de Justiţie, într'un articol cât mai violent, să ne răspundă cum tolerează un Procuror General, al cărui copil e unul din cei mai primejdioşi agitatori comunişti. Probabil e vorba de acest Costea Lipan, al dumitale.

— Dar nu-l văd agitator primejdios deloc! exclamă Ion Ozun. Il cunosc bine. E un băiat foarte de treabă, cu o scrânteală revoluţionară la cap... Aceasta are să treacă odată cu tinereţea.

— Il priveşte personal, dacă are să-i treacă ori nu, strânse din umeri Mirel Alcaz. Principalul e că trebuie să-l servim neapărat pe Gică. Ii suntem obligaţi până peste cap. De altfel obligaţi am rămas şi faţă de grecoteiu... De Iordan Hagi-Iordan. M'am gândit la tine. Un simplu articolaş. Un aldin. Patruzeci de rânduri. Uite chiar titlul: *„Lipan şi Lipan"*. Deoparte Lipan, procurorul; de alta Lipan, agitatorul. Aci, gardianul neînduplecat al ordinei şi al legii — dincolo, duşmanul tot atât de neînduplecat, al ordinei şi al legii.

— Dragă directore, aceasta n'o pot face...

— Pentru bibilica de adineaori? râse printre dinţi, Alcaz.

Ion Ozun îşi înghiţi răspunsul care-i venise prompt pe buze. Numai târziu, după ce-l alungă, răspunse cu alte cuvinte, mai calm:

— Nu pentru domnişoara Lipan... Pentru fostul meu prieten Costea Lipan... Ştiu că nu e agitator, ştiu că nu e primejdios...

— Prea multe ştii! ricană directorul *Voinţei*.

— Da, ştiu prea multe... Şi chiar am să te rog, directore, să-mi faci şi mie o singură dată o con-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvaniara.ro/mdrr1901-1932

cesie. N'am cerut *Voinţei* nimic. Dar nu pot admite să-l atacăm pe Procurorul General, nici pe chestia aceasta stupidă şi nici pe oricare alta. Eşti şi dumneata tot atât de convins ca şi mine, că e un om onest şi scrupulos până la manie. Facem o crimă... Nu e omeneşte şi nu e în interesul gazetei...

— Ta-ta-ta!... Ai început să mă înveţi pe mine, ce e şi ce nu e în interesul gazetei?... Ozun dragă, ţi-a răsucit bibilica aia capul, în doi timpi şi trei mişcări. Nu te-am crezut aşa de slab de înger. Am înţeles.

— N'ai înţeles nimic, directore.

— Ascultă, Ozun! îşi pierdu răbdarea Mirel Alcaz. Nu vrei să scrii articolul? Haide, admit! Nu te constrâng. Dar te rog să nu-mi dai lecţii. Aci eu sunt stăpân şi eu dau directive. Au început să mă plictisească ifosele acestea de moralişti, de cugetători şi de independenţi. Dacă-ţi place!... Dacă nu!... (arată cu mâna spre uşă). Necesari sunt toţi, indispensabil nu e nimeni.

Ion Ozun avu o clipă fulgerarea amintirii, când alt om, la alt birou de director, aproape cu aceleaşi cuvinte şi cu acelaş gest, arăta uşa reporterului politic Mirel Alcaz. Atunci el, într'o dimineaţă de foame după alte dimineţi de foame şi de ger, în camera dealături unde fără voie ascultase, îşi spunea că n'ar fi răbdat să tacă aşa cum a tăcut Mirel Alcaz, nici pentru toate dimineţile de foame până la sfârşitul vieţii. Rolurile se schimbară. Mirel Alcaz se afla într'un jâlţ de director — iar el, Ion Ozun, tăcea. Tăcea, cum tăcuse celălalt.

Directorul *Voinţei*, bătu cu o mişcare impacien-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tată cartonul ţigării în tabacherea lată de argint, gata să rostească încă odată:

— Am terminat!

Atunci trânti uşa de perete şi svâcni în mijlocul cabinetului directorial, Dima, reporterul fără pereche, care ca Balsamo e în aceiaşi secundă în două-sprezece locuri prezent.

— Aţi auzit? Şefule, dă ordin să oprească ediţia de provincie! Nu ştii?... Primul Ministru a fost asasinat! Hârtie!... Sună tipografia...

— Nu!... Ce-s basmele acestea? refuză să creadă, sărind de pe scaun Mirel Alcaz. Am vorbit cu el la Cameră, acum o oră jumătate...

— Şefule, dela Cameră vin. Acolo s'a întâmplat... Sub ochii noştri... Daţi-mi hârtie... Fă-mi loc... Mişcaţi-vă fraţilor, că pierdem ediţia...

— Dar e imposibil, Dima...

Reporterul, scurt, gras, asudat şi gâfâind încă, se aşează la birou, înşfăcând blocul de hârtie.

— Eu scriu faptele... Tu Ozun, toarnă-i câteva rânduri despre lipsa măsurilor de pază... Primul Ministru plăteşte, fiindcă guvernul a fost prea tolerant cu agitatorii... Şefule, tu scrie necrologul... Mort la datorie, et eţetera, et eţetera...

— Tot nu înţeleg... Cum s'a întâmplat, *moncher ami?* nu voia încă să admită, Mirel Alcaz...

— Nu e timp de povestit, Şefule... Ne iau ceilalţi cu ediţia specială înainte! scria Dima, svârlind foile cu ieroglife sgâriate cu creionul... In câteva vorbe, aceasta e... După ce-a răspuns la interpelarea lui Ioaniţeanu, Primul pleca la Senat!... Pe scări i-a ieşit un individ înainte... Pac-pac! două gloanţe în tâmplă... N'a zis nici pis, s'a lungit jos şi veş-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
www.transilvania.ro/mdrr1901-1932

cesie. N'am cerut *Voinţei* nimic. Dar nu pot admite să-l atacăm pe Procurorul General, nici pe chestia aceasta stupidă şi nici pe oricare alta. Eşti şi dumneata tot atât de convins ca şi mine, că e un om onest şi scrupulos până la manie. Facem o crimă... Nu e omeneşte şi nu e în interesul gazetei...

— Ta-ta-ta!... Ai început să mă înveţi pe mine, ce e şi ce nu e în interesul gazetei?... Ozun dragă, ţi-a răsucit bibilica aia capul, în doi timpi şi trei mişcări. Nu te-am crezut aşa de slab de înger. Am înţeles.

— N'ai înţeles nimic, directore.

— Ascultă, Ozun! îşi pierdu răbdarea Mirel Alcaz. Nu vrei să scrii articolul? Haide, admit! Nu te constrâng. Dar te rog să nu-mi dai lecţii. Aci eu sunt stăpân şi eu dau directive. Au început să mă plictisească ifosele acestea de moralişti, de cugetători şi de independenţi. Dacă-ţi place!... Dacă nu!... (arată cu mâna spre uşă). Necesari sunt toţi, indispensabil nu e nimeni.

Ion Ozun avu o clipă fulgerarea amintirii, când alt om, la alt birou de director, aproape cu aceleaşi cuvinte şi cu acelaş gest, arăta uşa reporterului politic Mirel Alcaz. Atunci el, într'o dimineaţă de foame după alte dimineţi de foame şi de ger, în camera dealături unde fără voie ascultase, îşi spunea că n'ar fi răbdat să tacă aşa cum a tăcut Mirel Alcaz, nici pentru toate dimineţile de foame până la sfârşitul vieţii. Rolurile se schimbară. Mirel Alcaz se afla într'un jâlţ de director — iar el, Ion Ozun, tăcea. Tăcea, cum tăcuse celălalt.

Directorul *Voinţei*, bătu cu o mişcare impacien-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tată cartonul ţigării în tabacherea lată de argint, gata să rostească încă odată:

— Am terminat!

Atunci trânti uşa de perete şi svâcni în mijlocul cabinetului directorial, Dima, reporterul fără pereche, care ca Balsamo e în aceiaşi secundă în douăsprezece locuri prezent.

— Aţi auzit? Şefule, dă ordin să oprească ediţia de provincie! Nu ştii?... Primul Ministru a fost asasinat! Hârtie!... Sună tipografia...

— Nu!... Ce-s basmele acestea? refuză să creadă, sărind de pe scaun Mirel Alcaz. Am vorbit cu el la Cameră, acum o oră jumătate...

— Şefule, dela Cameră vin. Acolo s'a întâmplat... Sub ochii noştri... Daţi-mi hârtie... Fă-mi loc... Mişcaţi-vă fraţilor, că pierdem ediţia...

— Dar e imposibil, Dima...

Reporterul, scurt, gras, asudat şi gâfâind încă, se aşează la birou, înşfăcând blocul de hârtie.

— Eu scriu faptele... Tu Ozun, toarnă-i câteva rânduri despre lipsa măsurilor de pază... Primul Ministru plăteşte, fiindcă guvernul a fost prea tolerant cu agitatorii... Şefule, tu scrie necrologul... Mort la datorie, et eţetera, et eţetera...

— Tot nu înţeleg... Cum s'a întâmplat, *moncher ami?* nu voia încă să admită, Mirel Alcaz...

— Nu e timp de povestit, Şefule... Ne iau ceilalţi cu ediţia specială înainte! scria Dima, svârlind foile cu ieroglife sgâriate cu creionul... In câteva vorbe, aceasta e... După ce-a răspuns la interpelarea lui Ioaniţeanu, Primul pleca la Senat!... Pe scări i-a ieşit un individ înainte... Pac-pac! două gloanţe în tâmplă... N'a zis nici pis, s'a lungit jos şi veş-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Transilvania.ro/mcrr1901-1932

nica pomenire!... Individul a dispărut... Ceiace e nostim, e că asasinul venise cu Lampagiu, inspectorul de poliţie. De-o lună se învârtea tot printre oamenii poliţiei. Se dăduse drept agent secret strein... Ii prostise pe toţi... E după cât se pare un anarhist celebru şi nu e la primul atentat... Dă ordin la secretariat să pună un clişeu mare... Il avem pe cel dela banchetul de-acum două luni, la aniversarea Premierului...

In câteva minute, redacţia *Voinţei* fu un infern de sonerii sbârnâite, de uşi trântite, de ordine strigate şi contramandate, de oameni gonind şi întorcându-se dela tipografie. Peniţele scârţâiau. Foile nepaginate sburau pe măsură ce erau scrise, în subsolul unde rotativa înţepenise, aşteptând să svârle într'o jumătate de oră ediţia specială cu litere ude, de-un lat de palmă.

— In ce an era-născut?... La 64 sau la 65?

— Parcă-şi luase doctoratul la Paris...

— De cinci sau de şase ori, a fost Prim-Ministru? Ia vezi colecţia...

— Echipa! Dă ordin să fie gata echipa de vânzători.

In toate pâlniile telefoanelor, glasurile sbierau răguşit. După stupoarea din primul moment, senzaţia evenimentului cutreeră toate încăperile.

— A adus o fotografie!... Costin a adus o fotografie dela faţa locului... Avea din întâmplare aparatul la el.

— Fuga la zincografie! Clişeu lat, pe 3 coloane...

— Allo! Allo! Lasă-mă domnişoară... Aici *Voinţa! Voinţa!* Dă-mi Siguranţa Generală! Daţi-mi Internele! Allo! Camera...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mirel Alcaz, încheiase necrologul şi adăogă câteva rânduri bine aduse, despre succesorul defunctului, care nu putea fi altul decât Gică Elefterescu... Aşa îl cerea ţara, aşa îl voia partidul. Gândi că acţiunile lui Iordan Hagi-Iordan, au crescut vertiginos ca şi ale lui Gică. O singură scrisoare publicată mâine, în autograf, ar decide pentru totdeauna soarta lui Gică Elefterescu. Il vedea pe Iordan Hagi-Iordan frecându-şi mâinile.

Işi frecă şi el mâinile.

Din asemenea complicaţii turburi, un om îndemânatic poate obţine orice, dacă e destul de independent să joace pe amândouă tablourile.

Sună telefonista.

— Domnişoară, dă-mi casa Iordan Hagi-Iordan. Pe el personal. Dacă nu e acasă, dă-mi biroul Hagi-Iordan. Sau „*Petrolul*".

Aşteptând, deschise uşa de alături, să vadă ce face Ion Ozun.

La birou, Ion Ozun scria de zor, un scurt şi fulgurant articol, veştejind lipsa de energie a guvernului, care n'a ştiut să stârpească din timp plaga agitatorilor şi acum plăteşte. Uitase cele făgăduite Sabinei Lipan. Uitase existenţa lui Costea Lipan. Muşcând din cartonul ţigării, se opri să rotunjească în gând, o frază de încheiere destul de patetică. Surâse încântat, când o găsi. Mirel Alcaz, se plecă şi citi peste umăr:

— Ei bravo! Aşa mai vii de-acasă, puiule!

— Vă chiamă la telefon, casa Iordan Hagi-Iordan! anunţă un uşier.

In cabinetul înalt, rece şi luminos, Procurorul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
transilvania.ro/mdrr1901-1932

General Constantin Lipan, nu semăna niciodată cu omul cenuşiu şi timid, care se strecura miop, confundându-se cu mulţimea fără nume a străzii.

Aci, un simţimânt aspru şi drept al datoriei, îi îndrepta umerii şi îi învârtoşa glasul. Pentru aceasta trăia. Aceasta îi vibra ca o strună întinsă, toată fiinţa.

Iar când intra şi ieşea dealungul culuoarelor hâde cu haotica larmă care transformă acest palat al Dreptăţii într'un birt vulgar de gară, într'o cafenea de bursă şi într'o hală de precupeţi la taraba Justiţiei, apariţia sa amuţia deodată toate glasurile. Toţi se fereau la o parte respectuos. Pusderia de martori, de împricinaţi gălăgioşi, de avocaţi tărînd după dânşii ghiozdane uzate, toată mulţimea cu miros de sudoare şi cu masca de pe figuri sfâşiată să arate goale aviditatea, teama, vicleşugul şi minciuna — deschidea potecă despicată să-i facă loc. Chiar la viesparul înveninat al „Urlătoarei", de unde porneau slobozite poreclele infame şi tocmelile cinice să cutreere bâzâind din sală în sală şi din etaj în etaj, chiar acolo numele lui era rostit fără rânjet. Nimeni nu-i descoperise o articulaţie şubredă în armura-i intact lipită pe trupul lui slăbănog, dar călit de o văpaie lăuntrică îndată ce păşea pragul intrării.

Constantin Lipan întrupa mistica Justiţiei şi scepticii cari la început îl asemuiseră cu un grotesc Don Quihote, luptându-se cu morile Dreptăţii pentru o Dulcinee legată la ochi, sfârşiseră prin a recunoaşte că Ministrul a avut o mână mai fericе decât merita.

In cabinetul înalt, rece şi luminos, Procurorul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

General Constantin Lipan, veghea după parapetul dosarelor, cu spatele rezemat de spătarul scaunului înalt şi drept. De puţine zile numai, umerii coborau treptat şi ochii se stingeau sub sticla ochelarilor, arătându-l aşa cum îl cunoştea lumea de afară când se prefira neobservat printre trecători. Trupul trudit se scorojea, încât părea că numai haina îl susţine în cutele metalizate. Mâna osoasă întârzia pe foile dosarelor. Creionul roşu luneca...

Işi aducea aminte tresărind. Corpul revenea la loc, cu umerii rectificaţi, ca o armă care s'a încărcat din nou, automat.

Aşa l-a găsit acum două ore soneria telefonului, când Gică Elefterescu i-a vorbit ceva şi el a răspuns: Nu! Aşa l-a găsit şi acum, a doua chemare a Ministrului.

Cu pâlnia la ureche, Constantin Lipan nu putea şti ce culoare cadaverică, i-a cuprins obrazul pe măsură ce asculta.

Răspunse totuşi şi de astădată, răspicat: Nu!

Aşează cu meticulozitatea lui de miop, pâlnia pe suportul de nichel. Dar mâna îi tremura. Işi strânse cu o mare sfârşeală între oasele degetelor, tâmplele în care s'au înfipt dureros doi dinţi de cleşte. Primul ministru asasinat şi omul acela nu gândeşte decât la târgul lui!...

Işi trosni încheieturile degetelor. Se ridică şi reveni la loc. In câteva clipe, vestea uciderii va cuprinde instantaneu tot oraşul Iar cea dintâi represiune va fi urgia împotriva tuturor suspecţilor. A tuturor — şi a lui Costea.

Se ridică iarăşi. Nu mai orândui hârtiile cu minuţioasă grijă de maniac. Nu mai închise ser-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://revistaransilvaniei.ro/mdrr1901-1932

tarele. Işi luă pălăria din cuier şi ieşi, grăbindu-se atât de neînfirea lui, încât uşierul rămase privindu-l din urmă, cu mâna la gură şi cu ochii căscaţi.

Colcătul sălilor era acelaş dintotdeauna. Incă n'a ajuns ştirea. In cinci minute, toată mulţimea aceasta se va îmbulzi spre ieşiri împinsă de bestială curiozitate să afle, să strige, să alerge!... Constantin Lipan nu răspundea la saluturi. Nu le vedea.

Răsuflă uşurat, când căzu pe pernele teximetrului.

— Mai repede! Am spus, Calea Victoriei!

Urcă scările, cum nu făcuse niciodată, nici în tinereţea lui cumpănită. Câte două şi trei trepte. Se opri în faţa uşii să-şi astâmpere bătăile inimii pretimpuriu bătrână şi slabă. E uşa aceasta? E alta?

— Intră!

A fost glasul lui Costea.

Era glasul lui Costea şi pornirea lui Constantin Lipan, a fost să străbată distanţa până la dânsul, să-i prindă fruntea strâns la pieptul lui uscat, cu un gest fierbinte de ocrotire.

— Bună ziua, Costea!

Atât spuse. Şi cu atât se opri în prag.

— Bună ziua, papa!

Costea se ridică fără grabă de pe scaunul din faţa sobei de fier, unde se află un morman de hârtii arse; iar glasul i-a sunat cu îndepărtare.

Nu-şi întinseră mâinile. Costea nu-l pofti să şadă. Constantin Lipan alese marginea patului de fier şi se aşeză, cu pălăria pe genunchi. Nu-şi în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

chipuise vreodată că are să se simtă atât de jenat şi strein, în faţa unui copil al său. Costea văzu că a mai albit şi că din gulerul larg, gâtul i se deşiră mai lung. Constantin Lipan, constată că ochii lui Costea sunt mai adânc scobiţi, sub fruntea aspră şi încăpăţânată.

Vorbi.

Dela început, cu sentimentul că se izbeşte într'o rezistenţă stâncoasă, pe care nimic n'are s'o poată sfărâma.

Costea ridică privirea surprinsă, numai la episodul atentatului. Aşa dar *acela* s'a ţinut de cuvânt! Îi recunoscu mâna. Două gloanţe în tâmplă. „Eu lovesc întotdeauna, *aci!*" S'a ţinut de cuvânt, iar el în vremea aceasta, stătea la adăpost, aşteptând o arestare pe care o dramatiza anticipat, cu o fanfaronadă de cabotin al revoluţiei. Ce-au făcut toţi, ceilalţi? Ca şi el, s'au împrăştiat, lăsând un necunoscut, un străin, să răsbune cei optzeci de morţi dela minele de cărbuni.

— Asasinul a dispărut, continuă Constantin Lipan. Dar sperăm, pentru scurtă durată... Nu poate să scape...

— Pe acela nu-l prinde niciodată, nimeni! rosti Costea.

— De unde ştii?... Sunt copilării!... Asemenea oameni sfârşesc întotdeauna unde trebuie să sfârşească şi cum trebuie să sfârşească.

— El nu! Ştiu că nu va sfârşi aşa, fiindcă îl cunosc.

Constantin Lipan înclină fruntea, biruit de o ameninţare mai grea decât o aştepta când a urcat aci. Dacă l-a cunoscut într'adevăr, cercetările vor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://transilvania.ro/md=1901-1932

ajunge din fir în fir, până la Costea. Copilul acesta va fi strivit ca o gâză, sub talpa unui om cum e cel care i-a vorbit adineaori la telefon.

Se hotărî:

— Costea... Să uităm tot ce-a fost...

— Eu nu am nimic de uitat.

— ...te iert, pentru...

— Nu am nevoie de nici o iertare, pentru nimic.

— Înţelege Costea, că sunt la mijloc ani din viaţa ta. Poate toată viaţa ta...

— Sunt major. Dispun de viaţa mea...

— Costea, este un mijloc... Lasă camera aceasta şi vino acasă. La mine nu are să te caute nimeni. N'au să cuteze... Pe urmă îţi găsesc o posibilitate să pleci... Până se uită...

— Papa, când eram copil m'ai învăţat să am curajul faptelor mele. Să răspund pentru faptele mele.

Constantin Lipan coborî mai jos fruntea.

După o tăcere, în care străbătu de jos, din stradă, răcnetul vânzătorilor de ziare, anunţând ediţia specială, mai încercă:

— Cel puţin vei spune că n'ai cunoscut omul acela... Asasinul acela... Vei spune că n'ai ştiut cine era şi ce avea de gând să facă... Vei spune că te-a indus în eroare. Că l-ai crezut un agent secret strein, cum l-a crezut toată lumea...

Costea vorbi apăsat, privindu-l în ochi:

— Papa, tot când eram copil, tot dumneata, m'ai învăţat să nu mint niciodată. Şi n'am minţit. E greu să învăţ aceasta acum... Şi s'o învăţ dela dumneata...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Constantin Lipan nu putu suporta privirea copilului.

— Aceasta e ultima ta hotărîre? întrebă cu ochii în pământ.

— Papa, nu există nici ultimă, nici primă hotărîre. E una singură. Acea care se potriveşte cu tot ce m'ai învăţat, când eram copil.

Se ridicară amândoi, în acelaş timp. Constantin Lipan îşi spuse că poate ar fi plecat cu o uşurare dacă discuţia sfârşia altfel; dar cu o urîtă uşurare. Nu-şi putu înnăbuşi, ascuns, într'o firidă tăinuită şi neştiută a sufletului, mulţumirea, aproape recunoştinţa, că într'acest ceas, Costea a vorbit într'acest chip.

— Cu bine, Costea.

— La revedere, papa.

De astădată şi-au strâns mâinile. Poate Costea şi-ar fi apropiat fruntea de buzele lui Constantin Lipan; poate Constantin Lipan şi-ar fi apropiat buzele uscate, de fruntea lui Costea.

Dar îi ţintui mândria pe amândoi.

Coborînd scările, Constantin Lipan văzu firma biroului de publicitate.

Intră şi întrebă unde e telefonul.

— Sunt Procurorul General. Vreau să comunic ceva urgent Ministrului de Justiţie...

— Înţelegem, domnule Procuror General! spuse un tânăr roşcat cu ochelari, care citea lacom ediţia specială... Poftiţi pe aci. Înţelegem, cu oribilul acesta asasinat...

Se trase respectuos şi discret la o parte.

— Alo! chemă Constantin Lipan, în gura neagră de ebonită. Alo, domnul Ministru al Justi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

ţiei!... Da-da! Procurorul General, Lipan... Chiar pentru aceasta, chemam... Am meditat şi am ajuns la concluzia că aveţi dreptate... Fireşte, domnule Ministru... Exact, cum mi-ai cerut dumneata. Fa-că-se voia dumitale!

Pe scări, coborî încă mai jos, până în Calea Victoriei, un om mai adus de spate şi mai lăturalnic privind să nu înfrunte alte priviri: un om care îndată se înnecă neînsemnat în fluviul celorlalţi oameni.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr/1901-1932

IV

MÂINE MERGEM LA CURSE.

Erau doi. Un domn bătrân şi simpatic, cam demodat cu umbrela lui conuşia. Celălalt, un tânăr înalt şi muşculos cu umorii laţi şi ou mijloc subţire: un exemplar superb şi bronzat, după care femeile întorceau involuntar ochii pe stradă.

Bătrânul se născuse, trăise şi aştepta să moară în acest Bucureşti, despre al cărui trecut scrisese o Istorie în trei tomuri; nepotul acum sosea din viaţa vastă şi însorită a câmpurilor.

— Recunosc că sunt un ghid fără niciun haz, surâse bătrânul cărturar cu oarecare melancolie. Ce te-aş putea iniţia dintr'o viaţă prin care am trecut spectator? Eu ştiu când a fost clădită şi de câte ori a fost restaurată o biserică. Mai ştiu când a ars o uliţă şi unde a fost o spânzurătoare. Pot să-ţi descriu după documente precise, cum a fost viaţa de aci, acum cincizeci, o sută ori două de ani. Pentru viaţa de acum însă, ochii mei sunt prea uzaţi şi inima mea a fost închisă. Caută-ţi aşa dar un ghid tânăr, de tinereţea şi sănătatea ta. O călăuză, dacă se poate, cu fuste. Lecţiile au să fie mai puţin monotone şi sunt sigur că n'au să te poarte prin biserici pustii şi prin muzee cu molii. Eu atât pot să-ţi zugrăvesc: o închipuire de bătrân maniac. Vezi tu, mie Calea Victoriei îmi apare întotdeauna ca un arbore. (Nu râde! Te-am prevenit că e o idee de bătrân!) Un arbore cu rădăcina în Lipscani şi în întortochetura aceasta stufoasă de străzi vecine, cu bănci, case de schimb, zarafi, engrosişti şi cu magazine mereu primenite şi până seara golite. De aci îşi populează tot oraşul sucul vieţii. Banii şi belşugul. Substanţa şi podoabele. Ceea ce-i îndestulează nevoile lacome sau numai desfătăciuciunea... Tulpina, îmi pare că e tot trasetul, de aci dela Poştă şi Casa de Depuneri, până la Capul Podului. Precum vezi, e o tulpină cam deşirată şi îndestul de strâmbă. Nu e un arbore rectilin şi aerisit. Dar pe scoarţa acestei talpine mişună toate păzele: şi cele urâte şi cele plăcute ochiului; şi cele cu aripi, şi cele care se târăsc; şi cele care adună şi cele care risipesc... Iar acolo, în vârf, dela Camul Podului înainte, se întinde Şoseaua şi alcele răsfirate cu vile, frunzarul umbros pentru desfătarea îndestulaţilor. Mergi într'o zi cu soare ca aceasta: ai să năseşti vânturându-se o lume voioasă şi gureşă, în cele mai frumoase straie şi în cele mai scumpe vehicule. E o fluturare de aripi irizate şi o întrecere de culori, într'adevăr încântătoare... Însă un lucru e bine să ieşi a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://patrimoniu.transilvania.ro/mdrr1901-1932

minte: dacă fluturii au ajuns acolo, sus, omizile lor şi-au hrănit şi îşi hrănesc încă viaţa de aci, de jos, dela rădăcina Lipscanilor, din băuci şi case de schimb, societăţi cu o jumătate de miliard capital sau tejghele mucede de zarafi — iar praful irizat de pe aripi şi toată amăgeala pentru ochi, le cară ambalate în hârtie de mătase, tot din vitrinele Lipscanilor mereu primenite. De aci şi-au supt viaţa, dar şi răul de care adesea mor... Înţeleg că eşti nerăbdător să porneşti într'acolo! zâmbi cărturarul bătrân.

— Ai înţeles bine, unchiule! recunoscu tânărul cu obraz bronzat şi cu dinţi de zăpadă.

— Bagă de seamă! Viaţa de acolo, câte odată ucide...

— Cât despre aceasta... Eu am culcat un urs cu pumnii mei, rosti tânărul umflându-şi pieptul puternic, gata să dărâme în joacă, toate împotrivirile.

Cărturarul bătrân, îl privi din urmă, cum se depărta spintecând voinicește mulțimea. Apoi plecă păşind mărunt, cu umbrela lui cenuşie, să cercetoze un sapin din leatul 7146.

Incă odată, Ana străbătea Calea Victoriei, legănată pe elastice roţi de gumă, expusă ca într'o vitrină în automobilul cu largi ferestre de cristal.

Dar ochii nu mai căutau privirea trecătorilor, unde citea altădată cu egală satisfacţie, admirarea sau invidia.

Ana privea în nevăzut, cu buzele subţiri şi strânse.

Oricine ar observa dacă s'ar uita atent, că nepăsarea n'a încremenit numai în obrazul cu pudra şi roşul mai spălăcite. A invadat nesimţit portul hainei, pălăria care nu mai e ultimul model dela Paris, heneul părului neîmprospătat la timp, lăsând rădăcini negre.

Frumoasa doamnă Annie Mereutză, trecea pe Calea Victoriei, ca prin pustiul lunar.

Alături, Guţă Mereuţă, stând incomod şi drept ca întotdeauna pe marginea banchetei, fără să se razeme de spătarul cu resorturi, cu palmele pe genunchi, îmbumbiat până sus ca un cioclu, nu rostise de un sfert de oră niciun cuvânt. Ana îi fu recunoscătoare. Ea ştia acum, că la orice cuvânt,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu mai avea glas să răspundă cu sumeţia tăioasă de odinioară.

Iar tăcerea aceasta imobilă a bărbatului, era mai încărcată de ameninţări ca toate mustrările. Era explicaţia suspendată: poate peste un ceas; poate peste un an; poate pentru niciodată.

Povestea ei fusese scurtă. Şi ca oricare, banală.

In dimineaţa când a hotărît, a dus scrinurile pluşate cu bijuterii şi pachetul cu acţiuni. Scarlat Bosie s'a împotrivit. A fost nevoie de rugăminţile şi plânsul ei, ca să le primească. De două săptămâni pentru dânşii, s'a luminat din nou un calm armistiţiu, în garsoniera cu divanuri scunde, cu blăni moi sub picioarele goale şi cu pijamale schimbate după culoarea cerului. Apoi telefonul a început să sune fără răspuns. Scarlat Bosie era din nou preocupat şi întotdeauna grăbit...

Intr'o zi, Georges trecând pe Calea Victoriei, s'a oprit în faţa unei vitrine de giuvaergiu să admire un colier cunoscut. A intrat, a întrebat preţul şi mai stăruitor decât preţul, cum ajunsese din sertarul Anei acolo. Nu i-a fost anevoie să afle; iar ce n'a aflat, să complecteze cu gândul... „Da, da, un domn cu o brăţară subţire de platină... Avem dovezi la mână, domnule judecător... Noi nu lucrăm decât cu persoane cunoscute". Două zile Guţă Mereuţă a cules toate economiile din anii când era burlac şi a făcut datorii, ca să răscumpere cutiile cu nestimate. A pus negustorul să le trimită Anei, fără nici un cuvânt.

A aşteptat.

N'avea ce aştepta. Numai Ana îşi mai închipuise că dela Scarlat Bosie, putea să aştepte ceva. Când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://patrimoniu.transilvania.ro/mdrr1901-1932

a ajuns acasă la el, cu haina de stradă trasă în fugă peste haina de casă, Charles a primit-o surprins şi nerăbdător, după ce-o ţinuse cinci minute, la uşă. Era un miros de parfum strein în cameră; ţigări strivite la jumătate în scrumiere, cum fumează numai femeile; două pahare pline de Porto.

— Charles, dragă Charles, se întâmplă ceva rău cu noi. Georges ştie...

— Nici nu l-am crezut aşa de dobitoc, ca să nu simtă măcar atât, întrerupse Scarlat Bosie, căutând cu ochii ceva...

A înţeles ce căuta, când a văzut unde i s'o oprit ochii. La o cămaşă de femee şi la ciorapii svârliţi mototol, aşa cum au fost jupoiaţi în grabă de pe picior.

— Charles! îi prinse Ana cu amândouă mâinile reverurile pijamalei, să-l apropie şi să-l privească în adâncul negru al pupilelor. Tu ai pe cineva la tine.

— Ar fi idiot să neg! râse cinic Scarlat Bosie, ocolindu-i privirea. M'am trădat singur... Nu trebuia să-ţi deschid.

Mâinile Anei căzură dealungul trupului. Scarlat se aşează pe un taburet, aprinse o ţigară şi legănând picior peste picior, în pantofii de marochin, începu să-şi cureţe unghiile, apropiindu-le şi depărtându-le să le contemple lacul.

Ana venise cu o năvală de planuri şi cu o singură încheiere. Să-i spună cum a primit cu o jumătate de ceas înainte pachetul dela bijutier; cum a întrebat la telefon şi cum negustorul i-a răspuns că nu domnul Scarlat Bosie le-a răscumpărat, ci

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1901-1932

domnul Judecător Mereuţă; cum a dat fuga la el să-l avertizeze şi poate, să se bucure amândoi că se limpezeşte aşa o stare dintre ei, turbure. Va cere divorţ. In câteva luni va fi liberă. Şi atunci nimic nu-i mai împiedică să dea vieţii lor înfăţişarea legitimă pe care o cere societatea.

Toată această clădire de şubrede cartoane, se surpase într'o singură clipă. Se vedeau şi pantofii femeii. Pantofi pe care Ana îi socoti cu două numere măcar, mai mari ca ai ei. Desigur e o femeie înaltă şi voinică. Şi desigur că s'a refugiat în baie, de unde pândeşte şi ascultă. Ce desgust!...

Scarlat Bosie sfârşise toaleta unghiilor.

Ana nu mai avea nimic de sfârşit.

In urma ei, pe fereastră, de după perdeaua brodată, femeia dinlăuntru se uita să o vadă cum pleacă. Era cu un sân scăpat din pijamaua lilă a lui Scarlat — aceiaşi pijama pe care o îmbrăca de obiceiu Ana.

— A doua oară, când mă mai sechestrezi cu picioarele goale pe ciment, pentru toate amorurile tale „crampon" din lumea mare, să ştii dragă Scarlat că...

Scarlat Bosie n'o lăsase să continuie, alintându-i circular cu buzele, globul sânului spre vârf, unde se opri mai îndelung.

De atunci Ana ocolea privirea bărbatului şi Guţă Mereuţă tăcea. Nu era în această tăcere, nici ură stăpânită, nici revoltă, nici amărăciune. Cu acestea Ana ar fi luptat. Era o mare milă şi în acelaş timp o hotărîre calmă şi puternică, asemeni apelor adânci, să o smulgă din tot ce i-a fost viaţa până acum şi s'o apere de ea însăşi. Nici odată Ana nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Cristatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bănuise în omul cu nasul prelung de proboscidian, o neclintire atât de delicat afirmată şi o voinţă atât de simplu exterminând toate împotrivirile.

Acum o săptămână, îi spusese la masă, între două feluri, ca o ştire foarte firească şi neînsemnată:

— Annie, de Luni dimineaţă au să vină hamalii să împacheteze mobila. Ne mutăm. A apărut astăzi numirea mea, preşedinte de Tribunal, în Ardeal... N'a fost greu. Se luptă o sută pentru un loc în Capitală.

— De ce să ne mutăm?... Nu înţeleg ce însemnează aceasta! rămăsese Ana, cu furculiţa în aer şi o aşezase în farfurie, fără să mai ducă mâncarea la gură.

— Annie, tu ai nevoie să schimbi aerul de aci. Am explicat tuturor, că aceasta este recomandaţia medicilor. E bine acelaş lucru să-l spui celor ai tăi.

A fost singura dată în trei luni, când au vorbit atât de lung.

Acum mobilele au plecat închise în sicrie de lemn. Le-a rămas un singur pat, şi divanul din birou, pe care doarme Guţă Mereuţă. Mâine dimineaţă vor pleca şi ei. Pentru cine ştie cât timp. Pentru totdeauna — poate.

E ultimul drum, pe Calea Victoriei, şi-i pare că trece ca osândiţii la ghilotină, deposedaţi de toate bunurile, într'o zi de execuţie cu lumina lividă, pe acolo unde fuseseră aclamaţi şi stăpâni.

Soarele era însă strălucitor — numai în ochii ei o ceaţă fumurie care va împâcli totul deacum, se instalase până la moarte. In clipa aceia, se gândea încă numai la nimicurile frivole de care nu se descătuşase. Cum va comenta lumea plecarea lor? Cât

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se va simți lipsa la ceaiurile și la premierele unde de patru ani era nelipsită? Cât va mai dura în amintirea tuturor, „frumoasa doamnă Annie Mereutza"? Se gândea că frumusețea ei nu va însemna mare lucru, în târgul netrebnic unde se vor îngropa. Că nu va însemna nimic. Numai târziu, când această frumusețe va fi definitiv devorată de timp, ca un chip văzut fantomatic într'o oglindă de plumb, numai atunci avea să măsoare câți ani de viață care putea fi altfel, a ucis într'un ceas cu zloată urâtă și cu tramvaiele purtând necunoscuți din necunoscut, spre destinul lor necunoscut.

— Annie! vorbi Guță Mereuță coborând și întinzându-i mâna cu o corectă politețe, s'o ajute. Annie, am rămas înțeleși. Spui tuturor că așa a fost recomandația medicilor... Și spui că totul, nu va fi decât pentru un an ori doi.

— Da, Georges, răspunse Ana.

Cu un glas cât de străin de ea! Cu o grijă să-i evite ochii, cât de departe de disprețuitoarea privire, cu care îl măsura din tălpi până în creștet!

Urcară scările până la etajul al doilea, de unde familia Lipan nu se strămutase decând au sosit în București.

Despărțirea a fost în puține cuvinte și rece. Elena Lipan se interesă dacă au găsit casă încăpătoare și dacă mobilele au plecat în condiții bune. Bănuia altceva despre explicația lor, ceva mai ascuns, poate mai aproape de adevăr. Era albită. Cu un tremur al mâinilor înăsprite de munci grosolane și cu o haină prea largă, pe trupul împuținat.

— Const e în biroul lui... Să-l chem, sau mergeți la el?... El stă acolo toată ziua închis, de un timp.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— Mergem noi, hotărî Guţă Mereuţă, iar Ana se supuse.

Constantin Lipan se ridică depe scaun pipăindu-şi ochelarii pentru distanţă, să-i schimbe în locul celor cu care citea.

— Aşa dar plecaţi! vorbi cu o mare osteneală în glas. Mai bine copii. Bucureştii aceştia omoară totul în noi... omoară totul în noi! repetă cu ticul căpătat în ultima vreme să mai rostească odată sfârşitul frazelor. Cred că nu e ceva prea grav, cu tine Annie... prea grav, cu tine Annie.

— Nu tată, răspunse în locul ei Guţă Mereuţă. Dar am crezut mai prudent, să ascultăm sfatul medicilor din timp.

— Nu e nimic grav papa, repetă şi Ana.

— Eu dacă ies la pensie, am de gând tot aşa să plec de aci, declară Constantin Lipan. Să plec de aci... Atunci va termina şi Sabina... va termina şi Sabina.

— La revedere papa...

— La revedere, copii... şi scrieţi-mi, copii! Scrieţi Elenei, copii. Elena e tot mai singură... tot mai singură, copii.

Rămase în birou şi-şi schimbă ochelarii pentru distanţă, cu ochelarii pentru citit.

De când Gică Elefterescu devenise Preşedinte de Consiliu, din recunoştinţă pentru serviciul făcut cu închiderea dosarului Iordan Hagi-Iordan, îl îndemnase cu tot felul de delegaţii şi onoruri. Constantin Lipan le refuzase. După trei luni îi ceruse un concediu mai lung, renunţase la delegaţia de Procuror General şi rămăsese acum în vechea lui ierarhie de Consilier de Curte, aşteptând anii de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

pensie. Se închidea în birou. Alcătuia un proect pentru reforma justiţiei, pe care avea să-l lase la moarte, în sertar. Il salvase pe Costea, dar Costea nu ştia cu ce preţ. El continua să vorbească la întruniri comuniste şi să semneze manifeste, al căror conţinut poliţia îl cunoştea înainte de a fi apărut tipărite.

— S'o văd şi pe Sabina... Să-mi revăd camera mea, vorbi Ana şi se uită la Guţă Mereuţă, parcă şi-ar fi cerut învoire şi pentru această dorinţă inofensivă.

Sabina se îmbrăca. Ana îşi spuse că s'a făcut mai frumoasă decât dânsa, mai ales aşa cum e acum, bronzată, după o lună de soare marin.

— Ce plăcută ai făcut camera aceasta, Sabina! se miră Ana. N'am văzut-o de doi ani...

Şi atunci abia, îşi dădu seama cât de rar s'a mai întors aci, şi cât de streină de toţi a devenit.

— Câteva nimicuri. O perină aci, o cadră... explică Sabina. Câteva flori... Cum vezi şi tu Annie, e mai mult un *trompe-l'oeil*. Ca şi rochia aceasta prefăcută a doua oară... Spune şi tu, îmi vine bine? S'ar crede?...

Sabina se răsuci în călcâie subţiri şi rochia albastră închis s'a înfoiat ca o corolă. Era de o statură cu Ana, dar părea mai înaltă ,fiindcă liniile erau mai mlădii şi mijlocul mai subţire. Oprindu-se din piruetă, observă neclintirea din faţa Anei, ochii cu lucirea împâclită.

— Annie, îi cuprinse gâtul, silind-o să se aşeze pe scaun, Annie tu ai altceva... Tu nu pleci, fiindcă eşti bolnavă. E altceva, mai rău.

— Ce te face să crezi, Sabina? se apără moale

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

Ana. Mi-au spus doctorii... Georges s'a sacrificat. Iţi mărturisesc, că începuse să mă obosească viaţa aceasta la Bucureşti.

„Cât de streine suntem una de alta! — gândi Sabina. Ea nu-mi poate spune ce într'adevăr duce cu dânsa. Eu până în trei zile am să uit, chiar dacă mi-ar spune".

Gândea şi din nevăzutul unde se hotărăsc destinele, niciun presentiment nu străbate prin nevăzute antene, să-i spună că peste trei zile, pentru ea nu va mai exista nici într'un caz, nici amintire nici uitare.

— Nu vrei să-mi vorbeşti, Annie?... Poate mă crezi tot capul drăciilor, care-ţi umbla prin borcanele cu cremă şi-ţi strica vaporizatorul de parfum!... Annie, vezi tu cum ne-am schimbat amândouă?... Acum când mă gândesc, îmi aflu şi eu o vină, că am ajuns atât de îndepărtate una de alta. Intotdeauna mi-am făcut o plăcere să te agasez. Tu treceai pe aci, ca o străină în vizită... Acum e inutil să recapitulăm cine şi cât am fost de vinovate... Ţi-o spun numai, ca să-ţi aminteşti Annie, când vei fi în târgul acela, că ai aci o soră. Eu nu ştiu pentru ce pleci, într'adevăr. Nici ceea ce te poate aştepta acolo... Vreau să-ţi aminteşti Annie, că poţi găsi în mine mai mult decât o soră, cum greşit am spus: o prietină. Eu înţeleg mai bine aceasta decât crezi tu, fiindcă singura mea prietenă, Viorica Hagi-Iordan, pleacă şi ea peste câteva zile. Rămân aci singură, numai între maman şi papa — şi Nellu, adică nimeni, adică neantul... Chiar la Viorica mă pregăteam acum să plec. Cobor odată cu voi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ana asculta fără o singură fibră de muşchiu tresărind în obraz. Măsura cu ochi reci camera unde s'a simţit şi ea înnăbuşită, a plâns, a ascultat în nopţi deşerte de 'nesomn vaerul oraşului — dar unde exista atunci pentru dânsa căldura unei mici văpăi tremurate, ca o lumină vie de candelă într'un ungher: nădejdea într'un miracol, în *altceva*. Acum şi acea mică văpaie era stinsă; iar oriunde ar fi mers, avea să bâjbâie cu mâinile întinse, ca orbii într'un veşnic întuneric de hrubă.

Descoperi un simţimânt ciudat şi rău. I se păru injust, că Sabina rămâne aci şi că dânsa are drept să plăzmuiască într'o sută de chipuri fericite viitorul. Că Sabinei îi-a rămas dreptul să spere tot ceea ce ei vieaţa i-a interzis, brutal, pentru totdeauna. O privi fără iubire. Cu toată drojdia ei neputincioasă şi înfrântă, de egoism. Se ridică şi vorbi cu glas ostil:

— Dacă mergi cu noi, puneţi pălăria. E târziu. Mai am ultimele lucruri de împachetat. Eu nu plec la prietene, să mă amuz.

Sabina îşi tufli pălăria, aruncând o singură fugară privire în oglindă. Din treacăt, atinse un benchiu de creion roşu pe buze; singura culoare străină în figura ei mată, fără pudră şi cu genele lungi, negre şi frizate, fără dresuri din cutii şi flacoane.

— Gata! anunţă la uşă. Hai să-l vezi şi pe Boţocan. A îmbătrânit şi e reumatic. Mai bine îl luam cu mine la mare, să facă băi de nămol.

In sufragerie, unde Boţocan, pisoiul, îmbătrânea morocănos şi fidel tenebrelor de sub canapea, Sabina se plecă în genunchi şi îl trase remorcat de coadă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://petrescuana.ro/mdrr1901-1932

— Cum vezi, dragă Annie, a rămas tot solemn şi ţâfnos ca un mandarin. Onorabile! Ia-ţi adio dela Annie şi mie spune-mi la revedere! îi scutură laba.

Boţocan ofensat ,se retranşă în vechea-i fortăreaţă.

— La revedere, maman.

— La revedere, Annie. Sabina, când te întorci?

— Poate rămân la masă... In orice caz, dacă întârzii, mă aduce Viorica. N'avea mata grijă, că nu scapi de mine atât de uşor.

In prag, înainte de a începe să coboare scările, Ana se mai uită la zidurile unde a rămas ceva din vieaţa ei şi unde poate n'avea să se mai întoarcă. Sabina n'avea ce privi. Ea care pleca să revină peste câteva ceasuri.

— Maman, să-mi pună Catinca în odaie la mine maşina de spirt şi serviciul de cafea. Vreau să citesc noaptea pentru examene...

Ea ştia că nimic nu există să poată schimba orânduelile din totdeauna .

Şi scoborî scările, copilă încă, sărind treptele două câte două.

Elena Lipan le privi din urmă, aplecată peste marginea balustradei. Oftă pentru Ana. Pentru Sabina, n'avea de ce ofta.

In stradă surorile îşi luară rămas bun. Sabina se oprea să aştepte tramvaiul pentru Bufet: de acolo până la Viorica Hagi-Iordan e cale de cinci minute.

— Sabina! vorbi Guţă Mereuţă, prinzându-i mâna subţire în palma lui mare şi lată. Sabina, eu nu mi-am permis niciodată să-ţi dau un sfat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Am rămas pentru tine un străin... Dar dă-mi voie înainte de a pleca, să mă abat dela această regulă. Sabina, peste trei ani când îţi vei lua licenţa, caută o catedră cât mai depărtată de Bucureşti. Bucureştii îţi iau din vieaţă totul şi nu-ţi dau îndărăt nimic.

— Ce poate să-mi ia mie? râse Sabina cu toţi dinţii. Sunt o fată atât de săracă, încât nimeni nu poate să-mi ia nimic.

Spunând, flutură mâna în urma lor. O clipă gândi la glasul surd şi la mâhnirea stăpânită, cu care îi vorbise bărbatul Anei. Nu mai părea omul ridicol, aşa cum îi pusese ea diagnosticul, când l-a văzut întâia oară: „stângaciu, fiindcă se simte desigur incomodat de nasul prelung, de proboscidian". Pe urmă strânse din umeri şi sări sprintenă pe treapta tramvaiului.

La Bufet, coborî cu acelaşi neastâmpăr, înainte de a se opri vagonul. Dar soarele palid de început de toamnă, îi încetini mersul după primii paşi.

Era un amurg de-o largă şi gravă splendoare, cum aveau să mai fie multe în acel an.

Frunzele teilor mureau anemiate, de ceară. După lanţul automobilelor, întrecându-se în vârtej, fâlfâiau multicolore eşarfe de mătase. Copiii alergau fugărind cercurile pe nisipul stropit. Sabina îşi spuse că dacă va trece pe aci mâine sau peste douăzeci de ani, aceaşi copii se vor afla la aceeaşi joacă şi larmă. Nu prinzi de veste când au fost înlocuiţi. Indată ce un ciclu dispare, sunt alţii care din urmă răsar. Şi-i păru glumeaţă ideia, că aşa, cu pulpele goale şi cu obrajii asudaţi, târâţi de-o aripă de guvernante şi sgâlţâiţi pe înfundate, se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://transilvaniana.ro/mdr/1901-1932

hârjonesc acum bancherii avizi de mâine, cărturarii miopi, personagiile simandicoase şi solemne, canaliile şi victimele, doamnele cu ifose, fericiţii şi nefericiţii de mâine.

Pe urmă, hotărî cu începere de a doua zi să-şi alcătuiască un program: dimineaţa şi noaptea să citească pentru examene; după amiază să vină întotdeauna aci, ca să-şi împrospăteze gândul, sângele şi plămânii.

Va începe de mâine. Curios, cum îi revine stăruitor ca niciodată, cuvântul acesta: mâine. Numai de-ar fi mâine şi poimâne şi toate după amiezile până la sfârşitul lui Septembrie, tot aşa de senine şi calde.

Toate după amiezile şi asfinţiturile lui Septembrie, au fost în acel an atât de senine şi blânde şi calde, încât mulţi n'aveau să le uite până la sfârşitul vieţii, povestind ca despre o minune nespusă şi rară. Dar nimeni n'avea să mai vadă nici mâine şi nici vreodată, printre frunzele de ceară, în soarele molatic şi bun, fluturând rochia albastră de acum.

Sabina păşea uşor, prin intervalele de lumină şi umbră, după cum scăpăta apusul oblic prin vârfuri de crengi. S'ar fi spus că lumina şi umbra, îi aştern înainte, pe nisip, tot atâtea imateriale bare, să-i reteze mersul. Sabina nu le vedea, nu le simţea; erau mai fragile ca firele de funigei.

Găsi portiţa de fier dată în lături. Casa lui Iordan Hagi-Iordan, monumentală şi albă, se afla în fundul unei grădini imense, celebră în tot Bucureştii.

Aci, înaintând pe trotuoarul de lespezi roşcate,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

lumina şi umbra svârlite printre zăbrele grilajului, păreau c'o biciuie mai grăbit, s'o oprească, cu vergi de raze şi de întuneric. Sabina zâmbi de jocul acesta, care-o lovea inofensiv şi alintat, peste obraz, în ochi.

Işi încruntă voioşia numai când îi apăru înainte Nicki Hagi-Iordan. Sărise pe fereastră, fiindcă scurtase aşa din drum, şi se opri în faţa ei, cu picioarele răşchirate şi cu mâinile lui lungi, spânzurând aproape de genunchi.

— Mă ierţi, domnişoară Sabina că am ieşit aşa, numai în switer, fără haină? Suntem încălziţi rău de tot... Facem o bombă grozavă de adio! Păcat că lipseşte şi Nellu... Jucăm pocker şi am ajuns la al optulea cocktail...

Sabina primi confirmarea în obraz: răbufneala mirosului de alcool.

Ea nu-l putea suferi cu privirea lui falşă şi cu buzele lui vinete şi groase, ca două umede lipitori. Un adevărat fiu al lui Iordan Hagi-Iordan! Intotdeauna i-a părut monstruos şi absurd, că o fiinţă atât de diafană ca Viorica poate avea un asemenea tată şi un asemenea frate.

Gesturile lui Nicki Hagi-Iordan, erau eliptice. Gesticula stenografic. Spirtul îl făcuse încă mai respingător, dând obrazului o culoare pământie şi ochilor verzi, un turbure murdar, ca verdele trioscotului prăfuit din marginea de şanţ.

Se împiedică de treptele peronului şi râse, restabilindu-şi anevoie echilibrul. Se mustră fără prea mare severitate:

— Te-ai cam ameţit, dragă Nicki! M'ai făcut de râs!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Apoi, în răcoarea de catedrală a holului, se reculese.

— Viorica e sus... Eu rămân aci cu băeţii. Sus mai sunt şi nişte domnişoare... Adică vorba vine, domnişoare!... Insfârşit domnişoarele Elefterescu; cele trei *greaţii!*...

Sabina urcă scările pe covorul moale, bucuroasă că s'a descotorosit atât de repede.

— Domnişoară Sabina! chemă din urmă, Nicki Hagi-Iordan.

Sabina se opri cu mâna pe bara lucie, întorcând capul să-l privească în jos. Intrebă retezat:

— Ce e?

— Domnişoară Sabina, ştii că nu-mi prea place cum te porţi cu mine, aşa ca o ducesă!... Eu numai de aceasta regret că plec... Că nu m'ai înţeles. Eu am crezut întotdeauna...

Sfârşitul se înnecă într'un sughiţ. Sabina ajunsese sus.

Nicki intră în camera unde-l aşteptau tovarăşii. Din uşă, îi încredinţă pe toţi, plescăind limba în cerul gurii, că sora lui Nellu Lipan are nişte pulpe teribile: „cele mai frumoase *picere* din Bucureşti!"

— Mă ostrogoţilor, mă! Acuma mă uitam când urca scările. M'a luat ameţeala... Halal, dă cine-o pune laba pe ea!...

Se întristă. Destăinui că l-a lovit cea mai mare nenorocire care putea să i se întâmple în acest ceas. Mabel l-a procopsit cu o boală urâtă:

— Spurcăciunea! Tocmai acum, când plec cu Viorica în străinătate şi mă pregăteam de traiu, ostrogoţilor, să dau iama prin franţuşte...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Prietenii îl copleşiră cu sfaturi şi cu reţete, dar mai ales îl consolară cu pahare.

Cele trei graţii: Lola, Lulu şi Lili au întâmpinat-o pe Sabina cu o sgomotoasă surpriză, sărutând-o, îmbrăţişând-o şi pipăind-o atât de stăruitor şi îndelung, încât Sabina simţi aceiaşi repulsie de adineaori, când privirea lui Nicki Hagi-Iordan se târâse pe corpul ei, lipicioasă ca o dâră de melc.

— Ne pregăteam să plecăm, Sabina. Dar fiindcă ai venit tu, nu putem rezista... Mai stăm!

Viorica se uită la Sabina, consternată. Înţelegerea între ele fusese să rămână singure în această ultimă seară. Acum ştiau că nu vor scăpa uşor.

— Eşti delicioasă aşa, arămie! declară Lulu.

— Parcă ai mai crescut, Sabina! constată Lola.

— Nu porţi *soutien-gorge?* Uitaţi-vă la dânsa, nu poartă *soutien-gorge* şi ce sâni pietroşi are! se miră Lili.

— Vrei ceaiu? Lichior? Vrei să trimitem jos să ne dea băeţii cocktail? îşi asumă Lulu atribuţii de gazdă.

— Sabina! Eu dacă aş fi bărbat, aş săvârşi orice pentru tine! Aş ucide, aş fura... m'aş ucide!

Toate trei, cu ţigări groase între buze şi cu glas răguşit, o asaltau cu întrebări, n'aşteptau răspunsuri, o îndemnau să stea lângă dânsele pe divan, clădind pernele pufoase, gesticulând şi întrerupându-se una pe alta, cu o aţâţare crescândă.

Viorica Hagi-Iordan, ca să-şi descarce scârbirea acestei privelişti, luă cravaşa din cuiu şi biciui scurt, ogarul alb şi nevinovat, care se afla întotdeauna încolăcit la picioarele ei. Ogarul o privi cu o mustrare omenească în ochi. Viorica svârli cra-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vaşa şi îl desmierdă. Pe urmă se aşează la pian, ca aşa cel puţin, să întoarcă spatele celor trei chipuri desfigurate de o patimă demult scăpată de orice stăpânire.

Prietenia ei cu Sabina se născuse şi dura, tocmai fiindcă lângă această copilă cu şase ani mai tânără, loială, firească şi fără ascunzişuri, găsea o reconfortare. Prezenţa Sabinei o ajuta să lupte cu tot ce vedea, ştia şi presimţea că se întâmplă în jurul-i, între un asemenea tată şi un asemenea frate. Dar o apărase această prezenţă, mai cu seamă de ea însăşi.

Căci şi în sângele ei, se afla ceva din sângele lui Iordan Hagi-Iordan. Nu fusese cruţată de acelaş venin, filtrat în substanţa vieţii. Oricine ar fi ghicit aceasta, urmărind cum gura ei, cu toată fineţea străvezie a figurii, căpăta câteodată o crispaţie urâtă şi crudă: aceiaşi care dădea înfăţişare bestială lui Iordan Hagi-Iordan şi lui Nicki Hagi-Iordan. Acum se biruise. Dar după ce luptă!

Cu trei ani în urmă şi ea scoborîse povârnişul până la fund. Departe de ţară şi de ochii care o cunoşteau aci numai într'un singur fel; neaşteptat, ca într'o năpraznă, urmase somnambulic într'o noapte, în camera lui, unul din acei aventurieri ai lumii, pe care nimeni nu-i ştia precis de unde-au venit şi unde vor sfârşi. Toate s'au întâmplat la Cannes. Iar când dansatorul cu ochi migdalaţi, (care poate era într'adevăr mlădiţa blasonată. cum spunea. sau numai un dansator de profesie), când a plecat spre alte Palaçuri, la alt cazino cu ruletă, după altă femeie, n'a lăsat-o singură. A lăsat-o cu o consolare. I-a transmis pra-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

furile şi fiolele, de unde oricine îşi poate urzi în câteva clipe, paradisul artificial. Cu acestea a trăit trei ani, în afară de viaţă şi de legi, ca deşteptarea de a doua zi să fie mai acră. In locul dansatorului a fost altul şi pe urmă altul şi apoi căderi tot mai repezi, din care nici amintirea nu mai păstrează decât nehotărîte, dar pline de spaimă umbre. I-a trebuit o voinţă cum nimeni n'ar bănui că se poate încorda într'o făptură atât de şubredă, ca astăzi să se ridice din nou spre o lumină împăcată, dintr'un adânc populat cu atât de spasmodice vedenii. Ea ştia că aceasta a fost cu putinţă numai fiindcă decâteori o atrăgea iarăşi afund chemarea întunericului, prezenţa Sabinei o domesticea înviorând-o, ca un şipot rece cu apa proaspătă a vieţii. In jurul ei, toate conspiraseră să-i sugrume ultima sbatere. Toţi dimprejur, din casă; prietene, văzduhul respirat şi încă mai viclean decât toate şi mai tenace, îndemnul lăuntric al sângelui, care nu era numai al ei, ci şi acel al unui asemenea tată şi al unui asemenea frate.

Sabina săvârşise minunea.

Iar acum, când medicii o trimiteau să-şi vindece pieptul mistuit încă de văpaia infernului de unde s'a întors, singura mâhnire e că se îndepărtează de Sabina. Ii pare că pleacă ingrată, cum nu se mai uită îndărăt convalescenţii, la Sanatoriul alb de care nu mai au nevoie.

Viorica Hagi-Iordan, gândea la toate acestea, iar degetele alergau pe clapele de fildeş, furată de cântecul cântat numai pentru Sabina, fiindcă îl ştia al ei, preferat între toate.

Işi amintea dimineaţa rece de iarnă, cu soarele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://transilvania.ro/md/1901-1932

sclipind în albul diamantin al zăpezii. Dimineaţa când s'au cunoscut, la patinaj. Copacii ninşi transfigurau grădina într'un fantastic peisagiu de basm pentru copii. Sabina apăruse lunecând pe oglinda de ghiaţă, lin şi vertiginos, în haina albă, ca o pură încorporare a tot ce zăpada şi iarna evocă în orice închipuire, tânăr, proaspăt, feciorelnic şi înviorător. Din ceasul dintâiu s'au împrietenit. De atunci, numele ei, gândul la ea şi prezenţa ei, i-au rămas nedespărţite de senzaţia aceasta de alb, luminos şi pur. E cum ar intra deodată dintr'o lume uzată şi întristătoare, într'o magie ninsă, de unde hâzănia şi mâhnirile şi teama de besna de unde sosea, au dispărut printr'un îndurător miracol.

Se opri. Insfârşit Lola, Lulu şi Lili s'au hotărît să plece. Le întovărăşi cu vagi făgăduieli să le trimită cărţi poştale ilustrate.

Veni la Sabina şi aşezându-se alături, îi prinse încet mâinile. Ogarul se culcă la picioarele lor.

Se priviră în ochi lung. Şi înnotară umezi, ochii de miosotis şi ochii de antracit. Cum se aflau alături, păreau că s'au căutat şi s'au găsit, mânate numai de o poruncă irezistibilă a contrastelor. Lângă Sabina, cu sănătatea ei tânără şi fragedă, Viorica Hagi-Iordan, albă şi plăpândă, în rochia argintie, cu cearcănele viorii sub ochi şi cu buzele ofilite, arăta ca o înduioşătoare scăpată dela înnec, peste care au bântuit toate furtunile oceanelor. Că firava ei fiinţă ieşise la liman, era încă de mirare.

— Povesteşte, Sabina, ce-ai făcut tu...

— Povesteşte, Viorela, ce-ai să faci tu...

Mai mult decât spusa cuvintelor, îşi ascultau glasul. Şi mai mult decât învăluirea glasului, priete-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1901-1932

nia lor s'ar fi mulţumit şi numai cu prezenţa, cu simţimântul acela de siguranţă şi de întregire, care le întărea încrederea în ele însăşi, decâte ori se aflau împreună. Poate prietenia nu este decât aceasta. O prezenţă care se întregeşte cu altă prezenţă. Prietenii de obiceiu se caută, iar când s'au găsit tac.

Ele erau însă şi femei. N'ar fi ştiut să tacă.

Au povestit aşa dar. Au râs. Şi-au adus aminte de întâmplări trecute şi au plăsmuit întâmplări viitoare .S'au întristat şi au lăcrimat. Şi-au mărturisit secrete, şi-au jurat să le păstreze.

Toate treceau ca în orice întâlnire de prietenie, care pentru prietenia lor mai au încă înainte o viaţă întreagă, de multe şi atât de importante nimicuri. Viorica Hagi-Iordan avea să se întoarcă la primăvară. Atunci vor lega firul rupt. Nimic nu putea fi tulbure şi îndoelnic între ele. Totul era simplu, fiindcă acum şi Viorica Hagi-Iordan învăţase să fie simplă.

— Şi n'ai să mai începi niciodată? îi strânse mâinile Sabina. Mă tem pentru tine...

— Sabina, e singurul lucru de care acum nu mă tem. Tu nu ştii tot... Din ce lume m'am întors. Sunt lucruri care nu se pot spune.

— De altfel mi-am făcut singură dovada cea mai bună. Se află aci, în sertar, închise toate... toate ororile acelea. Mi se părea că niciodată n'o să am provizii destule. Le-am avut aci. Cheia e aci. Oricând aş fi putut să deschid... O singură dată. Aceasta e graţia pe care şi-o acordă toţi, ca a doua zi să reînceapă, şi a treia zi, şi după aceia până la ruinarea totală... Ce vrei mai bună do-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://www.istatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vadă?... Sunt vindecată, Sabina mea! Acum şi gândul mă desgustă...

— Oricum ar fi, cred că tot e mai bine să le arunci... ororile acelea, cum le spui tu. Să nu le iei cu tine...

— Ce copilă eşti, Sabina! Dar oricând, dacă m'ar prinde iar nebunia, oricând aş găsi cum să-mi refac rezerva la loc. Tu nu ştii la ce abjecte viclenii ajungi şi de câtă josnicie devii capabilă... Ai un exemplu... Spectrul celui care a fost principele Anton Muşat.

Se ridică în haina argintie şi se îndreptă spre sertar. Ogarul păşi după dânsa şi se opri, privind-o cuminte în ochi.

— Am să fac o faptă generoasă, Sabina. Imi pare bine că mi-am amintit... Le împachetez toate şi le trimit principelui Anton. Pentru dânsul tot una e... Vindecare nu mai există. Nici nu i-ar folosi să se mai deştepte... Ar fi prea înspăimântător pentru el... I le trimit. Au să-i vină fără să ştie dela cine şi de ce... E mai bine aşa, decât să le cerşească...

Viorica Hagi-Iordan deschise sertarul şi aruncă pe masă cutiile, una câte una. Erau multe şi de toate înfăţişările. De argint şi de email. De aur şi de sidef.

— Cum vezi, o farmacie întreagă, Sabina... Să extermini un pension. Aci cocaină... cocaină... tot cocaină. Aci eroină. Aceasta e cea mai teribilă. De zece ori mai puternică decât morfina. Cu efectul instantaneu... Şi după un ceas de nălucire mincinoasă, cu deşteptarea aceia îngrozitoare, când nu ştii ce-ai făcut, ce s'a întâmplat, ce-ai putut să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

accepți... Tu nu poți ști, Sabina. Fericită ești, că n'ai să știi niciodată!

Sabina admiră filigrana cutiilor, gravurile subțiri din argint, emailul și încrustațiile. Deschise o cutie. Alta. Îi părea cu neputință să admită că rămășițele acestea de pudră albă, de pe fundul unor cutioare cât jucăriile, conțin condensată o atât de fatală putere, să schimbe destinele și să nălucească viețile.

— Le adun toate, vorbi Viorica Hagi-Iordan. Îi aflu adresa și le trimit. N'are să știe de unde-i vin. Cred că așa cum e, are să-i fie indiferent... Dar sunt sigură că în toată viața lui, el care s'a risipit în patru vânturi și și-a plătit orice plăcere, cred că n'a avut fericirea pe care are s'o simtă acum... Tu nu-ți imaginezi ce înseamnă să-ți lipsească acestea, când nu te mai poți lipsi de ele... Aci e fericirea lui, pentru două luni cel puțin... Ceia ce nu mai spera niciodată. Un cadou dela un fost camarad, necunoscut și evadat... Am devenit patetică! adăogă Viorica Hagi-Iordan după o pauză, în care timp privise în întunericul lăsat în urmă.

Se întoarse la divan. Povestiră iar nimicuri fără vreo însemnătate, numai de dragul de a-și auzi glasul. Ogarul adormi la picioare și scânci ușor prin somn.

Noaptea cuprindea odaia. Viorica aprinse o singură lumină albăstrie, în capsula de mătase.

Cum pomeniră despre alergările de a doua zi, cele mai însemnate din tot anul, Sabina mărturisi că n'a fost niciodată la curse.

— Posibil?... Adevărat, Sabina? se miră Viorica Hagi-Iordan, care în scurta ei existență de până acum, epuizase toate desfătările. Dar aceasta e

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ceva absurd... Ah! Dă-mi voie puţin să mă gândesc. Mâine urma să mă duc după amiază la o mătuşă plicticoasă şi surdă, să-mi iau rămas bun. Am să contramandez corvada. Inventez un pretext. Şi mergem împreună la curse. O să ne amuzăm admirabil. Te învăţ să pariezi... Cum de n'ai avut curiozitatea să vezi până acum. cursele?

— Poate curiositate am avut, Viorela. Dar m'am învăţat de mult, să-mi limitez dorinţele... Cu cine m'aş fi dus?

—Şi eu. care de atâtea ori mă plictiseam, fiindcă n'aveam cu cine merge! Aşteaptă să căutăm în ziar. Să vedem ce cai aleargă şi să facem pronosticurile noastre.

Viorica Hagi-Iordan aduse un ziar şi începură să discute cu aprindere. Pentru Sabina, orice asemenea plăcere împlinită, însemna un eveniment rar. Ceru sfat, ce rochie să îmbrace. Deciseră la ce oră să se întâlnească. Dumineca de a doua zi căpătă deodată importanţa unei date memorabile, în existenţa ei săracă în peripeţii. Se bucură copilăreşte, că mâine va fi şi ea însfârşit una din acele fiinţi privilegiate, pe care le vedea de două ori pe săptămână, depărtându-se în întrecerea grăbită a automobilelor, spre un mare spectacol al Capitalei. Viorica Hagi-Iordan îşi aminti alte alergări de cai, dela Longchamps, Auteuil, Maisons-Lafitte, Vincennes. Sabina se gândi că în viaţa ei de viitoare profesoară obscură, nu are să le vadă, pe acelea, niciodată... Dar ea se mulţumea cu atât de puţin!

Servitoarea veni să anunţe pe cineva. Viorica

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Hagi-Iordan sări bucuroasă în picioare:

— Să mai spui Sabina, că nu există Providenţă! E tocmai mătuşa mea, despre care-ţi vorbeam. Te las un sfert de oră, cât stau cu dânsa în salon. Am să-i ascult resemnată toată cronica Bucureştilor... Nici nu-ţi imaginezi, o femee surdă câte cancanuri cunoaşte din auzite! Născocesc ceva să mă scuz că nu pot veni mâine, şi-am rămas cu toată după-amiaza a noastră. Să fi vrut şi nu s'ar fi putut întâmpla mai bine!... Cântă ceva, până ce mă întorc...

Iar dela uşă:

— Vezi că rămâi cu acestea de aci! — arătă cutioarele de pe măsuţa de toaletă. Nu ţi-o da în gând cumva să încerci şi tu? Bob, stai aci cu Sabina şi păzeşte-o! porunci în glumă ogarului, care se ridicase, venind după dânsa până la uşă.

Ogarul se întoarse şi se culcă supus la picioarele Sabinei.

— Ce filosof cuminte eşti tu, Bob! îl desmierdă Sabina, jucându-se cu urechile lui mătăsoase. Nu te miri de nimic, nu doreşti nimic, nu vrei nimic... Iţi spune: haide! — mergi. Iţi spune: stai! — rămâi...

Pe urmă, Sabina se ridică să se ducă la pian. Trecând, se opri la cutioarele de argint, de sidef, de fildeş. Luă între degete una, să-i admire filigrama neagră în argintul mat. O deschise... De ce-i spusese să nu cumva?... Ea e atât de stăpână pe dânsa!... Aproape tot aşa de înţelept resignată ca Bob! Svârli cutia. Cutia se deschise. Praful se risipi pe lemnul mesuţei. Il culese cu o lamă de unghii şi îl turnă cuminte înapoi... De ce-i spusese

Muzeul Digital al Romanului Românesc
transilvania.ro/mdrr1901 1932

să nu cumva?... O singură dată ce-ar putea să însemne?... Duse lama la nări şi aspiră praful de cristali. Un praf şi nimic mai mult... O senzaţie desagreabilă chiar. Nările şi buzele, lemnificate. Se poate numi aceasta o voluptate atât de ucigaşă, cum exagerează toţi?... Mai aspiră odată. Şi încă. Apoi luă cutia şi se întoarse la divan.

Ogarul o privea poate cu o blândă desaprobare în ochi. Vedea că şi această prietenă a stăpânei, ţine acum aceiaşi cutioară în mână şi aceiaşi unghie de fildeş la nări, cum văzuse de atâtea ori stăpâna, când era atât de neînţeleasă, cu mânii şi cu accese de înveseliri fără pricină. Atunci când nici el nu ştia, dacă mâna se întinde să ia cravaşa sau să-l alinte.

Sabina trase o pernă sub cot. Mai aspiră încă, aşteptând... De ce-i spusese să nu cumva?... E într'adevăr o senzaţie ciudată, dar nu atât de neplăcută cum i s'a părut la început. S'ar spune o dematerializare... Corpul eliberat de ghiulelele de plumb care-l atârna greu, la pământ. Şi gândul planând euforic. Nu un gând! Două, o sută, o mie...

Perdeaua se îndepărtă ireală, îndată prefăcută în pânză purpurie de navă... Iar lumina albastră, e un soare fantastic, dintr'un alt cer, cu alte planete. Se aude un clipotit argintiu de valuri. Ca un sunet delicat şi îndepărtat, de zale, cum sună valurile seara în scoici... Nava a intrat într'o mare calmă de miragiu. S'a apropiat de insula de corali care nu era adineaori şi a apărut ca un inel de logodnă al oceanului... Ce bizari copaci! Se văd întâi în apă, cu vârful în jos. Par crescuţi verti-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

cal, în adânc, cu rădăcinile în aer. Numai pe urmă ridici ochii, să-i vezi şi pe cei de aevea, cu pămătufuł de frunze lucioase în vârf. Şi deodată, furtuna aceasta din senin! A sosit neaşteptat, din cine ştie ce depărtări... Nava a început să se legene pe creste spumegoase de val! Prea mult! Încă odată dacă mai izbeşte sus, are să troznească lemnul. A şi troznit! Ce bine e că a învăţat să înnoate astă-vară! Iar apa ce caldă e... Se văd la fund, în transparenţa adâncă, animale şi plante de feerice culori. O lume cum n'a ştiut niciodată că există. Dar mâinile au rămas împietrite. Nu le poate mişca, ţintuite de-o vrajă. Se duce la fund... Lin. Lin... Pe deasupra trec peşti ca svâcnite suveici de aur, sunt crini aplecându-se s'o primească, o stea străvezie pluteşte legănat ca şi dânsa, lin, lin... Aci este tot basmul divin din copilărie, scufundat cu toate minunele închipuirii de atunci... Erau aci, şi nu le ştia. Dar prea în adânc a ajuns! N'are să mai iasă niciodată la suprafaţă. E acum captiva mării. Ajunge!... Cine are s'o mai elibereze vreodată de aci?... Numai a gândit aceasta şi cineva a şi înnotat până la ea. S'a scufundat, a prins-o uşure de mijloc, o ridică. O poartă pe braţele lui tari. Ce înnotător frumos şi puternic, cu trup de aramă, cum sunt gravurile din atlasuri! Un înnotător de la antipozi, din cei care culeg din fundul oceanului scoicile cu mărgăritare. Numai de n'ar fi un sălbatic! Ce gând i-a dat? Toţi oamenii de aci sunt simpli şi blânzi, ca într'o asemenea natură paradisiacă, unde totul e albastru de mare, de cer, de arbori... A aşezat-o pe nisipul cu umbre albastre. Pe nisipul cald. S'a aplecat în genunchi deasupra

Muzeul Digital al Romanului Românesc
www.transilvania.ro/mdrr1901-1932

ei, să simtă dacă mai respiră... Ea îi surâdea recunoscătoare... Dar ce vrea omul acesta? Omul acesta hidos, dintr'odată altul, cu buzele vâscoase ca melcul vâscos, astupându-i gura să nu poată striga? Ce vrea omul acesta hidos? De ce soarele albastru deodată s'a stins? Cu un fulger roşu, a iluminat şi s'a stins... Ce vrea, iar braţele ei, de ce nu i se supun?...

Viorica Hagi-Iordan, prin uşa deschisă a salonului, îl văzuse pe Nicki, trecând pe lângă pereţi, cu mersul lui balansat şi prelins. Voise să-l cheme. Pe urmă, doamna bătrână şi surdă o întrebase ceva, la care nu înţelegea răspunsul. Işi aduse din nou aminte, când iar îl surprinse întorcându-se şi închizând uşa. Ochii piezişi şi paşii de pândă vicleană, îi strecuraseră o senzaţie nelămurită de nelinişte, cum mai simţise numai noaptea, surprinsă de întuneric în câmp. Tot aşa i se păreau atunci că umbre de oameni sau de fiare sau numai închipuiri, înaintau tupilate pe linia neagră a zării, încărcate de o ameninţare necunoscută. Strigase: „Nicki!" „Da! Da! Imediat vin!" răspunsese Nicki şi nu mai venise. Doamna bătrână voia să afle tot itinerariul călătoriei. Viorica uită definitiv impresia apăsătoare şi de altfel nu nouă. Nu întâia oară mersul lui Nicki, noaptea, o frapase prin această strecurare suspectă pe lângă ziduri, căutând ungherele întunecoase, ca răufăcătorii...

Abia după ce conduse doamna la uşă şi se întorcea, se întrebă din nou: Unde-o fi Nicki? De ce n'a venit?... Prietenii îl aşteaptă jos.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Urcă scările în fugă, mânată deodată de-o presimţire absurdă.

Deschise uşa şi când văzu întunericul, într'o fulgerare de-o singură clipă, înţelese că a ajuns prea târziu. Răsuci butonul luminii.

Nicki se ridică şi-i stătu înainte, cu braţele lui lungi şi cu fruntea plecată în pământ, legănându-se pe tălpi, ca un urs surprins de lumină în cavernă.

Când a pus mâna pe cravaşă? Biciul de piele şuieră, isbind până la sânge obrazul.

— De ce-ai făcut aceasta? Ah! De ce-ai făcut aceasta?

Cravaşa tăia vârgi roşii, iar el se trăgea înapoi, legănându-se pe picioarele scurte cu mâinile spânzurate, fără să se apere. Cu spatele ajuns în perete, se opri. Cravaşa tăia înainte. Iar acum gura celei care lovea, avea acelaş rictus teribil ca buzele celui lovit: semnul lui Iordan Hagi-Iordan.

— De ce-ai făcut aceasta? De ce-ai făcut aceasta?

Cravaşa reteza aerul, şuierător.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I WANT TO BE HAPPY!

Nu i se vede faţa.

O zdreanţă albastră, căzută pe pragul ferestrei. Deasupra perdeaua şi-a închis înalt aripele întunecate. Aşa le strânge Arhanghelul negru, de câte ori poposeşte aşteptând.

Nu i se vedea faţa. Nu i se vedeau ochii.

S'ar fi părut că priveşte afară. Sus poate; cerul cu soare molatec ca mierea, cum va dura în toate amintirile din toamna aceasta. Jos poate; năvalnicul iureş al străzii, întrecându-se s'ajungă alergarea de cai. Eri se bucura, fiindcă ştiuse că şi ea avea să se afle printre voioasele nerăbdări de acolo.

Astăzi ochii nu mai privesc în lumea aceasta. Iar faţa-i rămâne ascunsă.

In camera de aci n'au fost niciodată flori.

E o cameră aspră şi tristă, unde n'au intrat decât două femei. Odată, una desprinsă într'o noapte, din întuneric şi ceaţă. Ea a trecut să nu lase în urmă nici numele. Alta, se întoarse acum în ceaţă şi întuneric. Şi al ei nume încă viu, încet se va şterge.

A fost o fată care iubea florile, lumina şi râsul. E o faţă ascunsă în palme; doi umeri sgribuliţi, depărtându-se încet în ceaţa şi întunericul unde toate se înnecă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea a iubit întotdeauna florile. In camera aceasta n'au fost niciodată flori.

Scrâşneşte alături aceiaşi placă de patefon. E cântecul repetat până acum de o sută de ori, cu aceiaşi hilară şi inhumană explozie de talgere şi cimbal.

Il ştie; chiar ea l-a cântat la clavir nu mai departe de eri.

I want to be happy!

Vreau să fiu fericit.

Stăpânii de jos sunt plecaţi. Sluga a rămas cu singura placă neîncuiată. Şi-a adus patefonul sus şi cântă. Cântă cu aceiaşi placă de o sută de ori...

I want to be happy!

In iarna aceasta avea să se ducă la cel dintâiu bal.

I want to be happy!

A fost pe marginea apei urâte, astănoapte. Apa curgea cleioasă, cu tinichele la fund şi oase cu stârvuri şi viermi.

Ea a iubit întotdeauna apa adâncă şi vastă a mării, unde înnota departe în larg, să revină la ţărm cu faţa în sus, alintată de val, cu tot cerul deasupra boltit. Ea iubea ghiaţa străvezie, pe-al cărei scânteetor cleştar, luneci în iernile reci, cu aripi subţiri de oţel la picioare.

Era hotărîtă. Şi laş a cuprins-o spaima mâlului dela fund, cu tinichele şi oase, cu stârvuri şi viermi.

A fost între linii ferate, cu verzi constelaţii descinse în catran, între cabluri şi sârme. Un tren a trecut şi alt tren.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea a iubit întotdeauna ceasul când trenul porneşte din gară, spre munţi şi oraşe, pe poduri sonore şi ape, în ţări pe care niciodată nu le-a văzut.

Era hotărîtă. Şi laş a cuprins-o cutremurat amintirea cărnei strivite, în balta de sânge negru, în noaptea când trenul o aducea în oraşul acesta, întâi.

A fost printre copacii pădurii, unde un singur cordon ajunge s'atârne un cadavru, trei palme deasupra planetei.

Ea a iubit întotdeauna pădurea cu umbra aromată de mintă şi saltul elastic al veveriţei, din creangă în creangă: un joc.

In luna imensă şi nepământeană, o cucuvaie cu aripi moi a sburat. Da. A sburat dintr'un ram, sinistru şi drept, în lumina rotundă.

Era hotărîtă. Şi laş a cuprins-o fiorul ochilor mâncaţi de furnici, limba rânjită vânăt spre lună.

Oriunde a fost, tot ce-a iubit, a respins-o. Tot era hâd şi neprimitor. Paşii s'au împleticit sfârşiţi, mâinile au căzut frânte. Mâinile ridicate spre cerul cu nepăsătoarele stele, să ceară putere pentru o ultimă crudă tărie.

Eu lovesc întotdeauna, *aci!*

Gândul i-a tresărit scurt, la arma neagră. şi plată, din sertarul de atunci. Rotund şi rece în tâmplă, s'a deşteptat amintirea ţevii lipită, când s'a retras cu spaimă şi poate cu un presentiment: „Eu lovesc totdeauna *aci!*"

Nu i se vede faţa.

O zdreanţă albastră, căzută în pervazul ferestrei.

Deasupra perdeaua şi-a închis înalt aripile în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/md 1901-1932

tunecate. Aşa le strânge Arhanghelul negru, de câte ori a sosit la chemare şi aşteaptă.

I want to be happy!

S'a întors. Dar faţa tot nu i se vede. Nici nu mai este o faţă din această lume!

Iată patul alături, cu pătura aspră. Pat de cazarmă, cu margini de fier.

In camera aceasta n'au fost niciodată flori. E numai pe masă, revolverul mic, negru şi plat. Jucăria morţii.

Ea n'a strivit în viaţă nici o furnică.

Oţelul ce rece e! Il încălzeşte cu mâna ei, la pieptul ei, din sângele ei.

E un pat cu pătură aspră şi cu pernă tare, de cazarmă.

In camera aceasta n'au fost niciodată flori.

N'are să tragă în tâmplă. Aci, sub sân, unde bate cald şi mărunt ceasornicul inimii. Ea n'a strivit. nici o furnică. Dar mâna acum nu-i tremură.

I want to be happy!

A fost numai atât?

Iordan Hagi-Iordan, s'a urcat în automobil, cu hainele lui cadrilate, care-i dau înfăţişare de turist american devenit miliardar după ce-a săpat în tinereţe la cărbuni.

A aprins o ţigare groasă de foi. Şi-a ras mustăţile gigante. Acum fălcile puternice, îşi arată râsul feroce, întreg.

După ce automobilul a pornit şi după ce a închis geamul dela mijloc să n'audă şoferul, s'a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
memoriatransilvania.ro/mcrr1901-1932

întors către prietenul cu faţa lividă şi cu şuviţa subţire de păr căzută pe frunte:

— Bine că am sfârşit şi cu aceasta! Iţi spun drept c'am trecut printr'o grijă. Noroc că-i scosesem paşaport. Tot avea să plece peste câteva zile!... L-am expediat azi. Peste un an, când se întoarce, totul este uitat mult şi bine... După câte zile amare mi-a făcut mie imbecilul ăla de Lipan, mărturisesc că nu prea regret. Toate se plătesc în lume. Nicki parcă ar fi fost într'un gând cu mine. Ceiace e mai nostim, e că era şi bolnav, canalia! Teribilă puşlama!

Epitetul a fost repetat cu o indignare ocrotitoare, aproape admirativă.

— Şi domnişoara Viorica? Când pleacă în cazul acesta? întrebă omul livid, cu şuviţe pe frunte.

— Domnişoara Viorica!... Domnişoara Viorica!... Cine le mai înţelege pe femei? Acum nu mai pleacă... M'au plictisit mofturile astea! I-a stricat obrazul băiatului cu cravaşa... Ar trebui să începi a-i face curte serios, să se sfârşească toată povestea. Ţi-am spus. Odată ce ai consimţimântul meu, ce mai aştepţi? N'am să te iau eu de spate, să te împing în braţele ei...

Viorica Hagi-Iordan nu mai pleca. Era în camera cu perdelele trase. Cu toate cutioarele în sertarul dela căpătâiu, să-i fie la îndemână. Nu le-a mai trimis. Nu le mai trimite. Acum îi trebuesc ei. Firul subţire care o ţinea la suprafaţa luminii s'a rupt. I-a dat drumul din nou în adânc, unde se scufundă cu o acră voluptate în svârcolirile cu pline de spaimă vedenii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

A şi început.

E cu haina argintie mototolită pe trup, între pernele fierbinţi, cu cearcănele viorii mâncându-i iarăşi toată figura, cu buzele în care pecetea cea veche a reapărut, cum se redeschide o rană vânătă: semnul lui Iordan Hagi-Iordan.

Ogarul s'a depărtat dela picioarele ei. E în celălalt colţ. Ştie că de acum iarăşi n'are să mai poată ghici când mâna se ridică să apuce cravaşa şi când să-l desmierde.

Perdelele sunt trase.

Noaptea a rămas închisă înlăuntru.

I want to be happy!

Cântecul metalic al patefonului sună lugubru, în camera unde se află o moartă.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru, se uită cu o încruntare spre peretele unde dincolo, cântecul se deslănţuise ca o farsă macabră de ventrilog.

Ar trebui să înceteze!... Sunt nebuni?

Costea n'a auzit.

El priveşte patul cu pătura aspră, care înveleşte până la bărbie. Priveşte cu ochi lărgiţi şi fără lacrimi. In ei se vede că ochii aceia nu vor uita.

Mihai Pop-Spătaru îşi caută mănuşile, pălăria. Nu mai are ce face aci. Ar vrea să ştie doar un lucru şi nu-i vine să întrebe. Ii pare că undeva, chipul acesta imobil, în recea şi marea lui împăcare, de undeva, de mult, îi este cunoscut. Altfel. Acesta şi poate nu acesta... Dacă i-ar vedea ochii, e sigur că şi-ar aminti. Dar ochii sunt pentru totdeauna acoperiţi să nu mai primească toate luminile lu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://transilvania.ro/mdrr1901-1932

mii: ochii fără astâmpăr, cu luciul de antracit. Ochii de atunci, de galoşi Tretorn.

Atinge cu mâna umărul lui Costea:

— Era iubită?

— Nu. Soră!

Poate s'a înşelat. El a văzut atâtea şi-a uitat atâtea! Făcu până la uşă câţiva paşi. Se întoarse. Cum putea să lase copiii aceştia, aci, cu oribilul cântec de dincolo?

I want to be happy!

Il prinse de braţ şi îl duse la fereastră:

— Nu sta alături. Nu privi. Aceasta distruge nervii.

Nu mai ţinea minte, că aproape cu aceleaşi cuvinte, odată, într'o noapte, pe acelaş om îl mustrase fiindcă lăsa o copilă să se înfricoşeze de înfăţişarea morţii.

— „Costea... Cum poate face cineva aceasta?"

Acum Sabina ştia. cum poate face cineva aceasta.

Cântecul a tăcut.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru a plecat.

Costea a rămas la fereastră.

Calea Victoriei răsuna de clamoarea mulţimii care se întoarce dela cea mai isbutită cursă din acel an, în cel mai triumfal amurg din acea toamnă. E o fâlfâire nebună de eşarfe în urma automobilelor, o întrecere biciuită de echipagii, o larmă hohotitoare de glasuri, risipindu-se până aci, în camera unde n'au fost niciodată flori şi unde, pe patul cu pătura aspră, se află o moartă pentru faptul divers de mâine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Perdeaua smulsă de mâna lui Costea, şi-a deschis în lături larg aripile întunecate. Aşa le desface arhanghelul negru, de câte ori după ce-a poposit, porneşte aiurea unde-i chemat.

Pe cerul nemărginit albastru, două braţe întinse descătuşează însfârşit plânsul. Dar nu ştii ce vor. Poate imploră lumina de sus. Poate blestemă viermuirea deşartă de jos.

Cerul e înalt şi gol.

Facultatea de Filologie
CLUJ
BIBLIOTECA

Muzeul Digital al Românului Românesc

TABLA CAPITOLELOR

Partea întâia — Pag.

Bucureşti-Gara de Nord	7
Bursucăria lui Chir Panaioti	38
Strada	53
No. 117 bis. Etaj II.	78
Un ministru — băiat bun	96

Partea doua.

Foamea	109
Vraja cea rea, se desleagă	133
Ceaiul dansant	159
Primăvara neagră	194

Partea treia.

Cheia visurilor	213
Nu există „Ceas rău“	244
Spartacus	252
Arizona Bar	274
Groaznicul asasinat	300
Mâine mergem la curse	330
I want to be happy	360

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rndrr1901-1932